



วาทกรรมเกี่ยวกับ “บุญ” ในสื่อสาธารณะ

โดย

นายอำนาจ ปักษาสุข



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย แบบ 2.1 อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

วาทกรรมเกี่ยวกับ “บุญ” ในสื่อสาธารณะ



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย แบบ 2.1 อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

DISCOURSE ABOUT “PUÑÑA” IN PUBLIC MEDIA



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for Doctor of Philosophy (THAI)

Department of THAI

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2019

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ วาทกรรมเกี่ยวกับ “บุญ” ในสื่อสาธารณะ
โดย อำนาจ ปักษาสุข
สาขาวิชา ภาษาไทย แบบ 2.1 อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สำเนียงงาม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

.....คนบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จตุรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สำเนียงงาม)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรัตน์ แสงจันทร์แก้ว)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ลิ้มประเสริฐ)

58202805 : ภาษาไทย แบบ 2.1 อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต

คำสำคัญ : วาทกรรม, วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์, บุญ, สื่อสาธารณะ

นาย อำนาจ ปักษาสุข: วาทกรรมเกี่ยวกับ “บุญ” ในสื่อสาธารณะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สำเนียงงาม

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนออุดมการณ์เกี่ยวกับบุญในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ตลอดจนวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคม วัฒนธรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะตามกรอบการวิเคราะห์ 3 มิติ (three dimensional framework) ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) ข้อมูลที่ใช้ศึกษามาจากวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์

ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนำเสนอความคิดสำคัญ ซึ่งมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันในสื่อแต่ละประเภท รวมทั้งสิ้น 5 ประการ ได้แก่ การทำบุญเป็นสิ่งที่ดี ชาวพุทธพึงกระทำ การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ บุญทำให้เกิดความสุข และบุญมีผลต่อดวงชะตา ความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษารวมทั้งสิ้น 13 กลวิธี โดยกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏอย่างโดดเด่น ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้อุปลักษณ์ การใช้สัทพ และ การใช้ประโยคแสดงเหตุผล

ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมพบว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญมีจุดมุ่งหมายของการผลิตตัวบททั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตตัวบทวาทกรรมนั้นเป็นผู้มีอำนาจและมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของผู้บริโภคซึ่งมีหลากหลายกลุ่มครอบคลุมบุคคลทุกเพศทุกวัย ทั้งนี้ วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเหล่านี้ถือเป็นวาทกรรมที่ได้รับการยอมรับสามารถถ่ายทอดความคิด ค่านิยม และอุดมการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ผู้บริโภคได้ง่าย

ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมพบว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนำเสนออุดมการณ์ทั้งสิ้น 4 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ชาวพุทธ อุดมการณ์ธุรกิจ อุดมการณ์ความสุข และ อุดมการณ์โชคชะตา โดยอิทธิพลของสังคมที่มีผลต่อตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะมี 6 ประการ ได้แก่ แนวคิดเรื่องบุญในพระไตรปิฎกและอรรถกถา แนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกาย แนวคิดพระพุทธศาสนาแบบประชานิยม แนวคิดเรื่องบริโภคนิยม ความเชื่อเรื่องดวงชะตาในสังคมไทย และความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย ส่วนผลของอุดมการณ์ที่อาจมีต่อสังคมนั้นมี 7 ประการ ได้แก่ การสืบทอดและดำรงอยู่ของแนวคิดเรื่องบุญในสังคมไทย การทำบุญแบบพุทธพาณิชย์ ปรากฏการณ์การทำบุญไหว้พระ 9 วัด กระแสการทำบุญออนไลน์ การกำหนดคุณสมบัติสมาชิกที่พึงประสงค์ในฐาณะชาวพุทธ การสืบทอดความเชื่อเรื่องการทำบุญที่สัมพันธ์กับดวงชะตาในสังคมไทย และการใช้ชีวิตตามกระแสบริโภคนิยม

ความคิดและอุดมการณ์ที่นำเสนอในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะมีทั้งส่วนที่สอดคล้องกับความคิดเรื่องบุญตามหลักศาสนาพุทธ ในขณะที่เดียวกันก็มีส่วนที่แตกต่างและบิดเบือนไปจากความคิดเรื่องบุญตามหลักศาสนาพุทธ ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นความคิดเรื่องบุญในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุและปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม ทั้งนี้ความคิดและอุดมการณ์ที่นำเสนอขึ้นนี้มีอิทธิพลในการกำหนดความคิดเกี่ยวกับ “บุญ” และพฤติกรรม “การทำบุญ” ของคนในสังคมปัจจุบัน



58202805 : Major (THAI)

Keyword : DISCOURSE, CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS, PUÑÑA/MERIT, PUBLIC MEDIA

MR. AMNAT PAKSASUK : DISCOURSE ABOUT “PUÑÑA” IN PUBLIC MEDIA
THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR SOMCHAI SUMNIENGGAM,
Ph.D.

The purpose of this thesis is twofold: (1) to investigate the linguistic strategies which are used to portray the ideology of “puñña” or ‘merit’ in public media discourse and (2) to analyse its discourse and socio-cultural practices. In so doing, the present study employed Fairclough’s (1995) Three Dimensional Framework. The data was collected from four public media, including textbooks on Buddhism, dharma books, newspapers, and websites.

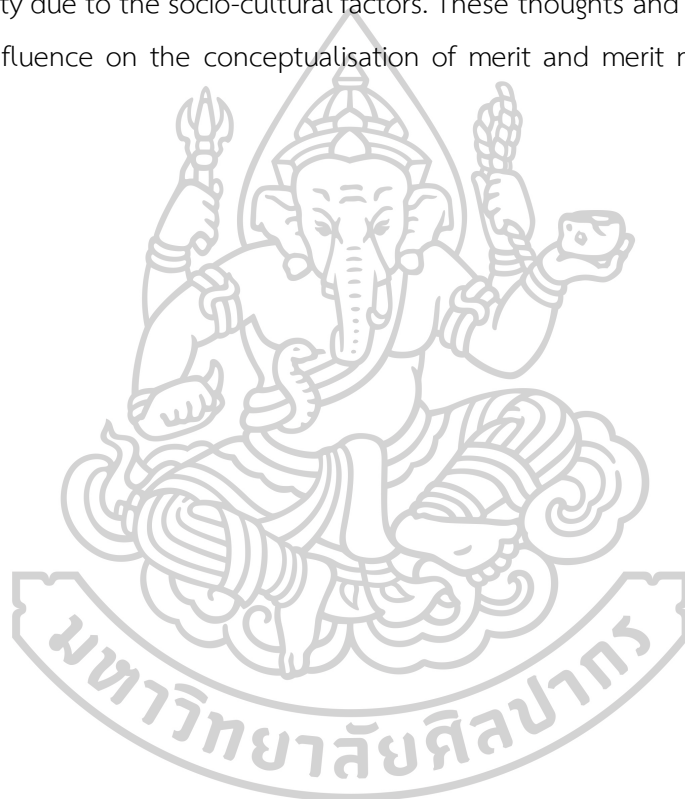
The analysis of the public media discourse reveals five salient concepts of how merit making is perceived, namely merit making as a preferable activity, merit making as a gratitude expression, making merit as commerce, making merit for one’s own life happiness, and making merit for a better destiny. In addition, thirteen linguistic strategies were found to represent those concepts. The most remarkable strategies are lexical selection, metaphor, intertextuality, and reasoning sentence.

Moreover, the analysis of discourse practices shows that the objectives of text production of puñña are both similar and different and that people related to the text production are those who have authority and influence over consumers’ thought and behaviors, both male and female of all ages. Given the fact that the discourse about merit in public media is portrayed as socially acceptable, it becomes a social tool that can easily transfer thoughts, values and ideology to the consumers.

With respect to the findings of the study on socio-cultural practices, the discourse about merit portrays four different ideologies: Buddhist ideology, business ideology, happiness ideology, and fatalistic ideology. The social influences over the text production can be categorised into six groups, including the concept of merit in Tripitaka and exegesis, the concept of merit of Dhammakaya Temple, the concept of popular Buddhism, the concept of consumerism, the concept of destiny in Thai society, and the concept of afterlife. Furthermore, the merit ideology can reflect Thai society in seven

ways: the inheritance and the existence of merit, the embrace of Buddhist commercialism, a phenomenon of nine-temple merit making, the increasing trend of online merit making, the specification of desirable qualifications of Buddhists, the inheritance of belief on the influence of merit making on destiny, and consumerism as a way of live.

Although most thoughts and ideologies presented in the discourse about merit in public media are shared with the traditional concept of merit making in Buddhism, some are different and deformed, which demonstrates the change of the concept of merit in the society due to the socio-cultural factors. These thoughts and ideologies thus exert a powerful influence on the conceptualisation of merit and merit making in modern Thai society.



กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สำเนียงงาม อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ที่สละเวลาให้คำปรึกษา และตรวจแก้วิทยานิพนธ์อย่างละเอียดด้วยความเอาใจใส่และเมตตา นอกจากครูจะชี้แนะ และให้วิชาความรู้ทางวิชาการแล้ว ครูยังให้คำแนะนำในการทำงานและการใช้ชีวิตแก่ผู้วิจัยอีกด้วย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ลิ้มประเสริฐ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาแนะนำและแก้ไขวิทยานิพนธ์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย และขอขอบคุณอาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทยและภาษาวัฒนธรรมตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ ดร.วันชนะ ทองคำเภา ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณี ชัยทองศรี ผู้ร่วมชะตากรรมฝ่าฟันอุปสรรคในการศึกษาต่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรณีย์ สรรคบุรานรักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ศรีกำเหนิด รองศาสตราจารย์ ดร.สุธาสิณี ปิยพสุนทร สำหรับความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ และที่สำคัญ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรทิพย์ เติตตินนภา ที่ให้การสนับสนุนในทุก ๆ ทาง ไม่ว่าจะเป็นการขอความช่วยเหลือในเรื่องใด ๆ และช่วงเวลาใด ๆ ก็ตาม ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งทำให้ผู้วิจัยก้าวผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้

ขอขอบคุณสมาชิกกลุ่ม AKA ทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์คงกฤษ พุกกะมาน สำหรับหนังสือพระไตรปิฎก และอาจารย์ ดร.อนุชิต ตุ่มฉินจินดา ที่ช่วยตรวจแก้ไขบทความด้วยภาษาอังกฤษของวิทยานิพนธ์นี้ ตลอดจนช่วงเวลาแห่งการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันประสบการณ์ด้านต่าง ๆ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มอบทุนศึกษาต่อระดับปริญญาเอก ประจำปีการศึกษา 2559 และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรที่มอบทุนประเภทเงินรางวัลตอบแทนการตีพิมพ์ผลงานวิจัย/ผลงานสร้างสรรค์ ในวารสารทางวิชาการ ประจำปีงบประมาณ 2562 แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณอาจารย์วีรัช ศิริวัฒน์นะนาวิน นาวาอากาศโท สมบัติ สมศรีพลอย ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรวิ บุนนาค คุณรพีพิน มณีขยางกูร ครู พี่และเพื่อนผู้เป็นกัลยาณมิตร ที่ทำให้มีรอยยิ้มและเสียงหัวเราะทุกครั้งที่มาเจอกัน ทำให้การเรียนปริญญาเอกมีสีสันและมีความสุข และขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุ่งธีระ ที่ช่วยแลกเปลี่ยนประเด็นทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ

ขอขอบคุณคุณตุตา คุณยาย คุณน้า คุณอา พี่ ๆ น้อง ๆ และหลาน ๆ ทุกคนที่คอยได้ถามทุกข์สุขและความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์ด้วยความรักและความห่วงใย

ขอกราบขอบคุณคุณพ่อ คุณแม่ และพี่ชาย ที่สนับสนุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย ตลอดจนให้ความรัก ความห่วงใย และเป็นกำลังใจที่สำคัญ ทำให้ผู้วิจัยมีแรงที่จะทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ “บุญ” ที่ได้กระทำไว้ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้ทำวิจัยเรื่อง “บุญ” นี้ขึ้น หากงานวิจัยนี้ก่อให้เกิด “บุญ” ใด ๆ ผู้วิจัยขออุทิศ “บุญ” นั้นให้แก่ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน

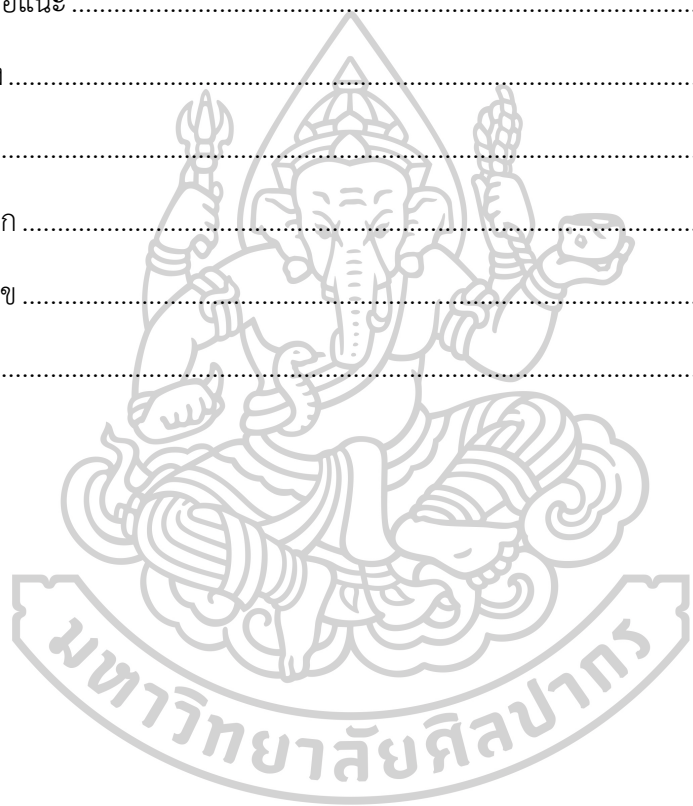
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญรูปภาพ.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
1.3 สมมุติฐานของการวิจัย.....	8
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	8
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	14
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
2.1 แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์.....	16
2.1.1 วาทกรรม (Discourse).....	16
2.1.2 วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis).....	17
2.1.3 อุดมการณ์ (Ideology).....	22
2.1.4 อำนาจ (Power).....	25

2.1.5 การครอบงำ (Manipulation).....	26
2.2 แนวคิดอุปถัมภ์.....	27
2.3 แนวคิดเรื่องบุญในพุทธศาสนา.....	29
2.3.1 บุญส่วนที่เป็นเหตุในฐานะที่เป็นการกระทำ.....	31
2.3.2 บุญส่วนที่เป็นผลในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ.....	35
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์.....	38
2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องบุญในพุทธศาสนา.....	55
บทที่ 3 วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ.....	62
3.1 หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา.....	63
3.1.1 กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท.....	63
3.1.2 กระบวนการบริโภคนิยมและตีความตัวบท.....	70
3.2 หนังสือธรรมะ.....	72
3.2.1 กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท.....	72
3.2.2 กระบวนการบริโภคนิยมและตีความตัวบท.....	78
3.3 หนังสือพิมพ์.....	79
3.3.1 กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท.....	79
3.3.2 กระบวนการบริโภคนิยมและตีความตัวบท.....	84
3.4 เว็บไซต์.....	87
3.4.1 กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท.....	87
3.4.2 กระบวนการบริโภคนิยมและตีความตัวบท.....	92
บทที่ 4 ความคิดเกี่ยวกับบุญที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ.....	98
4.1 ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา.....	99

4.1.1	ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นกรกระทำในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา	99
4.1.2	ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา	109
4.2	ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือธรรมะ	114
4.2.1	ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นกรกระทำในหนังสือธรรมะ	115
4.2.2	ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำในหนังสือธรรมะ	138
4.3	ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์	175
4.3.1	ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นกรกระทำในหนังสือพิมพ์	175
4.3.2	ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำในหนังสือพิมพ์	182
4.4	ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในเว็บไซต์	192
4.4.1	ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นกรกระทำในเว็บไซต์	192
4.4.2	ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำในเว็บไซต์	204
บทที่ 5	อุดมการณ์และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ	225
5.1	อุดมการณ์ที่สื่อผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านสื่อสาธารณะ	225
5.1.1	อุดมการณ์ชาวพุทธ	226
5.1.2	อุดมการณ์ธุรกิจ	233
5.1.3	อุดมการณ์ความสุข	236
5.1.4	อุดมการณ์โชคชะตา	241
5.2	วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ	245
5.2.1	อิทธิพลของสังคมที่มีผลต่อตัวบวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ	245
5.2.2	ผลของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่อาจมีต่อสังคม	263
บทที่ 6	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	282
6.1	สรุปผลการวิจัย	283

6.1.1	วิธีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ.....	283
6.1.2	ความคิดเกี่ยวกับบุญที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ	288
6.1.3	อุดมการณ์และวิธีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ	294
6.2	อภิปรายผลการวิจัย	305
6.3	ข้อเสนอแนะ	313
	รายการอ้างอิง.....	314
	ภาคผนวก.....	330
	ภาคผนวก ก	331
	ภาคผนวก ข	332
	ประวัติผู้เขียน.....	339



สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อหนังสือธรรมะจำนวน 30 เล่มที่ใช้ในการศึกษา.....	11
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนข่าวที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ที่ใช้ในการศึกษา.....	13
ตารางที่ 3 แสดงกลุ่มผู้อ่านเป้าหมายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ.....	83
ตารางที่ 4 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในหนังสือเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนา.....	100
ตารางที่ 5 แสดงคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมในการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา.....	101
ตารางที่ 6 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา	110
ตารางที่ 7 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในหนังสือธรรมะ.....	115
ตารางที่ 8 แสดงคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมในการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ในหนังสือธรรมะ.....	117
ตารางที่ 9 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจหนังสือธรรมะ.....	130
ตารางที่ 10 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในหนังสือธรรมะ.....	139
ตารางที่ 11 แสดงคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมในการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในหนังสือธรรมะ	149
ตารางที่ 12 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในหนังสือพิมพ์.....	176
ตารางที่ 13 แสดงคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมในการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ในหนังสือพิมพ์.....	177
ตารางที่ 14 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในหนังสือพิมพ์.....	183
ตารางที่ 15 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในเว็บไซต์.....	193
ตารางที่ 16 แสดงคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมในการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ในเว็บไซต์.....	194
ตารางที่ 17 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจในเว็บไซต์.....	200

ตารางที่ 18 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในเว็บไซต์.....	204
ตารางที่ 19 แสดงคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมในการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในเว็บไซต์...	212
ตารางที่ 20 แสดงความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อต่าง ๆ.....	220
ตารางที่ 21 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อต่าง ๆ.....	222
ตารางที่ 22 ประเภทของความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา.....	237
ตารางที่ 23 แสดงวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ	284
ตารางที่ 24 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในสื่อต่าง ๆ.....	289
ตารางที่ 25 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูในสื่อต่าง ๆ.....	290
ตารางที่ 26 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจในสื่อต่าง ๆ....	291
ตารางที่ 27 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในสื่อต่าง ๆ	292
ตารางที่ 28 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาในสื่อต่าง ๆ.....	293



สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบการวิเคราะห์ 3 มิติของวาทกรรมของแฟร์คลัฟ	20
ภาพที่ 2 หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6	65
ภาพที่ 3 ผู้เกี่ยวข้องกับการกระบวนการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา	66
ภาพที่ 4 หนังสือธรรมะจำนวน 30 เล่ม.....	73
ภาพที่ 5 ผู้เกี่ยวข้องกับการกระบวนการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ.....	75
ภาพที่ 6 ผู้เกี่ยวข้องกับการกระบวนการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์	81
ภาพที่ 7 เว็บไซต์ ponboon.....	88
ภาพที่ 8 เว็บไซต์ bokboontoday.....	89
ภาพที่ 9 เว็บไซต์ sabiangbunpublishing.....	89
ภาพที่ 10 เว็บไซต์ webgebboon.....	90
ภาพที่ 11 ผู้เกี่ยวข้องกับการกระบวนการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์.....	91
ภาพที่ 12 รายการทำบุญไหว้พระ 9 วัดในช่วงเทศกาลสัปดาห์ระอวยพระพุทธบาท จัดโดย ชมรมก..	270
ภาพที่ 13 รายการท่องเที่ยวทำบุญไหว้พระ 9 วัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	270
ภาพที่ 14 ทิวทัศน์ทุ่งสงคราม ไหว้พระ 9 วัด ตลาดน้ำอัมพวา.....	271
ภาพที่ 15 อาหารใส่บาตร ตามวันเกิด เสริมดวง เสริมโชค	275
ภาพที่ 16 เคล็ดลับทำบุญเสริมดวงชะตา รับปี 2560	276
ภาพที่ 17 ทำบุญเสริมดวงตามราศี.....	276
ภาพที่ 18 วิธีทำบุญเสริมดวงความรัก	277
ภาพที่ 19 ทำบุญเสริมดวงปีใหม่ 2561	277

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธซึ่งสั่งสอนให้คนมีจิตใจดี มีความอ่อนโยน มีเมตตากรุณา โดยพระพุทธรูปศาสนานั้นได้ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาช้านาน ทำให้คนไทยได้รับแนวคิดและหลักปฏิบัติทางศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ความเชื่อที่สำคัญประการหนึ่งตามหลักพระพุทธรูปศาสนาก็คือความเชื่อเรื่อง “บุญ”

ความเชื่อเรื่อง “บุญ” เป็นความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ดังมีข้อความเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญปรากฏในศิลาจารึกหลักต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อาทิ ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (ประชุมจารึก ภาคที่ 8 จารึกสุโขทัย, 2548: 51) ที่มีการสั่งสอนประชาชนให้ “รู้บุญรู้ธรรม” ความว่า

พ่อขุนพระรามคำแหงนั้นหาเป็นท้าวเป็นพระยาแก่ไทยทั้งหลาย หาเป็นครูอาจารย์
สั่งสอนไทยทั้งหลายให้รู้บุญรู้ธรรม

(ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 4 บรรทัดที่ 11-14)

ในจารึกวัดบางสนุก (ประชุมจารึก ภาคที่ 8 จารึกสุโขทัย, 2548: 54) ก็มีข้อความกล่าวถึงเจ้าเมืองผู้มีใจรัก “มักบุญธรรม” ดังข้อความที่กล่าวไว้ว่า

เจ้าเมืองตรอกสลอบ แลแสนแฉะใจรักมักบุญธรรมเป็นขุนผู้ใจดี ขวนลูกเจ้าลูกขุนมุน
นายไพร่ไทย ทั้งชาวแม่ชาวเจ้าทั้งหลายพิมพ์รูปพระด้วยเหล็กด้วยดินได้หมื่นพันร้อย
แปดอัน

(จารึกวัดบางสนุก บรรทัดที่ 9-13)

นอกจากนี้ในจารึกนครชุม (ประชุมจารึก ภาคที่ 8 จารึกสุโขทัย, 2548: 63) ก็มีการกล่าวถึงความเชื่อเรื่องบุญและการทำบุญไว้ด้วยเช่นกัน ดังปรากฏข้อความในจารึก ความว่า

แต่นั้นเมื่อนั้น ผูกคนอันจักบุญธรรมหาไม่ได้หลายเลยยอมจักกระทำบาปกรรม แล
จักเอาตนไปเกิดในนรกไซ้ร้ แต่เมื่อนั้น ผูกสาธุสัตบุรุษทั้งหลายจูงเร่ง กระทำบุญ

ธรรมในศาสนาพระพุทธเมื่อยังมีเท่าวัน ชั่วเราบัดนี้มีบุญหนักหนา จึงจักได้เกิดทัน
ศาสนาพระเป็นเจ้าไซ้

(จาริกนครชุม ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 54-59)

อนึ่ง พระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้
เป็นหมวดหมู่ก็ได้มีการกล่าวถึงความเชื่อเรื่อง “บุญ” ไว้ ดังปรากฏในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย
สัตตกนิบาต เมตตสูตร ความว่า

ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่ากลัวบุญเลย คำว่าบุญนี้เป็นชื่อของความสุข
เราย่อมรู้ซึ้งว่าบุญที่เราทำแล้วตลอดกาลนาน มีผลที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ
อันเราเสวยมาแล้วตลอดกาลนาน

(อง.สตตก. 23/62/120)

ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปาปวรรค อนาถปิณฑิกเสฏฐิวัตตุ ก็ได้กล่าวถึงผลของการ
ทำบุญว่าทำให้เกิดความสุข ดังปรากฏข้อความว่า

หากบุคคลทำบุญ ก็ควรทำบุญนั้นบ่อย ๆ ควรทำความพอใจในบุญนั้น
เพราะการสั่งสมบุญนำสุขมาให้

(ขุ.ธ. 25/118/68)

จากข้อความที่ปรากฏในพระไตรปิฎกข้างต้น กล่าวได้ว่าบุญนั้นคือผลจากการกระทำของ
บุคคลซึ่งก็คือความสุขอันเป็นที่ปรารถนาของบุคคล

อย่างไรก็ตาม ในพระไตรปิฎกได้มีการกล่าวถึงบุญว่าเป็นส่วนเหตุซึ่งก็คือการกระทำของ
บุคคล อันได้แก่ บุญกิริยาวัตตุ ประกอบด้วย ทาน ศีล และภาวนา ที่ก่อให้เกิดความสุขด้วย ดัง
ปรากฏข้อความในพระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต ปุญญกิริยาวัตตุสูตร
ความว่า

ภิกษุทั้งหลาย บุญกิริยาวัตตุ 3 ประการนี้ บุญกิริยาวัตตุ 3 ประการ
อะไรบ้าง คือ 1. บุญกิริยาวัตตุที่สำเร็จด้วยทาน 2. บุญกิริยาวัตตุที่สำเร็จด้วยศีล
3. บุญกิริยาวัตตุที่สำเร็จด้วยภาวนา

(อง.นวก. 23/36/294)

นอกจากนี้ ยังปรากฏข้อความในพระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตะ
 ปุณฺณกิริยาวัตถุสูตร ความว่า

แท้จริง พระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้ว พระสูตรนี้ พระอรหันต์
 กล่าวไว้แล้ว ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

“ภิกษุทั้งหลาย บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการนี้

บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ อะไรบ้าง คือ

1. บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทาน

2. บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีล

3. บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนา

ภิกษุทั้งหลาย บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการนี้แล”

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสเนื้อความดังกล่าวมานี้แล้ว ในพระสูตรนั้น จึงตรัส
 คาถาประพันธ์ดังนี้ว่าผู้หวังประโยชน์สุข ควรฝึกฝนบำเพ็ญบุญนี้เท่านั้นที่ให้ผลเลิศ
 ติดต่อกันไป

(ขุ.อติ. 25/60/415)

กล่าวโดยสรุป บุญในทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงในพระไตรปิฎกนั้นมีทั้งบุญที่เป็นส่วนเหตุ
 อันหมายถึงการกระทำที่ดีที่เป็นกุศลเจตนา ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ ซึ่งประกอบด้วยทาน ศีล และภาวนา
 และบุญที่เป็นส่วนผล คือ ผลจากการกระทำที่ดี ได้แก่ ความสุข ซึ่งตรงกับที่สมเด็จพระญาณสังวร
 สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (ม.ป.ป.: 2-5) อธิบายถึงความเชื่อเรื่อง “บุญ” ไว้ว่า คำว่า
 “บุญ” แปลตามศัพท์หรือพยัญชนะว่า ชำระ ฟอก ล้าง โดยย่อหมายถึงบุญส่วนเหตุ 1 บุญส่วนผล 1
 บุญส่วนเหตุ นั้น หมายถึง ศึกษา คือ ฟัง เรียนให้รู้ และดำรงมั่น เสาปฏิบัติเจริญกุศลธรรมทั้งหลาย
 โดยทั่วไปได้แก่กุศลเจตนา ส่วนบุญส่วนผลนั้น หมายถึง ผลวิบากของบุญส่วนเหตุ ได้แก่ ความสุขที่นำ
 ไปปรารถนา

ในปัจจุบันความเชื่อเรื่อง “บุญ” นั้นก็ยังคงถูกนำมากล่าวถึงอย่างหลากหลายในบริบทของ
 สังคมวัฒนธรรมไทย ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือเรียน หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์
 รวมถึงสื่อออนไลน์อย่างเว็บไซต์ อาทิ

ชาวพุทธที่ดีจะต้องมีความสนใจในการศึกษาค้นคว้าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
 และน้อมนำหลักธรรมนั้น ๆ มาประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมแก่ตน และใน

ขณะเดียวกันก็แสดงตนเป็นชาวพุทธที่ดีในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ เช่น ทำบุญตักบาตร รักษาศีล ไปวัดฟังธรรม เป็นต้น

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551ก: 139)

จากข้อความข้างต้นปรากฏในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นรายวิชาพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีการกล่าวถึง “บุญ” ว่าเป็นหน้าที่ของชาวพุทธที่ดี โดยการแสดงตนเป็นชาวพุทธที่ดีนั้นต้องศึกษาค้นคว้าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและน้อมนำหลักธรรมนั้น ๆ มาประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม อีกทั้งยังต้องแสดงตนเป็นชาวพุทธที่ดีด้วยการทำบุญ ทั้งนี้การนำเสนอดังกล่าวนอกจากจะเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญแล้ว ยังได้เสนอแนวทางการปฏิบัติตนในฐานะชาวพุทธที่ดีอีกด้วย

ด้านหนังสือธรรมะที่เผยแพร่อยู่ในสังคมก็มีการกล่าวถึง “บุญ” ว่าเป็นผลจากการกระทำโดยบุญนั้นคือความสบายใจ ดังที่กล่าวว่า

บุญ คือ ความสบายใจในสิ่งที่กระทำแล้วไม่เดือดร้อนแก่ตนเอง และผู้อื่น

(ขวัญ เพียงหยัย, 2559: 8)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าในหนังสือธรรมะนั้นมีการกล่าวถึงบุญว่าเป็นสิ่งที่สามารถบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ทำบุญอย่างสูงสุดได้ ดังข้อความที่กล่าวว่า

หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้เราค้นพบว่า ในพระไตรปิฎกมีตัวอย่างการทำบุญแบบไหนที่ได้บุญมากเป็นพิเศษ ได้บุญมากเพราะอะไร รวมถึงทำแล้วจะได้อะไรกลับมา จึงเหมาะสำหรับผู้ที่มีเวลาหรือมีปัจจัย (เงิน) ที่ค่อนข้างจำกัด แล้วกำลังมองหาการทำบุญที่จะช่วยให้เราสามารถใช้เงินและเวลาได้อย่างคุ้มค่า ได้บุญมากขึ้นโดยใช้เงินและเวลาเท่าเดิม

(ณัฐพชรธรรม ธนันทเมธากร, 2555: คำนำ)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเลือกใช้คำศัพท์ “เวลา” “ปัจจัย” “เงิน” ซึ่งมีอยู่อย่าง “จำกัด” จึงต้องใช้อย่าง “คุ้มค่า” เพื่อช่วยในการทำบุญให้ได้บุญมาก ชุดคำศัพท์ดังกล่าวแสดงการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้เห็นว่าบุญนั้นเป็นเรื่องที่สามารถบริหารจัดการได้ เพื่อให้ผู้ทำบุญได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการกระทำหรือลงทุนด้วยเวลา

หรือปัจจัยที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งเป็นกลไกในการทำธุรกิจ แสดงให้เห็นความคิดเชิงธุรกิจในการนำเสนอความเชื่อเรื่องบุญ

ในหนังสือพิมพ์ก็มีการนำเสนอข่าวที่กล่าวถึงบุญว่ามีความสัมพันธ์กับดวงชะตา โดยแสดงให้เห็นผลที่จะได้รับจากการทำบุญต่อกับตราซึ่งก็คือการช่วยหนุนหรือเพิ่มดวงแก่ผู้ทำบุญ ทำให้ผู้ทำบุญมีดวงที่ดีขึ้น เช่น

ชาวไทยทั่วประเทศแห่ทำบุญต่อกับตราเข้าวันแรกของปีใหม่เพื่อทำให้ดวงดี
เสริมดวงเสริมบุญบารมี เอาฤกษ์เอาชัยเป็นสิริมงคลชีวิต

(ไทยรัฐ, 2559: 1)

ในขณะที่สื่อออนไลน์ประเภทเว็บไซต์ได้นำเสนอให้เห็นผลของบุญว่าทำให้เกิดความสุข โดยเฉพาะความสุขทางโลกในด้านต่าง ๆ ได้แก่ บุญทำให้ดำรงชีวิตอย่างสะดวกสบาย มีฐานะมั่งคั่ง ร่ำรวย มีรูปร่างหน้าตาดี และมีสติปัญญาดี ดังที่กล่าวว่า

แต่บุญยังมีประโยชน์อีกหลายทางโดยเฉพาะ การมีบุญทำให้เกิดความสะดวกในการ
ดำรงชีวิต ทำให้มีทรัพย์ มีรูปร่าง และปัญญามาก

(www.sabiangbunpublishing.com)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความเชื่อเรื่อง “บุญ” นั้นถูกนำเสนอและกล่าวถึงอย่างหลากหลายผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ โดยมีทั้งการกล่าวถึงบุญส่วนที่เป็นเหตุหรือการกระทำที่ดีและบุญส่วนที่เป็นผลหรือผลจากการกระทำที่ดีตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก แต่ในขณะเดียวกันก็มีการนำเสนอความเชื่อเรื่องบุญในแง่มุมอื่น ๆ ซึ่งแตกต่างไปจากบุญที่กล่าวถึงในพระไตรปิฎก ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญที่เกี่ยวข้องกับความคิดเชิงธุรกิจและความเชื่อเรื่องโชคชะตา เป็นต้น

การนำเสนอความเชื่อเรื่องบุญดังกล่าวผ่านหนังสือเรียน หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์นับว่ามีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และการกระทำของคนในสังคมในวงกว้าง เนื่องจากสื่อต่าง ๆ ที่นำเสนอความเชื่อเรื่องบุญนั้นจัดเป็นสื่อสาธารณะที่นำเสนอข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน และเปิดโอกาสให้ประชาชนจำนวนมากสามารถเข้าถึงและเปิดรับสื่อได้อย่างเสมอภาค โดยหนังสือเรียนจัดเป็นสื่อที่เป็นที่ยอมรับและได้รับความน่าเชื่อถือจากสังคม มีครูซึ่งเป็นบุคคลที่สังคมไทยให้ความเคารพนับถือเป็นผู้ถ่ายทอดไปสู่นักเรียนในระบบการศึกษาทั่วประเทศ ส่วนหนังสือธรรมะนั้น ปัจจุบันได้รับความนิยมและถูกนำมาตีพิมพ์เผยแพร่เป็นจำนวนมาก มีการจัดทำต้นฉบับและรูปเล่มให้น่าสนใจเพื่อจะได้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้อ่านได้หลากหลาย ไม่จำกัดเฉพาะ

กลุ่มหรือเฉพาะวัย สำหรับหนังสือพิมพ์ เป็นสื่อที่มีผู้อ่านและผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ถือเป็นสื่อมวลชนที่เผยแพร่ข้อมูลไปสู่คนกลุ่มใหญ่ในสังคมได้ในทุก ๆ วัน โดยไม่จำกัดว่าผู้อ่านจะเป็นบุคคลเพศใดหรือวัยใด และเว็บไซต์ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่ใช้สำหรับเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปสู่กลุ่มคนที่หลากหลายและสามารถสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว ผู้อ่านสามารถเลือกรับข้อมูลได้ตามความสนใจในช่วงเวลาต่าง ๆ ผ่านคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือที่มีการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ความเชื่อเกี่ยวกับบุญที่นำเสนอผ่านสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขจัดเกลตาทางสังคมที่สำคัญที่มีส่วนชี้นำ กำหนด รวมถึงปลูกฝังความคิดและอุดมการณ์เกี่ยวกับบุญในสังคมไทยให้กับคนในวงกว้างทุกระดับ ไม่จำกัดเพศ วัย อายุ และอาชีพ

อนึ่ง ความเชื่อเรื่อง “บุญ” เป็นความเชื่อที่ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยคนในสังคม สิ่งหนึ่งที่มีบทบาทในการประกอบสร้างความคิดความเชื่อเรื่อง “บุญ” ก็คือภาษา โดยภาษานั้นมีอิทธิพลในการครอบงำหรือกำหนดความคิดของคนในสังคม และความคิดก็มีส่วนสำคัญในการควบคุมการกระทำของคนในสังคม ดังนั้นภาษาจึงมีอิทธิพลต่อสังคม

ภาษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบในการนิยามความหมายหรือคุณค่าให้แก่คำว่า “บุญ” หรือวาทกรรมเกี่ยวกับ “บุญ” นั้นมีส่วนในการสร้างความรู้ความเข้าใจและกำหนดความคิดเกี่ยวกับ “บุญ” ของคนในสังคม ความคิดความเข้าใจดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะส่งอิทธิพลต่อการกระทำหรือแบบแผนพฤติกรรมของคนเกี่ยวกับการทำ “บุญ” ทั้งนี้การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับ “บุญ” นั้นสามารถทำได้ด้วยวิธีการทางภาษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ซึ่งจะช่วยทำให้เข้าใจความหมายเกี่ยวกับบุญได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้เข้าใจบทบาทของภาษาในการประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับบุญ ตลอดจนเผยให้เห็นอุดมการณ์ที่แฝงมากับการนำเสนอความเชื่อเรื่องบุญซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และการกระทำของคนในสังคมไทยได้

แฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) เสนอกรอบ 3 มิติ (three dimensional framework) เพื่อใช้วิเคราะห์วาทกรรมตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ระดับ ประกอบไปด้วยตัวบท (Text) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse practice) และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural practice) เพื่อเป็นหลักในการวิเคราะห์ที่จะแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่วาทกรรมมีต่อสังคมและสังคมมีต่อวาทกรรม กล่าวคือ ตัวบท (Text) อาจจะเป็นภาษาเขียนหรือภาษาพูดก็ได้ วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse practice) หมายถึงกระบวนการผลิตตัวบท การกระจายตัวบท การบริโภควาทกรรม และการตีความตัวบท ส่วนวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural practice) หมายถึง สถานการณ์และปัจจัยสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารหรือการผลิตและบริโภควาทกรรมนั้น ๆ

ที่ผ่านมามีผู้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญอยู่บ้าง แต่เป็นการศึกษาตามนัยยะในปรัชญาพระพุทธศาสนา เช่น กรีสดา เตียรทอง (2524) ที่ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความ

เชื่อเรื่องบุญและบาป ในพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา และผลของความเชื่อนั้นที่มีต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลสำเภากลุ่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร วงษ์จันทร์ (2536) ที่ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก” หรือ ภัทรา บุญสุยา (2545) ที่ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาระดับและเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” เป็นต้น สำหรับการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญนั้นพบเพียงเรื่องเดียว คือ สุนทรี โชติติติก (2560) ที่ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บุญ: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย” ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาความเชื่อเรื่องบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายจากสื่อที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายเท่านั้น ทั้งนี้หากมีการศึกษาความเชื่อเรื่องบุญโดยใช้ข้อมูลจากสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ด้วยวิธีการทางภาษาก็จะทำให้เห็นความคิดและเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญในแง่มุมที่ต่างออกไป

การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ ซึ่งเป็นสื่อที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อคนในสังคมในวงกว้าง โดยศึกษาศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการประกอบสร้างความคิดและสื่ออุดมการณ์เกี่ยวกับบุญในบริบทสังคมไทย อันจะทำให้เข้าใจอำนาจและบทบาทของภาษาในการประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับบุญตามที่ผู้ผลิตวาทกรรมเลือกนำเสนอ ตลอดจนเผยให้เห็นอุดมการณ์เกี่ยวกับบุญซึ่งมีอิทธิพลในการครอบงำความคิด และกำหนดพฤติกรรมและการกระทำต่าง ๆ ของคนในสังคมไทย ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวจะทำให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดความตระหนักและรับข้อมูลจากวาทกรรมที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวังเพื่อจะได้ไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้ผลิตวาทกรรมในการครอบงำความคิดและการกระทำผ่านตัวบทวาทกรรมที่มีอยู่ในสังคม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนออุดมการณ์เกี่ยวกับบุญในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนออุดมการณ์เกี่ยวกับบุญในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะมีกลวิธีเด่น ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์และการใช้อุปลักษณ์

1.3.2 อุดมการณ์ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่โดดเด่น ได้แก่ อุดมการณ์ความสุข อุดมการณ์ธุรกิจ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะโดยมีขอบเขตของการศึกษาดังต่อไปนี้

1.4.1 ขอบเขตของกลุ่มข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ โดยหนังสือเรียนเก็บข้อมูลจากหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นรายวิชาพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือธรรมะและเว็บไซต์ เก็บข้อมูลเฉพาะหนังสือธรรมะและเว็บไซต์ที่ชื่อมีคำว่า “บุญ” ปรากฏอยู่ ส่วนหนังสือพิมพ์ เก็บข้อมูลจากข่าวที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ รายวันที่มียอดจำหน่ายสูงสุด 5 อันดับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก หนังสือพิมพ์ข่าวสด และหนังสือพิมพ์มติชน

1.4.2 ขอบเขตของเวลา

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ที่ใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษา ปีการศึกษา 2559 หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ ที่เผยแพร่ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2559 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2559

1.4.3 ขอบเขตของการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์กลวิธีทางวาทกรรมภาษาเท่านั้น สำหรับบอวาทกรรม ได้แก่ รูปภาพต่าง ๆ นั้นจะใช้พิจารณาประกอบการวิเคราะห์วิธีปฏิบัติทางวาทกรรม

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

วาทกรรม หมายถึง การสื่อสารที่ประกอบด้วยตัวบท (text) วิธีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) และวิธีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (socio-cultural practice) ตามนิยาม

ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995b: 59) การสื่อสารลักษณะดังกล่าวเกี่ยวข้องกับและสัมพันธ์กับการสร้างความหมายให้แก่สิ่งต่าง ๆ รอบตัว

ความคิด หมายถึง มุมมอง ความเชื่อ หรือทัศนคติที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งนำเสนอผ่านวาทกรรมโดยมีส่วนในการประกอบสร้างอุดมการณ์บางอย่างให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกของกลุ่มในสังคม

อุดมการณ์ หมายถึง ระบบความคิดความเชื่อที่สมาชิกของกลุ่มในสังคมมีส่วนร่วมซึ่งมีส่วนในการครอบงำพฤติกรรมและการกระทำของสมาชิกในสังคม การสื่ออุดมการณ์ต่าง ๆ อาจเป็นสิ่งที่ผู้พูดตั้งใจกล่าวเพื่อประโยชน์บางประการ หรืออาจเป็นสิ่งที่ผู้พูดกล่าวโดยไม่ได้ตั้งใจ

สื่อสาธารณะ หมายถึง สื่อหรือช่องทางในการสื่อสารสำหรับนำเสนอข่าวสาร ข้อมูล และข้อเท็จจริงที่สาธารณชนจำนวนมากสามารถเข้าถึงและเปิดรับสื่อได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้ ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

1.6.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
งานวิจัยเรื่องวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ดังนั้นผู้วิจัยได้สำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น

1.6.1.1 แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

1.6.1.2 แนวคิดอุปลักษณ์

1.6.1.3 แนวคิดเรื่องบุญในพุทธศาสนา

1.6.1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.6.1.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

1.6.1.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องบุญในพุทธศาสนา

1.6.2 เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลวาทกรรมเกี่ยวกับบุญด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) กล่าวคือ ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมสื่อสาธารณะที่นำเสนอข้อมูลไปสู่คนจำนวนมากในสังคม โดยที่วาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในสื่อสาธารณะเหล่านี้เผยแพร่ข้อมูลระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2559 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2559

หลังจากได้สื่อสาธารณะที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวาทกรรมเกี่ยวกับบุญแล้ว ผู้วิจัยจึงสุ่มตัวอย่างวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ต่อไป โดยรายละเอียดของข้อมูลวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในสื่อสาธารณะที่ใช้ในการศึกษา เป็นดังนี้

1.6.2.1 หนังสือเรียน ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยการเลือกหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 4 เล่ม 6 ชั้นปี ได้แก่

1.6.2.1.1 หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.6.2.1.2 หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

1.6.2.1.3 หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.6.2.1.4 หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาเนื่องจากเป็นรายวิชาที่มีเนื้อหากล่าวถึงความคิดเรื่องบุญทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน และสาเหตุที่เก็บข้อมูลจากหนังสือเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 นั้นเป็นเพราะผู้เรียนอยู่ในวัยที่พร้อมจะรับข้อมูลและเข้าใจความคิดเกี่ยวกับเรื่องบุญซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม อีกทั้งยังเป็นช่วงวัยที่กำลังจะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถนำแนวคิดไปปฏิบัติและใช้ในการดำเนินชีวิตได้ สำหรับสาเหตุที่ไม่เลือกเก็บข้อมูลจากหนังสือเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 นั้น เป็นเพราะหนังสือเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ไม่ได้แยกออกมาเป็นวิชาต่างหาก หากแต่มีเนื้อหา รวมอยู่ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีเนื้อหาที่หลากหลาย

1.6.2.2 หนังสือธรรมะ ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยการเลือกหนังสือธรรมะที่ชื่อหนังสือมีคำว่า “บุญ” ปรากฏอยู่ เนื่องจากชื่อหนังสือเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านรู้แนวของเนื้อหาในหนังสือว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องอะไร รวมถึงทำให้รู้ขอบเขตของเรื่อง และแนวคิดสำคัญของเรื่องที่ต้องการนำเสนอ ดังนั้นหนังสือธรรมะที่ชื่อหนังสือมีคำว่า “บุญ” แสดงว่าหนังสือธรรมะนั้นมีขอบเขต เรื่องราว และสาระสำคัญเกี่ยวกับบุญอย่างชัดเจน โดยหนังสือดังกล่าวเผยแพร่ในปี 2559 ในร้านหนังสือที่มีสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศมากที่สุด 3 ลำดับแรก ทั้งนี้จากการสำรวจร้านหนังสือที่มีสาขากระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ผู้วิจัยพบว่าร้านหนังสือที่มีสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ นายอินทร์ และบีทูเอส

ผู้วิจัยรวบรวมหนังสือธรรมะที่ชื่อหนังสือปรากฏคำว่า “บุญ” ทุกเล่มจากร้านหนังสือดังกล่าว จากการรวบรวมพบหนังสือธรรมะที่ชื่อหนังสือมีคำว่า “บุญ” ที่มีวางจำหน่ายในปี 2559 จากร้านหนังสือแต่ละร้าน จำนวนทั้งสิ้น 113 เล่ม ทั้งนี้ผู้วิจัยตัดหนังสือธรรมะที่ชื่อเรื่องและ

ผู้เขียนซ้ากันออก ทำให้เหลือหนังสือธรรมะทั้งสิ้น 60 เล่ม จากนั้นผู้วิจัยนำหนังสือธรรมะทั้ง 60 เล่มดังกล่าวมาสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยการจับฉลากให้ได้หนังสือธรรมะจำนวนร้อยละ 50 ของหนังสือธรรมะทั้งหมดเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้หนังสือธรรมะจำนวน 30 เล่ม

หนังสือธรรมะ 30 เล่มที่ใช้ในการศึกษา มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อหนังสือธรรมะจำนวน 30 เล่มที่ใช้ในการศึกษา

ลำดับ	ชื่อหนังสือ	ผู้เขียน
1	บุญใหญ่พลิกชีวิต	ณัฐพชรธรรม
2	บุญสร้างปาฏิหาริย์: มหาบุญ 108 ประการ ยิ่งทำยิ่งได้ ยิ่งให้ยิ่งเจริญ	ธมมวโรภิกขุ
3	ข้อปึงบุญ	ขวัญ เพียงททัย
4	ทำบุญ-ทำกรรม มหัศจรรย์แห่งชีวิต	ศ.ศิลาแลง
5	บริการด้วยใจ บุญก็ได้ งานก็สำเร็จ	จิตตินันท์ นันทไพบูลย์
6	บุญทำกรรมแต่ง	แก้วธารา
7	บัญชีบุญ ดอกเบ็บบาป	พระอาจารย์ชาญชัย อธิปญโญ
8	คู่มือทำบุญ	ศรีณยู นกแก้ว
9	บริหารบุญ บริหารบาป	เจตสิก (สมชาย สุวรรณโปดก)
10	กฎแห่งบุญ	นายแพทย์อรุณเดช นนทะโชติ
11	ทำงานได้บุญ	กุลธิดา บุญญวนิช, สุรบุดร ศุภกิจจงเจริญ และอัคนี ทองธารา
12	เหลือเชื่อ บุญ กุศล ส่งผลได้จริง	ปราณี ทินราช
13	บุญฟรีไม่มีในโลก บาปฟรีก็ไม่มีเช่นกัน	พระภาสกร ภูริวฑฒโน (ภาวีไล)
14	หลักการทำบุญและปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน	พระวิจิตรธรรมมาภรณ์
15	ทำบุญไม่เป็นเห็นนรกได้	ฤทธิญาโณและจิตตวิชิระ
16	ทำบุญอย่างไรให้ถึงผู้ลวงลับ	แพรทองน้อย
17	รู้ทันกรรมและไขขานการบุญ	พระราชปฎิภาณมุนี (บุญมา อาคมบุญโญ)
18	คู่มือสร้างบุญ อุ่่นใจตลอดชาติ	รุ่งอรุณ

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อหนังสือธรรมะจำนวน 30 เล่มที่ใช้ในการศึกษา (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อหนังสือ	ผู้เขียน
19	สร้างบุญแบบฉลาด ให้ได้บุญมาก	ธ.ธรรมรักษ์
20	ทำบุญถูกวิธี กุศลแรง	ทองย้อย แสงสินชัย
21	ฉลาดทำบุญ	พระชาย วรธมโมและพระไพศาล วิสาโล
22	แก้กรรม ทำบุญเสริมดวง สะเดาะเคราะห์	ไชยา บุญพิทักษ์
23	เส้นทางบุญ รู้แล้วไม่ตาย	บัญญัติ บงกช
24	บุญที่ทำให้คนงาม	อ.พิศมัย ชำนาญคิด
25	ตักบาตร สังฆทาน อุทิศบุญอย่างไรให้ ปาฏิหาริย์เกิด	ธ.ธรรมรักษ์และจิตตวชิระ
26	บุญติดจรวด	มณฑล สายทัศน์
27	อานิสงส์จากการทำบุญ	แก้ว สุพรรณโณ
28	แก้กรรม-ทำบุญอย่างไรให้ชีวิตพ้นทุกข์	ส.ศิวโรจน์
29	ปาฏิหาริย์ แรงบุญ แรงกรรม ใครว่าไม่มีจริง	ศศิริยะ
30	เปิดบุญรวย หยุคกรรมจน	อ.ทิพากร รินไธสงค์

1.6.2.3 หนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยการเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายวันที่มียอดจำหน่ายสูงสุด 5 อันดับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก ข่าวสด และมติชน ซึ่งวางจำหน่ายระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2559 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2559 ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยเลือกเก็บข่าวที่ปรากฏคำว่า “บุญ” เนื่องจากข่าวที่ปรากฏคำว่า “บุญ” นั้นแสดงให้เห็นว่าข่าวที่นำเสนอเป็นการรายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความคิดเรื่องบุญให้ผู้อ่านรับรู้ โดยคำว่า “บุญ” นั้นอาจปรากฏในพาดหัวข่าว เนื้อข่าว หรือคำบรรยายใต้ภาพ ในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับเท่านั้น ทั้งนี้หากข่าวที่ตรงกับเงื่อนไขดังกล่าวแล้วมีเนื้อหาข่าวให้อ่านต่อในฉบับผู้วิจัยจึงจะตามไปเก็บข้อมูลข่าวดังกล่าวต่อไป

จากการเก็บข้อมูลข่าวที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก ข่าวสด และมติชน ผู้วิจัยพบข่าวที่นำมาใช้ศึกษารวมทั้งสิ้น 113 ข่าว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนชาวที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ที่ใช้ในการศึกษา

หนังสือพิมพ์	จำนวน (ข่าว)
ไทยรัฐ	30
เดลินิวส์	23
คมชัดลึก	20
ข่าวสด	17
มติชน	23
รวม	113

1.6.2.4 เว็บไซต์ ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยการเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์ที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ในชื่อ เนื่องจากเว็บไซต์ที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ในชื่อแสดงให้เห็นว่าเว็บไซต์นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับบุญโดยตรง โดยเว็บไซต์ดังกล่าวนั้นเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับบุญในปี 2559 ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากทุกหน้าของเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุญ

จากการเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์ที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ในชื่อ ผู้วิจัยพบเว็บไซต์ที่นำมาใช้ศึกษาทั้งสิ้น 4 เว็บไซต์ ได้แก่

1.6.2.4.1 <http://www.ponboon.com/>

1.6.2.4.2 <http://www.bokboontoday.com/>

1.6.2.4.3 <http://www.sabiangbunpublishing.com/>

1.6.2.4.4 <http://www.webgebboon.com/>

1.6.3 วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) ซึ่งการวิเคราะห์แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.6.3.1 ตัวบท

ผู้วิจัยวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาระดับต่าง ๆ ที่ใช้นำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

1.6.3.2 วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม

ผู้วิจัยวิเคราะห์การผลิตตัวบท การกระจายตัวบท การบริโภควัตถุตัวบท และการตีความตัวบทซึ่งเป็นบริบทแวดล้อมในการสื่อสารที่ปรากฏในตัวบท

1.6.3.3 วิธีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม

ผู้วิจัยวิเคราะห์อุดมการณ์ที่พบโดยเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม เพื่อให้เห็นอิทธิพลของสังคมที่มีต่อการสื่อความคิดเกี่ยวกับบุญ ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อให้เห็นอิทธิพลของความคิดเกี่ยวกับบุญที่มีต่อคนในสังคมด้วย

1.6.4 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.7.1 การอ้างอิงตัวบทวรรณกรรมเกี่ยวกับบุญที่ใช้เป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีระบบการอ้างอิง ดังนี้

1.7.1.1 การอ้างอิงตัวบทวรรณกรรมเกี่ยวกับบุญจากหนังสือเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช ใช้เป็น (ชื่อวิชา ชั้นปี: เลขหน้า) เช่น (พระพุทธศาสนา ม.1: 139)

1.7.1.2 การอ้างอิงตัวบทวรรณกรรมเกี่ยวกับบุญจากหนังสือธรรมะ ใช้เป็น (ชื่อหนังสือธรรมะ: เลขหน้า) เช่น (ทำง่ายได้บุญ: 184)

1.7.1.3 การอ้างอิงตัวบทวรรณกรรมเกี่ยวกับบุญจากหนังสือพิมพ์ ใช้เป็น (ชื่อหนังสือพิมพ์: วัน เดือน ปี ที่เผยแพร่) เช่น (เดลินิวส์: 23 กุมภาพันธ์ 2559)

1.7.1.4 การอ้างอิงตัวบทวรรณกรรมเกี่ยวกับบุญจากเว็บไซต์ ใช้เป็น (ชื่อเว็บไซต์) เช่น (www.polyboon.com)

1.7.2 การอ้างอิงพระไตรปิฎกในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 ซึ่งมีระบบการอ้างอิง ได้แก่ (ชื่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า) เช่น (อง.สตุตถก. 23/62/120) หมายถึง พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต เล่ม 23 ข้อ 62 หน้า 120

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับความคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

1.8.2 ทำให้เข้าใจกระบวนการผลิตและกระจายตัวบท รวมถึงการรับตัวบทและการตีความตัวบทของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

1.8.3 ทำให้เห็นอุดมการณ์ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ตลอดจนผลของอุดมการณ์ที่มีต่อสังคม

1.8.4 ทำให้เข้าใจบทบาทและอำนาจของภาษาในการประกอบสร้างความคิดและสื่อ
อุดมการณ์ต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่การตระหนักรู้และไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้ผลิตวาทกรรมในการครอบงำ
ความคิดและการกระทำผ่านตัวบทวาทกรรม



บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา “วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

1. แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ซึ่งเป็นแนวคิดหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะในการวิจัยครั้งนี้

2. แนวคิดอุปลักษณ์ เป็นแนวคิดสำคัญประการหนึ่งที่ใช้วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ เนื่องจากความคิดเรื่อง “บุญ” นั้นเป็นสิ่งที่เปี่ยมนามธรรมมาก การใช้อุปลักษณ์จึงเป็นลักษณะสำคัญที่ช่วยให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจความหมายและมุมมองเกี่ยวกับการบุญได้ง่ายขึ้น

3. แนวคิดเรื่องบุญในพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นความคิดเกี่ยวกับบุญตามที่ปรากฏในคัมภีร์ทางศาสนาซึ่งเป็นประโยชน์ในการอธิบายและอธิบายความคิดเกี่ยวกับบุญที่นำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ในปัจจุบัน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหาแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) นั้นมุ่งวิเคราะห์อุดมการณ์ที่แฝงมากับวาทกรรมโดยมีกลวิธีทางภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่ออุดมการณ์ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเข้าใจแนวคิดทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงอธิบายคำศัพท์และแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ วาทกรรม วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ อุดมการณ์ อำนาจ และการครอบงำ ดังต่อไปนี้

2.1.1 วาทกรรม (Discourse)

“วาทกรรม” นั้นแปลมาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “discourse” อย่างไรก็ตาม การนิยามความหมายของคำศัพท์ discourse ที่เป็นที่แพร่หลายในงานด้านภาษาศาสตร์นั้นเป็นไปตามนิยามของ สตับส์ (Stubbs, 1983: 1) ที่ว่า “Language above the sentence or above the clause” ซึ่งหมายถึง ภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยคหรืออนุพยางค์ ทั้งนี้คำศัพท์ discourse นี้ มีการแปลและใช้คำศัพท์ภาษาไทยที่หลากหลายและมีความแตกต่างกัน เช่น วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ ใช้ว่า

“ข้อความต่อเนื่อง” เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ ใช้ว่า “ปริจเฉท” สมทรง บุรุษพัฒน์ ใช้ว่า “วจนะ” ชลธิชา บำรุงรักษ์ ใช้ว่า “ระบบข้อความ” หรืออมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ที่ใช้คำว่า “สัมพันธ์สาร” เพื่อเรียกหน่วยภาษาที่สูงกว่าระดับประโยค (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 2)

อย่างไรก็ตาม กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์ (2549: 5) อธิบายว่า คำศัพท์ discourse ในภาษาอังกฤษนั้นมีความหมายเป็น 2 มิติด้วยกัน คือ มิติว่าด้วยเรื่องภาษากับ มิติว่าด้วยเรื่องสังคมและวิถีปฏิบัติ ดังที่ จี (Gee, 2005) ได้แยกคำศัพท์ discourse เป็น 2 นัยที่แตกต่างกัน ได้แก่ discourse (with little ‘d’) หากต้องการเน้นมิติด้านภาษา ซึ่งหมายถึง “หน่วยของภาษาที่สูงกว่าระดับประโยค เป็นหน่วยที่มีความสมบูรณ์ทางความหมายและมีสัมพันธ์ภาพ” ซึ่งตรงกับคำศัพท์ภาษาไทย คือ “ข้อความต่อเนื่อง” “ปริจเฉท” “วจนะ” “ระบบข้อความ” และ “สัมพันธ์สาร” ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่หากต้องการเน้นมิติทางสังคมและวิถีปฏิบัติที่สัมพันธ์กับภาษาและการใช้ควรใช้ว่า Discourse (with big ‘D’) ซึ่งตรงกับภาษาไทยว่า “วาทกรรม”

แม้ “วาทกรรม” จะเป็นคำศัพท์ที่เน้นมิติทางด้านสังคม แต่สิ่งที่ไม่ควรละเลยก็คือภาษาซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวาทกรรม การสร้าง/ผลิตอัตลักษณ์และความหมายให้แก่สรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมนั้นสัมพันธ์กับบทบาทของภาษาในการสื่ออุดมการณ์

แฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995: 54 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 7) กล่าวถึงวาทกรรมโดยอ้างอิงทั้งแนวคิดด้านภาษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยกล่าวถึง “วาทกรรม” ว่าหมายถึง การใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน อีกทั้งยังรวมถึงกิจกรรมที่สื่อความหมายรูปแบบอื่น ๆ เช่น ภาพถ่าย ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ แผนภูมิ และอวัจนภาษาในฐานะที่เป็นวิถีปฏิบัติทางสังคมรูปแบบหนึ่ง นั้นหมายความว่าวาทกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้แฟร์คลัฟและโวดัค (Fairclough and Wodak, 1997: 48) กล่าวถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวว่า “วาทกรรมจะถูกกำหนดโดยสถานการณ์ สถาบัน และโครงสร้างทางสังคม ในขณะที่วาทกรรมเองก็กำหนดสถานการณ์ สถาบัน และโครงสร้างทางสังคม”

สรุปได้ว่าวาทกรรมนั้นไม่ใช่เพียงตัวบทที่ประกอบด้วยรูปภาษาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงบริบทต่าง ๆ ทางสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมตัวบทนั้น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการสร้างความหมายให้แก่สิ่งต่าง ๆ รอบตัว

2.1.2 วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis)

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ถือเป็นแนวคิดหนึ่งในการวิเคราะห์วาทกรรมด้วยการใช้ความรู้ทางภาษาและสังคมประกอบการวิเคราะห์ โดยนำวิธีการทางภาษาศาสตร์มาใช้วิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติที่แฝงอยู่ในตัวบทซึ่งเป็นส่วนสำคัญของ

วาทกรรมซึ่งมุ่งศึกษาวาทกรรมในฐานะกระบวนการทางสังคม จึงเน้นการวิเคราะห์บริบทสังคมควบคู่ไปด้วย (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 30)

นอกจากนี้วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ยังเป็นแนวทางการศึกษาที่จะทำให้เห็นเรื่องของอำนาจ การครอบงำ อุดมการณ์ ความไม่เท่าเทียมกัน ชนชั้นทางสังคม เพศสภาพหรือเพศภาวะ และเชื้อชาติ เป็นต้น โดยอาศัยภาษาที่สื่อผ่านตัวบทและบริบททางสังคม

แฟร์คลัฟเป็นผู้ริเริ่มเสนอแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในหนังสือ *Language and Power* (Fairclough, 1989) และได้พัฒนาแนวการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) ได้อธิบายเกี่ยวกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ว่าเป็นการศึกษาวาทกรรมเพื่อทำความเข้าใจสังคม ทำให้มองเห็นวิธีการใช้อำนาจ การครอบงำ และความไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้นในสังคม โดยการวิเคราะห์นั้นต้องแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับสังคม ดังนั้นในการวิเคราะห์จึงต้องพิจารณาทั้งตัวบท วิธีปฏิบัติทางวาทกรรม และวิธีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม

พาน ไดจ์ (van Dijk, 2003: 352) กล่าวว่า การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์เป็นรูปแบบหนึ่งในการศึกษาวิเคราะห์วาทกรรม โดยการวิเคราะห์ถึงการใช้อำนาจในทางที่ผิด การครอบงำ และความไม่เท่าเทียมกันของสังคมในตัวบทที่แสดง ผลผลิตซ้ำ และต่อต้านในบริบททางสังคมและการเมือง ดังนั้นการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์จึงอาจทำให้เข้าใจ ดีแผล และต่อต้านความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมได้

พอลทริจ (Paltridge, 2006: 179) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์สรุปได้ว่าวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นการศึกษาการเชื่อมโยงระหว่างการใช้ภาษากับบริบททางสังคมและการเมือง สามารถศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลางเพราะภาษาสร้างและถูกสร้างโดยปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การศึกษาโดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จะเป็นการศึกษาโดยวิเคราะห์ตัวบท (Text) อย่างละเอียดและนำไปสู่การอธิบายความและตีความรวมถึงค้นหาอุดมการณ์ที่แฝงอยู่จากคุณสมบัติของภาษาในตัวบท ด้วยการเปิดเผยอคติต่าง ๆ รวมถึงความเชื่อเบื้องต้นของอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในตัวบท ตลอดจนประสบการณ์และความเชื่อของคน

แฟร์คลัฟและโวดัค (Fairclough and Wodak, 1997: 271-280) ได้เสนอหลักและความคิดสำคัญในการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์สนใจศึกษาปัญหาสังคมในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจในทางมิชอบ การครอบงำทางความคิด และการต่อต้านความไม่ถูกต้องเหล่านั้น
2. วาทกรรมเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งมักจะปรากฏอยู่ในสื่อและวาทกรรมทางการเมือง หรือการใช้สื่ออย่างไม่เป็นธรรมของนักการเมือง ทั้งนี้วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ชี้ให้เห็นว่าอำนาจในสังคมถูกใช้และต่อรองผ่านวาทกรรม

3. วาทกรรมประกอบสร้างสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ วาทกรรมมีสังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้าง ผลิตซ้ำ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

4. วาทกรรมมีหน้าที่ด้านอุดมการณ์ กล่าวคือ วาทกรรมเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ซึ่งเป็นระบบความคิดความเชื่อที่มีอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้การวิเคราะห์หน้าที่ด้านอุดมการณ์ของวาทกรรมต้องพิจารณาการรับและตีความตัวบท รวมถึงผลต่อสังคมด้วย

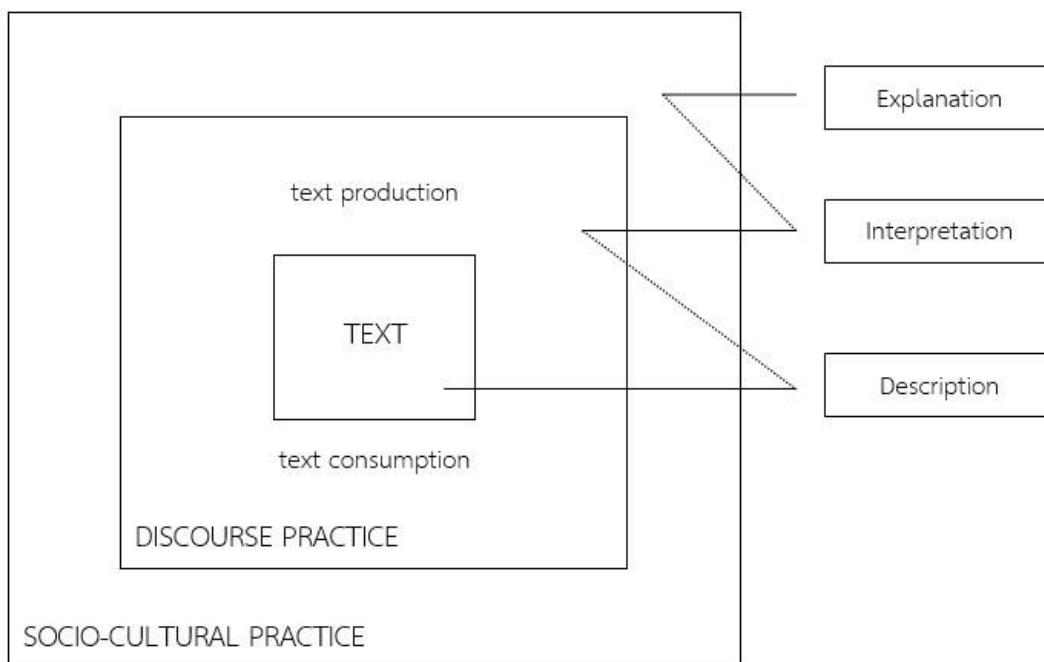
5. วาทกรรมเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โดยวาทกรรมเป็นประวัติศาสตร์ที่ถูกผลิตขึ้นภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม กฎเกณฑ์ต่าง ๆ และอุดมการณ์ นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงหรือมีความสัมพันธ์กับตัวบทที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้า ดังนั้นวาทกรรมจึงมีลักษณะเป็นสหบท

6. วาทกรรมเป็นการเชื่อมโยงกันระหว่างตัวบทและสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ มีการผสมกลมกลืน มีผลกระทบ และมีการสื่อสารร่วมกัน ตัวบทจึงถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของบริบททางสังคมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อธิบายได้ด้วยภาษา

7. การวิเคราะห์วาทกรรมต้องใช้การตีความและการอธิบาย วาทกรรมสามารถตีความได้อย่างหลากหลายหรือมีมุมมองใหม่ขึ้นอยู่กับข้อมูลและบริบท รวมทั้งระบบความคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้นการตีความและการอธิบายในงานวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จึงมีลักษณะที่เปิดรับการตีความใหม่เสมอเมื่อมีข้อมูลหรือบริบทเข้ามาเพิ่มเติม

8. วาทกรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการกระทำทางสังคม ส่วนการใช้ภาษาทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซ่อนเร้นอยู่

แฟร์คล็อฟกล่าวว่าวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นการวิเคราะห์สหบทซึ่งถือว่าเป็นสื่อกลางที่สำคัญในระดับจุลภาคหรือในตัวบทกับระดับมหภาคหรือบริบท โดยมีกระบวนการหรือขั้นตอนที่แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมไปกำหนดคุณสมบัติของวาทกรรม และวิธีการที่วาทกรรมกำหนดโครงสร้างทางสังคม ทั้งนี้แฟร์คล็อฟ (Fairclough, 1995b: 59) เสนอการวิเคราะห์วาทกรรมว่ามีลักษณะเป็นกรอบการวิเคราะห์ 3 มิติ (three dimensional framework) ซึ่งประกอบไปด้วยตัวบท (Text) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse practice) และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural practice) เพื่อที่จะให้เป็นหลักในการวิเคราะห์ที่จะแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่วาทกรรมมีต่อสังคมและสังคมมีต่อวาทกรรม ดังภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 1 กรอบการวิเคราะห์ 3 มิติของวาทกรรมของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995b: 59)

จากภาพกรอบ 3 มิติ (three dimensional framework) ที่ใช้สำหรับวิเคราะห์วาทกรรมข้างต้นสามารถอธิบายได้ดังนี้

มิติที่ 1 ตัวบท (Text) หมายถึง ภาษาพูด ภาษาเขียนที่สร้างข้อความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เป็นการศึกษาส่วนประกอบต่าง ๆ ของตัวบท ได้แก่ ลักษณะภาษาในประเด็นสำคัญต่าง ๆ เช่น คำศัพท์ ไวยากรณ์ การเชื่อมโยงความ และโครงสร้างของตัวบท

การวิเคราะห์ส่วนประกอบต่าง ๆ นั้นจะสามารถบ่งบอกได้ถึงลักษณะที่แตกต่างกันของตัวบทต่างประเภทกัน เช่น ข่าว บทสนทนา และบทความ ลักษณะเชื่อมโยงความ เช่น การละ การซ้ำที่ปรากฏใช้มากน้อยแตกต่างกัน การใช้ประโยคที่เรียงง่ายหรือประโยคที่ซับซ้อน และการเลือกใช้รูปภาษาและการเรียบเรียงโครงสร้างในตัวบท โดยตัวบทจะทำหน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด (ideational function) หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (interpersonal function) และหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ (textual function) ตามแนวคิดไวยากรณ์ระบบและหน้าที่ (Systemic Functional Linguistics) ของ ฮัลลiday (Halliday, 1978) ซึ่งแฟร์คลัฟเสนอว่า (Fairclough, 2003) หน้าที่ของตัวบทดังกล่าวควรใช้ว่า “แบบของความหมาย” (types of meaning) ทั้งนี้ตัวบทจะประกอบสร้างความหมายอันได้แก่ ระบบความรู้ ความเชื่อ อุดมการณ์ อัตลักษณ์ ภาพแทน และความสัมพันธ์ทางสังคม ดังนั้นการวิเคราะห์ตัวบทจะนำไปสู่ความรู้และความเข้าใจระบบความรู้ ความเชื่อ อุดมการณ์ อัตลักษณ์ ภาพแทน และความสัมพันธ์ทางสังคมดังกล่าว

มิติที่ 2 วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse practice) หมายถึง กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท รวมถึงการรับตัวบทและการตีความตัวบท เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการผลิต การเผยแพร่และกระจายตัวบท การรับและบริโศคตัวบทในบริบทสังคมนั้น ๆ รวมถึงการตีความตัวบท โดยพิจารณาว่าตัวบทที่เกิดขึ้นนั้นมีใครเป็นผู้ผลิต ใช้กระบวนการเผยแพร่ในสื่อรูปแบบใดหรือใช้กลวิธีอย่างไรเพื่อให้ตัวบทนั้นเข้าถึงหรือเป็นที่ยอมรับของสังคมในขณะนั้น บริบทสังคมในขณะนั้นมีผลต่อการผลิตซ้ำหรือการประกอบสร้างตัวบทอย่างไร ที่สำคัญคือเรื่อง “สหบท” (intertextuality) หรือตัวบทอื่น ๆ ที่ถูกนำมาอ้างอิงหรือพูดถึงในตัวบทนั้น เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าใจความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายที่มีอยู่ในตัวบทกับบริบทสังคมในช่วงเวลานั้น ๆ เพื่อจะได้เข้าใจความสอดคล้องเชื่อมโยงกันระหว่างตัวบทและวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่เกิดขึ้นว่ามีความเกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อกันอย่างไร

มิติที่ 3 วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural practice) หมายถึง สถานการณ์และปัจจัยทางสังคมที่แวดล้อมและสัมพันธ์กับตัวบทรวมถึงการผลิตและบริโศคตัวบท เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษา สื่อ และสังคมว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เพื่อให้เห็นภาพรวมของวาทกรรมว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมนี้จะทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับสังคมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

การวิเคราะห์วาทกรรมนั้นต้องวิเคราะห์ตามขั้นตอนให้สอดคล้องกับกรอบ 3 มิติดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ การบรรยาย (description) คือ บรรยายคุณสมบัติทั่วไปของตัวบท ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และอาจรวมถึงอวัจนภาษา เช่น ภาพ เสียง เป็นต้น การตีความ (interpretation) คือ ตีความวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับกระบวนการผลิตและรับตัวบทนั้น และการอธิบาย (explanation) คือ อธิบายวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับบริบททางสังคมที่แวดล้อมวาทกรรมนั้น

การศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์นั้นจะเน้นการวิเคราะห์ภาษาในตัวบทอย่างละเอียดและเป็นระบบเพื่อเผยให้เห็นความหมายหรืออุดมการณ์ที่แฝงอยู่ นอกจากนี้ยังวิเคราะห์บริบทโดยการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมซึ่งต้องพิจารณาการผลิตและกระจายตัวบท รวมถึงการรับและตีความตัวบท และวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมซึ่งต้องพิจารณาสถานการณ์และบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวบทที่ศึกษาด้วย การศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ดังกล่าวจะทำให้เห็นการใช้อำนาจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตตัวบทวาทกรรมซึ่งมีผลในการครอบงำความคิด กำหนดพฤติกรรมและการกระทำของผู้บริโศควาทกรรมที่เผยแพร่ในสังคม

2.1.3 อุดมการณ์ (Ideology)

วาทกรรมเป็นการศึกษาภาษาในฐานะที่เป็นกระบวนการหรือเป็นวิถีปฏิบัติทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจในการครอบงำความคิดและกำหนดแบบแผนพฤติกรรม รวมถึงการกระทำของคนในสังคม ดังนั้นการศึกษาวาทกรรมจึงสัมพันธ์กับ “อุดมการณ์” ด้วย โดยวาทกรรมมีหน้าที่ด้านอุดมการณ์ กล่าวคือ วาทกรรมเป็นพื้นที่ประกอบสร้างและสามารถสื่ออุดมการณ์ได้

“อุดมการณ์” (ideology) เป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศส ในขบวนการขับเคลื่อนทางการเมืองเพื่อประสานกลุ่มคนที่หลากหลายเข้าไว้ด้วยกัน (Heywood, 2012: 4-5) โดยนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสชื่อ Destutt de Tracy ช่วงปลายศตวรรษที่ 18 หมายถึง “the science of ideas” (ศาสตร์ว่าด้วยความคิด) เป็นศาสตร์ที่มุ่งศึกษาความคิดของมนุษย์ด้วยมุมมองเชิงประจักษ์ เพื่อให้เข้าใจกฎเกณฑ์ในการก่อตัวและความเติบโตของความคิดมนุษย์ (สมเกียรติ วันทะนะ, 2551: 9-10) เป็นสาขาวิชาที่ให้ความสำคัญแก่เหตุผลและมุ่งที่จะทำให้คนตระหนักถึงอดีตหรือความลำเอียงต่าง ๆ ที่มีในสังคม (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2561: 99)

ฤทธิณันท์ เชื้อทอง และรุจิระ โรจนประภายนต์ (2559: 119) อธิบายว่า อุดมการณ์เริ่มนำมาใช้ในงานทางการเมืองโดย Karl Marx ซึ่งกล่าวถึงการต่อสู้ทางชนชั้น การควบคุมทางสังคม และการแพร่กระจายความคิดของผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต (Hall, Evans, and Nixon, 2013: 344) รวมถึงการกดขี่ชนชั้นกรรมาชีพโดยการสร้างจิตสำนึกลวง (false consciousness) แล้วทำให้คนทั่วไปเชื่อว่าเป็นความจริง ยอมรับการกดขี่ว่าเป็นความถูกต้อง (Heywood, 2012: 6) ทำให้ชนชั้นล่างให้ความร่วมมือโดยไม่สั่นคลอนอำนาจของชนชั้นนำ อุดมการณ์หรือจิตสำนึกลวงจึงเป็นระบบความเชื่อที่คนคิดว่าเป็นความจริง ถือเป็น การสร้างความหมายในประดิษฐกรรมทางสังคมจนเกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้น (Brummett, 2011: 26-27)

คำว่า “อุดมการณ์” ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในความหมายที่แตกต่างออกไป อย่างไรก็ตามที่อ้างอิงกันอย่างแพร่หลายกล่าวถึง “อุดมการณ์” ว่าเป็น ความเชื่อหรือสำนึกที่ผิด บิดเบือน หรือความเชื่อที่ชักนำคนไปในทางที่ผิด ความเชื่อที่ผิดนี้บดบังความสัมพันธ์เชิงสังคมที่แท้จริงและลวงคนในสังคม หรือการที่ชนชั้นปกครองหรือผู้ที่มีอำนาจมากกว่าใช้อุดมการณ์ควบคุมผู้ที่ถูกปกครอง โดยผู้ที่ถูกปกครองไม่รู้ตัวเลยว่ากำลังถูกกดขี่ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 12-13)

อุดมการณ์เกิดขึ้นจากการทำหน้าที่ของวาทกรรมในสถานะของการเป็นตัวแทนความคิด อุดมการณ์ไม่เพียงทำให้เห็นภาพหรือเกิดความรู้สึกที่มีต่อตัวบท แต่ยังแฝงด้วยวิธีการประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งนั้น ๆ ด้วย การสร้างระบบความคิดเป็นวิธีการที่รัฐใช้ครอบงำเพื่อแสวงหาประโยชน์จากการที่ประชาชนรับรู้ผ่านวาทกรรมซึ่งทำหน้าที่กำกับ ชี้นำรูปแบบความสัมพันธ์เพื่อการปกครอง วาทกรรมกับอุดมการณ์จะทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างความเชื่อกับการกระทำเข้าด้วยกัน (Althusser, 1971: 121-176)

พาน ไดจ์ (van Dijk, 1997: 2006 อ้างถึงใน ศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว, 2556: 19-21) กล่าวถึง ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ วาทกรรม ระบบความคิด และสังคมว่ามีอยู่ 4 ลักษณะ ได้แก่ อุดมการณ์กับการทำหน้าที่ทางสังคม อุดมการณ์กับปรีชาสังคมนิยม อุดมการณ์กับความรู้ และ โครงสร้างของอุดมการณ์

1. อุดมการณ์กับการทำหน้าที่ทางสังคม (social function) กล่าวคือ อุดมการณ์จะถูกผลิตขึ้นโดยกลุ่มที่มีอิทธิพลหรือกลุ่มชนชั้นที่มีบทบาทในสังคม และมีการผลิตซ้ำอุดมการณ์ที่มีอยู่ให้เป็นที่ยอมรับด้วยวิธีการที่เป็นธรรมชาติเพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้กลุ่มบุคคลอื่นเชื่อถือ ยอมรับ และไม่รู้สึกลัวอุดมการณ์เหล่านั้นเป็นสิ่งผิด นอกจากนี้อุดมการณ์ยังสามารถช่วยแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับระบบสังคม เพราะอุดมการณ์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไม่ใช่เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง อุดมการณ์ทำให้สมาชิกในสังคมรู้สึกมั่นใจ รับรู้ถึงการเป็นพวกเดียวกัน และการมีส่วนร่วมของกลุ่มก้อนเดียวกันในการผลักดันและผลิตซ้ำความคิดความเชื่อที่มีอยู่ร่วมกันให้ประสบผลสำเร็จ อุดมการณ์จึงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในภาคปฏิบัติทางสังคมในการประสานความร่วมมือ เชื่อมโยง แลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ส่วนสิ่งที่มีความแตกต่างระหว่างภาษากับอุดมการณ์ก็คือ ภาษาเป็นการสื่อสารที่บ่งบอกถึงความเป็นพวกเดียวกัน แต่สำหรับอุดมการณ์นั้นต้องสามารถแสดงออกหรือกำหนดอัตลักษณ์ของตนเองและเอกลักษณ์ทางสังคมได้ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานในการแสดงออกถึงอุดมการณ์ที่มีอยู่ สรุปได้ว่า อุดมการณ์เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ และการแสดงออกทางสังคมของแต่ละบุคคล

2. อุดมการณ์กับปรีชาสังคมนิยม (Social Cognition) กล่าวคือ อุดมการณ์เป็นสิ่งที่อยู่ร่วมกันในสังคมและแสดงออกผ่านตัวบทที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งการพูดคุยกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน ส่วนคุณลักษณะของอุดมการณ์มี 2 ส่วนสำคัญคือเกี่ยวข้องกับระบบสังคม (social system) และเป็นภาพแทนในความคิด (mental representation) ที่มีการแสดงออกด้วยการพูดและการเขียนในลักษณะต่าง ๆ กล่าวได้ว่า อุดมการณ์เป็นไวยากรณ์กลุ่มที่เฉพาะเจาะจงของภาคปฏิบัติทางสังคม

3. อุดมการณ์กับความรู้ (Ideology and Knowledge) กล่าวคือ อุดมการณ์กับความรู้เป็นสิ่งที่คล้ายกัน สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเดียวกันได้ในชีวิตประจำวันเพราะทั้งความรู้และอุดมการณ์ต่างก็เป็นความเชื่อทางสังคมประเภทหนึ่งเหมือนกัน โดยทั่วไปนั้นความรู้มักจะถูกกำหนดว่าเป็นความเชื่อที่เป็นจริง ในขณะที่อุดมการณ์นั้นไม่สามารถที่ตัดสินหรือบอกได้ว่าเรื่องไหนถูกหรือผิด เพราะกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ต่างกันก็ย่อมมีมุมมองความคิดความเชื่อแตกต่างกัน ยกเว้นในกรณีที่กลุ่มที่มีอำนาจบางกลุ่มมีอิทธิพลเหนือคนกลุ่มอื่นในสังคมก็ย่อมสามารถจะบังคับควบคุมและตัดสินได้ว่าอุดมการณ์เรื่องใดผิดหรือถูกซึ่งย่อมจะส่งผลกระทบต่อสังคม ดังนั้นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของอุดมการณ์ก็คือการแสดงออกและการใช้อย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถเชื่อมโยง

และประสานประโยชน์ระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง ครอบคลุม หรืออาจจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าอุดมการณ์คอยตรวจสอบโครงสร้างและองค์ประกอบของความรู้ที่มีอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจของกลุ่มที่มีอยู่ในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ฉะนั้นอุดมการณ์จึงไม่ได้คอยควบคุมเฉพาะสิ่งที่เป็นความรู้เท่านั้น แต่ยังเข้าไปควบคุมและมีอิทธิพลต่อทัศนคติ ความคิด ความเชื่อในประเด็นต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมด้วย สรุปได้ว่า อุดมการณ์เป็นการแสดงออกทางจิตใจที่มีพื้นฐานเกี่ยวข้องกับระบบความคิดทางสังคมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความรู้และทัศนคติของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

4. โครงสร้างของอุดมการณ์ (The Structure of Ideology) มีพื้นฐานมาจากความคิดและระบบความเชื่อของกลุ่มคนที่เป็นตัวแทนของสังคมซึ่งมีโครงสร้าง มีการแสดงออก และการเผยแพร่ อุดมการณ์แตกต่างกันไปตามความคิดความเชื่อ เช่น กลุ่มชนชั้น กลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม พรรคการเมือง อาชีพ และศาสนา อุดมการณ์ของกลุ่มต่าง ๆ นั้นมักจะแสดงออกในเชิงบวกด้วยการบอกถึงตำแหน่งทางสังคมและการสนับสนุนความคิดของกลุ่มตนเองเพื่อแสดงออกว่าเป็นคนในกลุ่มเดียวกัน (ingroups) และแสดงออกในเชิงลบต่อคนกลุ่มอื่น (outgroups) ด้วยการเข้าไปควบคุมและมีอำนาจเหนือคนกลุ่มอื่นด้วยการแสดงออกผ่านบริบทของภาษา (context models) ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน น้ำเสียง และการเลือกใช้ศัพท์ เพื่อให้อุดมการณ์เป็นที่ยอมรับจากสังคมและนำไปสู่การตีความทางวาทกรรม

กฤษดาภรณ์ หงส์ดารมภ์ (2543: 18) กล่าวถึงความหมายของอุดมการณ์ตามแนวทางของ van Dijk ไว้ว่า อุดมการณ์ คือ ระบบพื้นฐานของการที่สมาชิกของกลุ่มสังคมมีความคิดความเชื่อร่วมกัน นอกจากนี้หน้าที่ทางสังคมในการสานประโยชน์ของสมาชิกเข้าด้วยกันแล้ว อุดมการณ์ยังมีหน้าที่ทางปริชาน (cognitive) ในการจัดระบบสิ่งที่กลุ่มนำเสนอทัศนคติและความรู้ซึ่งเป็นการแสดงตัวให้ปรากฏในฐานะที่เป็นกลุ่มนั้น ๆ และในการตรวจสอบทางอ้อมการประพฤติปฏิบัติทางสังคมที่เกี่ยวกับกลุ่มรวมทั้งสิ่งที่สมาชิกในกลุ่มพูดและเขียน

แฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995a: 17) เสนอว่าการศึกษิตตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ควรอ้างอิงนิยาม “อุดมการณ์” ที่มีนัยเชิงวิพากษ์ซึ่งมีมุมมองว่าอุดมการณ์เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยสื่อเน้นด้านลบ กล่าวคือ มีมุมมองว่าอุดมการณ์เป็นสำนึกที่ผิด เกี่ยวข้องกับความไม่เท่าเทียมกันและการมีอำนาจเหนือกว่า นิยามของ “อุดมการณ์” ดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ที่ต้องการเผยให้เห็นอุดมการณ์ที่เอื้อประโยชน์แก่กลุ่มผู้มีอำนาจในสังคม ทำให้เกิดการตระหนักรู้และอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 14)

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยให้นิยามความหมายของ “อุดมการณ์” ว่าหมายถึง ระบบความคิดความเชื่อที่สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมซึ่งมีส่วนในการครอบงำพฤติกรรมและการกระทำของสมาชิกในสังคม

การสื่ออุดมการณ์ต่าง ๆ อาจเป็นสิ่งที่ผู้พูดตั้งใจกล่าวเพื่อประโยชน์บางประการ หรืออาจเป็นสิ่งที่ผู้พูดกล่าวโดยไม่ได้ตั้งใจ โดยพิจารณาว่าทฤษฎีเกี่ยวกับบุญที่นำเสนอผ่านสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ว่านำเสนออุดมการณ์ซึ่งมีผลต่อความคิด ทศนคติ รวมถึงพฤติกรรมหรือการกระทำของคนในสังคมอย่างไรบ้าง

2.1.4 อำนาจ (Power)

วาทกรรมคือวิถีในการสร้างและสื่อความจริงซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ถูกสร้าง รักษา และท้าทายผ่านวาทกรรมด้วย (Baker and Ellece, 2011: 99)

ฟูโกต์ (Foucault, 1980) กล่าวว่า “อำนาจ” มีอยู่ทั่วไปในทุกบริบทสังคม ไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงแวดวงการเมืองการปกครองเท่านั้น ทั้งนี้ “อำนาจ” จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีสิ่งที่เรียกว่า “คู่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” (power relation) โดยคู่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ คือ คู่ความสัมพันธ์ที่ฝ่ายหนึ่งสามารถควบคุม (control) ให้อีกฝ่ายหนึ่งกระทำตามที่ฝ่ายมีอำนาจเหนือกว่าปรารถนา คู่ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะไม่สมมาตร (asymmetrical) กล่าวคือจะมีฝ่ายหนึ่งมีอำนาจเหนืออีกฝ่ายหนึ่ง และไม่มีลักษณะกลับทางกัน

นอกจากนี้ ฟูโกต์ (Foucault, 1980) ยังได้เสนอความคิดสำคัญเกี่ยวกับ “อำนาจ” และ “ความรู้” ว่า อำนาจและความรู้เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น กล่าวคือ “ความรู้” เป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้มีอำนาจใช้ในการควบคุมจิตใจและการกระทำของผู้ที่มีอำนาจและความรู้น้อยกว่าได้ เช่น แพทย์ใช้ความรู้ทางการแพทย์ควบคุมการกระทำของคนไข้ นอกจากนี้ สิ่งที่จะได้รับสถานะเป็น “ความรู้” ได้นั้นจำเป็นต้องได้รับการยินยอมจากผู้มีอำนาจในยุคสมัยนั้น ตามแนวความคิดของ van Dijk (1998) “ความรู้” จัดเป็น “อุดมการณ์” หรือ ชุดของความคิดอย่างหนึ่ง แต่เป็นชุดความคิดที่ได้รับการยอมรับและมีสถานภาพพิเศษ (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2561: 105-106)

อำนาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ชนชั้น หรือการก่อรูปทางสังคมในลักษณะอื่น ๆ หรืออาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในฐานะสมาชิกของสังคมหรือกลุ่มทางสังคมหนึ่ง ๆ อำนาจเกิดจากความสามารถที่ไม่เท่ากันในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมจะควบคุมจิตใจของคนในสังคม และสมาชิกในสังคมก็จะสามารถแสดงออกเพื่อสืบทอดหรือท้าทายอำนาจดังกล่าวในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการปฏิสัมพันธ์กัน (van Dijk, 2008: 29-31)

แฟร์คลัฟ (Fairclough, 1989) กล่าวถึง อำนาจ 2 รูปแบบ ได้แก่ อำนาจที่มาจากการใช้กำลัง (power by coercion) และอำนาจที่มาจากกรยินยอมพร้อมใจ (power by consent) ทั้งนี้ อำนาจในสังคมประชาธิปไตยในปัจจุบันเป็นอำนาจที่มาจากกรยินยอมพร้อมใจมากกว่าการบังคับหรือการใช้กำลัง และวาทกรรมมีบทบาทในการครอบงำทางความคิดซึ่งนำไปสู่กรยินยอมพร้อมใจของผู้ถูกครอบงำ

กล่าวได้ว่าอำนาจเป็นแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม ทั้งนี้การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะจะแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นมีอำนาจในการกำหนดความคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้บริโภควาทกรรมได้อย่างไร

2.1.5 การครอบงำ (Manipulation)

ศิริพร ภักดีผาสุข (2561: 106) กล่าวถึง “การครอบงำ” (manipulation) ว่าเป็น การใช้ อำนาจในทางมิชอบเพื่อควบคุมความคิดหรือการกระทำของผู้อื่นโดยใช้วาทกรรมเป็นเครื่องมือ ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ผู้ครอบงำทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเชื่อและกระทำการที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้ครอบงำ ในขณะที่ผู้ถูกครอบงำเป็นฝ่ายเสียประโยชน์หรือถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคล (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 24)

พาน ไต่ก (van Dijk, 2006a: 359-383) อธิบายถึงการครอบงำว่าไม่ได้เป็นเพียงการใช้ อำนาจ ทั่ว ๆ ไป แต่เป็นการใช้อำนาจในทางที่ผิดและมีลักษณะที่แอบแฝง โดยทำให้ผู้ที่ถูกครอบงำ เชื่อและเต็มใจทำสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีอำนาจและทำให้ตัวเองเสียประโยชน์ เป็นการควบคุม ความคิดโดยอาศัยวาทกรรม หรือตัวบทภาษาพูดและภาษาเขียน รวมถึงสัญญาณต่าง ๆ นอกจากนี้ พาน ไต่ก ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างการชักจูงใจกับการครอบงำ กล่าวคือ ในการชักจูงใจนั้น ผู้รับสารมีอิสระในการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อตามการชักจูงใจนั้น ส่วนการครอบงำมุ่งให้ผู้รับ สารยอมเชื่อตามโดยไม่รู้เท่าทันและไม่ทราบเจตนาที่แท้จริงของผู้ครอบงำ ทั้งนี้การครอบงำจะเกิดขึ้น เมื่อผู้รับสารไม่มีข้อมูลหรือความรู้มากพอที่จะรู้เท่าทันการครอบงำนั้น

การศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์นั้นจะทำให้เกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับ บทบาทของภาษาหรือวาทกรรมที่สามารถสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ทำให้เกิดการครอบงำทาง ความคิด นอกจากนี้ยังมุ่งเผยให้เห็นการครอบงำทางความคิดที่ปรากฏผ่านวาทกรรมเพื่อก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยทำให้ผู้ไม่มีอำนาจได้มีอำนาจต่อรองหรือต่อสู้ ทำให้มีสิทธิมีเสียง รวมถึงเปิดโปงการใช้อำนาจในทางมิชอบ และทำให้คนแก้ไขสิ่งที่ไม่ถูกต้องในสังคม (Blommaert, 2005: 25)

การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ นี้ จะเผยให้เห็นความคิดและ อุดมการณ์ที่มีส่วนในการครอบงำความคิดผู้บริโภควาทกรรม ซึ่งส่งผลต่อความคิด พฤติกรรม และ การกระทำที่เกี่ยวข้องกับบุญของคนในสังคม ผลการศึกษาดังกล่าวอาจทำให้คนในสังคมเกิดความ ตระหนักรู้เกี่ยวกับบทบาทของภาษาในการประกอบสร้างความคิดเกี่ยวกับบุญ และทำให้เกิดความ เข้าใจเกี่ยวกับบุญที่เผยแพร่อยู่ในสังคมมากยิ่งขึ้น

การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะครั้งนี้เป็นการศึกษาด้วยวิธีการทางภาษาตาม แนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์ 3 มิติ (three dimensional

framework) ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) ซึ่งประกอบไปด้วยตัวบท (Text) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse practice) และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural practice) เพื่อแสดงให้เห็นบทบาทของภาษาในการประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับบุญผ่านการนำเสนอความคิดต่าง ๆ นำไปสู่การแสดงให้เห็นอุดมการณ์ที่แฝงมากับการนำเสนอความเชื่อเรื่องบุญ ตลอดจนทำให้เห็นการใช้อำนาจของผู้ผลิตวาทกรรมในการครอบงำความคิดและกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้บริโภควาทกรรมโดยอาศัยภาษาที่สื่อผ่านตัวบทและบริบททางสังคม

2.2 แนวคิดอุปลักษณ์

การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวคิดเดิมเป็นการศึกษาอุปลักษณ์ในฐานะที่เป็นโวหารภาพพจน์ (Figure of speech) ซึ่งเป็นเครื่องมือทางวรรณศิลป์ที่ผู้แต่งใช้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกไปสู่ผู้อ่านที่ก่อให้เกิดความงามหรือสุนทรียภาพในการประพันธ์ ที่ผ่านมาการศึกษาอุปลักษณ์จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์อุปลักษณ์ในฐานะที่เป็นศิลปะของการประพันธ์ที่ก่อให้เกิดความงามทางวรรณศิลป์

ต่อมาเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ได้เสนอแนวคิดใหม่ของการศึกษาอุปลักษณ์ในมุมมองทางภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive linguistics) กล่าวคือ อุปลักษณ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสร้างงานประพันธ์เท่านั้น แต่อุปลักษณ์เป็นผลผลิตที่สะท้อนให้เห็นกระบวนการคิด การทำความเข้าใจ และเรียนรู้ประสบการณ์นามธรรมต่าง ๆ โดยนามโนทัศน์นามธรรมที่ต้องการเรียนรู้ไปเปรียบเทียบกับอีกมโนทัศน์หนึ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่า เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว (วรวรรณา เท็ชรกิจ, 2551: 13)

เลคอฟและจอห์นสันริเริ่มการศึกษาระบบวิธีคิดและมุมมองที่ผู้ใช้ภาษามีต่อสิ่งต่าง ๆ ในโลกตามแนวทางของภาษาศาสตร์ปริชานโดยวิเคราะห์จากการใช้ “อุปลักษณ์” (metaphor) ซึ่งเป็นลักษณะการใช้ภาษาแบบเปรียบเทียบซึ่งเป็นการเปรียบเทียบความเหมือนกันของสิ่งของสองสิ่ง โดยทั้งสองสิ่งนั้นต้องเป็นสมาชิกที่อยู่ต่างกลุ่มความหมายกัน ทั้งนี้สิ่งที่นำมาเป็น “แบบ” ในการเปรียบเทียบ เรียกว่า “แบบเปรียบเทียบ” (source domain/ vehicle) ส่วนสิ่งที่เป็นเป้าหมายที่ต้องการกล่าวถึง เรียกว่า “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” (target domain/ tenor) (Lakoff and Johnson, 1980, Saeed, 1997 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2555: 105) โดยมีกระบวนการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายต้นทางซึ่งเป็น “แบบเปรียบเทียบ” (source domain/ vehicle) ไปยังวงความหมายปลายทางซึ่งเป็น “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” (target domain/ tenor)

เลคอฟและจอห์นสันแบ่งอุปลักษณ์ออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1. อุปลักษณ์ในระดับถ้อยคำ เรียกว่า ถ้อยคำอุปลักษณ์ (metaphorical expressions)

อุปลักษณ์ซึ่งเป็นถ้อยคำเปรียบเทียบที่ผู้ใช้ภาษาใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันหรือเรียกอีกอย่างได้ว่า “ถ้อยคำอุปลักษณ์” (metaphorical expressions) นั้นเป็นสิ่งที่ได้มาจากระบบวิธีคิด

หรือมโนทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษาได้รับมาจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ วัฒนธรรมและสังคมของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ ทั้งนี้อุปลักษณพบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เลคอฟและจอห์นสันชี้ให้เห็นว่าอุปลักษณมิได้มีแต่ในภาษาเท่านั้น ที่จริงแล้วโดยพื้นฐานระบบคิดของเราก็เป็นอุปลักษณ ดังนั้นอุปลักษณจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนความคิดและการกระทำของมนุษย์ได้ ดังที่เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980: 3) กล่าวว่า

Metaphor is pervasive in everyday life, not just in language but in thought and action. Our ordinary conceptual system in term of which we both think and act, is fundamentally metaphorical in nature.

2. อุปลักษณในระดับมโนทัศน์ เรียกว่า มโนอุปลักษณหรืออุปลักษณเชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor)

เลคอฟและจอห์นสันเรียกอุปลักษณในระดับมโนทัศน์ว่า “มโนอุปลักษณ” (conceptual metaphor) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือถ้อยคำอุปลักษณเป็นผลผลิตที่ได้จากมโนอุปลักษณในระบบวิธีคิด ดังนั้นหากเราต้องการเข้าใจมโนทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษามีต่อสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ จึงสามารถศึกษาได้จากการใช้ถ้อยคำอุปลักษณที่ผู้ใช้ภาษาใช้ในการสื่อสารทั่ว ๆ ไปได้

อุปลักษณทั้งสองระดับมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ โดยพื้นฐานมนุษย์มีระบบวิธีคิดที่เป็นแบบอุปลักษณ เมื่อเรามีระบบวิธีคิดเช่นนี้ การคิด การมองโลกและการแสดงออกในชีวิตประจำวันของเราซึ่งรวมถึงการใช้ภาษาในการสื่อสารด้วยนั้นจึงมีลักษณะเป็นการเปรียบเทียบอุปลักษณด้วย ดังนั้นถ้อยคำอุปลักษณที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน จึงนับเป็นหลักฐานสำคัญที่สามารถสะท้อนระบบวิธีคิดหรือมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา (รัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม และณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2551: 139)

เลคอฟ และ จอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980: 7-8) ได้ยกตัวอย่างการใช้มโนอุปลักษณในภาษาอังกฤษ เช่น [TIME IS MONEY] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเปรียบเทียบเวลาเป็นเงินซึ่งมโนทัศน์ดังกล่าวสะท้อนผ่านการใช้ถ้อยคำอุปลักษณต่าง ๆ ได้แก่

You are wasting my time.

This gadget will save you hours.

How do you spend your time these days?

You need to budget your time.

I've invested a lot of time in her.

I lost a lot of time when I got sick.

จากตัวอย่างข้างต้นปรากฏถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนให้เห็นมโนอุปสรรคว่า [TIME IS MONEY] ด้วยการนำคำศัพท์ wasting, save, spend, budget, invested และ lost ซึ่งเดิมอยู่ในวงความหมายของ MONEY หรือเงิน มาใช้ในการกล่าวถึง TIME หรือเวลา แสดงให้เห็นว่า MONEY หรือเงิน มีลักษณะหรือคุณสมบัติบางประการที่สอดคล้องกับ TIME หรือเวลา ในมุมมองของผู้พูดภาษาอังกฤษ

แนวคิดอุปสรรคเป็นแนวคิดสำคัญประการหนึ่งที่ใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ทั้งนี้เนื่องจากความคิดเรื่อง “บุญ” นั้นเป็นสิ่งที่เปี่ยมนามธรรมและมีความซับซ้อน เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ยาก การใช้อุปสรรคซึ่งแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบบุญกับแบบเปรียบลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรม จะทำให้สามารถรับรู้และเข้าใจความหมายและมุมมองเกี่ยวกับการบุญได้ง่ายขึ้น

2.3 แนวคิดเรื่องบุญในพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาถือเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่งในสังคมไทย โดยศาสนาพุทธนั้นเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว ดังที่ วัชระ งามจิตร์เจริญ (2561: 25-26) กล่าวไว้ว่า

มีความเป็นไปได้ว่า พุทธศาสนาเถรวาทเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อ 2,000 กว่าปีมาแล้ว ในสมัยที่ดินแดนแถบนี้เรียกว่า “สุวรรณภูมิ” อันเป็นที่อยู่ของพวกมอญและละว้า เชื่อกันว่าพระโสณะและพระอุตตระผู้เป็นสมณทูตที่พระเจ้าอโศกมหาราชส่งมาเผยแผ่พุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 3 นั้นได้เดินทางมาที่สุวรรณภูมิ (พิทยลาภพฤฒิยากร, 2517: 1) หรือบริเวณที่เป็นจังหวัดนครปฐมในปัจจุบันนี้ เพราะปรากฏหลักฐานหลายอย่าง เช่น ซากสถูปรูปทรงกลมซึ่งนักโบราณคดีสันนิษฐานว่าเป็นสัญลักษณ์รูปวงล้อแห่งจักรวาลเหมือนสถูปที่สาญจีและภารhut ในอินเดีย (สนอดกราส, 2537: 73) อยู่จำนวนมากรวมทั้งศิลาจารึกธรรมจักร ช่วงเวลาที่พุทธศาสนาเถรวาทเข้ามาประเทศไทยหรือสุวรรณภูมิในขณะนั้นจนสามารถตั้งมั่นได้ น่าจะอยู่ในสมัยก่อนหน้าสมัยทวารวดีซึ่งอาจเรียกว่า “สมัยสุวรรณภูมิ” จนถึงสมัยทวารวดี ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงสันนิษฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า พระพุทธศาสนาน่าจะมาประดิษฐานในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 500 และนับถือนับสืบมาตั้งแต่ครั้งนั้น

ในสังคมไทยปัจจุบันพบว่าคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยประชากรร้อยละ 94.60 ของประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558: 8) ทั้งนี้แนวคิดของศาสนาพุทธที่สำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิด วิถีชีวิตและการกระทำของคนไทยก็คือแนวคิดเรื่อง “บุญ”

คำว่า “บุญ” มีรากศัพท์มาจากคำว่า “บุญญ” โดย The Pali Text Society’s Pali-English Dictionary อธิบายว่า “Puñña (nt.) Vedic punya favourable, good: etym. not clear, it may be dialectical” มีความหมายตามศัพท์ว่า “ดี” (T.W. Rhys Davids and William Stede, 1972: 464)

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (ม.ป.ป.: 2-5) อธิบายถึงความเชื่อเรื่อง “บุญ” ไว้ว่า คำว่า “บุญ” แปลตามศัพท์หรือพยัญชนะว่า ชำระ ฟอก ล้าง โดยย่อหมายถึงบุญส่วนเหตุ 1 บุญส่วนผล 1 บุญส่วนเหตุนั้น หมายถึง ศึกษา คือ ฟัง เรียนให้รู้ และดำรงมั่นเสปปฏิบัติเจริญกุศลธรรมทั้งหลาย โดยทั่วไปได้แก่กุศลเจตนา ส่วนบุญส่วนผลนั้น หมายถึง ผลวิบากของบุญส่วนเหตุ ได้แก่ ความสุขที่น่าปรารถนา

พระเมธีธรรมาภรณ์ (2537: 112) กล่าวถึง “บุญ” สรุปได้ว่า กรรมดีหรือกุศลกรรมมีชื่อเรียกโดยทั่วไปว่า “บุญ” หมายถึง การกระทำที่ดีด้วยกุศลเจตนา เช่น ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ซึ่งมีผลเป็นความสุขกายสุขใจทั้งในชาตินี้และชาติหน้า

พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ของพระธรรมปิฎก (2538: 138) ให้ความหมายของ “บุญ” ว่าหมายถึง “เครื่องชำระสันดาน ความดี กุศล ความสุข ความประพุดติชอบทางกาย วาจา และใจ กุศลธรรม”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้คำจำกัดความคำว่า “บุญ” ไว้ว่า “น. ความสุข เช่น หน้าที่าอิมบุญ; การกระทำที่ดีตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เช่น ไปทำบุญที่วัด; ความดี เช่น ปล่อยนกลปล่อยปลาเอาบุญ, คุณงามความดี เช่น เขาทำบุญช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก, ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น เช่น คนใจบุญ, ผลของการทำความดีจากชาติปางก่อน เช่น เขามีบุญจึงเกิดมาบนกองเงินกองทอง (ป.บุญญ; ส.บุญญ)” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 676)

จากที่กล่าวมาจะพบว่าความหมายของคำว่า “บุญ” นั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นการกระทำ ซึ่งหมายถึง การทำความดี มุ่งเน้นการขัดเกลาและชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ และส่วนที่เป็นผลของการกระทำ ซึ่งหมายถึง ผลจากการทำความดี อันได้แก่ความสุข

ความหมายของคำว่า “บุญ” ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับบุญที่กล่าวถึงในพระไตรปิฎกและอรรถกถาซึ่งเป็นคัมภีร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแหล่งรวบรวม

พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า โดยพระไตรปิฎกและอรรถกถาได้กล่าวถึงบุญ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. บุญส่วนที่เป็นเหตุ หมายถึง บุญในฐานะที่เป็นการกระทำ เรียกว่า “การทำบุญ” ได้แก่ การกระทำที่ดีที่เป็นกุศลเจตนา
2. บุญส่วนที่เป็นผล หมายถึง บุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ เรียกว่า “ผลหรืออานิสงส์ของบุญ” ได้แก่ ความสุข

บุญทั้ง 2 ส่วนข้างต้นตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 บุญส่วนที่เป็นเหตุในฐานะที่เป็นการกระทำ

พระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่อง “บุญ” ในฐานะที่เป็นการกระทำ ซึ่งหมายถึงการทำความดี อันได้แก่ การกระทำตามบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการด้วย ทาน ศีล และภาวนา ดังปรากฏข้อความในพระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต ปุณฺณกิริยาวัตถุสูตร ความว่า

- ภิกษุทั้งหลาย บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการนี้ บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ
 ๑. บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทาน ๒. บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีล
 ๓. บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนา

(อง.นวก. 23/36/294)

นอกจากนี้ ยังปรากฏข้อความในพระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ ปุณฺณกิริยาวัตถุสูตร ความว่า

แท้จริง พระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้ว พระสูตรนี้ พระอรหันต์
 กล่าวไว้แล้ว ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

- “ภิกษุทั้งหลาย บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการนี้
 บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ ๑. บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทาน
 ๒. บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีล
 ๓. บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนา
 ภิกษุทั้งหลาย บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการนี้แล”

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสเนื้อความดังกล่าวมาแล้ว ในพระสูตรนั้น จึงตรัสคาถาประพันธ์นี้ว่าผู้หวังประโยชน์สุข ควรฝึกฝนบำเพ็ญบุญนี้เท่านั้นที่ให้ผลเลิศติดต่อกันไป

(ขุ.อิติ. 25/60/415)

นอกจากการกล่าวถึงบุญที่หมายถึงการทำความดี ในทางพระพุทธศาสนายังได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบุญว่า บุญคือเครื่องชำระสันดาน โดยโอวาทปาติโมกข์ (ที.ม.10/54/57 และ ขุ.ธ. 25/24/39) ซึ่งเป็นประมวลคำสอนของพระพุทธเจ้าได้กล่าวถึงหลักสำคัญทางพระพุทธศาสนา 3 ประการ ได้แก่ ทำแต่ความดี ไม่ทำชั่วทั้งปวง และทำใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ทั้งนี้หลักคำสอนสำคัญ 3 ประการดังกล่าวสัมพันธ์กับบุญกิริยาวัตถุ 3 ซึ่งเป็นทางแห่งการทำความดี เป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ ช่วยชำระล้างใจให้สะอาดบริสุทธิ์ โดยบุญกิริยาวัตถุ 3 ประกอบด้วย ทานมัยบุญกิริยาวัตถุ เป็นการทำความดีด้วยการให้ ตรงกับ “ทำแต่ความดี” สีลมัยบุญกิริยาวัตถุ เป็นการทำความดีด้วยการรักษาศีล ควบคุมความประพฤติให้เป็นปกติ งดเว้นจากการเบียดเบียนกันและกันให้เดือดร้อน ตรงกับ “ไม่ทำชั่วทั้งปวง” และภาวนามัยบุญกิริยาวัตถุ เป็นการทำความดีด้วยการเจริญภาวนา คือ ฝึกอบรมจิตใจให้เจริญปัญญา ตรงกับ “ทำใจให้สะอาดบริสุทธิ์” การทำบุญทั้ง 3 วิธีดังกล่าวนี้จะชำระล้างอกุศลมูลอันได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งความชั่วร้ายหรือบาป

อนึ่ง อรรถกถาที่ขนิทาย (ที.อ.3/246) และอภิธัมมัตถสังคหะ (สังคหะ 29) ได้ขยายบุญกิริยาวัตถุ 3 ออกเป็นบุญกิริยาวัตถุ 10 เพื่อให้เข้าใจหลักการทำความดีในพระพุทธศาสนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยบุญกิริยาวัตถุ 10 ประกอบด้วย

1. ทานมัย บุญเกิดจากการให้ทาน
2. สีลมัย บุญเกิดจากการรักษาศีล
3. ภาวนามัย บุญเกิดจากการเจริญภาวนา
4. อปจายนมัย บุญเกิดจากการประพฤติอ่อนน้อม
5. เวยยาวัจจมัย บุญเกิดจากการชวนชวายเป็นรับใช้
6. ปัตติทานมัย บุญเกิดจากการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้ผู้อื่น
7. ปัตตานุโมทนา มัย บุญเกิดจากความยินดีในความดีของผู้อื่น
8. ธรรมัสสวนมัย บุญเกิดจากการฟังธรรมศึกษาหาความรู้
9. ธรรมเทศนามัย บุญเกิดจากการสั่งสอนธรรมให้ความรู้
10. ทิฏฐชุกัมม บุญเกิดจากการทำความเห็นให้ตรง

อย่างไรก็ตาม อปจายนมัยและเวยยาวัจจมัย สามารถจัดเข้าในสีลมัย ปัตติทานมัยและปัตตานุโมทนา มัย สามารถจัดเข้าในทานมัย ธรรมัสสวนมัยและธรรมเทศนามัย สามารถจัดเข้าใน

ภาวนามัย ส่วนทิฏฐุชุกัมม สามารถจัดเข้าได้ทั้งทานมัย สีลมัย และภาวนามัย ในบุญกิริยาวัตถุ 3 (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556: 93-94)

นอกจากนี้ จากการศึกษาแนวคิดเรื่อง “บุญ” ในพระไตรปิฎกและอรรถกถา ในงานวิจัยเรื่อง “บุญ: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย” ของสุนทรียะโชติติก (2560: 316-317) แสดงให้เห็นว่าในพระไตรปิฎกและอรรถกถากล่าวถึง “บุญ” ว่าหมายถึง “เครื่องชำระสันดาน” โดยในพระไตรปิฎกแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นการขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์ ดังนี้

กุศลทั้งหลายที่ให้เกิดผลในภพ ที่ควรบูชา หรือชำระสันดานของตน
เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่าบุญ

(พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตก เล่มที่ 1: 387)

ในอรรถกถา ส่วนอรรถกถาบุญสูตร ก็มีกล่าวถึงการทำบุญว่าเป็นการชำระสันดานคือชำระจิตใจผู้ปฏิบัติ เป็นการขัดเกลาจิตใจ ดังต่อไปนี้

ปญฺญเมว โส สิกฺขเอย ความว่า กุศลบุตรผู้ใคร่ประโยชน์พึงศึกษา พึงดำรง
มั่น พึงเสพธรรมเป็นกุศล 3 อย่าง อันได้ชื่อว่าบุญ เพราะให้เกิดผลนำบูชา และ
เพราะชำระสันดานของตน

(อรรถกถา ขุททกนิกาย อิติวุตตก เอกนิบาต ตติยวรรค บุญสูตร)

การกำจัดกิเลสด้วยสมาทานอันใด อันนั้นเป็นบุญสำเร็จด้วยภาวนา ก็บุญ
นั้นแลเป็นเมตตาพรหมวิหารทานประสงคฺ์ในที่นี้ ในอุปจารและอัปนาทั้งสองอย่าง
นั้น บุญใดถึงอัปนาความเกิดขึ้นในภูมิฆานสองตามทีกล่าวแล้วมิได้ด้วยบุญนั้น

(อรรถกถา ขุททกนิกาย อิติวุตตก เอกนิบาต ตติยวรรค บุญสูตร)

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าบุญส่วนที่เป็นเหตุในฐานะที่เป็นการกระทำตามหลักพุทธศาสนานั้น หมายถึง การทำความดี อันได้แก่ การกระทำตามบุญกิริยาวัตถุ ประกอบด้วย ทาน สีล และภาวนา รวมถึงเป็นเครื่องชำระสันดาน ขัดเกลาจิตใจ คือ ชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ทั้งนี้ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (ม.ป.ป.: 9-20) กล่าวถึงบุญจากการกระทำตามบุญกิริยาวัตถุ อันได้แก่ ทาน สีล และภาวนา ซึ่งมีระดับที่แตกต่างกันดังนี้

ทาน คือ การให้ การให้ทานนั้นแสดงว่าเป็นการชนะใจ คือ ชนะความโลภ ความตระหนี่ เพื่อชำระกิเลสคือโลภะออกจากใจ

ในทางพระพุทธศาสนาได้มีการกล่าวถึงทานในฐานะคุณธรรมประการที่หนึ่งในทศบารมี หรือ บารมี 10 ประการของพระโพธิสัตว์เพื่อมุ่งพระโพธิญาณ ทั้งนี้ทานนั้นมี 2 ประเภท คือ ทานที่เป็นกรรมกับทานที่เป็นบารมี โดยทานที่ทำคราวหนึ่ง ๆ เป็นทานที่เป็นกรรม เพราะเป็นกิจการที่ทำ ทานที่เป็นกรรมนี้จะเก็บสะสมเป็นสังขานแห่งทานในจิตจนกลายเป็นทานบารมี ซึ่งทานบารมีนี้แบ่งออกเป็น 3 ชั้น (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2555: 56-71) ได้แก่

1. ทานบารมี ได้แก่ ทานที่บำเพ็ญด้วยการสละทรัพย์
2. ทานอุปบารมี ได้แก่ ทานที่บำเพ็ญด้วยการสละอวัยวะ
3. ทานปรมัตถบารมี ได้แก่ ทานที่บำเพ็ญด้วยการสละชีวิต

อนึ่ง ทานที่เป็นการให้ที่เป็นการทำบุญที่ทำได้งายนั้น ได้แก่ ทานในระดับต้นที่เป็นการสละทรัพย์หรือสิ่งของให้แก่ผู้อื่น โดยการให้หรือการแบ่งปันเป็นเครื่องชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ในระดับหนึ่ง คือ ชำระล้างหรือกำจัดกิเลส โดยเฉพาะความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความมีใจคับแคบ ตระหนี่ และความเป็นทาสของวัตถุ พร้อมทั้งทอนกำลังของความยึดติดถือมั่นในตัวตนให้เบาบางลดน้อยลง ทำให้ใจเปิดกว้างและเป็นอิสระมากขึ้น จึงเป็นการเตรียมจิตใจให้พร้อมที่จะเพิ่มพูนคุณความดีและการทำบุญอื่น ๆ ที่สูงขึ้นได้ ทั้งนี้ทานถือเป็นเครื่องเกื้อหนุนสังคม โดยเฉพาะทานที่เป็นวัตถุที่ทำให้คนเป็นอยู่โดยไม่ต้องเบียดเบียนแย่งชิงกัน ทานจึงถือเป็นเครื่องสนับสนุน “ศีล” และช่วยให้ก้าวต่อไปใน “ภาวนา” (พระพรหมมณเฑียรธรรม, 2559: 191)

ศีล แปลว่า ปกติ หมายถึง ปกติกาย ปกติวาจา ปกติใจ มีความหมายกว้าง ๆ ว่าความประพฤติงดเว้นจากการเบียดเบียนกันและกันให้เดือดร้อน เป็นความดีที่สูงกว่าทานขึ้นมาอีกชั้นหนึ่ง เพราะเป็นเครื่องชำระล้างโทสะหรือความคิดประทุษร้าย

ภาวนา แปลตามศัพท์ว่า การทำให้มีขึ้น ให้เป็นขึ้น หมายถึงการปฏิบัติให้บังเกิดผลได้อย่างจริงจัง ในที่นี้คือการอบรมจิตใจให้ตั้งมั่น จัดเป็นจิตตสิกขา หรือสมาธิ 1 อบรมความรู้ความเห็นที่ถูกต้องชอบให้มีขึ้น จัดเป็นปัญญาสิกขา 1 รวมความแล้วอบรมใจให้บริสุทธิ์สะอาดให้สว่างไสวด้วยสมาธิและปัญญา เรียกว่าเป็นบุญ คือความดีที่สูงกว่าศีลขึ้นมาเพราะเป็นเครื่องชำระล้างโมหะคือความหลงไม่รู้จริงให้หมดไป

2.3.2 บุญส่วนที่เป็นผลในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ

บุญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลของการกระทำนั้นกล่าวถึงบุญในฐานะผลจากการกระทำของบุคคลซึ่งก็คือความสุข ดังปรากฏในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต เมตตสูตร ความว่า

ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่ากลัวบุญเลย คำว่าบุญนี้เป็นชื่อของความสุข เราย่อมรู้ซึ้งว่าบุญที่เราทำแล้วตลอดกาลนาน มีผลที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ อันเราเสวยมาแล้วตลอดกาลนาน

(อง.สตุตก. 23/62/120)

ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปาปวรรค อนาถปิณฑิกเสฏฐิวัตถุ ก็ได้กล่าวถึงผลของการทำบุญว่าทำให้เกิดความสุข ดังปรากฏข้อความว่า

หากบุคคลทำบุญ ก็ควรทำบุญนั้นบ่อย ๆ ควรทำความพอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสมบุญนำสุขมาให้

(ขุ.ธ. 25/118/68)

นอกจากนี้ จากการศึกษาแนวคิดเรื่อง “บุญ” ในพระไตรปิฎกและอรรถกถา ในงานวิจัยเรื่อง “บุญ: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย” ของสุนทร โชติติติก (2560: 316-318) แสดงให้เห็นว่าในพระไตรปิฎกและอรรถกถากล่าวถึง “บุญ” และ “ผลของการทำบุญ” ว่าทำให้เกิดความสุข ดังปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา ส่วนตติยวรรค ปุญญสูตร และอรรถกถापุญญสูตร ดังข้อความต่อไปนี้

สุโข ปุญญสส อัจฉโย การสั่งสมบุญนำมาซึ่งความสุข

(ขุ.ธ. เล่ม 25 ข้อ 19)

สุโข วิปาโก ปุญญานํ วิบากแห่งบุญทั้งหลายเป็นความสุข

(ม.ม. เล่ม 13 ข้อ 99)

อนึ่ง ความสุขในทางพระพุทธศาสนานั้นมีระดับที่แตกต่างกัน เริ่มตั้งแต่ความสุขขั้นต่ำไปสู่ความสุขขั้นสูง ความสุขที่สูงขึ้นจะบรรลุได้ยากขึ้นและต้องอาศัยการบำเพ็ญภาวนาทางจิตเป็นสำคัญ ทั้งนี้ความสุขสามารถออกได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ โลภียสุขและโลกุตตรสุข (พระครูวิมลธรรมรังสี และคณะ, 2560: 33) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. โลภียสุข หมายถึง ความสุขอันเป็นวิสัยของโลก หรือเป็นความสุขที่เกี่ยวข้องกับภพและภูมิ โดยภพในที่นี้หมายถึงแดนอันเป็นที่เกิดของสัตว์ทั้งหลาย จำแนกได้เป็น กามภพ รูปภพ และอรุภพ โลภียสุขหรือสุขที่อิงอามิสนี้จัดเป็นความสุขทางกายที่คฤหัสถ์มุ่งแสวงหา ถือเป็นความสุขระดับต้น เป็นความสุขที่เกิดจากกามซึ่งมี 2 อย่าง คือ วัตถุกามและกิเลสกาม นอกจากนี้ยังรวมถึงสุขในรูปฌาน 4 และสุขในอรุภฌาน 4

2. โลกุตตรสุข เป็นความสุขที่เนื่องด้วยมรรค ผล นิพพาน เกิดจากการดับกองทุกข์และกิเลสทั้งปวง โลกุตตรสุขถือเป็นสุขที่สูงกว่าโลภียสุข ประกอบด้วยสุขในรูปฌาน 4 สุขในอรุภฌาน 4 และสุขในสัญญาเวทิตนโรธสมาบัติ

อย่างไรก็ตาม สุขในรูปฌาน 4 สุขในอรุภฌาน 4 เป็นได้ทั้งโลภียสุขและโลกุตตรสุข ทั้งนี้เพราะฌานเป็นเจตสิก คือ สิ่งที่มีลักษณะประกอบด้วยจิต เมื่อจิตของบุคคลเป็นโลภียะ ฌานก็เป็นโลภียฌาน ความสุขที่ได้จึงเป็นโลภียสุข แต่ถ้าจิตของบุคคลเป็นโลกุตตระ ฌานก็เป็นโลกุตตรฌาน ความสุขที่ได้ก็เป็นโลกุตตรสุข

แม้ว่าโลภียสุขและโลกุตตรสุขจะประกอบไปด้วยความสุขเหมือนกัน แต่เป็นความสุขในระดับที่แตกต่างกัน กล่าวคือ โลภียสุขเป็นความสุขระดับต้น ผู้ใดยึดถือความสุขระดับนี้จะรู้สึกถึงความอึดอัด ความถูกรบกวน ความไม่ปลอดภัย สาเหตุที่ทำให้มีความรู้สึกเช่นนี้เป็นเพราะโลภียสุขเป็นความสุขที่ยังเคลือบแฝงด้วยกามสุขซึ่งมี 2 อย่าง คือ วัตถุกามและกิเลสกามดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ส่วนโลกุตตรสุขหรือนิพพานสุขนั้นเป็นความสุขที่ประณีตกว่า เป็นความสุขที่ไม่ต้องอาศัยกาม ไม่ต้องพึ่งสิ่งเสพละเอียดจากภายนอก ผู้ที่เข้าถึงความสุขระดับนี้จะอยู่ในภาวะโปร่งโล่งเป็นอิสระเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ไม่มีอะไรรบกวนบีบคั้น และรู้สึกเบื่อในกามสุข แม้เห็นบุคคลมีความสุขพร้อมบริบูรณ์กำลังเสพละเอียดความสุขก็จะไม่อิจฉาบุคคลนั้นหรืออยากมีความสุขนั้นเลย (พระครูวิมลธรรมรังสี และคณะ, 2560: 27-29)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า นิพพานซึ่งเป็นเป้าหมายระดับสูงสุดอันเป็นอุดมคติตามแนวคิดพระพุทธศาสนานั้นจัดอยู่ในโลกุตตรสุข เป็นความสุขที่พ้นจากความทุกข์โดยเด็ดขาด ตัดความอยาก ความยึดติดได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นความสุขที่ไม่มีการเสพละเอียด ใดๆ ความสุขที่ว่านี้ก็คือนิพพานสุข

นิพพานสุขนี้มีอธิบายไว้ในนิพพานสูตร (อง.นวก.23/34/500-503) ความว่า

ความสุขในกามคุณและมีความสุขในฌานเป็นความสุขที่ประณีตขึ้นเป็นลำดับตามระดับของความละเอียดของสัญญาซึ่งจะเบาบางลงไปเรื่อยๆจนถึงสัญญาเวทิตนโรธสมาบัติและนิพพานที่ไม่มีสัญญาเหลืออยู่ พระสารีบุตรอธิบายว่า นิพพานที่ไม่มีเวทนานั้นแลเป็นสุข โดยแสดงให้เห็นความทุกข์คือความกดดัน

(อาพาธ) หรือความบีบคั้น (ปีฬนะ) ที่ความสุขระดับต่าง ๆ มีอยู่ ไ่จากความสุขไปจนถึงความสุขในแนวสัญญาณาสัญญาตนฌาน โดยเกิดมาจากอารมณ์ที่หยาบกว่า ซึ่งยังสามารถปรากฏขึ้นมารบกวน เช่น ความสุขในปฐมฌานยังถูกสัญญามนสิการที่ประกอบด้วยกามฟุ้งขึ้นมารบกวน และความสุขในแนวสัญญาณาสัญญาตนฌานก็ถูกสัญญามนสิการที่ประกอบด้วยอากิญจัญญายตนฌานรบกวน จนเมื่อเข้าถึงสัญญาเวทิตนโรธและอัสวะดับหมดจึงเป็นสุขอย่างแท้จริง ซึ่งก็คือภาวะที่ไม่มีสัญญาและเวทนาเหลืออยู่ จึงไม่มีสัญญามนสิการอะไรมารบกวนได้

(วัชระ งามจิตฺตเจริญฺ, 2561: 430)

ด้านความสุขอันเป็นผลจากการทำความดีซึ่งจัดเป็นบุญส่วนที่เป็นผลในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นถือเป็นความสุขทางจิตใจ กล่าวคือเป็นความสุขที่เกิดจากความบริสุทธิ์ใจ คือ ใจที่สะอาดปราศจากอกุศลมูล อันได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ความสุขดังกล่าวเกิดจากการทำบุญตามบุญกิริยาวัตถุ ซึ่งประกอบด้วยทาน คือ การให้ การแบ่งปัน การสละเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ศีล คือ ความประพฤติสุจริต งดเว้นจากการเบียดเบียนกันและกัน และภาวนา คือ การอบรมจิตใจให้ตั้งมั่น พัฒนาจิตใจ (จิตภาวนา) ให้เจริญงอกงามด้วยคุณสมบัติที่ดีงาม เป็นสุข สดใส เบิกบานและสงบ ตั้งมั่นเป็นสมาธิจนถึงชั้นฌานต่าง ๆ รวมถึงพัฒนาปัญญา (ปัญญาภาวนา) ให้เห็นแจ้งความจริง หยั่งถึงไตรลักษณ์ จนมีจิตใจเป็นอิสระไม่หวั่นไหวหรือถูกรอบงำด้วยโลกธรรม และรู้จักมนสิการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การทำบุญในชั้นสูงที่เกิดจากการภาวนาด้านจิต (จิตภาวนา) แม้ว่าจะทำให้ได้สมาธิประณีต แต่ก็ไปได้ไกลสุดคือฌานสมาบัติและโลกียอภิญาเท่านั้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559: 326-335) กล่าวได้ว่าความสุขที่เกิดจากการทำบุญนั้นไม่ทำให้เกิดความสุขถึงขั้นนิพพานสุขซึ่งเป็นเป้าหมายหรืออุดมคติของชีวิตในพระพุทธศาสนา

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยแบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์
 2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องบุญในพุทธศาสนา
- งานวิจัยทั้ง 2 ส่วนดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผู้วิจัยพบงานวิจัยที่ใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับกลุ่มคนชายขอบ ประเด็นถกเถียงในสังคม ความงาม เพศสถานะ และความเชื่อของคนในสังคม อันทำให้เห็นการประกอบสร้าง ผลิตซ้ำ และต่อยอดความหมายของสิ่งต่าง ๆ นำไปสู่การเผยให้เห็นอุดมการณ์ อัตลักษณ์ รวมถึงภาพแทนที่แสดงให้เห็นการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม สะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้นในสังคม โดยอาศัยวาทกรรมที่นำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือเรียน หนังสือวารสารและนิตยสาร หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.4.1.1 การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากหนังสือเรียน

จากการสำรวจพบว่ามีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เพื่อตอบคำถามว่าแบบเรียนดังกล่าวสื่ออุดมการณ์ใดไปสู่เด็กนักเรียนและมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจลักษณะใดแฝงอยู่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544” โดยศึกษาอุดมการณ์ที่ประกอบสร้างและสื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503-2544 จำนวน 4 หลักสูตรตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยอาศัยกรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) และศึกษาเปรียบเทียบอุดมการณ์ที่สื่อผ่านหนังสือเรียนแต่ละหลักสูตรดังกล่าว

ผลการศึกษาตัวบทพบกลวิธีทางภาษาที่หนังสือเรียนใช้สื่ออุดมการณ์ต่าง ๆ ทั้งสิ้น 15 กลวิธี โดยมีกลวิธีทางภาษาที่สำคัญคือ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้ประโยคแสดงเหตุผล การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วยโครงสร้างประโยค การใช้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน และการใช้เสียงที่หลากหลาย กลวิธีทางภาษาเหล่านี้สื่ออุดมการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ผู้อ่านทั้งสิ้น 10 ชุดความคิด อุดมการณ์เด่นซึ่งพบในหนังสือเรียนทุกเล่มคือ อุดมการณ์เด็กและอุดมการณ์ความเป็นหญิงและความเป็นชาย ผลการศึกษาเปรียบเทียบอุดมการณ์ที่สื่อผ่านหนังสือเรียนแต่ละหลักสูตรพบว่าความคิดย่อยของอุดมการณ์บางชุดเป็นความคิดอุดมการณ์ที่ปรากฏซ้ำอย่างต่อเนื่องในหนังสือเรียนทุกหลักสูตร เช่น ความคิดที่สื่อว่า เด็กดีคือสมาชิกที่ดีของสังคมและพลเมืองดีของชาติ และประเทศไทยคือประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ เจริญรุ่งเรืองและสงบร่มเย็น และความคิดย่อยของอุดมการณ์บางชุดเป็นความคิดที่ปรากฏในหนังสือเรียนบางหลักสูตร เช่น ความคิดย่อยที่สื่อว่า เด็กดีเป็นผู้ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงซึ่งปรากฏในหนังสือเรียนหลักสูตร พ.ศ. 2544

ผลการศึกษาวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมพบว่า หนังสือเรียนเป็นวาทกรรมที่ผลิตขึ้นโดยการควบคุมของหน่วยงานด้านการศึกษาของรัฐ เพื่อใช้ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งประชาชนทุกคนต้องเข้ารับการศึกษา และมีครูซึ่งเป็นบุคคลที่สังคมไทยให้ความเคารพเป็นผู้ถ่ายทอดสู่นักเรียน หนังสือเรียนจึงเป็นวาทกรรมที่มีสถาบันรับรอง ได้รับการตีความในฐานะของความรู้ที่เชื่อว่าถูกต้องเหมาะสม ทั้งยังสามารถเข้าถึงประชาชนทุกระดับในสังคมอุดมการณ์ที่อยู่ในหนังสือเรียนจึงสามารถส่งผลต่อสังคมได้ในวงกว้าง

ผลการศึกษาวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมพบว่า อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่สื่อผ่านหนังสือเรียนนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับความคิดและค่านิยมในสังคมหลายประการ ได้แก่ ความคิดเรื่องความอาวุโส ความคิดเรื่องระบบอุปถัมภ์ ความคิดทางพระพุทธศาสนา ความคิดเรื่องชายเป็นใหญ่ รวมถึงแนวคิดและนโยบายของรัฐที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละสมัย ขณะเดียวกันอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่สื่อผ่านหนังสือเรียนนั้นก็อาจส่งผลกระทบต่อระบบความคิด ความเชื่อของผู้อ่านรวมถึงสังคมในด้านต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน ได้แก่ การนิยามความหมายของสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคมไทย การนำเสนอภาพอุดมคติของบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ในสังคม และการกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์ของคนในสังคม

Panpothong (Natthaporn Panpothong, 2015) ศึกษาเรื่อง “Thai Primary School History Textbooks: A Textually-oriented Critical Discourse Analysis” โดย มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ชุดความคิดเกี่ยวกับเด็กและสังคมไทยที่ถูกนำเสนอซ้ำ ๆ ผ่านกลวิธีทางภาษาในตัวบทแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ชั้นประถมศึกษาซึ่งเป็นสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางตามแนวคิควาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แบบเน้นตัวบท

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ชั้นประถมศึกษาสามารถนำเสนอความรู้ด้านประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเด็กในสังคมไทยด้วย ทั้งนี้กลวิธีทางภาษาที่ใช้ถ่ายทอดความคิดเป็นกลวิธีแบบอ้อมมากกว่าแบบตรง กล่าวคือ มีการใช้บทสนทนาที่แต่งขึ้นเป็นกลวิธีหลักในการสื่อความ โดยในบทสนทนาพบกลวิธีทางภาษาอื่น ๆ ประกอบ เช่น ใช้วัจนกรรมกลุ่มสัญญาแทนวัจนกรรมกลุ่มสั่งให้ทำ ใช้สรรพนาม “เรา” ร่วมกับคำช่วยกริยา “ต้อง” และ “ควร” ใช้คำศัพท์บางกลุ่มซ้ำ ๆ และใช้รูปภาษาสื่อมูลบท กลวิธีทางภาษาเหล่านี้ช่วยทำให้ความคิดที่ผู้ใหญ่ต้องการปลูกฝังให้แก่เด็กถูกนำเสนอว่าเป็นความคิดที่มาจากตัวเด็กเอง ชุดความคิดที่ปรากฏซ้ำ ๆ ในตัวบทนำเสนอภาพของเด็กที่ต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ มีความรับผิดชอบ ขยัน และภูมิใจในความเป็นไทย สำหรับคุณลักษณะสำคัญด้านอื่น เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การใช้เหตุผล มิได้ถูกเน้นย้ำ ส่วนภาพแทนของสังคมไทยที่นำเสนอคือภาพของสังคมที่กลมเกลียวกัน

กล่าวได้ว่าแบบเรียนชุดนี้มีได้ทำหน้าที่ให้ความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังช่วยในการเตรียมเด็กให้เป็นสมาชิกในแบบที่สังคมไทยยอมรับ แต่หากมองในเชิงวิพากษ์พบว่าแบบเรียนชุดนี้มีข้อจำกัดที่ปลูกฝังความคิดแต่เพียงด้านเดียวและนำเสนอภาพสังคมอุดมคติซึ่งต่างไปจากสิ่งที่เด็กต้องประสบในสังคมปัจจุบัน

การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากหนังสือเรียนดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าหนังสือเรียนนั้นเป็นวาทกรรมที่ผลิตซ้ำอุดมการณ์ของรัฐและผู้มีอำนาจในสังคมเพื่อเตรียมเด็กให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนดีของสังคม ซึ่งบางครั้งอาจสื่อภาพที่ไม่เป็นกลางของบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ไปสู่ผู้อ่าน จนอาจสร้างความไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคลในสังคมได้

2.4.1.2 การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากเรื่องเล่าในหนังสือ หรือบทความ คอลัมน์ต่าง ๆ และโฆษณาในวารสาร/นิตยสาร

การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากเรื่องเล่าในหนังสือ หรือบทความ คอลัมน์ต่าง ๆ และโฆษณาในวารสาร/นิตยสารนั้น พบประเด็นที่ศึกษาทั้งเรื่องความงาม เพศสภาพ ทั้งความเป็นหญิง ความเป็นชาย รวมถึงประเด็นบทบาทความเป็นแม่ และความเป็นเด็ก ดังตัวอย่างงานวิจัยต่อไปนี้

รัชนิษฐ์ พงศ์อุดม (2548) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับค่านิยมเกี่ยวกับความงาม: การศึกษาวาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางในภาษาไทย” ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางแบ่งเป็น 2 กลวิธีหลักคือ 1) กลวิธีทางอรรถศาสตร์ ประกอบด้วย การใช้คำกริยาแสดงสภาพความงาม การใช้คำเพิ่มน้ำหนักขยายคำกริยาดังกล่าว ซึ่งแบ่งเป็นคำเพิ่มน้ำหนักแสดงระดับและคำเพิ่มน้ำหนักแสดงลักษณะ และการใช้คำปฏิเสธลักษณะที่ไม่สวยงามตามที่ศนคติของโฆษณา และ 2) กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์และปริจเฉท ประกอบด้วย การใช้ภาพพจน์ที่มีกลวิธีย่อยคือ อุปมา อุปไมย และอุปพจน์ การกล่าวอ้าง ซึ่งแบ่งเป็น การกล่าวอ้างที่เป็นข้อเท็จจริง และการกล่าวอ้างที่เป็นข้อคิดเห็น การใช้คำถามวาทศิลป์ และการใช้มูลบท ทั้งนี้เพื่อบ่งบอกเป็นนัยเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ ลักษณะไม่พึงประสงค์ และลักษณะความงามตามแบบอย่าง

วาทกรรมโฆษณาแสดงให้เห็นค่านิยมเกี่ยวกับความงามว่าผู้หญิงจะงามได้ก็ต่อเมื่อมีลักษณะความงามแบบไร้ติหรือสมบูรณ์แบบ มีความอ่อนเยาว์ มีสุขภาพดี หรือมีลักษณะความงามตามแบบอย่างวัฒนธรรมต่างชาติ นอกจากนี้วาทกรรมโฆษณายังกำหนดอีกว่าผู้หญิงจะงามได้ก็ต่อเมื่อได้ใช้เครื่องสำอางเพื่อเสริมแต่งร่างกายตามความนิยมทางแฟชั่น ความงามเหล่านี้มีทั้งที่เคยและไม่เคยปรากฏเป็นความนิยมในสังคมมาก่อน กลวิธีทางภาษาจึงมีบทบาทในการถ่ายทอดค่านิยม

เกี่ยวกับความงามดังกล่าว พร้อมกับช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านหรือผู้บริโภคเชื่อในความงามที่วาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางนำเสนอ

ชนกพร อังศุวิริยะ (2551) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “‘ความเป็นผู้หญิง’ ในนิตยสารสตรีสาร (พ.ศ. 2491-2539): การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ที่ปรากฏในแสดงความคิดเห็น ถ้อยแถลงหรือบทบรรณาธิการ และคอลัมน์ตอบจดหมายในนิตยสารสตรีสารโดยใช้กรอบการวิเคราะห์ 3 มิติ ของแฟร์คลัฟ (Fairclough)

ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้กลวิธีทางภาษากลวิธีได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้ทัศนภาวะ การอ้างถึง การใช้คำถามวาทศิลป์ การใช้สำนวน การใช้อุปลักษณ์ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน การใช้มูลบท และการใช้สหบท เพื่อนำเสนอแนวคิด 3 ด้านเกี่ยวกับผู้หญิงคือ 1) ด้านความงาม แบ่งเป็นความงามของร่างกายและการตกแต่งร่างกาย 2) ด้านพฤติกรรม แบ่งเป็นพฤติกรรมระหว่างเพศและพฤติกรรมการแสดงออกและอารมณ์ความรู้สึก 3) ด้านการทำหน้าที่ แบ่งเป็นการทำหน้าที่ในบ้านและการทำหน้าที่นอกบ้าน

ความคิดดังกล่าวข้างต้นสะท้อนอุดมการณ์ที่สำคัญ 2 อุดมการณ์ คือ อุดมการณ์ปีตาทิปไตยและอุดมการณ์สตรีนิยม ได้แก่ เรื่องของความงาม ทำให้เห็นว่าผู้หญิงจะต้องมีความงามและจัดการให้ตัวเองงามได้มีพฤติกรรมที่ตกเป็นรองผู้ชายหรือเป็นผู้รับ และยังมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นแม่และเมีย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ นิตยสารสร้างความเป็นผู้หญิงเพื่อรับใช้ผู้ชายสะท้อนการครอบงำทางความคิดของอุดมการณ์ปีตาทิปไตย ขณะที่บางความคิดสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงสามารถศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และมีบทบาทในการทำงานหรือทางสังคมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นกรอบความคิดของอุดมการณ์สตรีนิยมที่พยายามเรียกร้องให้ผู้หญิงสามารถพึ่งพาตัวเองได้ เมื่อพิจารณาจากกรอบบริบททางสังคมภายนอกหรือปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม ทำให้เห็นว่าสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจในช่วงเวลา 48 ปี ตั้งแต่เริ่มผลิตนิตยสารจนปิดกิจการ มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลให้ผู้หญิงมีบทบาทนอกบ้านมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทั้งนี้ย่อมมีผลต่อการผลิตตัวบทในนิตยสารสตรีสารด้วย

สุคนธ์รัตน์ สร้อยทองดี (2552) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ในวาทกรรมโฆษณาในนิตยสารสำหรับครอบครัว” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วาทกรรมโฆษณาในนิตยสารสำหรับครอบครัว และกลวิธีทางภาษาที่วาทกรรมโฆษณาเลือกใช้ในการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่

ผลการวิจัยพบว่าวาทกรรมโฆษณาในนิตยสารสำหรับครอบครัวมีรูปแบบการนำเสนอ 2 รูปแบบคือ 1) กลวิธีทางวจนภาษาประกอบด้วยกลวิธีการกล่าวอ้าง การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้อุปลักษณ์ และใช้มุขบทและการเล่าเรื่อง 2) กลวิธีทางอวจนภาษา ได้แก่ การใช้ความหมายของภาพ การใช้ขนาดของตัวอักษร และการใช้สี กลวิธีทางภาษาเหล่านี้ได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับแม่ ได้แก่ แม่คือผู้ที่เหมาะสมกับหน้าที่ดูแลลูกมากที่สุด แม่ต้องเลี้ยงลูกอย่างดีที่สุด แม่ต้องเฝ้าหาความรู้ แม่ต้องเก่งรอบด้าน และแม่ต้องสวยและอ่อนเยาว์อยู่เสมอ วาทกรรมโฆษณานำเสนอความคิดเกี่ยวกับแม่ข้างต้นเพื่อเชื่อมโยงกับการบริโภคสินค้าว่าการเลือกใช้สินค้าตามที่วาทกรรมโฆษณานำเสนอจะสามารถเติมเต็มบทบาทการเป็นแม่ได้อย่างสมบูรณ์

ศิริพร ภักดีผาสุข (2553) ทำวิจัยเรื่อง “วาทกรรม “ความเป็นผู้หญิง” ในนิตยสารสุขภาพและความงามภาษาไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์เกี่ยวกับ “ความเป็นผู้หญิง” ในบทความแนะนำวิธีการ (How-to) และโฆษณาสินค้าและบริการในนิตยสารสุขภาพและความงามภาษาไทย และวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์เกี่ยวกับ “ความเป็นผู้หญิง” ในกลุ่มข้อมูลดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่าบทความแนะนำวิธีการ (How-to) และโฆษณาเหล่านี้ถ่ายทอดอุดมการณ์หลักเกี่ยวกับ “ผู้หญิงที่พึงประสงค์” ที่สอดคล้องกัน 3 ประการคือ 1) “ผู้หญิงที่พึงประสงค์” จะต้องมีรูปลักษณ์บางอย่างซึ่งได้รับการนิยามว่าเป็นเครื่องบ่งบอก “ความสวยสุขภาพดี” อาทิ รูปลักษณ์ที่ดูอ่อนเยาว์ เรือนร่างพอมเพริ้ว ผิวขาว กระจ่างใส เป็นต้น 2) รูปร่างที่ตรงข้ามกับลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะความชราและความอ้วน ถูกนำเสนอว่าเป็น “ปัญหา” และ “ศัตรู” ผู้หญิงที่มีรูปลักษณ์ไม่พึงประสงค์เหล่านี้ กำลังประสบปัญหาและขาดความมั่นใจ และ 3) การปรับเปลี่ยนร่างกายเพื่อให้มีรูปลักษณ์ที่ดีสามารถกระทำได้ง่ายดายและมีประสิทธิผลหากปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในด้านการดูแลสุขภาพและความงามหรือฟัง “พลังมหัศจรรย์” ของสินค้าและบริการที่นำเสนอในโฆษณา ดังนั้น ผู้หญิงควรจะปรับปรุงตนเองเพื่อที่จะเป็นคนที่ดีกว่า สำหรับกลวิธีทางภาษานั้น พบว่ามีการใช้กลวิธีทางภาษาหลายกลวิธีเพื่อสื่อความคิดเชิงอุดมการณ์ ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์แบบต่าง ๆ การใช้มุขบท การใช้อุปลักษณ์ การกล่าวอ้างว่าเป็นความจริงสำหรับผู้หญิง การกล่าวเกินจริง และการสร้างสหบท

วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ (2554) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “อุดมการณ์ความเป็นชายในวาทกรรมโฆษณาสินค้าและบริการสำหรับผู้ชายในนิตยสารผู้ชาย” ผลการวิจัยพบว่า วาทกรรมโฆษณาสินค้าและบริการสำหรับผู้ชายในนิตยสารผู้ชายมีรูปแบบการนำเสนอ 2 รูปแบบ ได้แก่ โฆษณาที่สื่อความทางธุรกิจโดยตรงและบทความเชิงโฆษณา กลวิธีทางภาษาที่วาทกรรมโฆษณาใช้

เพื่อสื่ออุดมการณ์ความเป็นชายมี 2 กลวิธี คือ 1) กลวิธีทางวจนภาษา ได้แก่ การเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำ การอ้างอิง การใช้อุปลักษณ์ การใช้มูลบท การใช้คำถามวาทศิลป์ การกล่าวเกินจริง การใช้สทบท และการยืนยันด้วยคำสัมภาษณ์ของดาราหรือ ผู้มีชื่อเสียง 2) กลวิธีทางอวจนภาษา ได้แก่ การใช้ภาพและสีประกอบการโฆษณา กลวิธีทางภาษาดังกล่าวมีบทบาทในการประกอบสร้างอุดมการณ์ว่า ผู้ชายต้องมีรูปลักษณ์ที่ดูดีอย่างไม่มีที่ติ ผู้ชายต้องมีบทบาทในพื้นที่สาธารณะ ผู้ชายต้องเป็นสุภาพบุรุษและเรื่องเพศเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตผู้ชาย ทั้งนี้วาทกรรมโฆษณานำเสนอว่า สินค้าและบริการเป็นตัวช่วยที่ดีที่จะทำให้ผู้ชายเป็นผู้ชายที่สมบูรณ์แบบได้

อุมาวัลย์ ซีซัง (2555) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับ อุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523-2553” ผลการวิจัยพบว่าเรื่องเล่ามีบทบาทในการถ่ายทอดอุดมการณ์บางประการไปสู่เด็ก กลวิธีการสื่ออุดมการณ์ที่ปรากฏในเรื่องเล่าสำหรับเด็กนั้นแบ่งออกเป็น 3 กลวิธีหลัก ได้แก่ 1) กลวิธีทางภาษาในตัวบท พบทั้งสิ้น 6 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำศัพท์ การใช้โครงสร้างประโยคแบบต่าง ๆ การกล่าวอ้าง การใช้คำถามวาทศิลป์ การใช้อุปลักษณ์ และการแนะนำความ 2) กลวิธีระดับตัวบท พบว่าการใช้องค์ประกอบของเรื่องเล่าในการนำเสนออุดมการณ์ ซึ่งมีผลทำให้การสื่ออุดมการณ์มีความแนบเนียนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือผู้แต่งนำเสนออุดมการณ์และความคิดของตนในรูป “เสียง” และ “ความคิด” ของตัวละครในเรื่องเล่า 3) กลวิธีระดับสทบท พบว่ามีการแทรกตัวบทอื่นหรือกล่าวอ้างถึงตัวบทอื่น เกี่ยวกับความคิดความเชื่อต่าง ๆ เพื่อสื่อความคิดเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาพุทธ และ อิสลาม ความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ รวมถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเป็นไทย

กลวิธีต่าง ๆ ดังกล่าวสื่ออุดมการณ์ที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอและอุดมการณ์ที่ปรากฏบางช่วงเวลา อุดมการณ์ที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ อุดมการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก-ผู้ใหญ่ อุดมการณ์เกี่ยวกับความเป็นเด็กดีและคนดี อุดมการณ์เกี่ยวกับบทบาทชาย - หญิงในสังคมไทย อุดมการณ์เกี่ยวกับความยึดมั่นในสถาบันหลักของชาติ อุดมการณ์ที่ปรากฏบางช่วงเวลา ได้แก่ อุดมการณ์เกี่ยวกับความยากจน อุดมการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ รวมถึงชุดความคิดย่อยเรื่องสังคมเมืองกับชนบท ผลการวิจัยที่พบทำให้เห็นว่าเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติมีบทบาทเป็นสารทางอุดมการณ์ซึ่งรัฐอาจใช้ในการถ่ายทอดและปลูกฝังความคิดเชิงอุดมการณ์บางประการแก่เด็กในสังคมไทย เพื่อสร้าง “เด็กดี” และ “พลเมืองดี” ซึ่งจะเอื้อต่อการกำกับดูแลและควบคุมสมาชิกในสังคมต่อไป

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากเรื่องเล่าในหนังสือ หรือบทความ คอลัมน์ต่าง ๆ และโฆษณาในวารสาร/นิตยสาร มีประเด็นการศึกษา ได้แก่ ความงามและเพศสภาพซึ่งมีทั้งการศึกษาการประกอบสร้างอุดมการณ์เกี่ยวกับความเป็นหญิง

และความเป็นชายในวาทกรรมโฆษณาที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้ผลิตสินค้า ผลการวิจัยแสดงให้เห็นประเด็นเพศสภาพกับบริโภคนิยม โดยวาทกรรมโฆษณาประกอบสร้างความเป็นหญิง ความเป็นชาย และความเป็นแม่ที่พึงปรารถนาในสังคมไทยปัจจุบัน พร้อมก็นำเสนอว่าทุกคนสามารถไปถึงสถานะที่พึงปรารถนานั้นได้หากใช้สินค้าหรือบริการที่โฆษณา นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นการประกอบสร้างความเป็นหญิงความเป็นชายที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำทางเพศ ตลอดจนนำเสนออุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติที่รัฐพยายามปลูกฝังแก่เด็กในสังคมไทยซึ่งจะเอื้อต่อการกำกับดูแลและควบคุมสมาชิกในสังคมต่อไป

2.4.1.3 การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์

การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนออุดมการณ์ที่เกี่ยวกับประเด็นถกเถียงในสังคมหรือเหตุการณ์สำคัญ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาการประกอบสร้างความเป็นหญิงและความเป็นชาย รวมถึงประเด็นทางชนชั้นได้แก่กลุ่มคนอีสานที่ปรากฏผ่านหนังสือพิมพ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กาญจนา เจริญเกียรติบวร (2543) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับมุมมองในข่าววัดพระธรรมกายที่เสนอในหนังสือพิมพ์ไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการกล่าวถึงวัดพระธรรมกายในทางลบในหนังสือพิมพ์ไทย และวิเคราะห์ประเด็นที่หนังสือพิมพ์ไทยมีมุมมองทางลบต่อวัดพระธรรมกาย ข้อมูลที่ใช้ศึกษามาจากหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน 5 ชื่อฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด มติชน และสยามรัฐ

ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการกล่าวถึงวัดพระธรรมกายในทางลบมี 8 กลวิธี แบ่งเป็นกลวิธีทางความหมาย 4 กลวิธี ได้แก่ การให้สมญา การใช้ความเชื่อเบื้องต้นเป็นเครื่องมือ การใช้อุปลักษณ์ และการเลือกใช้คำศัพท์ และกลวิธีทางปริจเฉท 4 กลวิธี ได้แก่ การประเมินตามความเชื่อมั่น การตีความ การอ้างคำกล่าวบุคคลอื่น และการใส่เครื่องหมายและขนาดตัวอักษร

กลวิธีทางภาษาดังกล่าวสื่อประเด็นทางลบต่อวัดพระธรรมกาย 7 ประเด็น ได้แก่ การฉ้อโกง การมีเล่ห์เหลี่ยม การเป็นกลุ่มความเชื่ออย่างอื่นที่เป็นภัยต่อพุทธศาสนา การทำทนายประมุขสงฆ์ การทำทนายอานาจรรัฐ การทำทนายพระมหากษัตริย์ และเรื่องชู้สาว แสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์เห็นว่าวัดพระธรรมกายเป็นกลุ่มคนที่เป็นอันตรายต่อทั้งสังคมและพุทธศาสนา โดยวัดพระธรรมกายไม่เพียงทำลายหลักคำสอนเดิมในพุทธศาสนา หากแต่ยังทำลายสถาบันสำคัญ ๆ ในสังคมไทยด้วย ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการใช้ภาษามีความเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมเป็นอย่างยิ่งและมีบทบาทในแง่จิตวิทยาแก่คนในสังคม

ชนกพร พัวพัฒนกุล (2548) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “อุดมการณ์เกี่ยวกับ “เขมร” ในปริเฉทหนังสือพิมพ์ไทย: กรณีเหตุจลาจลเผาสถานทูตไทยในกัมพูชา พ.ศ. 2546” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพของ “เขมร” ที่นำเสนอในสื่อมวลชนไทยว่ามีอุดมการณ์อะไรอยู่เบื้องหลังและใช้กลวิธีทางภาษาใดเพื่อสื่ออุดมการณ์นั้น

ผลการวิจัยพบกลวิธีทางภาษาที่สื่ออุดมการณ์ที่สำคัญ 9 กลวิธี ได้แก่ การใช้ถ้อยคำสมญานาม เครื่องมือทางวาทศิลป์ การใช้ข้อสมมติเบื้องต้นเป็นเครื่องมือ การใช้รูปประโยคกรรม การอ้างคำกล่าวของบุคคลอื่น การใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง การใช้เครื่องหมายวรรคตอน และการตัดและเน้นข้อความ กลวิธีเหล่านี้ต่างเสนอภาพของ “เขมร” ที่สอดคล้องกัน ได้แก่ เขมรป่าเถื่อน เขมรต้องพึ่งไทย เขมรโง่เง่าไม่ได้ เขมรด้อยปัญญา และเขมรเป็นศัตรูของชาติ ภาพของ “เขมร” ที่ปรากฏ สะท้อนความคิดความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นชาติ ซึ่งนำไปสู่การมองว่ามี “ชาติเรา” และ “ชาติเขา” และ “ชาติเรา” เหนือกว่า “ชาติเขา” และอุดมการณ์ว่าด้วยสำนึกร่วมแห่งความเป็นชาติของคนไทย

เพ็ญญา คล้ายสิงห์โต (2553) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “อุดมการณ์ทางเพศสภาพในพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหนังสือพิมพ์ไทย: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปภาพที่ปรากฏในพาดหัวข่าวอาชญากรรมในระดับข้อความและระดับคำตามเพศผู้กระทำและผู้ถูกระทำและเพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ทางเพศสภาพที่แฝงอยู่ในพาดหัวข่าวอาชญากรรม ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ พาดหัวข่าวอาชญากรรมจำนวน 1,815 ข่าวจากหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม 4 ชื่อฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, เดลินิวส์, ข่าวสด และคมชัดลึก ในช่วงปีพ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2550

ผลการวิจัยในระดับข้อความพบว่า พาดหัวข่าวอาชญากรรมมีรูปแบบโครงสร้างพาดหัวข่าวทั้งหมด 13 รูปแบบ รูปแบบโครงสร้างพาดหัวข่าวที่ปรากฏมากที่สุดในการนำเสนอพาดหัวข่าวอาชญากรรมของทุกกลุ่มคือการนำเสนอเฉพาะเหตุการณ์ความรุนแรง รูปแบบโครงสร้างพาดหัวข่าวที่ปรากฏมากเป็นอันดับสองแสดงถึงการเลือกนำเสนอข้อมูลรองในอนุภาคแรกของพาดหัวข่าวต่างกันตามเพศผู้กระทำและผู้ถูกระทำ เช่น ในกรณีที่ข่าวผู้ร้ายกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิง หนังสือพิมพ์เลือกนำเสนอข้อมูลกระบวนการตำรวจในรูปแบบโครงสร้าง “กระบวนการตำรวจ+ความรุนแรง” มากเป็นอันดับสองและมีสัดส่วนมากกว่าข่าวกลุ่มอื่นต่างกับข่าวที่ผู้หญิงกระทำความรุนแรงต่อผู้ชาย หนังสือพิมพ์เลือกนำเสนอสาเหตุความรุนแรงในรูปแบบโครงสร้าง “กระบวนการตำรวจ+ความรุนแรง” มากเป็นอันดับสองและมีสัดส่วนมากกว่าข่าวกลุ่มอื่น

ผลการศึกษาระดับคำพบว่า ในกรณีอ้างอิงถึงผู้ชาย หนังสือพิมพ์เลือกใช้ประเภทของคำแทนบุคคลแตกต่างกันตามสถานะและเพศผู้กระทำและผู้ถูกระทำ ต่างกับการอ้างอิงถึงผู้หญิงที่หนังสือพิมพ์เลือกใช้คำแทนบุคคลประเภทเดียวกันไม่ว่าจะอยู่ในสถานะผู้กระทำหรือผู้ถูกระทำ

จากรูปภาษาที่ต่างกันตามเพศผู้กระทำและผู้ถูกกระทำสะท้อนให้เห็นว่า หนังสือพิมพ์ยังทำหน้าที่ตอกย้ำ ผลิตซ้ำอุดมการณ์ทางเพศสภาพในพาดหัวข่าวอาชญากรรมเช่น การตอกย้ำเรื่องคุณลักษณะพฤติกรรม บทบาททางเพศ และอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างผู้ชายและผู้หญิง

ธีระยุทธ สุริยะ (2554) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนของนักโทษประหารและการประหารชีวิตในหนังสือพิมพ์รายวันไทย” โดยศึกษาจากหนังสือพิมพ์รายวัน 6 ชื่อฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน ข่าวสด คมชัดลึก และสยามรัฐ ระหว่างปี พ.ศ. 2539 ถึง พ.ศ. 2552

ผลการศึกษาโครงสร้างความหมายระดับมหาคพบว่า หนังสือพิมพ์รายวันไทยมุ่งเสนอว่านักโทษประหารทำผิดร้ายแรงจึงต้องชดใช้ด้วยการถูกประหารชีวิต โครงสร้างดังกล่าวยังมีลักษณะที่แสดงความเหตุเป็นผลของเหตุการณ์ซึ่งสัมพันธ์กับเรื่อง “กรรม” ของพุทธศาสนา เมื่อวิเคราะห์ในระดับกลวิธีทางภาษาพบว่ากลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทนมี 5 กลวิธี ได้แก่ 1) การเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำ 2) การใช้สำนวน 3) การใช้มูลบท 4) การเล่าเรื่อง และ 5) การใช้สหบท

กลวิธีทางภาษาเหล่านี้ได้สื่อภาพตัวแทนของ “นักโทษประหาร” ว่านักโทษประหารเป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย นักโทษประหารเป็นผู้มีจิตใจโหดเหี้ยม นักโทษประหารเป็นผู้ขาดศีลธรรม นักโทษประหารเป็นผู้ที่สังคมไม่ต้องการ นักโทษประหารเป็นผู้กระทำผิดซ้ำซากไม่เกรงกลัวกฎหมาย นักโทษประหารเป็นผู้ก่อกรรมชั่ว ในขณะที่เดียวกันสื่อภาพตัวแทนของ “การประหารชีวิต” ว่าการประหารชีวิตเป็นกระบวนการทางกฎหมาย การประหารชีวิตเป็นกระบวนการที่มีมนุษยธรรม การประหารชีวิตเป็นการชดใช้กรรม ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนของนักโทษประหารและการประหารชีวิต ได้แก่ แนวคิดทางพุทธศาสนาและการเป็นสังคมแบบรวมหมู่ การบังคับใช้กฎหมายนโยบายต่อต้านยาเสพติดของรัฐ การต่อต้านการประหารชีวิตขององค์กรสิทธิมนุษยชน

นิติพงศ์ พิเชฐพันธ์ (2554) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “วาทกรรมเหตุการณ์พิพาทเขาพระวิหาร พ.ศ. 2551 จากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและอุดมการณ์” โดยศึกษาจากหนังสือพิมพ์รายวันจำนวน 9 ชื่อฉบับ ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อนำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับ “ไทย” และ “เขมร” แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลวิธีทางภาษาด้านอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้อุปลักษณ์ การใช้นามนัย การใช้มูลบท การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้ถ้อยคำนัยแฝง และการกล่าวอ้างเพื่อสร้างสหบท และ 2) กลวิธีทางภาษาด้านการเรียบเรียงความ ได้แก่ การใช้โครงสร้างของเรื่องเล่า

กลวิธีทางภาษาข้างต้นนำเสนอชุดความคิดที่สำคัญเกี่ยวกับ “ไทย” และ “เขมร” ได้แก่ “เขมร” มักสร้างปัญหาให้แก่ “ไทย” “เขมร” ใช้เล่ห์เพทุบาย “ไทย” ดำเนินการตามกฎหมาย “ไทย” เพลี่ยงพล้ำให้แก่ “เขมร” ทั้งนี้หากตีความหมายของคำศัพท์ที่พบความถี่สูง จะทำให้เห็นความคิดที่ว่า “ไทย” เหนือกว่า “เขมร” เนื่องจาก “ไทย” ดำเนินการตามกฎหมาย ในขณะที่ “เขมร” ใช้เล่ห์เหลี่ยม

สุภัทร แก้วพัตร (2559) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนคนอีสานในหนังสือพิมพ์ระดับชาติและหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพตัวแทนคนอีสานที่สื่อผ่านภาษาในหนังสือพิมพ์ระดับชาติและหนังสือพิมพ์ระดับท้องถิ่นระหว่างปี พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2556 ตลอดจนเปรียบเทียบภาพตัวแทนคนอีสานในหนังสือพิมพ์ระดับชาติและหนังสือพิมพ์ระดับท้องถิ่นดังกล่าว

ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์ระดับชาติใช้กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอภาพตัวแทนคนอีสานที่สำคัญ 8 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำ/กลุ่มคำ การใช้อุปสรรค การแนะนำ การใช้ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบมีเงื่อนไข การใช้โครงสร้างประโยคแบบเหตุ-ผล การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การใช้โครงสร้างประโยคกรรม และการใช้สหบท กลวิธีทางภาษาดังกล่าวนำเสนอภาพตัวแทนคนอีสานในหนังสือพิมพ์ระดับชาติ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกลักษณะและอุปนิสัย คือ คนอีสานรักศักดิ์ศรีและภูมิใจในท้องถิ่น คนอีสานอดทน และคนอีสานรักพวกพ้องและมีน้ำใจ 2) ด้านสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ คือ คนอีสานมีความรู้น้อยและด้อยโอกาส คนอีสานคือชนชั้นแรงงาน คนอีสานถูกกระทำจากคนต่างกลุ่ม และคนอีสานในหัวเมืองใหญ่มีฐานะที่ดีขึ้น 3) ด้านการเมือง คือ คนอีสานคือฐานเสียงสำคัญและมีบทบาททางการเมือง และคนอีสานเป็นเหยื่อทางการเมือง

ส่วนหนังสือพิมพ์ระดับท้องถิ่นใช้กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอภาพตัวแทนคนอีสานที่สำคัญ 6 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำ/กลุ่มคำ การใช้อุปสรรค การแนะนำ การใช้โครงสร้างประโยคกรรม การใช้สหบท และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ กลวิธีทางภาษาดังกล่าวนำเสนอภาพตัวแทนคนอีสานในหนังสือพิมพ์ระดับท้องถิ่น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกลักษณะและอุปนิสัย คือ คนอีสานมีอัตลักษณ์และภูมิใจปัญหาที่น่าภูมิใจ คนอีสานยึดมั่นและให้ความเคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ คนอีสานรักพวกพ้องและมีน้ำใจ 2) ด้านสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ คือ คนอีสานมีความรู้น้อยและด้อยโอกาส คนอีสานคือชนชั้นแรงงาน และคนอีสานในหัวเมืองใหญ่มีฐานะที่ดีขึ้น 3) ด้านการเมือง คือ คนอีสานคือฐานเสียงสำคัญและมีบทบาททางการเมือง คนอีสานไม่ต้องการแบ่งฝ่าย และคนอีสานสนองนโยบายของรัฐบาล

ภาพตัวแทนคนอีสานที่ปรากฏนั้นสัมพันธ์กับบริบททางสังคมวัฒนธรรมและสื่อที่เกี่ยวข้องความไม่เท่าเทียมกันในสังคม แม้ว่าภาพตัวแทนคนอีสานที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ระดับชาติและ

ระดับท้องถิ่นจะมีจำนวนภาพตัวแทนที่เท่ากัน แต่มีการเน้นย้ำภาพตัวแทนที่ต่างกัน กล่าวคือ ในหนังสือพิมพ์ระดับชาติมีการนำเสนอภาพในด้านที่น่าเห็นใจและไม่พึงประสงค์มากกว่าในด้านที่ดีและพึงประสงค์ ในขณะที่หนังสือพิมพ์ระดับท้องถิ่นนั้นนำเสนอภาพตัวแทนคนอีสานในด้านที่ดีและพึงประสงค์มากกว่าด้านที่น่าเห็นใจและไม่พึงประสงค์ ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสาร จุดยืน วัตถุประสงค์ และปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของหนังสือพิมพ์ระดับชาติและระดับท้องถิ่นน่าจะมีอิทธิพลต่อการนำเสนอภาพตัวแทนที่แฝงนัยความไม่เท่าเทียมกันดังกล่าว

การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์นี้มุ่งหาคำตอบว่าหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยซึ่งกระจายไปสู่คนกลุ่มใหญ่ในสังคมนำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับประเด็นถกเถียงหรือเหตุการณ์สำคัญอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นประเด็นความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งสะท้อนอุดมการณ์ความเป็นชาติที่แฝงอคติกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเด็นนักโทษประหาร รวมถึงการศึกษาการประกอบสร้างความเป็นหญิงและความเป็นชายซึ่งสะท้อนความเหลื่อมล้ำและอคติทางเพศ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาประเด็นชนชั้นทางสังคม ได้แก่ การศึกษาภาพตัวแทนคนอีสานผ่านมุมมองที่แตกต่างกันในหนังสือพิมพ์ระดับชาติและหนังสือพิมพ์ระดับท้องถิ่นซึ่งส่งผลให้นำเสนอภาพตัวแทนที่แฝงนัยความไม่เท่าเทียมกัน

2.4.1.4 การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากเว็บไซต์

การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากเว็บไซต์พจนานุกรมที่ศึกษาวาทกรรมเรื่องตลก และการศึกษาในประเด็นกลุ่มชายขอบ ได้แก่ การศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มเกย์และภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาในสื่อออนไลน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าเรื่องตลกภาษาไทยมีวิธีทางภาษาที่ก่อให้เกิดความตลกขบขันอย่างไรบ้างพร้อมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาดังกล่าวกับเงื่อนไขความตลกที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของตัวบทและจะศึกษาด้วยว่าภาษาถูกใช้ในการนำเสนอกลุ่มคนในสังคมให้เป็นตัวตลกนั้นแฝงด้วยความเชื่อ อุดมการณ์ และ ความสัมพันธ์ทางอำนาจอย่างไร

ผลการวิจัยพบว่าเรื่องตลกภาษาไทยมีกลวิธีทางภาษาหลัก ๆ 2 กลวิธีได้แก่ กลวิธีการเล่นคำ และกลวิธีทางปริเฉท กลวิธีการเล่นคำสามารถแบ่งย่อยได้เป็นอีก 3 กลวิธี ได้แก่ การเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความผิด การเล่นคำที่ทำให้เกิดการตีความที่ต่างไปจากปกติ และการเล่นคำที่มีการต่อยอดความกำกวมส่วนกลวิธีทางปริเฉทแบ่งย่อยได้เป็น 6 กลวิธี ได้แก่ การทำให้หลงทาง การนำเสนอเหตุการณ์ที่เหนือความคาดหมาย และการละเมิดธรรมเนียมปฏิบัติ การใช้มูลบทเป็นเครื่องมือ การประชด และการช้อนมุข นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นด้วยว่าภาษามีความ

เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับสังคมกล่าวคือภาษาเป็นเครื่องมือที่ทำให้คนหลายกลุ่มในสังคมไทยกลายเป็นตัวตลกในลักษณะต่าง ๆ ไม่ใช่การนำเสนอภาพของคนเหล่านั้นอย่างกลาง ๆ กลุ่มคนผู้มีอำนาจ เช่น นักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐส่วนใหญ่ถูกนำเสนอให้เป็นคนขี้โกง โง่งเงลา และพูดจาเชื่อถือไม่ได้ ขณะที่กลุ่มผู้ด้อยอำนาจ เช่น ชนกลุ่มน้อยและผู้หญิงก็ถูกนำเสนอเช่นกันว่าเป็นคนโง่ แต่มีลักษณะในรายละเอียดที่ต่างกันเล็กน้อย คือ ชนกลุ่มน้อยมักจะถูกนำเสนอว่าไร้ทักษะในการใช้ภาษาไทย มาตรฐานและไม่รู้จักเทคโนโลยีสมัยใหม่ ขณะที่ผู้หญิงมักถูกนำเสนอว่าด้อยสติปัญญา และเป็นวัตถุทางเพศ และเป็นพวกวัตถุนิยม

ธีระ บุชบกแก้ว (2554) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองโดยกลุ่ม ‘เกย์ออนไลน์’” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของตนเองที่นำเสนอผ่านวาทกรรมของกลุ่ม “เกย์ออนไลน์” และกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออัตลักษณ์ดังกล่าว ข้อมูลที่ใช้ศึกษาได้มาจากบทความและคอลัมน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเกย์และผู้เขียนเป็นเกย์ซึ่งสืบค้นจากเว็บไซต์กูเกิ้ล (www.google.co.th)

ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีทางภาษาที่กลุ่ม “เกย์ออนไลน์” ใช้สื่ออัตลักษณ์ของตนเองที่สำคัญมี 8 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้มุขลบท การปฏิเสธสื่อลบท การใช้นามวลีสื่อลบท การใช้อุปลักษณ์ การใช้รูปประโยคกรรม การกล่าวอ้าง และการใช้คำถามวาทศิลป์ กลวิธีทางภาษาดังกล่าวใช้เพื่อนำเสนออัตลักษณ์ของเกย์ต่อสาธารณชน 8 ประเด็น ได้แก่ 1) “เกย์ เป็นคนปกติและมีวิถีชีวิตเหมือนคนทั่วไป” 2) “เกย์ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมของเพศชาย” 3) “เกย์ไม่ได้หมกมุ่นเรื่องเพศ” 4) “เกย์ไม่ใช่ผู้ป่วยหรือมีอาการทางจิต แต่เป็นความรู้สึกหรือตัวตนที่แท้จริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ” 5) “เกย์เป็นกลุ่มคนที่ตกอยู่ในความกลัว และเกย์ผู้ยอมรับและเปิดเผยตนเองเป็นผู้ที่มีความกล้า” 6) “เกย์เป็นผู้หย่หาความรัก” 7) “เกย์เป็นคนที่อบอุ่น มีน้ำใจต่อผู้อื่น โดยเฉพาะต่อเกย์ด้วยกัน” และ 8) “เกย์คือ “ของปลอม” เกย์เป็นคนที่มีความผิด และเกย์หมกมุ่นเรื่องเพศ”

ธีระยุทธ สุริยะ (2560) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาในสื่อออนไลน์ภาษาไทย: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาในสื่อออนไลน์ 3 กลุ่ม ได้แก่ รัฐบาลไทย กลุ่มสิทธิมนุษยชน และหนังสือพิมพ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2558

ผลการวิจัยพบว่า สื่อออนไลน์ไม่ได้ทำหน้าที่เผยแพร่เหตุการณ์เท่านั้น แต่ยังถ่ายทอดความคิดเห็นเกี่ยวกับชาวโรฮิงญาไปยังคนในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใช้อินเทอร์เน็ต กล่าวคือ วาทกรรมของรัฐบาลเน้นนำเสนอภาพตัวแทนด้านลบของโรฮิงญา เช่น โรฮิงญาเป็นผู้

ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย โรฮิงญาเป็นปัญหาและภาระ ขณะที่วาทกรรมของกลุ่มสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นชาวมุสลิมเน้นการนำเสนอว่าโรฮิงญาน่าสงสาร โรฮิงญาเป็นเพื่อนมนุษย์ และโรฮิงญาเป็นมุสลิม ส่วนวาทกรรมหนังสือพิมพ์ออนไลน์นำเสนอไปทิศทางเดียวกับรัฐบาลไทย และเน้นว่าโรฮิงญาเป็นภัยอันตราย ทั้งนี้แม้ภาพโรฮิงญาจะถูกนำเสนอในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่น่าสงสาร หากแต่ภาพตัวแทนที่เด่นชัดและถูกผลิตซ้ำมากที่สุด คือ ภาพของโรฮิงญาในฐานะผู้ทำผิดกฎหมายและเป็นปัญหาของสังคมไทย ภาพตัวแทนเหล่านี้สื่อผ่านกลวิธีทางภาษา 6 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำอ้างถึง การใช้ชนิดของกระบวนการ การใช้อุปลักษณ์ การใช้สำนวน การให้รายละเอียด และการใช้สหบท

ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมพบว่า สื่อหนังสือพิมพ์และสื่อของรัฐบาลไทยแพร่กระจายไปในวงกว้างกว่าสื่อของกลุ่มสิทธิมนุษยชน ด้วยเหตุนี้ภาพตัวแทนในเชิงลบจึงเป็นภาพที่ถูกผลิตซ้ำมากกว่าด้านที่น่าสงสาร นอกจากนี้ระบบการทำงานของสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเฟซบุ๊กอาจมีบทบาทสำคัญในการเน้นย้ำมุมมองเกี่ยวกับชาวโรฮิงญา

ด้านการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมพบว่า ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทย สถานการณ์ความขัดแย้งในประเทศพม่า การบังคับใช้กฎหมายและนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลไทย แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนสากล แนวคิดของศาสนาอิสลามและพุทธศาสนา รวมถึงแนวคิดพวกเขาพวกเรา มีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบท

ผลการศึกษาดังกล่าวเผยให้เห็นว่าภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาที่ปรากฏในแต่ละตัวบทไม่ใช่ภาพที่เป็นกลาง แต่ผู้ผลิตตัวบทได้เลือกเฟ้นภาพตัวแทนบางภาพมานำเสนอให้โดดเด่น สอดคล้องกับจุดยืนของแต่ละกลุ่มมี ดังนั้นผู้บริโภคข่าวสารจึงควรตระหนักว่าจะมีเจตนาแฝงบางประการอยู่เบื้องหลังตัวบทเหล่านั้น

งานวิจัยที่ศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากเว็บไซต์แสดงให้เห็นว่าภาษาที่ใช้ในการนำเสนอกลุ่มคนในสังคมให้เป็นตัวตลกนั้นแฝงด้วยความเชื่อ อุดมการณ์ และความสัมพันธ์ทางอำนาจ นอกจากนี้ยังพบการนำเสนอประเด็นกลุ่มคนชายขอบว่าจะเป็กลุ่มเกย์ที่น่าเสนอทั้งภาพด้านบวกเกี่ยวกับตนเอง แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีความคิดด้านลบต่อตนเองแฝงอยู่เสมอสะท้อนให้เห็นว่าการสร้างอัตลักษณ์ของเกย์ยังคงได้รับอิทธิพลจากสังคม อีกทั้งยังมีประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับชาวโรฮิงญาที่มีการนำเสนออย่างไม่เป็นกลางขึ้นอยู่กับจุดยืนของกลุ่มผู้ผลิตตัวบท ดังนั้นการรับข่าวสารผ่านตัวบทที่น่าเสนอจึงควรระมัดระวังและตระหนักถึงเจตนาที่แฝงอยู่ในตัวบทที่น่าเสนอ

2.4.1.5 การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากสื่อหลากหลายชนิด

การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากสื่อหลากหลายชนิดมีประเด็นการศึกษาที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์เกี่ยวกับชนกลุ่มชายขอบในสังคมไทย

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมการพยากรณ์ดวงชะตา หรืออุดมการณ์ที่มีการแข่งหรือโต้แย้งและเป็นที่ยกเถียงในสังคม อย่างประเด็นคนพิการ โดยศึกษาจากมุมมองของคนทั่วไป และคนพิการ และประเด็นความเชื่อเรื่องบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กฤษฎาภรณ์ หงส์ดารมภ์ (2543) ทำวิจัยเรื่อง “ปริศนาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” โดยศึกษาบทความประเภทข่าวในหนังสือพิมพ์ และรายการโทรทัศน์ “ทุ่งแสงตะวัน” เพื่อสรุปวิธีการที่ผู้สื่อข่าวเขียน พูด และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชาวเขา ลักษณะทางความหมายและทางปริศนาที่นำมาใช้ และอุดมการณ์ที่ขัดแย้งกันเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย จากการศึกษาพบว่า นักหนังสือพิมพ์ไทยมีวิธีการเสนอข่าวเกี่ยวกับชาวเขาในทำนองลบ ในขณะที่รายการโทรทัศน์มีปริศนาที่ต่างออกไป ลักษณะทางความหมายและทางปริศนาที่นำมาใช้มีเช่น คำศัพท์ อุปสรรค และการเลือกเน้นผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำ นอกจากนี้ยังพบว่าหนังสือพิมพ์มองชนกลุ่มน้อยในภาพลบเป็นส่วนใหญ่ซึ่งต่างจากโทรทัศน์

ชนกพร พัวพัฒนกุล (2556) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมการพยากรณ์ดวงชะตา: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมการพยากรณ์ดวงชะตา โดยอาศัยกรอบมิตวาทกรรมทั้งสามตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis - CDA) ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) สำหรับข้อมูลที่ใช้ศึกษามาจากทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เว็บไซต์ และบริการข้อความสั้น

ผลการศึกษาพบกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ทั้งสิ้น 14 กลวิธี แบ่งเป็น กลวิธี การแสดงความเชื่อที่มีอยู่ก่อน เช่น การใช้มูลบท การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำที่มักปรากฏร่วมกัน กลวิธีการชี้แนะ เช่น การใช้คำแสดงทัศนภาวะ และกลวิธีเสริมการชี้แนะ เช่น การใช้ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุ-ผลและความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข อุดมการณ์ที่มีการถ่ายทอดผ่านวาทกรรมการพยากรณ์ดวงชะตาและปรากฏอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ อุดมการณ์ชะตานิยม อุดมการณ์ความสุข อุดมการณ์สมาชิกที่พึงประสงค์ และอุดมการณ์ชนชั้น ผลการศึกษาวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมพบว่าคำพยากรณ์ดวงชะตาเป็นการสื่อสารที่ผู้รับการพยากรณ์เป็นผู้ยอมรับอำนาจของโชคชะตาและมีแนวโน้มที่จะเชื่อคำพยากรณ์ของหมอดู ชุดความคิดต่างๆ ที่ถ่ายทอดผ่านคำพยากรณ์จึงมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลต่อความคิดของผู้อ่านได้ นอกจากนี้ ในปัจจุบันคำพยากรณ์เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนซึ่งทำให้ส่งสารไปยังผู้รับการพยากรณ์ได้ง่ายและเป็นจำนวนมากขึ้น อุดมการณ์ที่นำเสนอจึงน่าจะส่งผลกระทบต่อสังคมได้ในวงกว้าง

ผลการศึกษาวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมพบว่า อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเผยแพร่ผ่านคำพยากรณ์ดวงชะตานั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับความคิดและค่านิยมในสังคมไทยหลาย

ประการ อาทิ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การเป็นสังคมแบบแบบรวมหมู่ ระบบอาวุโส ชนชั้นทางสังคม ความคิดเรื่องชายเป็นใหญ่ ความคิดทางพระพุทธศาสนา และลัทธิบริโภคนิยม ขณะเดียวกัน อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่สื่อผ่านคำพยากรณ์ดวงชะตาก็อาจส่งผลกระทบต่อความคิดความเชื่อของผู้รับการพยากรณ์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การนิยามชีวิตที่มีความสุขในฐานะ “ชีวิตที่พึงประสงค์” การเสนอภาพสังคมในอุดมคติและสมาชิกที่พึงประสงค์ และการกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์ของคนในสังคม งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าวาทกรรมคำพยากรณ์ดวงชะตาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาและจัดระเบียบทางสังคมซึ่งผู้รับสารอาจจะไม่ตระหนักถึงบทบาทดังกล่าว ส่วนการผลิตซ้ำอุดมการณ์ชะตานิยามอาจมีส่วนทำให้คนยอมรับปัญหาโดยไม่คิดแก้ไขและเห็นว่าความไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคลเป็นเรื่องธรรมดาเพราะเป็นสิ่งที่โชคชะตากำหนดมาแล้ว อย่างไรก็ตาม อุดมการณ์ดังกล่าวก็อาจจะช่วยให้ผู้รับการพยากรณ์สามารถรับมือกับปัญหาบางประการในชีวิตได้

ณัฐนันท์ คำภา (2558) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์ของคนพิการในสังคมไทย พ.ศ. 2534-2554 จากมุมมองของคนทั่วไปและคนพิการตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่สื่ออัตลักษณ์ของคนพิการในวาทกรรมสาธารณะภาษาไทยและเพื่อเปรียบเทียบอัตลักษณ์ของคนพิการในสังคมไทยจากมุมมองของบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คนพิการกับมุมมองของคนพิการโดยใช้กรอบ 3 มิติในการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของ Fairclough (1995) ทั้งนี้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามาจากหนังสือพิมพ์ นวนิยาย บทความในจุลสาร และสารคดีอัตชีวประวัติ

ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีทางภาษาที่สื่ออัตลักษณ์ของคนพิการจากมุมมองของบุคคลที่ไม่ใช่คนพิการมี 11 กลวิธีได้แก่การเลือกใช้คำศัพท์การใช้คำแสดงทัศนภาวะการกล่าวอ้างการใช้รูปประโยคกรรมการใช้ประโยคแสดงความขัดแย้งการใช้ประโยคแสดงเงื่อนไขการใช้มูลบทการใช้ปฏิเสธมูลบทการใช้ถ้อยคำนัยผกผันการใช้อุปสรรคและการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ส่วนการศึกษา กลวิธีทางภาษาจากมุมมองของคนพิการพบ 10 กลวิธีโดยไม่ปรากฏการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน อัตลักษณ์ที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาจากมุมมองของบุคคลที่ไม่ใช่คนพิการมี 8 อัตลักษณ์ได้แก่คนที่มีความพิการคนที่เป็นบุคคลกลุ่มเดียวกับคนทั่วไปมีความสำคัญไม่มีปมด้อยไม่น่ารังเกียจไม่ถูกทอดทิ้งและไม่โดดเดี่ยวคนที่ไม่ถือคุณธรรมคนที่มีร่างกายแตกต่างจากคนทั่วไปคนที่ไม่เป็นคนกลุ่มเดียวกับคนทั่วไปและไม่เท่าเทียมคนทั่วไปคนที่น่าสงสารน่าเวทนาและต้องช่วยเหลือคนที่ไม่พึงปรารถนาและคนที่ต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ

ด้านอัตลักษณ์ที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาจากมุมมองของคนพิการมี 7 อัตลักษณ์ได้แก่คนที่มีศักยภาพคนที่ยอมรับความพิการได้คนที่มีร่างกายแตกต่างจากคนทั่วไปคนที่ไม่เป็นคนกลุ่มเดียวกับคนทั่วไปและไม่เท่าเทียมคนทั่วไปคนที่น่าสงสารและต้องการความช่วยเหลือคนที่ไม่พึง

ปรารถนาและคนที่ต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพจากการเปรียบเทียบอัตลักษณ์ของคนพิการจากสองมุมมองพบว่าอัตลักษณ์จากมุมมองของบุคคลที่ไม่ใช่คนพิการส่วนใหญ่เป็นการตอกย้ำว่าคนพิการมีร่างกายที่แตกต่างแบ่งแยกต่อกว่าคนทั่วไปส่วนในมุมมองของคนพิการแม้ว่ายังมีการตอกย้ำความแตกต่างทางร่างกายแต่ส่วนใหญ่มองว่าคนพิการสามารถยอมรับความพิการได้และได้กลับว่าคนพิการมีศักยภาพ

ผลการศึกษาวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมพบว่าผู้ผลิตคือผู้เขียนที่เป็นบุคคลที่ไม่ใช่คนพิการได้ตอกย้ำอัตลักษณ์ของคนพิการผ่านกลวิธีทางภาษาซึ่งมีผลต่อความคิดความเชื่อผู้บริโภคคือผู้อ่านขณะเดียวกันผู้เขียนที่เป็นคนพิการพยายามได้กลับความคิดความเชื่อเหล่านี้ด้วยผลการศึกษาวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อของบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมรวมถึงผู้เขียนตัวบทได้แก่นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการค่านิยมเรื่องการเมืองที่สวयงามความเชื่อทางศาสนาและความเชื่อเดิมของคนไทยซึ่งทำให้มีการตอกย้ำและผลิตซ้ำอัตลักษณ์คนพิการอย่างต่อเนื่อง

สุนทรีย์ โชติติลล (2560) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บุญ: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชุดความคิดเกี่ยวกับ “บุญ” ที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมสื่อที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของแฟร์คลัฟ ทั้งนี้ข้อมูลที่ใช้ศึกษามาจากทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นวารสารและหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม แบ่งตามกลุ่มเป้าหมายผู้รับสื่อ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มประชาชนทั่วไป 2) กลุ่มผู้นำบุญ และ 3) กลุ่มเด็กและเยาวชน

ผลการศึกษาพบว่าวาทกรรมสื่อที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายถ่ายทอดอุดมการณ์บุญผ่านชุดความคิดสำคัญ 3 ชุดความคิด ได้แก่ 1) “บุญ” ของวัดพระธรรมกาย 2) “วิธีการทำบุญ” ของวัดพระธรรมกาย และ 3) “อานิสงส์บุญ” ของวัดพระธรรมกาย ชุดความคิดดังกล่าวกำหนดพฤติกรรมให้ผู้ศรัทธาเลือกทำบุญกับวัดพระธรรมกายด้วยการทำให้เชื่อว่าบุญมีอำนาจในการบันดาลทรัพย์และบันดาลความสุขทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ซึ่งวิธีการทำ “บุญ” ที่ดีที่สุดคือการเลือกทำบุญกับวัดพระธรรมกาย ชุดความคิดทั้งหมดส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการทำบุญ 3 ประการ คือ 1) การทำบุญแบบชวนชวาย 2) การทำบุญแบบทุ่มเท และ 3) การทำบุญแบบสะสม เพราะเชื่อว่าจะได้อานิสงส์หรือปริมาณบุญมาก สามารถเห็นผลได้รวดเร็วในชาตินี้ และส่งผลอย่างแน่นอนในชาติหน้า

ผลการศึกษาวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมพบว่า ผู้บริโภคคือผู้ผลิตโดยวัดพระธรรมกายยินยอมพร้อมใจที่จะปฏิบัติตามความคิดที่ผู้ผลิตวาทกรรมนำเสนอ นอกจากนี้สื่อที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายมีการเผยแพร่ไปยังช่องทางออนไลน์ทำให้กลุ่มผู้ศรัทธาบริโภคสื่อได้สะดวก และสื่อยัง

แพร่กระจายไปยังผู้ศรัทธารายใหม่ได้ง่ายและกว้างขึ้น ดังนั้นอุดมการณ์ที่นำเสนอจึงน่าจะส่งผลต่อสังคมในวงกว้าง

ด้านวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมพบว่า ชุดความคิดเกี่ยวกับ “บุญ” ที่เผยแพร่ผ่านสื่อที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายนั้นมีความสัมพันธ์กับความคิดเรื่อง “บุญ” ในพระไตรปิฎกและอรรถกถา อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับความคิดและความเชื่อในสังคมไทยหลายประการ อาทิ ความคิดเรื่องบารมี ความคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย และความเชื่อเรื่องความเสื่อมสลายของศาสนา ขณะเดียวกันชุดความคิดเกี่ยวกับ “บุญ” ก็อาจส่งผลต่อความคิดความเชื่อของผู้บริโภคชาวพุทธในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การสืบทอดความเชื่อเรื่อง “บุญ” ในสังคมไทย การนำเสนอภาพสังคมในอุดมคติแบบพุทธรัฐ การกำหนดแบบอย่างในการปฏิสัมพันธ์และรูปแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในสังคม และการนิยามชีวิตที่มีความสุขด้วย “การแปรสินทรัพย์เป็นบุญ”

นอกจากนี้ สุนทรีย์ โชติดีลยังพบว่า สื่อที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายมิได้เป็นการสอนให้ปุถุชนทำบุญเพื่อสละความโลภตามคำสอนในพุทธศาสนา แต่กลับตอกย้ำให้โลกในการทำบุญและสะสมมากยิ่งขึ้นจนนำไปสู่การทำบุญจนเกินกำลัง วาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายนี้มีส่วนสำคัญในการครอบงำทางความคิดและกำหนดพฤติกรรมการทำบุญที่พึงประสงค์ตามแนวทางของวัดพระธรรมกายได้

การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากสื่อหลากหลายชนิดนั้นแสดงให้เห็นว่าสื่อที่ต่างประเภทกันนั้นสามารถนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับเรื่องเดียวกันที่มีความแตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับกลุ่มชายขอบในสังคมไทย ประเด็นความเชื่อทั้งเรื่องดวงชะตาและความเชื่อเรื่องบุญ รวมถึงประเด็นที่เป็นที่ถกเถียงในสังคมอย่างประเด็นคนพิการ ทำให้ผู้บริโภควาทกรรมต้องตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของประเภทของสื่อที่นำเสนอด้วยวาทกรรมว่าอาจมีผลต่อการรับรู้และทำให้เกิดความเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ในสังคมแตกต่างกัน

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ดังที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยพบการศึกษาตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นข้อมูลจากหนังสือเรียน ข้อมูลจากหนังสือหรือวารสารและนิตยสาร ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ ข้อมูลจากเว็บไซต์ และการศึกษาที่ใช้ข้อมูลจากสื่อหลากหลายชนิด สำหรับประเด็นที่ศึกษานั้นส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับกลุ่มคนชายขอบ ประเด็นถกเถียงในสังคม ความงาม เพศสภาวะ และความเชื่อของคนในสังคม ทั้งนี้การศึกษาประเด็นความเชื่อ ได้แก่ วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสังคมไทยที่ศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์นั้นพบเพียงเรื่องเดียว ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายเท่านั้น สำหรับการศึกษาวาทกรรมที่นำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญในภาพรวมที่นำเสนอผ่านสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ที่เผยแพร่อยู่ทั่วไปในสังคมนั้น ยังไม่พบว่ามีผู้ใดเคยศึกษาไว้จึงเป็น

เรื่องที่น่าศึกษาต่อไป ทั้งนี้การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ นั้นจะทำให้เข้าใจความคิดเกี่ยวกับบุญที่ส่งผลกระทบต่อคนในสังคมในวงกว้างอันนำไปสู่การกำหนดความคิดและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับบุญของคนในสังคมต่อไป

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องบุญในพุทธศาสนา

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องบุญในพุทธศาสนาในเบื้องต้น ผู้วิจัยพบงานวิจัยและบทความดังต่อไปนี้

กริสุตา เตียรทอง (2524) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาป ในพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา และผลของความเชื่อนั้นที่มีต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลลำเภาล้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชนและผลกระทบต่อพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน การศึกษาได้เน้นเฉพาะที่พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอท่าเรือโดยมีคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับหลวง และที่คริสต์ศาสนิกชนในเขตอำเภอท่าเรือโดยมีคัมภีร์เจรูซาเลมไบเบิลเป็นหลัก ขอบเขตและลักษณะของบุญและบาปที่วิจัยคือ ความหมาย ความเชื่อ ลักษณะทางศีลธรรม ลักษณะทางจิตวิทยา ลักษณะทางอภิปรายญาณ ส่วนการวิจัยภาคสนามเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีที่บ้านที่ 4 - 10 - 11 แห่งตำบลลำเภาล้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยภาคสนามคือพุทธศาสนิกชนจำนวน 60 คน และคริสต์ศาสนิกชนจำนวน 60 คน

ผลการวิจัยภาคสนามพบว่า คำสอนเรื่องบุญและบาปเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของศาสนา อันเป็นปทัสถานทางสังคมให้ศาสนิกประพฤติ ปฏิบัติ เพื่อบรรลุอุดมการณ์สูงสุดของแต่ละศาสนา ความหมายของบุญในพุทธศาสนามีหลายนัย เช่น กรรมดี ความสุข และ เครื่องชำระสังขาร เป็นต้น ความหมายของบาปในพุทธศาสนามีความหมายตรงข้าม คือหมายถึง กรรมชั่ว ความทุกข์และกิเลส ส่วนบุญในคริสต์ศาสนาตรงกับภาษาอังกฤษว่า Merit ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติตามพระบัญญัติ คือ การทำความดีในนามแห่งพระเจ้าซึ่งจะได้รับผลตอบแทน คือความสุขในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ชีวิตนี้จนถึงชีวิตนิรันดรในอาณาจักรแห่งพระเจ้า บาปในคริสต์ศาสนาตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Sin ซึ่งหมายถึงการละเมิดฝ่าฝืนพระบัญญัติแห่งพระเจ้า ยังผลให้ผู้ละเมิดได้รับโทษ คือความทุกข์ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ชีวิตนี้จนถึงชีวิตนิรันดร

บุญและบาปในพุทธศาสนา หรือ Merit and Sin ในคริสต์ศาสนา มีส่วนคล้ายคลึงกันในลักษณะที่เป็นเหตุซึ่งมีผลตามมา ถ้าเหตุดีคือบุญ ผลที่ตามมาคือเมตตา ถ้าเหตุชั่วคือบาป ผลที่ตามมาคือความทุกข์ ศาสนาทั้งสองมีคำสอนตรงกันว่าการกระทำที่เป็นบุญและบาป คือการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความจงใจ พุทธศาสนาสอนว่าการกระทำโดยไตรทวารเมื่อประกอบด้วย

เจตนา จัดว่าเป็นกรรม - บุญ หรือบาป ส่วนคริสตศาสนาสอนให้มีเจตนาและความตั้งใจในการกระทำเพื่อพระเจ้า หรือในนามของพระเจ้า

คำสอนที่เป็นพื้นฐานของบุญและบาปของพุทธศาสนา คือ กรรมหรือกฎแห่งกรรม ส่วนคริสต์ศาสนามีความเชื่อและศรัทธาในพระเจ้า ซึ่งเป็นผู้ให้รางวัลหรือลงโทษเป็นพื้นฐาน

บุญและบาปในลักษณะทางศีลธรรมของทั้งสองศาสนา คือ การประพฤติตามคำสอน กฎเกณฑ์หรือพระบัญญัติของศาสนา ถือว่าเป็นพฤติกรรมด้านบุญ ส่วนการละเมิดคำสอนกฎเกณฑ์หรือบัญญัติทางศาสนา เป็นพฤติกรรมด้านบาป เช่น ศาสนาพุทธได้แก่การปฏิบัติตามคำสอนต่าง ๆ เช่น เบญจศีล กุศลกรรมบถ มรรค 8 ซึ่งจัดว่าเป็นการกระทำที่เป็นบุญ ส่วนการกระทำที่เป็นบาปคือ พฤติกรรมตรงข้าม ในคริสตศาสนาได้แก่ การประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติ 10 ประการ หรือบัญญัติแห่งความรัก ตลอดจนบัญญัติของศาสนจักร เป็นต้น กำหนดว่าเป็นบุญกรรม การกระทำตรงกันข้ามเป็นบาปกรรม พุทธศาสนาสอนเรื่องวิธีทำบุญโดยการให้ทาน รักษาศีล และการบำเพ็ญภาวนา ส่วนคริสต์ศาสนาเน้นที่การรักษาศีลโดยการประพฤติตามพระบัญญัติ การกระทำที่เป็นบาปเกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ คริสตศาสนามีคำสอนต่างจากพุทธศาสนา คือ พุทธศาสนาบัญญัติว่า การฆ่าสัตว์ทุกชนิดให้ชีวิตตกลงเป็นบาป ส่วนคริสต์ศาสนาบัญญัติว่า การฆ่ามนุษย์เท่านั้นเป็นบาป

บุญในลักษณะทางจิตวิทยา คือวิธีการอบรมฝึกฝนจิต โดยประพฤติตามคำสอนและพระบัญญัติของศาสนา และผลที่ได้รับทางจิต พุทธศาสนาสอนว่า มนุษย์สามารถพัฒนาจิตของตนให้หลุดพ้นจากอำนาจของกิเลสได้ด้วยตนเอง คริสต์ศาสนาสอนว่า ต้องอาศัยบุญบารมีของพระเจ้าช่วยให้หลุดพ้นจากบาปกำเนิด ส่วนบาปนั้นมีการกระทำและผลตรงข้าม

บุญในลักษณะอภิปราย คือ คำสอนว่าด้วยเป้าหมายหรืออุดมการณ์สูงสุดของศาสนา ยกตัวอย่างการบำเพ็ญกรณียกิจของพระโพธิสัตว์ เช่น การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ในชาติกำเนิดต่าง ๆ จนถึงการบำเพ็ญกรณียกิจของพระพุทธเจ้าในด้านการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นกรณียกิจที่สมบูรณ์ด้วยอุดมการณ์ของพุทธศาสนาเป็นการปฏิบัติเพื่อการบรรลุพระนิพพาน ช่วยมวลมนุษย์ไปสู่การตรัสรู้หรือความหลุดพ้นคล้ายคลึงกับการบำเพ็ญ ทาน ศีล ภาวนา ของพระเยซูคริสต์ ที่ได้ นำคริสตศาสนิกชนไปสู่เป้าหมายหรืออุดมการณ์สูงสุด คือ อาณาจักรแห่งพระเจ้า

ผลการวิจัยภาคสนามพบว่า ศาสนิกทั้งสองศาสนาแห่งตำบลสำเภอลม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปฏิบัติเรื่องการทำบุญในชีวิตประจำวันต่างกัน คือ คริสต์ศาสนิกชนทำบุญโดยการมีศรัทธาต่อพระเจ้าหรือผู้เป็นเจ้า และปฏิบัติตามพระบัญญัติทางศาสนา ส่วนพุทธศาสนิกชน มีความสนใจในการบำเพ็ญบุญด้วยการบริจาคทาน ซึ่งเป็นการบำเพ็ญกุศลตามประเพณีมากกว่าการรักษาศีล และการเจริญภาวนา ยิ่งกว่านั้นศาสนิกทั้งสองศาสนามีความเชื่อคำสอนเรื่องบุญและบาป ตามที่ปรากฏในหลักธรรมของศาสนา และปฏิบัติตามความเชื่อนั้นซึ่งมีผล

สะท้อนในรูปการดำเนินชีวิตของศาสนิกชน ในด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของผู้วิจัย

พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร วงษ์จันทร์ (2536) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก” โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์ไบเบิล และวรรณกรรมทางศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องบุญ

ผลของการศึกษามีข้อสรุปที่สำคัญ คือ คำว่าบุญในพุทธปรัชญา มีความหมายแตกต่างจากคำว่าบุญในปรัชญาคริสต์ ทั้งนี้เพราะพื้นฐานของพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประเทอเทวนิยม ส่วนคริสต์ศาสนาเป็นเทวนิยม เพราะฉะนั้นลักษณะสำคัญของศาสนาคริสต์ คือ ความสัมพันธ์แห่งความรักและความศรัทธาระหว่างมนุษย์กับพระผู้เป็นเจ้า แต่ลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ ความศรัทธาในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือ อริยสัจ 4 และการคิดใคร่ครวญด้วยเหตุผลอย่างแยกกาย (โยนิโสมนสิการ) แต่สิ่งที่คล้ายกันระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกนั้น คือ มีหลักการในการทำบุญคล้ายกัน โดยในฝ่ายพระพุทธศาสนามีการให้ทาน การรักษาศีลและเจริญภาวนา ส่วนในฝ่ายคริสต์ศาสนาก็มีการให้ทาน มีการรักษาพระบัญญัติ (ซึ่งเทียบได้กับการรักษาศีล) และมีการภาวนา (การแสดงความศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า) หรือการสวดอธิษฐาน เป็นต้น จะต่างกันก็เฉพาะข้อปฏิบัติในขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรมเท่านั้น วิธีการที่ก่อให้เกิดบุญของพระพุทธศาสนา บุญจะเกิดขึ้นได้ต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง ส่วนของคริสต์ศาสนา บุญจะเกิดขึ้นได้ต้องลงมือทำเองด้วย และต้องได้รับการประทานมาจากพระผู้เป็นเจ้าด้วย ส่วนอานิสงส์หรือผลของบุญมีความคล้ายกัน โดยเป้าหมายในการทำบุญของพระพุทธศาสนานั้น เริ่มต้นจากต้องการความสุขในชีวิตปัจจุบัน โดยเฉพาะความสุข ความปิติทางใจ ความสุขในโลกหน้า (สวรรค์) และจะเป็นปัจจัยให้ถึงจุดหมายสูงสุด คือพระนิพพานต่อไป สำหรับเป้าหมายของการทำบุญในคริสต์ศาสนา ก็เพื่อต้องการความสุขในชีวิตปัจจุบันความปิติใจเช่นกัน และเพื่อความมีชีวิตนิรันดร์ในอาณาจักรแห่งพระผู้เป็นเจ้าด้วย

ส่วนการแสดงพฤติกรรมของศาสนิกชนทั้งสองฝ่าย ซึ่งได้แสดงออกต่อความเชื่อเรื่องบุญมีอยู่ 2 ลักษณะ คือการปฏิบัติตามลัทธิด้วยความเชื่อหรือความศรัทธาของตน เช่น การให้ทาน รักษาศีล หรือปฏิบัติตามพระบัญญัติ การสวดมนต์เจริญภาวนา หรืออธิษฐานจิต เป็นต้น และแสดงออกในลักษณะของกิจกรรมกลุ่ม เช่น การรักษาศีล 8 ร่วมกัน การทำบุญทอดผ้าป่า การทอดกฐินของชาวพุทธ การเฝ้าศีลมหาสนิท การร่วมเดินรูป 14 ภาค การออกช่วยเหลือคนทุกข์ยากของชาวคริสต์ เป็นต้น ซึ่งผู้ทำนั้นมีความเชื่อว่าการกระทำของตนเป็นการสร้างบุญและมีความสุขใจต่อการกระทำ

กิจกรรมนั้น ๆ ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ต่างก็มีความเชื่อสอดคล้องกันว่า รูปแบบการปฏิบัติในพิธีกรรมทางศาสนาจะเป็นพื้นฐานอันสำคัญ ที่จะนำบุคคลไปสู่การกระทำความดีที่สูงยิ่งขึ้นไป

ภัทรา บุญสุยา (2545) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาระดับและเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่มีความแตกต่างในด้านเพศ ระดับผลการเรียน แผนการเรียน อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง และขนาดของครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นตัวแทนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่นับถือพระพุทธศาสนา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 327 คน

ผลการศึกษาพบว่า ระดับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับไม่แน่ใจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐาน ส่วนในด้านการเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในด้านต่าง ๆ นั้นปรากฏว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่มีความแตกต่างกันในด้านเพศ ระดับผลการเรียน แผนการเรียน อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง และขนาดของครอบครัว มีความเชื่อไม่ต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐาน

พระสุพจน์ กลยาณธมโม ภาพสิงห์ (2555) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญและบาปในเทศนาพระมาลัยสูตรที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบุญและบาปในพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องบุญและบาปในเทศนาพระมาลัยสูตร และเพื่อศึกษาคุณค่าของความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระมาลัยสูตรที่มีต่อวิถีชีวิตชาวตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วย

การศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ข้อมูลภาคสนามกลุ่มเป้าหมาย นำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า บุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง เครื่องชำระจิตใจให้ใสสะอาดจุน น้ำบริสุทธิ์ ส่วนบาป หมายถึง ความเศร้าหมองแห่งจิตใจ ประเภทบุญและบาป บุญและบาปมีทางกาย วาจา ทางใจ สติของบุคคลผู้ทำบุญเมื่อสิ้นชีวิตจากมนุษย์มีทางไปได้ 4 ทางได้แก่ มนุษย์โลก เทวโลก พรหมโลก และภูมิพ้นโลก สติของบุคคลผู้ทำบาปเมื่อสิ้นชีวิตจากมนุษย์ มีทางไป 4 ทางได้แก่ นรก เปรต อสุรกาย และสัตว์ดิรัจฉาน

คุณค่าของความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระมาลัยสูตรที่มีต่อวิถีชีวิตชาวตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ด้านประเพณีการทำบุญมหาชาติที่มีการเทศน์มาลัยหมื่นมาลัยแสนก่อนทุกครั้งเป็นการแสดงให้เห็นอันิสงสารให้ทาน ด้านความกตัญญูต่อบุพการี สะท้อนให้เห็นการทำความดี ด้านความเชื่อเรื่องกรรมดีกรรมชั่ว สะท้อนให้เห็นผลและโทษที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ด้านการอนุรักษ์ประเพณีเทศน์มาลัยหมื่นมาลัยแสน ได้นำมาร่วมกับประเพณีการเทศน์มหาชาติ ด้านความเชื่อในเรื่องปรโลกเบื้องหน้า เกิดจากคุณค่าของความเชื่อเรื่องบุญและบาปตามคำสอนในพระพุทธศาสนา

ภัทราวดี ธีเลอร์ (2556) เขียนบทความเรื่อง “กรณีศึกษาเรื่องบาปบุญที่สะท้อนผ่านละครไทย” บทความนี้อธิบายถึงเรื่องเล่าทางศาสนาในละครโทรทัศน์ที่ปลูกฝังแนวความคิดเกี่ยวกับธรรมะให้กับผู้ชมที่เป็นวัยรุ่นไทย ซึ่งควรมีลักษณะการสอนที่ไม่ยึดเยียดจนเกินไป หรือที่เรียกว่า กลยุทธ์การสื่อสารแบบสสาระ – บันเทิง ซึ่งเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับวัยรุ่นมากที่สุดในยุคปัจจุบันไม่ชอบการสั่งสอนโดยตรง แต่ชอบการเชิญชวนให้ทำมากกว่า เพราะฉะนั้น การปรับบทละครให้ทันสมัย และกำหนดให้ตัวละครวัยรุ่นที่มีชื่อเสียงเป็นตัวแทนสื่อสารคำสอนในละคร จะทำให้การสื่อสารที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นวัยรุ่นสัมฤทธิ์ผลได้มากกว่าการสื่อสารในรูปแบบเดิม ๆ ที่ใช้พระสงฆ์หรือตัวละครสูงอายุเป็นผู้สื่อสาร ฉะนั้นการสร้างละครที่ต้องการสอดแทรกหลักคำสอนทางธรรมที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ไปสู่วัยรุ่นเกี่ยวกับศีลธรรม จริยธรรม และความเชื่อต่าง ๆ ผู้ผลิตต้องปรับรูปแบบ และการนำเสนอเนื้อหาให้สอดคล้องกับรสนิยมของวัยรุ่น

จารุณี วงศ์ละคร (2559) ศึกษาเรื่อง “วาทกรรมบุญในวรรณกรรมอีสาน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องบุญในวรรณกรรมอีสานประเภทคำสอนและประเพณีนิทานผ่านกรอบวาทกรรมตามแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ ตลอดจนวิเคราะห์กระบวนการก่อรูปวาทกรรมบุญ รวมทั้งเผยให้เห็นกลไกของอำนาจที่มีต่อมนุษย์ในสังคม วรรณกรรมอีสานที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือนิทาน 5

เรื่อง ได้แก่ กาพะเกษ ขูลุนางอ้ว ท้าวกำกาดำ ท้าวโสวัตร นางम्मหอม และผญาภาษิตจากหนังสือ ไชภาษิตโบราณอีสาน

ผลการศึกษาพบว่า “บุญ” ในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน หมายถึง อำนาจพิเศษที่หนุนนำและส่งผลให้เกิดผลคือภพที่น่าชื่นชม ซึ่งต่างกันไปในแต่ละเงื่อนไข อาจหมายถึงสวรรค์ ความสมบูรณ์พูนสุข หรือการมีคู่ครองและมีทายาทสืบสกุล ซึ่งเป็นบุญระดับโลกียะ (โอปธิกบุญ) หรือโลกียกุศล แนวคิดดังกล่าวนี้ได้รับการต่อยอด ปฏิบัติจนกลายเป็นแบบฉบับเฉพาะของผู้มีบุญ และเป็นภาพจำของคนที่อยู่ในสังคมว่าคือ ความจริง เมื่อมอง “บุญ” ตามที่กล่าวมาผ่านวาทกรรมของมิเชล ฟูโกต์ พบว่า “บุญ” ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ก่อน ไม่ใช่สัจธรรม แต่เป็นสิ่งที่ถูก “แต่ง” ขึ้นหรือสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะของสังคมอีสานในบริบทสังคมประเพณีที่กำกับด้วยอุดมการณ์อำนาจชายเป็นใหญ่ และอยู่ภายใต้การปกครองแบบพระสมมติราชาที่อิงอยู่กับหลักคำสอนของพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องบุญในพุทธศาสนาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการศึกษาประเด็นความเชื่อเรื่องบุญอยู่เป็นจำนวนมาก แต่เป็นการศึกษาตามแนวพุทธปรัชญาที่ทำให้เห็นความคิด ความเชื่อ และความเข้าใจเกี่ยวกับบุญของคนในสังคมแบบหนึ่ง แต่หากมีการศึกษาโดยใช้แนวคิดทางด้านภาษาศาสตร์ ได้แก่ แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จะทำให้เห็นและเข้าใจความคิดเกี่ยวกับบุญในแง่มุมที่ต่างออกไป ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไป

จากตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ดังที่ได้กล่าวมาจะเห็นว่ามีการศึกษาประเด็นทางสังคมที่หลากหลายผ่านการวิเคราะห์และตีความข้อมูลภาษา เช่น กลุ่มคนชายขอบ ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ชนชั้นทางสังคม และประเด็นเรื่องความงามและเพศภาวะ โดยส่วนมากจะเป็นการศึกษาข้อมูลที่ปรากฏในวาทกรรมสื่อมวลชน เช่น ข่าว โฆษณา และวาทกรรมที่มีอิทธิพลทางความคิด เช่น แบบเรียน หนังสือวันเด็ก เป็นต้น สำหรับการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับเชื่อในสังคมนั้นพบเพียงเรื่องเดียว คือ วิทยานิพนธ์เรื่อง “บุญ: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย” ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาความเชื่อเรื่องบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายจากสื่อที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายเท่านั้น

ด้านงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องบุญในพุทธศาสนาก็เป็นงานวิจัยที่เน้นการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญตามนัยยะในปรัชญาพระพุทธศาสนา โดยอาจมีการเปรียบเทียบกับศาสนาอื่นอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้มุ่งเน้นการศึกษาในเชิงภาษา ทั้งนี้ยังไม่พบว่ามีผู้ใดนำแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มาใช้ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับ “บุญ” ที่ปรากฏในสังคมในภาพรวม โดยใช้ข้อมูลจากสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือเรียน หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ที่เผยแพร่อยู่ทั่วไปในสังคมมาก่อน ทั้ง ๆ ที่ความเชื่อเรื่อง “บุญ” นั้นมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อความคิดและการกระทำของคนในสังคมไทย เนื่องจาก “บุญ” เป็นความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน

ตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา โดยได้มีการถ่ายทอดแนวคิดดังกล่าวผ่านสื่อต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน
ดังนั้นวาทกรรมเกี่ยวกับ “บุญ” จึงน่าจะมีอิทธิพลต่อการสร้างความหมาย ค่านิยม และคุณค่า
เกี่ยวกับ “บุญ” ในสังคมไทยได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับ “บุญ” ในสื่อ
สาธารณะให้ละเอียดลึกซึ้งด้วยวิธีการทางภาษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยอาศัย
กรอบการวิเคราะห์ 3 มิติ (three dimensional framework) ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995)
เพื่อแสดงให้เห็นบทบาทของภาษาในการนำเสนอความคิดต่าง ๆ นำไปสู่การประกอบสร้าง
ความหมายเกี่ยวกับบุญและแสดงให้เห็นอุดมการณ์ที่แฝงมากับการนำเสนอความเชื่อเรื่องบุญซึ่งมี
อิทธิพลในการครอบงำความคิด รวมถึงกำหนดพฤติกรรมและการกระทำของคนในสังคมไทย



บทที่ 3

วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับ “บุญ” ในสื่อสาธารณะตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์นั้น ขั้นตอนสำคัญประการหนึ่ง คือ การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse practice) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการผลิตและกระจายตัวบท รวมถึงการรับตัวบทและการตีความตัวบทในบริบทสังคมนั้น ๆ ว่าตัวบทที่เกิดขึ้นมีใครเป็นผู้ผลิตตัวบท ใช้กระบวนการเผยแพร่ในสื่อรูปแบบใด หรือใช้กลวิธีอย่างไรเพื่อให้ตัวบทนั้นเข้าถึงหรือเป็นที่ยอมรับของสังคม

ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ เพื่อให้ให้เห็นภาพรวมของบริบทที่แวดล้อมตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญว่าตัวบทเหล่านี้ถูกประกอบสร้างขึ้นมาได้อย่างไร มีวัตถุประสงค์อย่างไร สื่อสารไปยังบุคคลกลุ่มใด อันเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจกระบวนการประกอบสร้างตัวบทและอุดมการณ์เกี่ยวกับบุญในสังคมไทย สำหรับการวิเคราะห์ตัวบทนั้นผู้วิจัยจะนำเสนอในบทถัดไป

การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมนั้นมีประเด็นที่มุ่งพิจารณา ได้แก่ กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท รวมถึงกระบวนการบริโภครวมและตีความตัวบท ซึ่งเป็นบริบทแวดล้อมที่ปรากฏในตัวบท ในบทนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งนำเสนอผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ โดยมีประเด็นที่มุ่งพิจารณา ได้แก่

1. กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท

1.1 ข้อมูลทั่วไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

1.4 การกระจายตัวบท

2. กระบวนการบริโภครวมและตีความตัวบท

การพิจารณากระบวนการผลิตและกระจายตัวบทและกระบวนการบริโภครวมและตีความตัวบทดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะพิจารณาจากข้อมูลที่ปรากฏในตัวบทวาทกรรม แนวทางผลิตสื่อของสื่อมวลชน รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวบทวาทกรรมประเภทต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ ทั้ง 4 ประเภท เป็นดังนี้

3.1 หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา

วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท

กระบวนการผลิตและกระจายตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1.1 ข้อมูลทั่วไป

หนังสือเรียนเป็นเอกสารที่มีเนื้อหาสาระถูกต้องตรงตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรเพื่อใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ จัดเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้อันช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและสร้างความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว สำหรับหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ครูและนักเรียนใช้ในการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 เริ่มใช้ในโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนที่มีความพร้อมในปีการศึกษา 2552 และใช้ในโรงเรียนทั่วไปในปีการศึกษา 2553

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นี้กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมาตรฐานการเรียนรู้จะระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติ ตลอดจน

คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร ต้องสอนอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 8) สำหรับรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนานั้นเป็นรายวิชาในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่นักเรียนทุกคนต้องเรียน ซึ่งมีมาตรฐานการเรียนรู้ 2 ประการ ได้แก่

1. รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

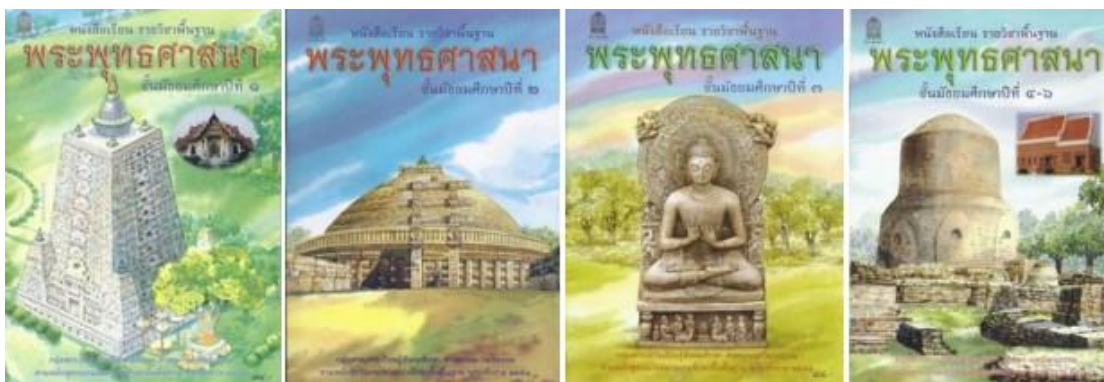
2. เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษาพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

อนึ่ง ที่มาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานั้นมีปรากฏในภาคผนวกของหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555: 180) สรุปได้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เกิดขึ้นในช่วงที่สังคมไทยมีวิกฤตทางศีลธรรม คนไทยกำลังแสวงหากระบวนการเรียนรู้รูปแบบใหม่ วิธีคิดใหม่ที่มีประสิทธิภาพยิ่งกว่า เพื่อพลิกฟื้นความเข้มแข็งของระบบจริยธรรมและวัฒนธรรมของสังคมไทยซึ่งคนส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนา หลักสูตรดังกล่าวมีเจตนารมณ์แน่วแน่ที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่ง ดี และมีวิจรรณญาณ จึงกำหนดแนวทางการจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาให้ถูกต้องเหมาะสมและชัดเจน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดศรัทธาอย่างสูงในพระรัตนตรัย เชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยมีเอกภาพอยู่ที่ความมีศรัทธาอย่างแน่วแน่ต่อพระรัตนตรัย มุ่งนำหลักธรรมซึ่งมีอริยสัจ 4 เป็นกรอบไว้จัดการเรียนรู้ ขับเคลื่อนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามพุทธวิธี นำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตและนำกระบวนการเรียนรู้ตามพุทธวิธีไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงาน การประกอบอาชีพ และการแก้ปัญหาชีวิต

หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจัดทำขึ้นตามสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหนังสือใช้ในสถานศึกษาในปี 2559 ซึ่งประกอบด้วยหนังสือทั้งสิ้น 4 เล่ม ได้แก่

1. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6



ภาพที่ 2 หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ทั้ง 4 เล่มนี้ มีเนื้อหาหลักแบ่งออกเป็น 3 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 พระพุทธ หน่วยที่ 2 พระธรรม และหน่วยที่ 3 พระสงฆ์

หน่วยที่ 1 พระพุทธ เนื้อหาหลักประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา การวิเคราะห์พุทธประวัติ ชาดก และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

หน่วยที่ 2 พระธรรม เนื้อหาหลักประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับพระไตรปิฎก พระรัตนตรัย หลักอริยสัจ 4 พุทธศาสนสุภาษิต และการบริหารจัดการและเจริญปัญญา

หน่วยที่ 3 พระสงฆ์ เนื้อหาหลักประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง ศาสนพิธี หน้าที่ชาวพุทธ มรรยาทชาวพุทธ และพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและพัฒนา

เนื้อหาในแต่ละหน่วยแยกนำเสนอเป็นบท ๆ ทั้งนี้แนวคิดเรื่องบุญหรือวาทกรรมเกี่ยวกับบุญซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้นปรากฏเป็นเนื้อหาแทรกอยู่ในบทต่าง ๆ ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

3.1.1.2 วัตถุประสงค์

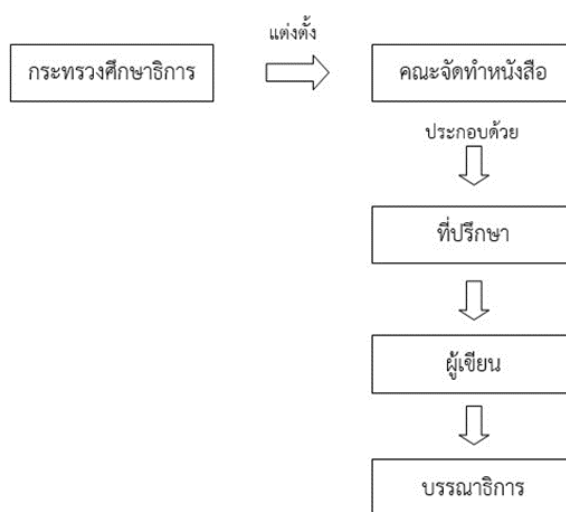
หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการเรียนรู้ ที่เป็นเป้าหมายสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน 2 ประการ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งสอดคล้องและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 5) ที่ต้องการให้ผู้เรียน “มีคุณธรรม จริยธรรม และมีค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

จากที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 นั้น นอกจากจะใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสำหรับครูและนักเรียนในสถาบันการศึกษาแล้ว ยังใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังคุณลักษณะบางประการที่เห็นว่าดีงามและปรารถนาให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนผ่านการใช้น้ำสือเรียนชุดนี้ด้วย กล่าวคือ หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มุ่งถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนที่ถูกต้องในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน ให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติตามและใช้เป็นแนวทางในการทำงาน การประกอบอาชีพ และการแก้ปัญหาชีวิตต่อไปในอนาคต โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 นั้นถือเป็นหลักธรรมและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่ถูกถ่ายทอดและปลูกฝังไปสู่ผู้เรียนเพื่อให้เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

3.1.1.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

การผลิตหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีผู้ที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้



ภาพที่ 3 ผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน
พระพุทธศาสนา

กระทรวงศึกษาธิการเป็นกระทรวงที่ดูแลการศึกษาของชาติมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย ดำเนินการ และให้บริการทางการศึกษาสำหรับสาธารณชน ตามแนวทางที่ปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ ทั้งการศึกษาระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา การฝึกหัดครู การศึกษาสงเคราะห์ การศึกษาพิเศษ การศึกษาผู้ใหญ่ ควบคุมและส่งเสริมโรงเรียนเอกชน และการศึกษาประชาชนในด้านต่าง ๆ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานรับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 หลักสูตรดังกล่าวประกอบด้วยกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งหมด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีรายวิชาพระพุทธศาสนาเป็นรายวิชาพื้นฐานในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งนี้ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555ค: 178) กล่าวว่ารายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนาที่กระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนโดยเกิดขึ้นจากความร่วมมือของมหาเถรสมาคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นำโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งฝ่ายมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย พร้อมด้วยนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา และนักวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการและการพัฒนาสื่อ เพื่อกำหนดแนวทางการจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาให้ถูกต้องเหมาะสมและชัดเจน จากนั้นมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่งตั้งคณะจัดทำหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ให้มีหน้าที่กำหนดหลักการ โครงสร้างเนื้อหา เรียบเรียง ตรวจสอบ และทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการต้นฉบับหนังสือ

คณะจัดทำหนังสือดังกล่าวประกอบด้วยที่ปรึกษา ผู้เขียน และบรรณาธิการดังต่อไปนี้

ที่ปรึกษาคณะจัดทำหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ประกอบด้วย พระศาสนโสภณ พระธรรมวิมลโมลี อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน และผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา มีหน้าที่ให้คำแนะนำ กำกับเนื้อหาของหนังสือให้ถูกต้องและเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ในสาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ด้านผู้เขียนหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งนักวิชาการผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา และนักวิชาการศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดทำหนังสือ จำนวนทั้งสิ้น 20 คน มีศาสตราจารย์พระธรรมโกษาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นประธานกรรมการ ทั้งนี้รายนามผู้เขียนหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีดังนี้

1. ศาสตราจารย์พระธรรมโกษาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
2. รองศาสตราจารย์พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญฺโญ)
3. รองศาสตราจารย์พระสุธีรญาณ (ณรงค์ จิตฺตโสภโณ)
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พระครูวินัยธรสมุทฺธ ถาวรธมฺโม
5. พระศรีธวัชเมธี (ชนะ ธมฺมธโช)
6. พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ (อินศร จินฺตปญฺโญ)
7. พระมหาสุเทพ สุปญฺตีโต
8. พระมหาถวิล กลยาณธมฺโม
9. พระธวัชชัย ถาวรธมฺโม
10. ศาสตราจารย์พิเศษอดิศักดิ์ ทองบุญ
11. ศาสตราจารย์กิตติคุณสุนน อมรวิวัฒน์
12. รองศาสตราจารย์สุจิตตรา อ่อนค้อม
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พันธนิย์ วิหคโต
14. นางสุภรณ์ สภาพงศ์
15. นางสาวมาลี โตสกุล
16. นางสุชญา ศิริธัญญกร
17. นางปราณี ปราบริปู
18. นางวันเพ็ญ สุทธากาศ
19. นางบุญเรือน เทียรทอง
20. นางแม่นเดือน สุขบำรุง

รายนามผู้เขียนดังกล่าวข้างต้นจะปรากฏอยู่ที่ท้ายหนังสือเรียนทุกเล่ม โดยส่วนใหญ่ผู้เขียนหนังสือแต่ละเล่มจะเป็นชุดเดียวกัน อาจมีแตกต่างกันบ้างในบางเล่ม

สุภรณ์ สภาพงศ์ ผู้เขียนหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา และอดีตผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (สัมภาษณ์: 22 พฤษภาคม 2561) กล่าวว่า ที่ปรึกษาและผู้เขียนหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

นั้นจะประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาของหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ของรายรายวิชาที่กำหนดไว้ จากนั้นผู้เขียนที่เป็นนักวิชาการทั้งพระสงฆ์ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยทั่วไป และมหาวิทยาลัยของพระสงฆ์จะแบ่งหน้าที่การเขียนตามหัวข้อที่กำหนด ทั้งนี้เมื่อเขียนเนื้อหาของหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 เสร็จสิ้นแล้ว จะส่งให้นักวิชาการศึกษาที่มีความรู้ด้านหลักสูตรและการจัดทำหนังสือเพื่อปรับแก้ภาษาให้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น เนื่องจากในบางครั้งผู้เขียนที่เป็นพระสงฆ์จะใช้ภาษาที่เป็นศัพท์เฉพาะด้านพระพุทธศาสนาซึ่งนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาอาจจะเข้าใจยาก โดยเมื่อนักวิชาการศึกษาปรับแก้ภาษาเรียบร้อยแล้วจะส่งให้ที่ปรึกษาและผู้เขียนหนังสือตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากที่ปรึกษาและผู้เขียนแล้ว หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ยังมีบรรณาธิการซึ่งทำงานร่วมกับที่ปรึกษาและผู้เขียนหนังสือ โดยจะประสานกับนักวิชาการศึกษาในการตรวจสอบและกลั่นกรองเนื้อหาและภาษาให้ถูกต้องเหมาะสม ก่อนที่จะส่งให้ฝ่ายศิลปกรรมและภาพประกอบดำเนินการจัดทำรูปเล่มแล้วจึงจัดพิมพ์ต่อไป

กล่าวได้ว่าหนังสือเรียนชุดนี้ผลิตขึ้นโดยคณะกรรมการที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านการศึกษา คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้แต่งตั้ง ซึ่งประกอบด้วยพระสงฆ์ อาจารย์จากสถาบันการศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยทั่วไปและมหาวิทยาลัยของพระสงฆ์ รวมถึงนักวิชาการ และนักวิชาการศึกษาที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและการจัดทำหนังสือ โดยมีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนด้วยการระบุตำแหน่งบริหาร เช่น อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา หรือระบุตำแหน่งทางวิชาการ ได้แก่ ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้อ่านว่าหนังสือเหล่านี้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ เหมาะสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้ใช้เป็นหนังสือเรียนตามหลักสูตรการศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ ได้

3.1.1.4 การกระจายตัวบท

หนังสือเรียนชุดนี้แพร่กระจายไปสู่สถาบันการศึกษาทั่วประเทศ โดยมีประกาศอนุญาตให้นำไปใช้ในสถาบันการศึกษาได้ ดังปรากฏในประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องอนุญาตให้ใช้สื่อการเรียนรู้อุ้ในสถานศึกษา ความว่า

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา สาระ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระการ

เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงอนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ใน
สถานศึกษาได้

(ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: 20 ธันวาคม 2554)

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จัดเป็น
วาทกรรมบังคับที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ นักเรียนรวมถึงครูที่อยู่ในระบบ
การศึกษาทุกคนต้องใช้หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนาเป็นสื่อการเรียนรู้ในการเรียน
การสอน โดยครูยึดหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 เพื่อใช้
ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ นักเรียน ส่วนนักเรียนทุกคนจำเป็นต้องอ่านเพื่อทำความเข้าใจบทเรียนและ
นำไปใช้ในการสอบเพื่อวัดผลการทางศึกษา ด้วยเหตุนี้หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา
ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จึงเป็นวาทกรรมที่สามารถเข้าถึงผู้อ่านที่เป็นเยาวชนกลุ่มนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาได้เป็นจำนวนมากและมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมและค่านิยมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น
แก่บุคคลกลุ่มดังกล่าว

3.1.2 กระบวนการบริโภคและตีความตัวบท

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนาเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่อยู่ในฐานะของตำราหรือ
แบบเรียนซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่รวบรวมเนื้อหาและสาระที่ถูกต้อง มีการจัดลำดับหัวข้อและเรียบเรียง
เนื้อหาตามขอบเขตที่กำหนดว่าเหมาะสมสำหรับผู้เรียน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนาจัดเป็นวาทกรรมบังคับที่มีผู้บริโภคหรือผู้รับ
สาร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ทั่วประเทศที่อยู่ในระบบการศึกษาของไทย โดยนักเรียน
นั้นสามารถรับสารจากหนังสือเรียนได้ทั้งในชั้นเรียนของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่มีการ
เรียนการสอน ขณะเดียวกันก็สามารถนำมาใช้อ่านหรือทบทวนนอกชั้นเรียนได้ด้วย เนื่องจากเมื่อ
นักเรียนเลิกจากการเรียนในชั้นเรียนแล้ว ยังอาจต้องทำแบบฝึกหัด ทำการบ้าน หรืออ่านเพื่อเตรียม
สอบเก็บคะแนนตามแผนการสอนที่ครูผู้สอนกำหนด (วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554: 333)

นอกจากนักเรียนจะรับสารจากการอ่านและเรียนรู้เนื้อหาในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน
พระพุทธศาสนาด้วยตนเองแล้ว ครูผู้สอนก็นำเนื้อหาในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา
ไปถ่ายทอดแก่นักเรียนด้วย ทั้งนี้ในสังคมไทยให้ความสำคัญกับครูเป็นอย่างมาก ครูถือเป็นผู้ที่มี
สถานภาพสูงกว่านักเรียน เป็นผู้มีความรู้ มีวิสัยทัศน์และคุณวุฒิมากกว่า เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้
อบรมสั่งสอน ชี้แนะ แนะนำ และตักเตือนนักเรียนให้ตั้งอยู่ในความดี ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรมต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน (วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554: 343-344) นอกจากนี้ครูยังเป็นแบบอย่างแก่

นักเรียนและบุคคลทั่วไปทั้งด้านความรู้และพฤติกรรมต่าง ๆ ครูจึงถือเป็นผู้มีพระคุณที่นักเรียนให้ความเคารพและเชื่อถือ ดังนั้นการที่ครูผู้สอนนำเนื้อหาจากหนังสือมาถ่ายทอดนั้นทำให้หนังสือเรียนกลายเป็นวาทกรรมที่มีความน่าเชื่อถือ นักเรียนจึงมีแนวโน้มที่จะยอมรับ ตลอดจนเชื่อมั่นว่าสิ่งที่ถ่ายทอดออกมานั้นมีความถูกต้อง ดีงาม และมีคุณค่าสำหรับนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามได้

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนาชุดนี้มีหน่วยงานรัฐด้านการศึกษ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำหนดแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลให้ทำหน้าที่เป็นผู้เรียบเรียงหนังสือเรียนรายวิชาดังกล่าว รวมถึงพิจารณาอนุญาตให้หนังสือเรียนชุดนี้ใช้เป็นหนังสือเรียนในโรงเรียนได้ การที่หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลจัดการศึกษาของชาติเข้ามามีส่วนร่วมในจัดทำหนังสือนี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้ผู้ใช้หนังสือเรียนมีความเชื่อมั่นว่าหนังสือเหล่านี้เป็นหนังสือที่มีมาตรฐาน ถูกต้อง และเหมาะสมกับผู้อ่าน เนื่องจากมีกระบวนการผลิตที่อยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ด้านการศึกษาโดยตรงทุกขั้นตอน

นอกจากนี้คณะผู้เขียนหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งขึ้นมานั้น ล้วนเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย จากมหาเถรสมาคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รวมถึงนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาโดยมีการระบุตำแหน่งทางวิชาการอย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีที่ปรึกษาทั้งที่เป็นพระสงฆ์และผู้ดำรงตำแหน่งบริหารหน่วยงานด้านการศึกษารัฐ เช่น เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา เป็นต้น อีกทั้งยังมีคณะบรรณาธิการและบรรณาธิการจัดพิมพ์ตรวจสอบและกลั่นกรองก่อนการประกาศอนุญาตให้นำไปใช้ในสถานศึกษาได้ยิ่งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ได้เป็นอย่างดีว่าหนังสือเรียนชุดนี้เป็นที่ยอมรับและเป็นแหล่งรวมของความรู้ที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

สิ่งต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 เป็นวาทกรรมที่มีอำนาจที่นักเรียนและสังคมไทยยึดถือว่าสิ่งที่ถ่ายทอดออกมานั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม และน่าเชื่อถือ ทำให้ความคิด ค่านิยม และอุดมการณ์ต่าง ๆ สามารถถ่ายทอดไปสู่นักเรียนได้ง่าย โดยนักเรียนมีแนวโน้มที่จะยอมรับและนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตาม

3.2 หนังสือธรรมะ

วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือธรรมะ มีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท

กระบวนการผลิตและกระจายตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ มีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1.1 ข้อมูลทั่วไป

หนังสือธรรมะคือหนังสือที่นำเสนอเนื้อหา แนวคิด และหลักปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ทั้งนี้ในปัจจุบันธุรกิจหนังสือธรรมะเป็นธุรกิจหนังสือที่มีความเติบโตอย่างต่อเนื่องและได้รับความนิยมจากผู้บริโภค โดยดุษฎี จันทร์เจ้าฉาย นักธุรกิจและนักเขียน ได้ให้เหตุผลที่ตลาดหนังสือธรรมะได้รับความนิยมว่า

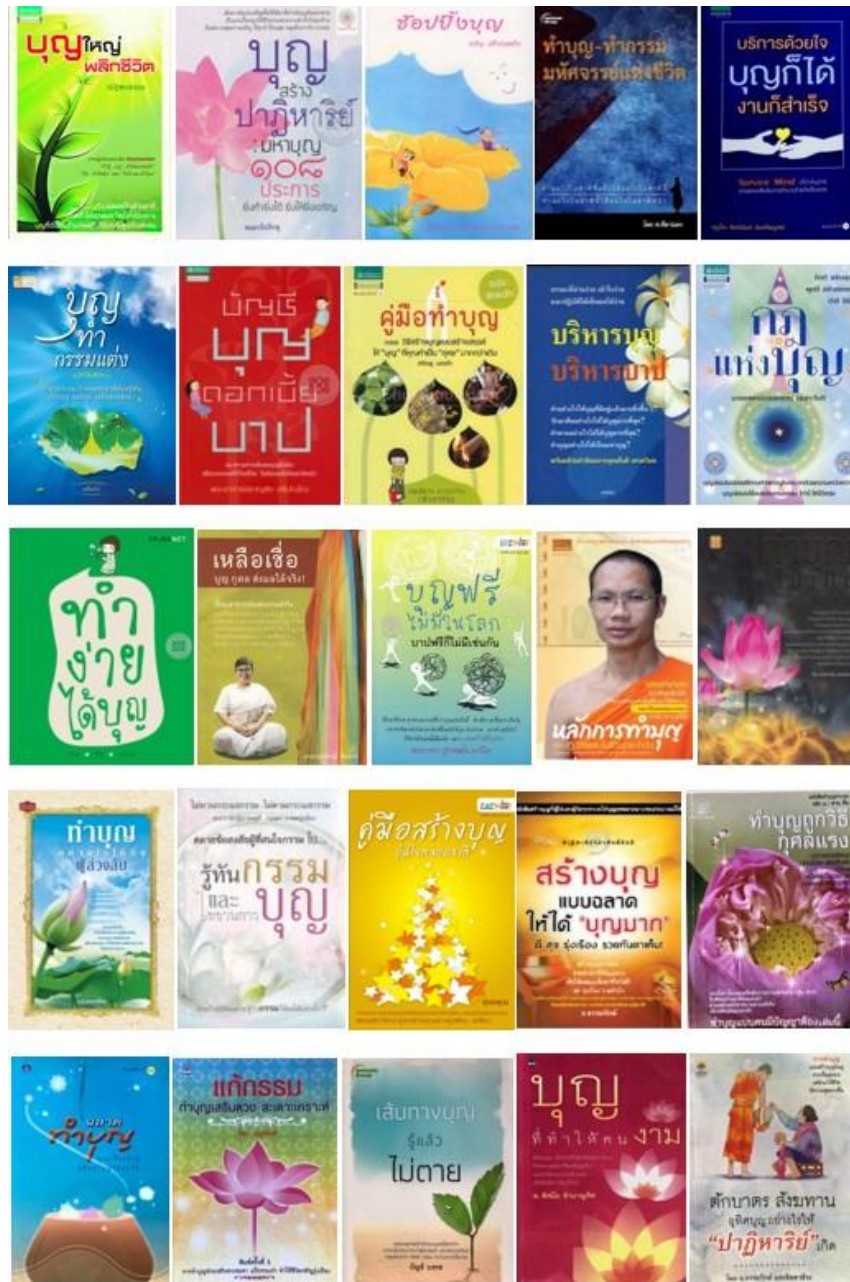
ปัจจัยที่ทำให้หนังสือธรรมะได้รับความนิยมมี 2 ประการ คือ

1. สำนักพิมพ์จัดพิมพ์มากขึ้น จะเห็นได้ว่าในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ เกือบทุกสำนักพิมพ์จัดพิมพ์ออกมา เป็นการเพิ่มตัวเลือกให้ผู้อ่าน ทำให้เกิดหนังสือธรรมะดี ๆ รูปเล่มสวย ๆ และหลากหลายแนวให้เลือก
2. หนังสือธรรมะมีฐานผู้อ่านมากขึ้น แต่เดิมคนอ่านจะต้องเป็นคนที่น่าสนใจอยู่แล้วและมักเป็นคนสูงวัย แต่เดี๋ยวนี้คนสนใจทุกเพศ ทุกวัย

(ไทยรัฐ, 5 เมษายน 2553)

ในปัจจุบันหนังสือธรรมะยังคงได้รับความนิยมและถูกนำมาตีพิมพ์เผยแพร่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้จากการศึกษาพฤติกรรมการอ่านและซื้อหนังสือของคนไทย (คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ, 2558: 11-20) พบว่าคนไทยชอบอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะและศาสนาคิดเป็นร้อยละ 20.2 โดยมีการเลือกซื้อหนังสือประเภทธรรมะและศาสนาคิดเป็นร้อยละ 12.8

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลหนังสือธรรมะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุญ โดยซื้อหนังสือมีคำว่า “บุญ” ปรากฏอยู่ และมีเผยแพร่ในปี 2559 จากร้านหนังสือที่มีสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ร้านซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ ร้านนายอินทร์ และร้านบีทูเอส จำนวน 30 เล่ม ดังนี้



ภาพที่ 4 หนังสือธรรมะจำนวน 30 เล่ม

เนื้อหาของหนังสือธรรมะดังกล่าวข้างต้นสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. หนังสือธรรมะที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับบุญและการทำบุญ โดยเป็นการอธิบายให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับบุญ หลักและวิธีการทำบุญเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการทำบุญ เช่น “หลักการทำบุญ” “คู่มือทำบุญ” “ทำง่ายได้บุญ”
2. หนังสือธรรมะที่มีเนื้อหามุ่งให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการทำบุญโดยเป็นการชี้แนะแนวทางวิธีการทำบุญที่ทำให้ได้รับอานิสงส์หรือผลจากการทำบุญในลักษณะต่าง ๆ เช่น “บุญสร้าง

ปาฏิหาริย์: มหาบุญ 108 ประการ ยิ่งทำยิ่งได้ ยิ่งให้ยิ่งเจริญ” “บุญที่ทำให้คนงาม” “แก้กรรม ทำบุญ เสริมดวง สะเดาะเคราะห์”

3. หนังสือธรรมะที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดประสบการณ์หรือเรื่องเล่าต่าง ๆ โดยมีการสอดแทรกข้อคิดต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องบุญ เช่น “บุญติดจรวด” “เหลือเชื่อ บุญ กุศล ส่งผลได้จริง”

การนำเสนอเนื้อหาในหนังสือธรรมะนั้นมีทั้งที่แยกนำเสนอเป็นบทด้วยการตั้งหรือกำหนดประเด็นอย่างชัดเจนแล้วอธิบายทีละประเด็น ในขณะที่หนังสือธรรมะบางเล่มไม่ใช้การเขียนเล่าเรื่องและถ่ายทอดประสบการณ์แบบต่อเนื่องไปตั้งแต่ต้นจนจบโดยไม่มีกำหนดหรือแยกประเด็นที่ชัดเจน ทั้งนี้หนังสือธรรมะส่วนใหญ่มีการใส่ภาพประกอบเพื่อให้เนื้อหามีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

3.2.1.2 วัตถุประสงค์

เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของหนังสือธรรมะจากที่ปรากฏในคำนำทั้งจากคำนำของสำนักพิมพ์และคำนำของผู้เขียนจะพบว่าหนังสือธรรมะส่วนมากระบุว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับบุญ การทำบุญ ตลอดจนแนะนำแนวทางและวิธีการทำบุญ ดังปรากฏในหนังสือธรรมะ เช่น

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เมื่อผู้ใฝ่ธรรมทั้งหลายได้อ่านหนังสือเล่มนี้จากต้นจนจบลงแล้ว จักสามารถทำให้เกิดความเห็นเกี่ยวกับการทำบุญได้ถูกต้องตรงตามหลักพระพุทธศาสนาสมดังความประสงค์ของผู้ใฝ่ธรรมทั้งหลาย จักได้มีความรู้ในการสร้างบุญกุศล เพื่อเป็นเสบียงบุญให้ตนเองในกาลภายหน้าสืบไป ตลอดจนการเดินทางของทุกดวงจิตที่แสวงหาหนทางพ้นทุกข์

(คู่มือสร้างบุญ อุ้นใจตลอดชาติ: คำนำจากผู้เขียน)

ผู้เขียนได้เขียนหนังสือเล่มนี้โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะนำหลักพุทธธรรมมาอธิบายให้เข้าใจได้ง่าย เพื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าธรรมะไม่ใช่คัมภีร์โบราณซึ่งยากที่จะเข้าใจ แต่เป็นสิ่งที่จับต้องได้และเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีแก่ชีวิตได้ทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตส่วนตัว ซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะพัฒนาคุณธรรมของตนให้สูงขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้อยู่ในครรลองคลองธรรมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสมานฉันท์และสง่างาม กับครอบครัวก็จะทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นหุ้นส่วนชีวิตของครอบครัวได้อย่างเหมาะสม นำความรักและความอบอุ่นมาสู่สมาชิกในครอบครัว ด้านหน้าที่การงานก็จะใช้ศักยภาพของตน

สร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรอย่างมีคุณค่า แม้กับมิตรก็เป็นปิยมิตรและ
กัลยาณมิตรให้มิตรได้ชื่นชม ธรรมะเป็นยิ่งกว่าประติมากรเอกที่สามารถสร้างสรรค์
บุคคลให้งดงามและสูงค่าเกินประมาณ

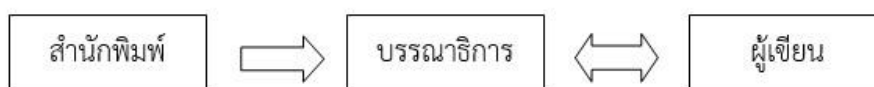
(บัญญัติบุญ ดอกเบ็ญบาป: คำปรารภ)

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
บุญในทางพระพุทธศาสนา รวมถึงแนวทางการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเกี่ยวกับการทำบุญเพื่อนำมายึดถือ
และปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับที่ภักทรภร นิลเศรษฐี บรรณาธิการสำนักพิมพ์อมรินทร์
ธรรมะ (สัมภาษณ์: 11 พฤษภาคม 2561) กล่าวว่าหนังสือธรรมะนั้นผลิตขึ้นมาเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับ
หลักปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาอันนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้ผู้เขียนบางคนยังมีการสอดแทรกข้อคิดต่าง ๆ ตลอดจนแนะนำ รวมถึง
ชี้แนะแนวทางและวิธีการทำบุญเพื่อให้ได้รับผลหรืออานิสงส์ประเภทต่าง ๆ ให้ผู้อ่านได้รับรู้ ซึ่งมีการ
แฝงคุณลักษณะบางประการ อันเป็นการปลูกฝังพฤติกรรม ทั้งพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะ
ที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคมและพฤติกรรมของบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของครอบครัวนำไปสู่
การทำหรือไม่ทำพฤติกรรมบางอย่างเพื่อให้ได้บุญผ่านการอธิบายและนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญใน
หนังสือธรรมะด้วย

3.2.1.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

เมื่อพิจารณาหนังสือธรรมะในแง่กระบวนการผลิต พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
กระบวนการผลิตหนังสือธรรมะ สรุปได้ดังนี้



ภาพที่ 5 ผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตหนังสือธรรมะดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม
ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการผลิตและจัดทำหนังสือ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการจัดทำเนื้อหาของ
หนังสือ

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการผลิตและจัดทำหนังสือ ประกอบด้วยสำนักพิมพ์และ
บรรณาธิการ โดยสำนักพิมพ์เป็นผู้กำหนดแนวทางและออกทุนในการผลิตหนังสือธรรมะ และหวัง
ผลตอบแทนจากการขายหนังสือนั้น สำนักพิมพ์จะมอบหมายให้บรรณาธิการเป็นผู้ควบคุม ดูแล และ

ดำเนินการผลิตหนังสือ ทั้งนี้บรรณาธิการจะประกอบด้วยกองบรรณาธิการซึ่งมีหน้าที่ต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่สำรวจความต้องการของประชาชน ตลอดจนแนวโน้มของผู้อ่าน คัดเลือกผู้เขียนและเนื้อหาของหนังสือที่จะจัดพิมพ์ รวมถึงจัดทำต้นฉบับและจัดทำรูปเล่มให้น่าสนใจเพื่อจะได้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้อ่านได้หลากหลายและเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลต่อยอดจำหน่ายและความนิยมของหนังสือ อันทำให้หนังสือธรรมะมีฐานผู้อ่านมากขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะวัย

ภัทรกร นิลเศรษฐิติ บรรณาธิการสำนักพิมพ์อมรินทร์ธรรมะ (สัมภาษณ์: 11 พฤษภาคม 2561) กล่าวว่าสำนักพิมพ์อมรินทร์ธรรมะกำหนดทิศทางการผลิตหนังสือธรรมะที่มี “ข้อมูลที่ถูกตรง ไม่พาคนหลงทาง ไม่มั่งงายโดยไม่มีเหตุผล” ซึ่งมีบรรณาธิการทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องโดยอาศัยประสบการณ์จากการอ่าน การฟัง และการปฏิบัติตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงสอน

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการจัดทำเนื้อหาของหนังสือ ได้แก่ ผู้เขียน แบ่งเป็นผู้เขียนที่บรรณาธิการคัดเลือกโดยพิจารณาจากประวัติและผลงานที่ผ่านมาของผู้เขียน ความน่าเชื่อถือ และความมีชื่อเสียงซึ่งเอื้อต่อการมีผู้ติดตามและสนใจหนังสือ นอกจากนี้ยังมีผู้เขียนที่ส่งผลงานมานำเสนอให้จัดพิมพ์ซึ่งบรรณาธิการจะพิจารณาจากเนื้อหาเป็นหลักว่าน่าสนใจหรือไม่ กล่าวคือ ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ซ้ำกับที่เคยมีผู้อื่นเขียนมาก่อน เนื้อหาถูกต้องเที่ยงตรง อีกทั้งพิจารณารูปแบบด้วยว่ามีความน่าสนใจหรือไม่ (ภัทรกร นิลเศรษฐิติ, สัมภาษณ์: 11 พฤษภาคม 2561)

เมื่อได้ต้นฉบับหนังสือธรรมะจากผู้เขียนแล้ว บรรณาธิการจะตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของต้นฉบับอีกครั้ง หากต้องเพิ่ม ตัด หรือปรับแก้ไขจะส่งไปให้ผู้เขียนดำเนินการ เมื่อเสร็จสิ้นแล้วจึงไปสู่กระบวนการตั้งชื่อหนังสือ ออกแบบปกและภาพประกอบ โดยมีฝ่ายศิลป์เป็นผู้ดำเนินการ ทั้งนี้ชื่อหนังสือ ปก และภาพประกอบ จะต้องทำให้น่าสนใจ ทันสมัย เพื่อดึงดูดใจผู้อ่าน ช่วยให้หนังสือธรรมะมีฐานผู้อ่านมากขึ้นและมียอดจำหน่ายสูงขึ้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าบรรณาธิการจะสำรวจและคัดเลือกผู้เขียนหนังสือธรรมะที่จะจัดพิมพ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เขียนเป็นอย่างดี รวมถึงอาจเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักในวงการหนังสือธรรมะ ซึ่งสามารถสร้างความน่าเชื่อถืออันมีผลต่อยอดการจัดจำหน่ายหนังสือที่จะจัดพิมพ์ ดังนั้นผู้เขียนหนังสือธรรมะที่ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นผู้ที่ผ่านการพิจารณาจากบรรณาธิการแล้วว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการให้จัดทำเนื้อหาของหนังสือธรรมะสำหรับตีพิมพ์เผยแพร่ โดยเป็นผู้ที่ศึกษาและมีความรู้เรื่องธรรมะเป็นอย่างดี ผู้เขียนบางคนเป็นผู้มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก มีผลงานหนังสือธรรมะตีพิมพ์เผยแพร่อย่างต่อเนื่อง จึงสร้างความน่าเชื่อถือและความน่าสนใจให้กับหนังสือธรรมะ ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถแบ่งกลุ่มผู้เขียนหนังสือธรรมะในครั้งนี้ออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เขียนที่เป็นพระสงฆ์ และกลุ่มผู้เขียนที่เป็นบุคคลทั่วไป

กลุ่มผู้เขียนที่เป็นพระสงฆ์ผู้นั้นอยู่ในฐานะผู้ทรงศีล เป็นผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะของพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชน ส่วนผู้เขียนที่เป็นบุคคลทั่วไปนั้นเป็นบุคคลที่ได้ฝึก ศึกษาเรียนรู้ และปฏิบัติธรรมจากสำนักต่าง ๆ จึงมีผลต่อการโน้มน้าวใจผู้อ่านให้ผู้อ่านเชื่อว่าสิ่งที่นำเสนอผ่านหนังสือธรรมะนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ เหมาะสำหรับการนำไปปฏิบัติตาม โดยหนังสือธรรมะบางเล่มนั้นมีการให้รายละเอียดด้วยการระบุสมณศักดิ์ เช่น พระเทพปฏิภาณกวี นอกจากนี้ยังอาจมีการปรากฏประวัติและผลงานของผู้เขียนท้ายหนังสือแต่ละเล่มอีกด้วย เช่น

หนังสือบุญสร้างปาฏิหาริย์: มหาบุญ 108 ประการ ยิ่งทำยิ่งได้ ยิ่งให้ยิ่งเจริญ ของ หม่อมวโรภิกขุ หรือพระมหาทองอยู่ ธรรมวโร ระบุว่าผู้เขียนอุปสมบทตั้งแต่วันที่ 16 มิถุนายน 2534 ปัจจุบันเป็นครูสอนปริยัติธรรม แผนกธรรมบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมมหาสวัสดิ์วิทยา จังหวัดนครปฐม ส่วนหนังสือบุญใหญ่พลิกชีวิต เขียนโดย ญัฐพบธรรม นั้น ให้ข้อมูลว่าผู้เขียนชื่อนาย ญัฐพบธรรม ธนันทเมธากรณ์ เป็นผู้ที่ศึกษาและเรียนรู้พระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก หนังสือธรรมะ และ วิถีทัศน์เกี่ยวกับธรรมะ อีกทั้งยังเรียนรู้วิถีปฏิบัติกรรมฐานจากสำนักต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น วิถีปฏิบัติกรรมฐาน (สมณะ) ของหลวงปู่ศุข วัดปากน้ำ วิถีวิปัสสนาและปฏิบัติธรรม ของคุณแม่สิริกรินทร์ หลวงพ่อจรรย์ และหลวงพ่อบราโมทย์

สิ่งต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นช่วยสนับสนุนและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับหนังสือธรรมะว่าสิ่งที่ถูกนำเสนอเขียนหรือเรียบเรียงขึ้นมาั้นมีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสม เนื่องจากเขียนขึ้นจากผู้ที่มีความรู้ มีความน่าเชื่อถือ มีการศึกษา ฝึกฝน และฝึกปฏิบัติมาแล้วเป็นอย่างดี

3.2.1.4 การกระจายตัวบท

หนังสือธรรมะเป็นสื่อสาธารณะที่มีกระบวนการผลิตและตีพิมพ์ผ่านโรงพิมพ์สามารถผลิตได้ครั้งละเป็นจำนวนมาก เมื่อจำหน่ายหมดหนังสือแต่ละเล่มสามารถผลิตซ้ำด้วยการตีพิมพ์เพิ่มตามความต้องการของตลาด เช่น หนังสือ “ฉลาดทำบุญ” ของ พระชาย วรธมโม และพระไพศาล วิสาโล ซึ่งระบุว่าเป็นการพิมพ์ครั้งที่ 83 จำนวนพิมพ์ 3,000 เล่ม แสดงให้เห็นความนิยมของหนังสือ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าหนังสือดังกล่าวเป็นที่ต้องการของตลาดและเข้าถึงผู้บริโภคจำนวนมาก

นอกจากนี้การที่หนังสือธรรมะที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้วางจำหน่ายในร้านขายหนังสือที่มีสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ร้านซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ ร้านนายอินทร์ และร้านบีทูเอส ซึ่งร้านหนังสือเหล่านี้เป็นร้านขนาดใหญ่ เป็นที่รู้จัก มีการจัดระบบการจำหน่ายที่เป็นระบบชัดเจน โดยหนังสือธรรมะนั้นวางจำหน่ายอยู่ในหมวดหมู่ “ปรัชญาและศาสนา” หรือ หมวดหมู่ “ธรรมะ” ทำให้เข้าถึงประชาชนทั่วประเทศได้เป็นจำนวนมากและสามารถเลือกซื้อได้ง่ายตามชั้นหนังสือที่จัดเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายหลักของผู้อ่านหนังสือธรรมะนั้น ได้แก่ กลุ่ม

ผู้อ่านวัยทำงานที่เป็นวัยที่เริ่มสนใจธรรมะ มีการเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และกลุ่มผู้อ่านวัยผู้ใหญ่ที่เริ่มเข้าวัดศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรม (ภัทรภร นิลเศรษฐี, สัมภาษณ์: 11 พฤษภาคม 2561)

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันหนังสือธรรมะได้ขยายฐานผู้อ่านกว้างขึ้น เนื่องจากสำนักพิมพ์และบรรณาธิการมีการตั้งชื่อหนังสือ ออกแบบปก และใส่ภาพประกอบ ให้ทันสมัย น่าสนใจ เพื่อดึงดูดใจผู้อ่านผู้อ่าน เป็นการขยายกลุ่มผู้อ่านให้เป็นบุคคลทุกเพศทุกวัย โดยสามารถหาซื้อหนังสือได้จากร้านขายหนังสือขนาดใหญ่ที่มีสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศ

3.2.2 กระบวนการบริโภคและตีความตัวบท

หนังสือธรรมะใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อกลางในถ่ายทอดเนื้อหาไปสู่ผู้อ่าน มีการใช้ภาษาทั้งแบบที่เป็นทางการเพื่ออธิบายแนวคิดหรือหลักการทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการทำบุญ ในขณะที่เดียวกันก็มีการใช้ภาษากึ่งทางการด้วยการเปรียบเทียบ มีการใช้ภาษาพูด เสมือนผู้เขียนกำลังเล่าเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกใกล้ชิดและเป็นกันเองกับผู้เขียน

อนึ่ง เนื่องจากความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องบุญเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เข้าใจยากและมีความซับซ้อน ผู้เขียน รวมถึงบรรณาธิการจึงพยายามทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้นด้วยการใช้รูปภาพประกอบ ซึ่งวิธีการดังกล่าวนอกจากจะช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นแล้ว ยังเป็นการเพิ่มความน่าสนใจและกระตุ้นยอดขายให้กับหนังสือธรรมะด้วยนั่นเอง

ผู้บริโภคหรือผู้อ่านหนังสือธรรมะ ได้แก่ กลุ่มผู้อ่านวัยทำงานและกลุ่มผู้อ่านวัยผู้ใหญ่ซึ่งเป็นกลุ่มผู้อ่านที่สนใจศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมะ นอกจากนี้ยังได้ขยายฐานผู้อ่านกว้างขึ้นไปสู่กลุ่มบุคคลทั่วไปที่ไม่จำกัดเพศและวัย ด้วยการพยายามปรับรูปแบบการนำเสนอให้มีความทันสมัยและน่าสนใจ ด้วยการออกแบบรูปเล่มให้สวยงาม มีขนาดเล็กทำให้พกพาสะดวก และมีการใช้ภาพประกอบการอธิบายเพื่อช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้หนังสือธรรมะเหล่านี้ผู้อ่านเลือกซื้อได้ตามความสนใจ เป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ที่สนใจศึกษาธรรมะและแนวคิดรวมถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยตนเอง (ภัทรภร นิลเศรษฐี, สัมภาษณ์: 11 พฤษภาคม 2561)

หนังสือธรรมะนั้นมีกระบวนการผลิตโดยเริ่มจากการสำรวจแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคและคัดเลือกผู้เขียนหนังสือที่จะจัดพิมพ์เพื่อให้ตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้บริโภค โดยผู้เขียนมีทั้งพระสงฆ์และบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เขียนเป็นอย่างดี รวมถึงอาจเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักในวงการหนังสือธรรมะ ซึ่งมีผลทำให้เนื้อหามีความน่าสนใจและน่าเชื่อถือ

ผู้เขียนที่เป็นพระสงฆ์ซึ่งมีสถานภาพที่สูงกว่าในสังคมไทย ดำรงอยู่ในฐานะอันบุคคลพึงยกย่อง คือประชาชนให้ความเคารพนับถือ กล่าวคือ เป็นผู้ที่สังคมไทยให้ความเคารพ เนื่องจากเป็นผู้ทรง

ศีล มีหน้าที่เผยแผ่พระธรรมคำสอนของศาสนาไปสู่ประชาชน ส่วนผู้เขียนที่เป็นบุคคลทั่วไปซึ่งมักมีการให้ข้อมูลว่าเป็นผู้ศึกษาระยะมาเป็นอย่างดี ทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความคิดความเชื่อและแนวทางการทำบุญ ทำให้ผู้อ่านเคารพศรัทธาและเชื่อถือในหลักปฏิบัติ วิธีการ ที่หนังสือธรรมะเหล่านั้นนำเสนอ ส่งผลต่อพฤติกรรมและการกระทำของผู้อ่านจนกระทั่งนำไปยึดถือปฏิบัติตามต่อไป

กล่าวได้ว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะนั้นมีส่วนในการกำหนดความคิดและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบุญให้กับผู้บริโภครวมทั้งเป็นบุคคลทั่วไปในสังคมไทยโดยไม่จำกัดเพศ และวัย ถ่ายทอดโดยกลุ่มคนที่มีอิทธิพลทางความคิดซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับธรรมะและหลักปฏิบัติทางศาสนา ส่งผลให้สิ่งที่ถ่ายทอดออกมานั้นมีส่วนในการชี้นำ รวมถึงกำหนดความคิดและพฤติกรรมเกี่ยวกับบุญ และการทำบุญของคนไทย

3.3 หนังสือพิมพ์

วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ มีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท

กระบวนการผลิตและกระจายตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ มีรายละเอียดดังนี้

3.3.1.1 ข้อมูลทั่วไป

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อประเภทหนึ่งที่มีผู้อ่านและผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก จากผลการสำรวจประเภทของหนังสือที่คนไทยอ่าน ปี 2558 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559: 21) พบว่า คนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป อ่านหนังสือประเภทหนังสือพิมพ์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.3

หนังสือพิมพ์ที่ใช้เก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้เป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูงสุดจำนวน 5 ชื่อฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก ข่าวสด และมติชน ซึ่งวางจำหน่ายระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2559 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2559

หนังสือพิมพ์ที่ใช้เก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ไทยรัฐ เป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่มียอดจำหน่ายสูงสุด มีจำนวนพิมพ์วันละ 1,000,000 ฉบับ จำนวนผู้อ่านวันละประมาณ 12,000,000 คน ราคาจำหน่ายฉบับละ 10 บาท ไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณที่นำเสนอข่าวสารทั่วไปอย่างครบถ้วนและครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้อ่านในทุกระดับ

2. เดลินิวส์ เป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่มียอดจำหน่ายสูงเป็นอันดับที่ 2 มีจำนวนพิมพ์วันละ 850,000 ฉบับ ราคาจำหน่ายฉบับละ 10 บาท เดลินิวส์เป็นหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารด้วยความเที่ยงตรง ถูกต้อง รวดเร็ว ฉับไว เป็นกลาง สมดังสโลแกน

“อ่านความจริง อ่านเดลินิวส์” ที่ยังคงยึดมั่นอุดมการณ์พร้อม ๆ กับการมุ่งมั่นพัฒนาในทุกองค์ประกอบเพื่อให้ “เดลินิวส์” เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับยุคสมัย

3. คมชัดลึก เป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่มียอดจำหน่ายสูงเป็นอันดับที่ 3 มีจำนวนพิมพ์วันละ 900,000 ฉบับ ราคาจำหน่ายฉบับละ 10 บาท คมชัดลึกเป็นหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณที่น่าเสนอทางเลือกใหม่ให้กับผู้อ่าน ด้วยการถ่ายทอดเนื้อหาข่าวสารหลากหลายวงการภายใต้วัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอด้วย “ความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์” และมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม แฝงด้วยสาระ เหมาะสำหรับทุกคนในครอบครัว

4. ข่าวสด เป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่มียอดจำหน่ายสูงเป็นอันดับที่ 4 มีจำนวนพิมพ์วันละ 850,000 ฉบับ ราคาจำหน่ายฉบับละ 10 บาท ข่าวสดเป็นหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณที่รายงานข่าวและปรากฏการณ์ที่สำคัญในสังคมอย่างครบถ้วนรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นข่าวอาชญากรรม ข่าวสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม การศึกษา วัฒนธรรม เกษตร ท่องเที่ยว สตรี เยาวชน การตลาด ต่างประเทศ บันเทิง กีฬา พระเครื่อง รวมทั้งบทความและบทวิเคราะห์ ในการเสนอข่าว “ครบทุกระส สดทุกเรื่อง” ทำให้หนังสือพิมพ์ข่าวสดได้รับความยอมรับเชื่อถือจากประชาชน

5. มติชน เป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่มียอดจำหน่ายสูงเป็นอันดับที่ 5 มีจำนวนพิมพ์วันละ 830,000 ฉบับ ราคาจำหน่ายฉบับละ 10 บาท มติชนเป็นหนังสือพิมพ์คุณภาพที่เน้นการรายงานข่าวแบบวิเคราะห์เจาะลึกด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งคุณภาพชีวิต มุ่งให้ข่าวสารความรู้ ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือ ถูกต้องเป็นกลาง และเป็นข่าวที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ รายงานข่าวด้วยความรอบรู้ รอบด้าน มีความลุ่มลึก ซึ่งเป็นการยืนยันได้ถึงความเป็น “หนังสือพิมพ์คุณภาพ เพื่อคุณภาพของประเทศ”

อนึ่ง ข่าวที่ปรากฏในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์นั้นจะเป็นข่าวที่มีความโดดเด่น สดใหม่ และอยู่ในความสนใจของประชาชน การนำเสนอข่าวแต่ละข่าวนั้นจะประกอบด้วยพาดหัวข่าวซึ่งมีการใช้ภาษาที่น่าสนใจเพื่อดึงดูดสายตา นอกจากนี้ยังมีความน่าและรายละเอียดบางส่วนในเนื้อข่าวตลอดจนภาพข่าวซึ่งมีส่วนช่วยให้หน้า 1 ของหนังสือพิมพ์น่าสนใจขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเลือกเก็บข้อมูลจากข่าวที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ โดยคำว่า “บุญ” นั้นอาจปรากฏในพาดหัวข่าว ความนำ เนื้อข่าว หรือคำบรรยายใต้ภาพก็ได้

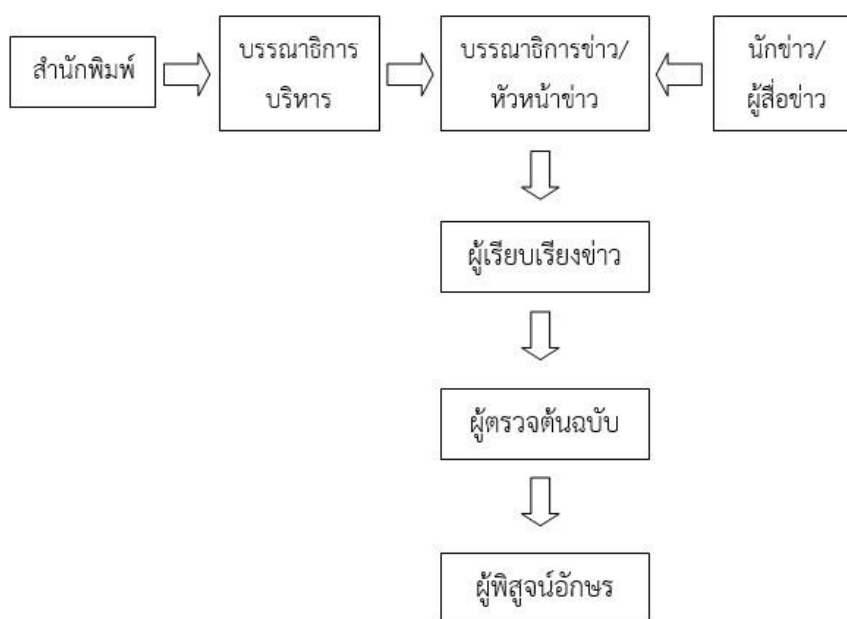
3.3.1.2 วัตถุประสงค์

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่มีจุดมุ่งหมายในการรายงานข่าวสาร เหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมให้ผู้อ่านได้รับรู้อย่างถูกต้อง เทียงตรง รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ ในรูปแบบของข่าว บทความ สารคดี เป็นต้น ทั้งนี้หนังสือพิมพ์จัดเป็นสื่อมวลชนที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลไปสู่คนกลุ่มใหญ่ในสังคมได้ในทุก ๆ วัน โดยไม่จำกัดว่าผู้อ่านจะเป็นบุคคลเพศใดหรือวัยใด

การที่หนังสือพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลไปสู่คนกลุ่มใหญ่ในสังคมนั้น ทำให้ต้องมีการเสนอข่าวอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรายวัน ทั้งด้านสังคม การเมือง ศาสนา บันเทิง เศรษฐกิจ กีฬา การศึกษา และอื่น ๆ (สุภัทร แก้วพัตร, 2559: 186) สำหรับข่าวที่ปรากฏคำว่า “บุญ” หรือวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอเหตุการณ์ คือ รายงานเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความคิดเรื่องบุญให้ผู้อ่านรับรู้ แสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับบุญและพฤติกรรมการทำบุญของคนในสังคมซึ่งอาจมีผลต่อการรับรู้และความเข้าใจของผู้อ่านในวงกว้าง

3.3.1.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

เมื่อพิจารณากระบวนการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์สามารถสรุปได้ดังนี้



ภาพที่ 6 ผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์

การจัดทำหนังสือพิมพ์นั้นมีการแบ่งความรับผิดชอบเพื่อให้การบริหารมีความคล่องตัว ทั้งนี้หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับอาจมีการแบ่งหน้าที่และผู้รับผิดชอบแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของการบริหารงานซึ่งไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว (มาลี บุญศิริพันธ์, 2556: 96) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณากระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์ในภาพรวม พบว่า สำนักพิมพ์ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับจะเป็นผู้กำหนดแนวทางการนำเสนอข่าวตามประเภทของหนังสือพิมพ์ โดยหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก และข่าวสดนั้นเป็นหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณที่เน้นการนำเสนอ

ข่าวทั่วไปอย่างครบถ้วนรอบด้าน ทั้งข่าวอาชญากรรม ข่าวสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม การศึกษา วัฒนธรรม ท่องเที่ยว ต่างประเทศ บ้านเกิด กีฬา ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน เน้นความถูกต้องเที่ยงตรง และรวดเร็ว ในขณะที่หนังสือพิมพ์มติชนเป็นหนังสือพิมพ์คุณภาพที่เน้นการวิเคราะห์เจาะลึกประเด็นต่าง ๆ มุ่งรายงานข่าวด้วยความรอบรู้และลุ่มลึก

หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับจะมีบรรณาธิการทำหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบในการประเมินและเลือกข่าวที่มีคุณค่าและตรงกับความต้องการของผู้อ่าน โดยมีบรรณาธิการบริหารที่รับผิดชอบด้านความถูกต้องสมบูรณ์ของหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับ ในขณะที่บรรณาธิการข่าวหรือหัวหน้าข่าวเป็นแกนหลักในการรับผิดชอบงานการข่าว

บรรณาธิการข่าวจะรับข่าวมาจากนักข่าวหรือผู้สื่อข่าวซึ่งเป็นผู้ออกไปรวบรวมและแสวงหาข่าวตามที่ได้รับมอบหมาย หนังสือพิมพ์ทุกฉบับจะมีนักข่าวกระจายออกไปแสวงหาข่าวตามสถานที่ต่าง ๆ โดยเมื่อได้ข่าวแล้วนักข่าวจะส่งข่าวและภาพให้บรรณาธิการข่าววินิจฉัยและตัดสินใจเพื่อคัดเลือกข่าวที่มีคุณค่า มีความน่าสนใจลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์

การคัดเลือกข่าวเพื่อลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์นั้นจะพิจารณาจาก “ความน่าสนใจของประเด็นข่าวและผลกระทบของข่าวที่มีต่อสังคม (เหยี่ยวข่าว, สัมภาษณ์: 18 พฤษภาคม 2561) ซึ่งตรงกับ “ความน่าสนใจและความสำคัญ” ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่ใช้ประเมินคุณค่าของข่าวว่าสมควรได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์หรือไม่ โดยเฉพาะข่าวหน้า 1 ที่ต้องผ่านการพิจารณาว่าเป็นข่าวเด่นประจำวันที่มีความสดใหม่ มีความน่าสนใจ และมีความสำคัญตามหลักการประเมินคุณค่าของข่าว

เมื่อบรรณาธิการข่าวคัดเลือกข่าวเพื่อลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ได้แล้ว บรรณาธิการข่าวจะประสานงานกับผู้เรียบเรียงข่าวเพื่อทำหน้าที่เรียบเรียงข่าวในรูปแบบที่ถูกต้องเหมาะสมกับลีลาการเขียนข่าวของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ จากนั้นจึงส่งไปยังผู้ตรวจต้นฉบับเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและข้อเท็จจริง โดยผู้ตรวจต้นฉบับต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงซ้ำจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ อีกทั้งยังต้องตรวจสอบการใช้ภาษาให้ถูกต้อง กระชับ และชัดเจน นอกจากผู้ตรวจต้นฉบับแล้วยังมีผู้พิสูจน์อักษรทำหน้าที่อ่านตรวจทานต้นฉบับอย่างละเอียดอีกครั้ง แล้วจึงส่งให้ฝ่ายเรียงพิมพ์แก้ไข ก่อนส่งต่อให้มีการจัดพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือพิมพ์เพื่อจำหน่ายต่อไป

ขั้นตอนการทำงานของหนังสือพิมพ์ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าข่าวแต่ละข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์นั้นผ่านการกลั่นกรองหลายขั้นตอน กระบวนการกลั่นกรองข่าวที่เกิดขึ้นเป็นหน้าที่ของพนักงานในองค์กรหนังสือพิมพ์ในฐานะนายด่านข่าวสารหรือนายประตูข่าวสาร (gatekeeper) ซึ่งช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับการนำเสนอข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์สำหรับข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์นั้นก็ผ่านการคัดเลือกและกลั่นกรองโดยผู้เกี่ยวข้อง

ในฐานะของสื่อมวลชนตามขั้นตอน ส่งผลให้ผู้อ่านเชื่อว่าสิ่งที่นำเสนอ นั้นเป็นข้อเท็จจริง มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของผู้อ่านได้ต่อไป

3.3.1.4 การกระจายตัวบท

เมื่อกระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์เสร็จสิ้นแล้วจะถูกนำไปจัดจำหน่ายทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ผ่านสายส่งโรงพิมพ์ สายส่งอิสระ และตัวแทนจำหน่ายต่าง ๆ โดยผู้อ่านสามารถหาซื้อหนังสือพิมพ์ได้จากร้านหนังสือ ร้านค้า ร้านสะดวกซื้อ และตัวแทนจำหน่ายที่มีกระจายอยู่ทั่วประเทศ

กลุ่มผู้อ่านหนังสือพิมพ์นั้น ได้แก่ กลุ่มผู้อ่านที่ไม่จำกัดบุคคลว่าเป็นเพศใดหรือวัยใด ทั้งนี้ พรทวิ ยอดมงคล (2542: 95) ได้นำเสนอกลุ่มผู้อ่านเป้าหมายหลักของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ทั้งหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก ข่าวสด และมติชน ไว้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงกลุ่มผู้อ่านเป้าหมายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ

หนังสือพิมพ์	กลุ่มผู้อ่านเป้าหมาย
ไทยรัฐ	คนทั่วไปทุกชนชั้น
เดลินิวส์	กลุ่มผู้อ่านระดับกลาง ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่มีการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจในระดับปานกลางลงไป
คมชัดลึก	คนทั่วไปทุกกลุ่มอายุ อาชีพ
ข่าวสด	คนทั่วไปทุกกลุ่มอายุ อาชีพ
มติชน	อายุ 30 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เพศชายอาชีพพนักงานบริษัท นักธุรกิจ ข้าราชการ พยายามขยายฐานสู่กลุ่มผู้หญิงวัยรุ่นและเด็ก

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้อ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก ข่าวสด และมติชนครอบคลุมบุคคลในสังคมในวงกว้าง ไม่จำกัดเพศ วัย อายุ และอาชีพ นอกจากนี้การที่ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากข่าวที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับนั้น มีผลทำให้เข้าถึงผู้อ่านได้ง่ายและเป็นจำนวนมาก โดยข่าวที่ปรากฏในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์นั้นส่วนมากเป็นข่าวที่อยู่ในความสนใจของประชาชน มีการใช้พาดหัวข่าวที่น่าสนใจ รวมถึงบางครั้งปรากฏ

ภาพประกอบทำให้ข่าวมีความโดดเด่นและดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้มาก ประกอบกับหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก ข่าวสด และมติชนเป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดการผลิตและจัดจำหน่ายในแต่ละวันสูง มีราคาจำหน่ายไม่แพง ผู้อ่านสามารถหาซื้อได้ง่ายจึงจัดเป็นสื่อมวลชนที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลไปสู่คนกลุ่มใหญ่ในสังคมได้ในทุก ๆ วัน

นอกจากนี้หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับยังมีการเผยแพร่ข่าวสารผ่านช่องทางเว็บไซต์ โดยมีเนื้อหาข่าวแบบเดียวกันทำให้ผู้อ่านสามารถรับข่าวสารได้หลายช่องทางมากขึ้น

3.3.2 กระบวนการบริโภคและตีความตัวบท

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นรายวัน มีลักษณะเป็นการรายงานข่าว มีหน้าที่หลักในการรายงานข่าวสารให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบ สำหรับวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ซึ่งในที่นี้ได้แก่ข่าวที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์นั้นมุ่งนำเสนอความเป็นไปของเหตุการณ์ เป็นการรายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความคิดเรื่องบุญให้ผู้อ่านรับรู้

ผู้บริโภคหนังสือพิมพ์ ได้แก่ ผู้อ่านที่ครอบคลุมบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยไม่จำกัดเพศวัย และอาชีพ ทั้งนี้สิ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านหนังสือพิมพ์ได้เป็นอย่างดีคือข่าวที่ปรากฏในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ โดยเฉพาะลักษณะของข่าวที่ปรากฏในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์นั้นคือ การให้ความสำคัญกับการพาดหัวข่าวให้น่าสนใจในขนาดต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญเพื่อดึงดูดสายตา ในบางครั้งภาษาที่ใช้มีลักษณะหือหวาด้วยการใช้ประโยคหรือวลีสั้น ๆ มีการตัดคำ แต่ยังคงสาระสำคัญของข่าวนั้นได้อย่างครบถ้วน เพื่อเรียกร้องและดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภค บางครั้งทำให้ผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องซื้อหนังสือพิมพ์ก็สามารถรับข้อมูลข่าวสารจากข่าวในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ได้ง่ายและรวดเร็วจากการอ่านพาดหัวข่าวที่มีลักษณะโดดเด่น นอกจากนี้ข่าวบางข่าวอาจมีการใช้ภาพประกอบข่าวหรือภาพข่าวที่สอดคล้องกับเนื้อหาเหตุการณ์ที่นำเสนอเพื่อให้ผู้อ่านเห็นและเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้หน้า 1 ของหนังสือพิมพ์น่าสนใจยิ่งขึ้นอีกด้วย

ด้านกระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์ที่มีขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน มีการกลั่นกรองหลายขั้นตอน นับตั้งแต่การพิจารณาคัดเลือกข่าวเพื่อลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ การเรียบเรียงข่าวในรูปแบบที่ถูกต้องเหมาะสม การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและข้อเท็จจริง และการตรวจสอบการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ซึ่งเป็นหน้าที่ของพนักงานในองค์กรหนังสือพิมพ์ในฐานะนายด่านข่าวสารหรือนายประตูข่าวสาร (gatekeeper) ทำให้ข่าวที่นำเสนอเกิดความน่าเชื่อถือ สำหรับข่าวหน้า 1 ที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์นั้นต้องผ่านการพิจารณาว่าเป็นข่าวเด่นประจำวันที่มีความสดใหม่ มีความน่าสนใจ และมีความสำคัญตามหลักการประเมินคุณค่าของข่าว

ข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับนั้นเป็นไปตามกระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์ดังกล่าวข้างต้น และถือได้ว่าเป็นข่าวที่มีความน่าสนใจในเชิงข่าว เนื่องจากเป็นข่าวที่มีคุณลักษณะที่ตรงกับ “ความเด่น” คืออยู่ในความสนใจของคนทั่วไปที่ครอบคลุมความเด่นของบุคคลและเวลาที่เกิดเหตุการณ์ โดยข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุญมักเป็นข่าวที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น นายกรัฐมนตรี เกิดขึ้นในช่วงเทศกาลที่สำคัญ เช่น วันขึ้นปีใหม่ หรือวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ นอกจากนี้ข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุญยังมีความสำคัญในเชิงข่าว กล่าวคือ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม เนื่องจากความเชื่อเรื่องบุญเป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาช้านาน

สิ่งต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุญในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์นั้น มีคุณค่าในเชิงข่าว โดยเป็นข่าวที่มีความน่าสนใจและมีความสำคัญ ผ่านกระบวนการกลั่นกรองและตรวจสอบความถูกต้องของข้อเท็จจริง จึงส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของข่าวที่นำเสนอซึ่งมีผลต่อการรับรู้เหตุการณ์ ความคิด และการกระทำของผู้อ่านได้ต่อไป

ข่าวที่แม้ว่าเป็นการรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมให้ผู้อ่านรับรู้อย่างถูกต้อง แต่การนำเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์อาจแฝงด้วยทัศนคติและสอดแทรกความคิดเห็นส่วนตัวของนักข่าวลงไป เนื่องจากข่าวซึ่งเป็นการรายงานเหตุการณ์นั้นผ่านการประกอบสร้างทางสังคม กล่าวคือ ในบางครั้งข่าวในหนังสือพิมพ์ไม่ได้เสนอเพียงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังแฝงไปด้วยความคิด ความเชื่อที่มีผลต่อการรับรู้ของคนในสังคมด้วย โดยเฉพาะในพาดหัวข่าวที่สามารถเลือกใช้ภาษาได้ตามมุมมองและแทรกความคิดเห็น ทัศนคติที่มีต่อเหตุการณ์ได้มากที่สุด (เพ็ญญา คล้ายสิงห์โต, 2554: 69) ดังนั้นข่าวเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์จึงมีบทบาทและอิทธิพลต่อความคิดและทัศนคติ รวมถึงมีผลต่อการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับบุญของผู้อ่านเป็นอย่างมาก

อนึ่ง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรหนังสือพิมพ์ ทั้งผู้ประกอบการสำนักพิมพ์ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ บรรณาธิการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ได้สถาปนาสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติให้เป็นองค์กรอิสระ ทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ เพื่อส่งเสริมเสรีภาพ ความรับผิดชอบ สถานภาพผู้ประกอบการวิชาชีพและกิจการหนังสือพิมพ์ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนสิทธิการใช้สื่อหนังสือพิมพ์ เพื่อการรับรู้ข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน รวมทั้งยึดถือความยุติธรรม และความเที่ยงธรรมเป็นหลักในการประกอบวิชาชีพ

คณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ มีมติเห็นชอบให้ตราข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ และประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม 2541 เป็นต้นมา ข้อบังคับดังกล่าวจะช่วยทำหน้าที่ควบคุมคุณภาพและการทำงานรวมถึงการนำเสนอข่าวให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและ

นำเชื่อถือ ดังรายละเอียดที่ปรากฏในข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ หมวด 2 จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ ข้อ 4 ข้อ 7 ข้อ 8 และข้อ 16 ดังนี้

หมวด 2

จริยธรรมของหนังสือพิมพ์

ข้อ 4 หนังสือพิมพ์ต้องยึดถือข้อเท็จจริง ความถูกต้องแม่นยำและความครบถ้วน

ข้อ 7 หนังสือพิมพ์ต้องไม่แต่งเติมเนื้อหาสาระของข่าว จนคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง

ข้อ 8 หนังสือพิมพ์ต้องละเว้นการเสนอข่าวเพราะความลำเอียง หรือมีอคติจนเป็นเหตุให้ข่าวนั้นคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง

ข้อ 16 การพาดหัวข่าวและความนำของหนังสือพิมพ์ ต้องไม่เกินไปจากข้อเท็จจริงในข่าวและต้องสะท้อน ใจความสำคัญหรือเนื้อหาหลักของข่าว

(ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์: 30 มีนาคม 2541)

นอกจากนี้สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยยังได้ตราข้อบังคับของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2541) ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของวิชาชีพของสมาชิกสมาคมเพื่อรักษามาตรฐานอันดีงามในการปฏิบัติหน้าที่และการบำเพ็ญตนของสมาชิกสมาคม โดยสมาชิกต้องปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติตามจริยธรรมของวิชาชีพซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 พฤศจิกายน 2541 เป็นต้นมา

จริยธรรมของวิชาชีพที่สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยกำหนดไว้เป็นหลักปฏิบัติมีรายละเอียดดังนี้

1. ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของการเสนอข่าวและความคิดเห็น
2. ให้ประชาชนได้ทราบข่าวเฉพาะที่เป็นจริง การเสนอข่าวสารใด ๆ ออกพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ ถ้าปรากฏว่าไม่ตรงตามความเป็นจริง ต้องรีบจัดการแก้ไขให้ถูกต้องโดยไว
3. ในการได้มาซึ่งข่าว ภาพ หรือข้อมูลอื่นใดมาเป็นของตน ต้องใช้วิธีการที่สุภาพและซื่อสัตย์เท่านั้น
4. เคารพในความวางใจของผู้ให้ข่าว และรักษาไว้ซึ่งความลับของแหล่งข่าว

5. ปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยมุ่งหวังต่อสาธารณประโยชน์ ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือหมู่คณะใด ๆ โดยไม่ชอบธรรม

6. ไม่กระทำการอันเป็นการบั่นทอนเกียรติหรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมวิชาชีพ

(ข้อบังคับของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2541): 2 พฤศจิกายน 2541)

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าองค์หนังสือพิมพ์ซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบการสำนักพิมพ์แต่ละฉบับ บรรณาธิการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์มีการรวมกลุ่มกันและกำหนดจรรยาบรรณและจริยธรรมของวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบและกำหนดคุณภาพการทำงานของการทำงานของการนำเสนอข่าวและการจัดทำหนังสือพิมพ์ ทำให้ข่าวที่นำเสนอมีความถูกต้อง มีน้ำหนัก และน่าเชื่อถือ ในขณะที่ผู้อ่านหนังสือพิมพ์เองก็มีความเชื่อว่าข่าวในหนังสือพิมพ์เป็นข้อเท็จจริงและมีหลักฐานอ้างอิงได้ มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลจากข่าวที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ ทำให้เกิดการยอมรับและเชื่อตามข้อมูลที่นำเสนอ

3.4 เว็บไซต์

วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในเว็บไซต์ มีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท

กระบวนการผลิตและกระจายตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ มีรายละเอียดดังนี้

3.4.1.1 ข้อมูลทั่วไป

เว็บไซต์เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเอกสารและสื่อประสม เช่น ภาพ เสียง ข้อความ ของบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ที่เข้าถึงได้ทางอินเทอร์เน็ต (ชนกพร พัวพัฒนกุล, 2556: 64) โดยมีเครือข่ายคอมพิวเตอร์เชื่อมต่อกันเป็นจำนวนมาก ทำให้คอมพิวเตอร์ต่าง ๆ สามารถรับส่งข้อมูลและสามารถสื่อสารกันได้ ในปัจจุบันเว็บไซต์เป็นช่องทางหนึ่งที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ “บุญ” ในทางพระพุทธศาสนา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลเว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบุญหรือการทำบุญ โดยเป็นเว็บไซต์ที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ในชื่อเว็บไซต์ ซึ่งมีทั้งสิ้น 4 เว็บไซต์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ponboon เป็นเว็บไซต์ที่สร้างขึ้นโดยนายณัฐเศรษฐ์ กัณหารินทร์ และคณะ เข้าถึงได้จาก <http://www.ponboon.com/> มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำบุญ โดยเป็นการให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับบุญ รวมถึงหลักและวิธีการทำบุญ ตลอดจนแสดงให้เห็นผลหรืออานิสงส์จากการทำบุญในลักษณะต่าง ๆ ทั้งนี้ในเว็บไซต์จะประกอบด้วยบทความ ลิงก์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการทำบุญซึ่งเป็นการเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมการทำบุญประเภทต่าง ๆ



ภาพที่ 7 เว็บไซต์ ponboon

2. bokboontoday เป็นเว็บไซต์ที่เริ่มขึ้นมาโดยนายชัยวัฒน์ อนันตวานิช มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการบอกบุญคือเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรมการทำบุญด้านต่าง ๆ รวมถึงบอกเล่าประสบการณ์การไปทำกิจกรรมทำบุญที่เคยได้ทำไปแล้ว นอกจากนี้ยังให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการทำบุญในช่วงวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ผู้บริโภควาทกรรมสามารถเข้าถึงได้จาก <http://www.bokboontoday.com/>



ภาพที่ 8 เว็บไซต์ bokboontoday

3. sabiangbunpublishing เป็นเว็บไซต์ของสำนักพิมพ์เสปียงบุญ ที่จัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือธรรมะ ผู้อ่านสามารถสั่งซื้อหนังสือผ่านระบบออนไลน์ได้ ทั้งนี้เว็บไซต์นี้มีเนื้อหาส่วนหนึ่งที่เป็นการเผยแพร่บทความเกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาและมีเนื้อหาเกี่ยวกับบุญด้วย โดยเป็นการอธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการทำบุญเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติตน ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการทำบุญโดยเพื่อให้เป็นแนวทางการทำบุญในลักษณะต่าง ๆ สามารถเข้าถึงได้จาก <http://www.sabiangbunpublishing.com/>



ภาพที่ 9 เว็บไซต์ sabiangbunpublishing

4. webgebboon เป็นเว็บไซต์ที่สร้างโดยชมรมพุทธศาสตร์สากล (International Buddhist Society) สังกัดวัดพระธรรมกาย เว็บไซต์นี้เป็นการเก็บสะสมการทำบุญให้วัด

พระธรรมกาย โดยมีเนื้อหาส่วนหนึ่งกล่าวถึงบุญและการทำบุญ ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ 3 ซึ่งประกอบด้วย ทาน ศีล ภาวนา นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงกิจกรรมการทำบุญลักษณะต่าง ๆ อีกด้วย สามารถเข้าถึงได้จาก <http://www.webgebboon.com/>



ภาพที่ 10 เว็บไซต์ webgebboon

เว็บไซต์แต่ละเว็บไซต์มีการระบุชื่อเว็บไซต์ไว้ส่วนบนสุด ด้านการนำเสนอเนื้อหาจะมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นประเด็นต่าง ๆ อย่างชัดเจน โดยมีรายการหรือลิงก์เป็นชุดเครื่องมือเรียงอยู่ด้านบน หรือด้านข้างอาจเป็นผังซ้ายหรือผังขวาให้เลือกเพื่อเชื่อมต่อไปยังเนื้อหาซึ่งอาจเป็นบทความให้ความรู้เกี่ยวกับบุญและการทำบุญ กิจกรรมหรือข่าวสารเกี่ยวกับบุญในประเด็นต่าง ๆ รวมถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จเรื่องบุญ

3.4.1.2 วัตถุประสงค์

เว็บไซต์ที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ในชื่อและนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับบุญและการทำบุญหรือวาทกรรมเกี่ยวกับบุญนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับบุญ ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการ ทำบุญ รวมถึงเชิญชวนบุคคลให้เข้าร่วมกิจกรรมการทำบุญ ดังที่กล่าวว่า

ปณิธานและความตั้งใจของคณะผู้จัดตั้งเสปียงบุญคือ ส่งเสริมให้ทุกท่าน ได้สร้างบุญกุศลที่ไม่เป็นภาระมาก แต่เน้นให้ได้บุญมาก เพื่อให้ทุกท่านได้มีเสปียงบุญติดตัวไปทุกภพชาติ เพราะเราเชื่อว่า “บุญนั้นเป็นที่พึ่งได้จริง”

(www.sabiangbunpublishing.com)

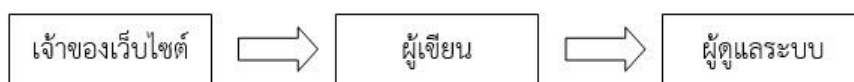
เว็บไซต์ผลบุญ.ดอทคอม นี้สร้างขึ้นโดยข้าพเจ้า นายณัฐเศรษฐ์ กันทารินทร์ และคณะสหายธรรม วัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอีกมุมมองหนึ่ง โดยคำสอนคำแนะนำของข้าพเจ้า ซึ่งไม่ได้มีเจตนาในการตั้งขึ้นเพื่อให้ตนเองเป็นผู้วิเศษหรือเพื่อลาภยศ สักการะแม้แต่ประการใด หากแต่ต้องการเผยแพร่แบ่งปันความรู้อันล้ำค่า ซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาและปฏิบัติธรรมจริงของข้าพเจ้า

(www.ponboon.com)

ข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้สร้างเว็บไซต์มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเรื่องบุญในพระพุทธศาสนาให้ผู้อ่านได้รับรู้ ตลอดจนแนะนำแนวทางเกี่ยวกับหลักและวิธีการทำบุญที่ถูกต้องและทำให้ได้บุญมาก รวมถึงเชิญชวนบุคคลให้เข้าร่วมกิจกรรมการทำบุญสาธารณะต่าง ๆ เนื่องจากเชื่อว่าบุญนั้นสามารถส่งผลแก่ผู้ทำบุญได้จริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการรับรู้และพฤติกรรมของคนไทยเกี่ยวกับบุญด้วยนั่นเอง

3.4.1.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

เมื่อพิจารณากระบวนการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์สามารถสรุปได้ดังนี้



ภาพที่ 11 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตเว็บไซต์ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญนั้น ได้แก่ เจ้าของเว็บไซต์ซึ่งมีทั้งบุคคล กลุ่มบุคคลที่มีความสนใจเกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยได้ฝึกและปฏิบัติแล้วจึงนำข้อมูลเกี่ยวกับบุญและการทำบุญมาเผยแพร่ นอกจากนี้ยังมีเจ้าของเว็บไซต์ที่เป็นสำนักพิมพ์เสปียงบุญ ที่จัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือธรรมะโดยเฉพะและชมรมพุทธศาสตร์สากล สังกัดวัดพระธรรมกายซึ่งมีผู้เลื่อมใสศรัทธาเป็นจำนวนมาก

เจ้าของเว็บไซต์จะกำหนดแนวทางการนำเสนอเนื้อหาซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดเรื่องบุญตามหลักพระพุทธศาสนา จากนั้นมอบหมายให้ผู้เขียนทำหน้าที่รับผิดชอบจัดทำเนื้อหา ทั้งนี้ผู้เขียนนั้นอาจเป็นบุคคลที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์เอง เนื่องจากเป็นผู้สนใจศึกษาและฝึกปฏิบัติตามหลัก

ศาสนา ทำให้มีความรู้ สามารถถ่ายทอดแนวคิดจากการศึกษาและปฏิบัติด้วยตนเองได้ หลังจากจัดทำเนื้อหาเสร็จแล้วจะส่งให้ผู้ดูแลระบบทำหน้าที่นำข้อมูลเผยแพร่ลงเว็บไซต์

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์นั้นมีทั้งบุคคล กลุ่มบุคคล สำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือธรรมะโดยเฉพาะ และชมรมที่สนใจศึกษาและฝึกปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สิ่งเหล่านี้มีส่วนช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้ตัวบวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ได้

3.4.1.4 การกระจายตัวบท

เว็บไซต์ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญนั้นเป็นสื่อใหม่ที่ถือเป็นพื้นที่สาธารณะที่ใช้สำหรับเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุญและการทำบุญที่กระจายไปสู่กลุ่มคนที่หลากหลาย โดยเป็นช่องทางที่สามารถสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว ผู้อ่านสามารถเลือกรับข้อมูลได้ตามความสนใจในช่วงเวลาต่าง ๆ ผ่านคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือที่มีการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

กลุ่มเป้าหมายหลักของการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญในเว็บไซต์นั้นได้แก่ กลุ่มผู้อ่านช่วงวัยรุ่นถึงวัยทำงานที่มีการศึกษา เนื่องจากต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสามารถใช้คอมพิวเตอร์และสามารถสืบค้นข้อมูลทางเว็บไซต์ได้ นอกจากนี้การที่เป็นเว็บไซต์ที่นำเสนอเนื้อหาเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับบุญและการทำบุญ ทำให้ผู้ที่เลือกเข้าถึงเว็บไซต์เหล่านี้ส่วนมากเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับบุญเป็นรากฐานเดิมและสนใจกิจกรรมเกี่ยวกับบุญและการทำบุญจึงเลือกรับข้อมูลที่มีเนื้อหาเฉพาะเกี่ยวกับบุญผ่านสื่อประเภทเว็บไซต์

3.4.2 กระบวนการบริโภคและตีความตัวบท

การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญและการทำบุญผ่านเว็บไซต์หรือวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์เป็นการสื่อสารผ่านสื่อที่ต้องใช้ระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งเอื้อให้การสื่อสารขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้น การนำเสนอมีความหลากหลายทั้งข้อความ เสียง และภาพในลักษณะสื่อประสม ภาษาที่ใช้มีทั้งการใช้ภาษาแบบกึ่งทางการและภาษาระดับสนทนาเพื่อแสดงความใกล้ชิดและเป็นกันเองกับผู้อ่าน มีการกล่าวเชิญชวนให้ผู้อ่านร่วมกิจกรรมการทำบุญในลักษณะต่าง ๆ เช่น การเชิญชวนร่วมทำบุญสร้างอุโบสถ การเชิญชวนทำบุญเททองหล่อพระประธาน เป็นต้น

เว็บไซต์เป็นสื่อที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปสู่กลุ่มคนที่หลากหลาย แต่เนื่องจากเป็นเว็บไซต์ที่นำเสนอเนื้อหาเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับบุญและการทำบุญ ดังนั้นผู้บริโภคที่เลือกเข้าถึงเว็บไซต์เหล่านี้ส่วนมากจึงเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับบุญเป็นรากฐานเดิมและสนใจกิจกรรมเกี่ยวกับบุญและการทำบุญ โดยเฉพาะกลุ่มผู้อ่านช่วงวัยรุ่นถึงวัยทำงานที่มีการศึกษา มีความรู้ด้านเทคโนโลยี สามารถ

ใช้คอมพิวเตอร์และสามารถสืบค้นข้อมูลทางเว็บไซต์ได้ เนื่องจากการเข้าถึงข้อมูลผ่านเว็บไซต์นั้นต้องอาศัยอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต

แม้ว่ากระบวนการผลิตเว็บไซต์ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญจะไม่ได้มีขั้นตอนการกลั่นกรองเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือมีกระบวนการกลั่นกรองหลายขั้นตอนเหมือนกับสื่อประเภทอื่น แต่เมื่อพิจารณาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์พบว่าเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีการระบุชื่ออย่างชัดเจน เช่น “เว็บไซต์ผลบุญ.ดอทคอม นี้สร้างขึ้นโดยข้าพเจ้า นายณัฐเศรษฐ์กันหารินทร์ และคณะสหายธรรม” อีกทั้งยังกล่าวว่าการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ นั้น “เป็นผลมาจากการศึกษาและปฏิบัติธรรมจริงของข้าพเจ้า” นอกจากนี้ยังมีเจ้าของเว็บไซต์ที่เป็นสำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือธรรมะโดยเฉพาะ ซึ่งข้อมูลที่น่าเสนอจึงมีการตรวจสอบกลั่นกรองจากบรรณาธิการตามกระบวนการจัดทำหนังสือ และเจ้าของเว็บไซต์ที่เป็นชมรมพุทธศาสตร์สากลซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ โดยเป็นชมรมที่สังกัดวัดพระธรรมกายที่มีผู้เลื่อมใสศรัทธาและติดตามเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญผ่านเว็บไซต์จึงนับได้ว่ามีความน่าเชื่อถือ และมีอิทธิพลต่อความคิดของผู้อ่าน เมื่อผู้อ่านรับหรือบริโภคข้อมูลจากเว็บไซต์เหล่านี้จึงคล้อยตาม เชื่อถือ และนำไปปฏิบัติตามได้ง่าย

อนึ่ง การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์นั้นมีการกำกับดูแลเนื้อหาที่น่าเสนอ โดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวน ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (Cyber Inspector) เพื่อทำหน้าที่ปิดกั้นเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม (พิรงรอง รามสูต, 2556: 280) นอกจากนี้การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ยังถูกกำกับดูแลด้วยกฎหมายผ่านพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ซึ่งประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2550 โดยส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง มีดังนี้

มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลอันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน

(พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550: 18 มิถุนายน 2550)

จากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าหากการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญผ่านเว็บไซต์นั้นเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงซึ่งมีผลทำให้ผู้อ่านได้รับความเสียหาย ถือว่ามีความผิดตามกฎหมาย มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทำให้เจ้าของเว็บไซต์ต้องระมัดระวังการนำเสนอข้อมูลที่เผยแพร่สู่สาธารณะ

นอกจากกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 จะทำหน้าที่กำกับดูแลการเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์แล้ว กระทรวงวัฒนธรรมก็มีบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมที่เผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ รวมถึงเว็บไซต์ด้วย

การกำกับดูแลดูแลเนื้อหาของเว็บไซต์ดังที่ได้กล่าวมาทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตและนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญผ่านเว็บไซต์ตระหนักและระมัดระวังการนำเสนอข้อมูล โดยต้องนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่บิดเบือน และไม่ขัดต่อวัฒนธรรมไทย เพื่อไม่ให้เกิดความผิดทางกฎหมาย ส่งผลให้ผู้รับข้อมูลผ่านเว็บไซต์เชื่อถือและเชื่อมั่นว่าข้อมูลที่นำเสนอขึ้นถูกต้องสามารถยึดถือ และนำไปปฏิบัติตามได้

การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ ในแง่กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท และกระบวนการบริโภคนิยมและตีความตัวบท ทำให้เข้าใจภาพรวมของกระบวนการประกอบสร้างตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสังคมไทย กล่าวคือ ในกระบวนการผลิตและกระจายตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญนั้นทำให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อแต่ละประเภท ได้แก่ วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา นั้นผลิตขึ้นเพื่อใช้เป็นการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับครูและนักเรียนในสถาบันการศึกษา อีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังคุณลักษณะบางประการที่เห็นว่าดีงามและปรารถนาให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนด้วย ส่วนวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและเว็บไซต์นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับบุญ การทำบุญ ตลอดจนแนะนำแนวทางการทำบุญ รวมถึงเชิญชวนบุคคลให้เข้าร่วมกิจกรรมการทำบุญ ส่วนวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอเหตุการณ์ คือ รายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความคิดเรื่องบุญให้ผู้อ่านรับรู้

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประกอบด้วยบุคคลหลากหลายกลุ่ม โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนามีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการแต่งตั้งคณะจัดทำหนังสือซึ่งมีทั้งนักวิชาการผู้มี

ความรู้และเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา และนักวิชาการศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดทำหนังสือ วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีบรรณาธิการทำหน้าที่คัดเลือกผู้เขียนและตรวจสอบเนื้อหาของหนังสือที่จะจัดพิมพ์ รวมถึงจัดทำต้นฉบับและจัดทำรูปเล่มให้น่าสนใจเพื่อจะได้อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้อ่านได้หลากหลาย ทั้งนี้ผู้เขียนหนังสือธรรมะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เขียนที่เป็นพระสงฆ์ และกลุ่มผู้เขียนที่เป็นบุคคลทั่วไปที่ศึกษาและมีความรู้เรื่องธรรมะเป็นอย่างดี สำหรับวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์นั้นมีบรรณาธิการข่าวเป็นผู้รับผิดชอบงานการข่าว โดยข่าวแต่ละข่าวจะผ่านการกลั่นกรองหลายชั้นตอนจากผู้ทำงานในองค์กรหนังสือพิมพ์ในฐานะนายด่านข่าวสารหรือนายประตูข่าวสาร (gatekeeper) ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ ได้แก่ เจ้าของเว็บไซต์ซึ่งมีทั้งบุคคล กลุ่มบุคคลที่มีความสนใจเกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา สำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือธรรมะโดยเฉพาะ และชมรมพุทธศาสตร์สากลสังกัดวัดพระธรรมกายซึ่งมีผู้เลื่อมใสศรัทธาเป็นจำนวนมาก

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเหล่านี้แพร่กระจายไปยังบุคคลหลากหลายกลุ่มในสังคมไทย โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาจัดเป็นวาทกรรมที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ นักเรียนรวมถึงครูที่อยู่ในระบบการศึกษาต้องใช้หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนาเป็นสื่อการเรียนรู้ในการเรียนการสอน วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีกลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้อ่านวัยทำงานที่เป็นวัยที่เริ่มสนใจธรรมะและกลุ่มผู้อ่านวัยผู้ใหญ่ที่เริ่มเข้าวัดศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรม แต่พยายามขยายกลุ่มผู้อ่านให้เป็นบุคคลทุกเพศทุกวัย ด้วยการปรับการนำเสนอให้น่าสนใจ ผู้อ่านสามารถหาซื้อหนังสือได้จากร้านขายหนังสือขนาดใหญ่ที่มีสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศ ในขณะที่วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์มีจัดจำหน่ายทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ผู้อ่านซึ่งไม่จำกัดบุคคลว่าเป็นเพศใดหรือวัยใดสามารถหาซื้อหนังสือพิมพ์ได้จากร้านหนังสือ ร้านค้า ร้านสะดวกซื้อ และตัวแทนจำหน่ายที่มีกระจายอยู่ทั่วประเทศ ส่วนวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์นั้น ผู้อ่านซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับบุญเป็นรากฐานเดิมและสนใจกิจกรรมเกี่ยวกับการทำบุญและมีความรู้ด้านเทคโนโลยี สามารถใช้คอมพิวเตอร์และสามารถสืบค้นข้อมูลทางเว็บไซต์สามารถเลือกรับข้อมูลได้ตามความสนใจในช่วงเวลาต่าง ๆ ผ่านคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือที่มีการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ด้านกระบวนการบริโภคและตีความตัวบท พบว่า วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเป็นวาทกรรมที่ได้รับการยอมรับ มีผลต่อความคิด ความเชื่อ และการกระทำของคนในสังคมในวงกว้าง กล่าวคือ วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนามีหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลจัดการศึกษาของชาติเข้ามามีส่วนร่วมในจัดทำหนังสือ มีผู้เขียนที่เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ทั้งผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย จากมหาเถรสมาคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และนักวิชาการจาก

มหาวิทยาลัยต่าง ๆ อีกทั้งยังมีคณะบรรณาธิการและบรรณาธิการจัดพิมพ์ตรวจสอบและกลั่นกรอง ก่อนการประกาศอนุญาตให้นำไปใช้ในสถานศึกษาได้ สำหรับวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมี กระบวนการผลิตโดยเริ่มจากการสำรวจแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคและคัดเลือกผู้เขียน หนังสือที่จะจัดพิมพ์เพื่อให้ตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้บริโภค โดยผู้เขียนมีทั้งพระสงฆ์ และบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เขียนเป็นอย่างดี รวมถึงอาจเป็น บุคคลที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักในวงการหนังสือธรรมะ ซึ่งมีผลทำให้เนื้อหาที่มีความน่าสนใจและ น่าเชื่อถือ

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์มีขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน มีการ กลั่นกรองหลายขั้นตอน นับตั้งแต่การพิจารณาคัดเลือกข่าวเพื่อลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ การเรียบเรียง ข่าวในรูปแบบที่ถูกต้องเหมาะสม การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและข้อเท็จจริง และการ ตรวจสอบการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ซึ่งเป็นหน้าที่ของพนักงานในองค์กรหนังสือพิมพ์ในฐานะนายด่าน ข่าวสารหรือนายประตูข่าวสาร (gatekeeper) นอกจากนี้การนำเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ยังถูกกำกับ ด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์และจริยธรรมของวิชาชีพที่สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่ง ประเทศไทยกำหนดขึ้น ทำให้การนำเสนอข่าวนั้นเกิดความน่าเชื่อถือ ส่วนวาทกรรมเกี่ยวกับบุญใน เว็บไซต์มีบุคคลและกลุ่มบุคคลที่สนใจศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นเจ้าของ เว็บไซต์ นอกจากนี้ยังมีเจ้าของเว็บไซต์ที่เป็นสำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือธรรมะโดยเฉพาะ ซึ่งข้อมูลที่น่าเสนอจึงมีการตรวจสอบกลั่นกรองจากบรรณาธิการตามกระบวนการจัดทำหนังสือ และ เจ้าของเว็บไซต์ที่เป็นชมรมพุทธศาสตร์สากลซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ โดยเป็นชมรมที่สังกัด วัดพระธรรมกายที่มีผู้เลื่อมใสศรัทธาและติดตามเป็นจำนวนมาก อีกทั้งการเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ นั้นถูกกำกับและติดตามโดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงวัฒนธรรม และ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มีผลทำให้การผลิตและ นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญผ่านเว็บไซต์เป็นไปอย่างระมัดระวัง มีการนำเสนอข้อมูลที่ ถูกต้องเหมาะสม ไม่บิดเบือน และไม่ขัดต่อวัฒนธรรมไทย เพื่อไม่ให้ผิดกฎหมาย

สิ่งต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ทั้งหนังสือ เรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ เป็นวาทกรรมที่ได้รับการ ยอมรับ ผู้อ่านเชื่อถือและเชื่อมั่นว่าข้อมูลที่น่าเสนอนั้นถูกต้อง เหมาะสม สามารถยึดถือและนำไป ปฏิบัติตามได้ ส่งผลให้สิ่งที่ถ่ายทอดออกมานั้นมีส่วนในการชี้นำ รวมถึงกำหนดความคิดและ พฤติกรรมเกี่ยวกับบุญและการทำบุญของคนไทย ตลอดจนทำให้ความคิด ค่านิยม และอุดมการณ์ ต่าง ๆ สามารถถ่ายทอดไปสู่ผู้บริโภควาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะได้ง่าย

กล่าวโดยสรุป วาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ได้แก่ หนังสือเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ มีจุดมุ่งหมายของการผลิตด้วยทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญแตกต่างกันไปตามสื่อแต่ละประเภท โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตด้วยทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐในการกำหนดเนื้อหาของหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ และกลุ่มผู้เขียนที่ศึกษาและมีความรู้เรื่องธรรมะ เป็นอย่างดีในฐานะผู้เขียนหนังสือธรรมะ ผู้ทำงานในองค์กรหนังสือพิมพ์ในฐานะนายด่านข่าวสารหรือนายประตูข่าวสาร (gatekeeper) และบุคคลและกลุ่มบุคคลที่สนใจศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในฐานะเจ้าของเว็บไซต์นั้น นับว่ามีอำนาจและมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของผู้บริโภคซึ่งมีอยู่หลากหลายกลุ่มในสังคมไทยครอบคลุมบุคคลทุกเพศทุกวัย ทั้งนี้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเหล่านี้ถือเป็นวาทกรรมที่ได้รับการยอมรับซึ่งมีการผลิตซ้ำและนำเสนอภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทยโดยสามารถถ่ายทอดความคิด ค่านิยม รวมถึงอุดมการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ผู้บริโภคได้ง่าย เนื่องจากถูกถ่ายทอดโดยบุคคลที่มีอำนาจ บุคคลที่ได้รับความศรัทธาและมีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังอาจมีการพิจารณาและกลั่นกรองตามกระบวนการต่าง ๆ จนทำให้สังคมไทยยอมรับว่าสิ่งที่ถ่ายทอดออกมานั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม และสามารถสื่อและสร้างอุดมการณ์ได้อย่างน่าเชื่อถือ จนผู้บริโภคไม่ตระหนักรู้ถึงอุดมการณ์ที่แฝงมาพร้อมกับเนื้อหาที่กำลังบริโภคอยู่ ซึ่งอุดมการณ์ที่แฝงมานี้มีผลในการครอบงำความคิดและการกระทำของผู้บริโภคซึ่งได้แก่บุคคลทุกระดับทั่วประเทศนั่นเอง



บทที่ 4

ความคิดเกี่ยวกับบุญที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ไม่เพียงให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเรื่องบุญแก่คนในสังคมไทยเท่านั้น แต่ยังนำเสนอความคิด มุมมองต่าง ๆ ซึ่งเป็นความคิดสำคัญที่สัมพันธ์กับเรื่องบุญ โดยมีการผลิตซ้ำและต่อยอดผ่านกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ความคิดดังกล่าวนี้มีส่วนในการประกอบสร้างอุดมการณ์ซึ่งสามารถครอบงำความคิด รวมถึงกำหนดพฤติกรรมและการกระทำของสมาชิกในสังคมอีกด้วย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ซึ่งแฟร์คล็อฟ (Fairclough, 1995) กล่าวว่า การวิเคราะห์ตัวบทนั้นจะนำไปสู่ความรู้และความเข้าใจระบบความรู้ ความเชื่อ และอุดมการณ์ได้ โดยการวิเคราะห์ตัวบทที่ผู้วิจัยจะวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สัมพันธ์กับความคิดเกี่ยวกับบุญในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญ เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตวาทกรรมเลือกใช้กลวิธีทางภาษาอย่างไรในการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญอันนำไปสู่การประกอบสร้างอุดมการณ์ซึ่งสามารถครอบงำความคิดและกำหนดพฤติกรรมการทำบุญของผู้บริโภควาทกรรม

ผู้วิจัยจะแยกนำเสนอความคิดปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าความคิดเกี่ยวกับบุญนั้นมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันตามที่ปรากฏในสื่อแต่ละประเภท ดังนี้

1. ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา
2. ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือธรรมะ
3. ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์
4. ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในเว็บไซต์

จากการวิเคราะห์วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ผู้วิจัยพบความคิดเกี่ยวกับบุญซึ่งสามารถจัดเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำ เรียกว่า “การทำบุญ”
 2. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ เรียกว่า “ผลหรืออานิสงส์ของบุญ”
- ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาพบความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำและความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ รวม 3 ประการ ได้แก่

1. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ และ 2) การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู
2. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 1 ประการ คือ บุญทำให้เกิดความสุข

ความคิดเกี่ยวกับบุญดังกล่าวข้างต้นสื่อผ่านกลวิธีทางภาษาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา

ความคิดเกี่ยวกับบุญที่กล่าวถึงบุญในฐานะการกระทำหรือพฤติกรรมการแสดงออกที่เป็นความดีที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่

1. การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ
2. การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู

ความคิดดังกล่าวมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1.1 การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาพบความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำโดยนำเสนอว่าการทำบุญนั้นเกี่ยวข้องกับชาวพุทธซึ่งได้แก่บุคคลที่นับถือศาสนาพุทธ โดยแสดงให้เห็นว่าวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นโอกาสพิเศษหรือโอกาสสำคัญที่ชาวพุทธควรทำบุญ ทั้งนี้กิจกรรมการทำบุญได้รับการประเมินว่าเป็นกิจกรรมสำคัญ ในขณะที่เดียวกันชาวพุทธที่ทำบุญโดยเฉพาะในวันสำคัญทางศาสนาก็ได้รับการประเมินค่าว่าเป็นชาวพุทธที่ดี การนำเสนอเป็นแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำหากต้องการเป็นชาวพุทธที่ดีก็คือการทำบุญ

ความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 2 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์และการใช้ปฏิบัติปริจเฉท ดังนี้

4.1.1.1.1 การเลือกใช้คำศัพท์

การเลือกใช้คำศัพท์เป็นการเลือกใช้คำบางกลุ่มเพื่อสื่อและสร้างความหมายเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีอยู่ในตัวบทให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากการศึกษาพบการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในตัวบทวรรณกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ การใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ การใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการใช้คำแสดงการประเมินค่า ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ	ชาวพุทธ พุทธศาสนิกชน อุบาสก อุบาสิกา

4.1.1.1.1.1 การใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ

วรรณกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนามีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเมื่อมีกล่าวถึงการทำบุญ แทนการใช้คำศัพท์ที่ใช้สำหรับเรียกบุคคลทั่วไป ทั้งนี้เพื่อบ่งชี้ตัวตน แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำบุญก็คือบุคคลที่นับถือศาสนาพุทธ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 การทำบุญ ตักบาตรเป็นศาสนพิธีที่ชาวพุทธถือปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของตนมานับแต่สมัยพุทธกาล สอดคล้องเกี่ยวเนื่องกับวิถีการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์

(พระพุทธศาสนา ม.2: 146)

ตัวอย่างนี้มีการเลือกใช้คำว่า “ชาวพุทธ” เมื่อกล่าวถึงการทำบุญ โดยการทำบุญนั้นถือเป็นพิธีทางศาสนาที่ชาวพุทธปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต

ตัวอย่างที่ 2 เพื่อเป็นการระลึกถึงพระคุณยิ่งใหญ่ 3 ประการของพระพุทธเจ้า คือ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระกรุณาคุณ พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติดังนี้

1. ตื่นนอนแต่เช้า ชำระร่างกายให้สะอาด แต่งกายให้เรียบร้อย
เตรียมทำบุญ ตักบาตร ...

(พระพุทธศาสนา ม.1: 36)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำว่า “พุทธศาสนิกชน” ซึ่งหมายถึง ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ เมื่อกล่าวถึงการทำบุญ โดยสิ่งที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติประการหนึ่งก็คือการทำบุญ อันเป็นการระลึกถึงพระคุณยิ่งใหญ่ 3 ประการของพระพุทธเจ้า ได้แก่ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระกรุณาคุณ

นอกจากการใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธแล้ว ยังพบคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธในการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ได้แก่ การใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและการใช้คำแสดงการประเมินค่าเพื่อแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นกิจกรรมสำคัญที่ชาวพุทธนิยมปฏิบัติ โดยเฉพาะในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งเชื่อว่าเป็นโอกาสพิเศษที่ชาวพุทธควรทำบุญ การกระทำดังกล่าวนำไปสู่การเป็นชาวพุทธที่ดี ดังนั้นการทำบุญจึงเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมในการนำเสนอความคิด การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา
คำแสดงการประเมินค่า	ดี สำคัญ

4.1.1.1.1.2 การใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนามีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นโอกาสสำคัญที่ชาวพุทธควรแสดงออกด้วยการทำบุญ โดยเชื่อว่าการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนานั้นจะได้รับผลที่ยิ่งใหญ่ การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นการเลือกกล่าวถึงโอกาสพิเศษตามคติความเชื่อของศาสนาพุทธ เพื่อเน้นย้ำว่าเมื่อถึงโอกาสหรือวันสำคัญทางศาสนา ชาวพุทธในฐานะที่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธและการทำบุญโดยตรงควรต้องทำบุญในวันสำคัญนั้น ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3 เมื่อถึงวันอาสาฬหบูชา ชาวพุทธควรน้อมจิตระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย โดยเฉพาะคุณของพระอริยสาวก ตลอดถึงพระภิกษุสงฆ์อื่น ๆ ที่ได้เป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ... สำหรับข้อควรปฏิบัติอื่น ๆ เช่น การไปทำบุญที่วัด การรับศีล การฟังพระธรรมเทศนา การสนทนาธรรมกับพระภิกษุสงฆ์และการเวียนเทียนนั้นก็มิใช่วิธีการปฏิบัติเช่นเดียวกันกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ

(พระพุทธศาสนา ม.1: 38)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงวันอาสาฬหบูชาซึ่งถือเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมครั้งแรกซึ่งอัมมจักกัปปวัตตนสูตร และเป็นวันที่มีพระสงฆ์เกิดขึ้นครั้งแรกในโลก คือ พระอัญญาโกณฑัญญะที่ได้ฟังธรรมแล้วเกิดดวงตาเห็นธรรมและขอบวชในพระพุทธศาสนา ทำให้วันอาสาฬหบูชาเป็นวันที่มีพระรัตนตรัยครบถ้วนบริบูรณ์เป็นครั้งแรก ทั้งนี้ในวันดังกล่าวนี้ชาวพุทธควรน้อมจิตระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย โดยเฉพาะคุณของพระอริยสาวก ตลอดถึงพระภิกษุสงฆ์อื่น ๆ ที่ได้เป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้อีกสิ่งหนึ่งที่ควรปฏิบัติในวันอาสาฬหบูชาก็คือการไปทำบุญ

ตัวอย่างที่ 4 ข้อควรปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนในเทศกาลเข้าพรรษา

1. ทำบุญตักบาตรที่บ้านหรือที่วัด
2. ไปวัดเพื่อรับศีลและฟังธรรม...

(พระพุทธศาสนา ม.1: 74)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงข้อปฏิบัติในวันเข้าพรรษาซึ่งเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวันหนึ่ง เป็นวันที่พระสงฆ์ต้องอยู่ประจำที่ตลอด 3 เดือนในฤดูฝนซึ่งเป็นธรรมเนียมทางพระวินัย ทั้งนี้ในวันเข้าพรรษานี้มีข้อควรปฏิบัติประการหนึ่ง คือ การทำบุญ ได้แก่ การทำบุญตักบาตรที่บ้านหรือที่วัด

การเลือกใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพุทธศาสนาร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเมื่อกล่าวถึงการทำความบุญดังกล่าวเป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่าเมื่อถึงโอกาสหรือวันสำคัญทางศาสนา ชาวพุทธในฐานะที่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำความบุญโดยตรงควรต้องทำบุญ

4.1.1.1.3 การใช้คำแสดงการประเมินค่า

คำแสดงการประเมินค่า หมายถึง คำที่มีความหมายแสดงการวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ ว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาพบการเลือกใช้คำแสดงการประเมินค่า “ที่ดี” ปรากฏร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะของชาวพุทธที่ดี และพบการใช้คำแสดงการประเมินค่า “สำคัญ” ปรากฏร่วมกับคำที่แสดงถึงกิจกรรมการทำบุญ เพื่อแสดงให้เห็นว่าการทำบุญเป็นกิจกรรมสำคัญที่ชาวพุทธพึงกระทำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5 พุทธศาสนิกชนจึงไม่ควรละโอกาสทำบุญในเทศกาลพิเศษอันเป็นประเพณีของไทยตามแบบอย่างชาวพุทธที่ดี
(พระพุทธศาสนา ม.4-6: 272)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงการประเมินค่า “ที่ดี” ร่วมกับการใช้คำ “ชาวพุทธ” เพื่อกล่าวถึงสิ่งที่ชาวพุทธ “ที่ดี” พึงปฏิบัติ โดยเป็นการกล่าวถึงการทำบุญในเทศกาลพิเศษซึ่งในที่นี้ ได้แก่ การทำบุญในวันเทโวโรหณะซึ่งเป็นวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์หลังจากเสด็จขึ้นไปโปรดพระพุทธมารดา ทั้งนี้ชาวพุทธ “ที่ดี” ควรทำบุญในวันทีถือเป็นเทศกาลพิเศษนี้

ตัวอย่างที่ 6 ชาวพุทธมีกิจกรรมสำคัญในวันพระ เช่น ทำบุญ ตักบาตร ฟังเทศน์ เข้าร่วมกิจกรรมกับทางวัด เป็นต้น พุทธศาสนิกชนควรถือโอกาสในวันธรรมสวนะนี้ไปวัด ให้ทาน สมาทานศีล ฟังเทศน์ ศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม ทำความเห็นให้ถูกต้อง พัฒนาชีวิตให้มีแต่คุณงามความดียิ่งขึ้นไป
(พระพุทธศาสนา ม.4-6: 273)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงการประเมินค่า “สำคัญ” ร่วมกับคำ “กิจกรรม” ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวหมายถึงรวมถึง “ทำบุญ” โดยปรากฏร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ “ชาวพุทธ” เมื่อกล่าวถึงการทำบุญ แสดงให้เห็นว่าการทำบุญเป็นกิจกรรมสำคัญที่ชาวพุทธพึงกระทำในวันพระ

4.1.1.1.2 การใช้ปฏิบัติปริจเฉท

ปริจเฉท หมายถึง หน่วยภาษาในระดับสูงกว่าประโยค เกิดจากการเรียบเรียงต่อเนื่องกันไปของประโยคอย่างมีเอกภาพ (เทพี จรัสจรุงเกียรติ, 2543: 2) ทั้งนี้ Longacre (2543 อ้างถึงใน เทพี จรัสจรุงเกียรติ, 2543: 4-5) ได้แบ่งปริจเฉทของเป็น 4 ประเภท ได้แก่ นิทานปริจเฉท (narrative discourse) ปฏิบัติปริจเฉท (procedural discourse) ปราศรัยปริจเฉท (behavioral or hortatory discourse) และทัศน์ปริจเฉท (expository discourse)

ปฏิบัติปริจเฉท (procedural discourse) หมายถึง ปริจเฉทซึ่งเป็นการลำดับเหตุการณ์ ขั้นตอน พร้อมบอกว่าควรทำอะไร อย่างไร โดยอาจไม่จำเป็นต้องบอกว่าใครเป็นผู้กระทำ ทั้งนี้จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาปรากฏการใช้ปฏิบัติปริจเฉทเพื่อนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ โดยแสดงให้เห็นสิ่งที่ชาวพุทธควรปฏิบัติซึ่งก็คือการทำบุญ ดังตัวอย่าง

- ตัวอย่างที่ 7 ข้อควรปฏิบัติในวันมาฆบูชา
1. ทำความสะอาดบริเวณบ้าน ประดับธงชาติ ธงธรรมจักร
 2. น้อมรำลึกถึงพระธรรมคุณ โดยเฉพาะบทโอวาทปาฏิโมกข์
 3. ทำบุญ ใส่บาตร หรือนำอาหารไปถวายแต่พระสงฆ์ตามประเพณี ภาคค่ำแต่งกายให้สุภาพเหมาะสม ไปร่วมประกอบพิธีเวียนเทียน ฟังพระธรรมเทศนา
 4. หลักธรรมที่ควรปฏิบัติ คือ โอวาท 3 ไม่ทำชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์
- (พระพุทธศาสนา ม.3: 54)

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้ปฏิบัติปริจเฉทเพื่อบอกสิ่งที่ควรปฏิบัติในวันมาฆบูชา ได้แก่ การทำความสะอาดบริเวณบ้าน ประดับธงชาติ ธงธรรมจักร การน้อมรำลึกถึงพระธรรมคุณ โดยเฉพาะบทโอวาทปาฏิโมกข์ การนำหลักธรรมโอวาท 3 ไม่ทำชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์มาปฏิบัติ นอกจากนี้ได้กล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งที่ควรปฏิบัติในวันมาฆบูชา นั่นก็คือการทำบุญ

- ตัวอย่างที่ 8 สรุปรูปการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ นั้น พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติดังต่อไปนี้
1. น้อมจิตระลึกถึงความสำคัญของวันนั้น แล้วบูชาพระรัตนตรัย

2. การทำบุญ ตักบาตร หรือนำอาหารไปถวายแด่พระสงฆ์ เป็นลักษณะของการส่งเสริมท่านผู้ตั้งอยู่ในคุณธรรมเท่าที่สามารถจะทำได้ ข้อนี้รวมทั้งการให้อาหารหรือทรัพย์สินช่วยเหลือผู้มีความต้องการหรือขาดแคลนด้วย
3. การช่วยชีวิตเพื่อนมนุษย์และสัตว์ เช่น การบริจาคทรัพย์สิน บำรุงโรงพยาบาล หรือองค์การการกุศล ช่วยผู้ประสบภัย การปล่อยสัตว์ที่จะถูกฆ่า เช่น ปล่อยปลา การปล่อยสัตว์ที่ถูกกักกันคุมขัง เช่น ปล่อยนก ...

(พระพุทธศาสนา ม.3 : 59)

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้ปฏิบัติปริเฉทเพื่อแนะนำแนวทางการปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยกล่าวถึงสิ่งที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็คือการทำบุญ

กลวิธีทางภาษาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ ทั้งการใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่น่าเชื่อถือศาสนาพุทธ รวมถึงการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่น่าเชื่อถือศาสนาพุทธ ซึ่งประกอบด้วยการใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและการใช้คำแสดงการประเมินค่า แสดงให้เห็นถึงกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำบุญซึ่งก็คือผู้ที่น่าเชื่อถือศาสนาพุทธในฐานะผู้ปฏิบัติกิจกรรมการทำบุญ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าการทำบุญเป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรทำในโอกาสหรือวันสำคัญทางศาสนา ทั้งนี้หากผู้ที่น่าเชื่อถือศาสนาพุทธทำบุญจะได้รับการประเมินว่าเป็นชาวพุทธที่ดี นอกจากนี้การใช้ปฏิบัติปริเฉทยังได้แนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนานั้นคือการทำบุญ การนำเสนอสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สื่อให้เห็นความคิดว่าการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ

อนึ่ง ชาวพุทธที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการรับสารผ่านหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในที่นี้ก็คือกลุ่มเด็กนักเรียนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ดังนั้นความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำจึงเป็นการแนะนำแนวปฏิบัติขั้นพื้นฐานให้แก่กลุ่มเด็กนักเรียน โดยเป็นการนำเสนอให้เห็นว่ากลุ่มเด็กนักเรียนที่น่าเชื่อถือศาสนาพุทธนั้นควรทำบุญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังนำเสนอว่าการทำบุญนั้นเป็นกิจกรรมที่สำคัญ ทั้งนี้หากกลุ่มเด็กนักเรียนต้องการเป็นชาวพุทธที่ดีสิ่งที่พึงปฏิบัติก็คือการทำบุญ

4.1.1.2 การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาพบความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำ “กตัญญู” ไว้ว่า “ว. ซึ่งรู้อุปการะที่ท่านทำให้, ซึ่งรู้คุณท่าน, เป็นคำคู่กันกับ กตเวทิตี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 6) ทั้งนี้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนามีการนำเสนอว่าการทำบุญเป็นวิธีการหนึ่งในการแสดงความกตัญญู ถือเป็นภาระลึกลับถึงบุญคุณของผู้มีพระคุณ ได้แก่ บุพการี เมื่อระลึกถึงแล้วพึงแสดงออกด้วยการตอบแทนบุญคุณ

ความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 2 กลวิธี ได้แก่ การนิยามความกตัญญู และการใช้วัจนกรรมแนะนำ ดังนี้

4.1.1.2.1 การนิยามความกตัญญู

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำ “นิยาม” ไว้ว่า “น.การกำหนด เช่น ธรรมนิยาม, ทาง, อย่าง, วิธี. ก. กำหนดหรือจำกัดความหมายที่แน่นอน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 636) ในที่นี้การนิยามความกตัญญู หมายถึง การกำหนดแบบอย่าง แนวทาง หรือวิธีที่ถือเป็นการแสดงความกตัญญู

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาปรากฏกลวิธีการนิยามความกตัญญูเพื่อสื่อความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู โดยกำหนดคุณลักษณะหรือสิ่งที่ต้องทำเพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณซึ่งก็คือการทำบุญ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 9 ลูก ๆ ควรจะทำบุญวันคล้ายวันเกิดทุกปีเพื่ออุทิศส่วนบุญให้ท่านเป็นการตอบแทนคุณ

(พระพุทธศาสนา ม.4-6: 294)

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นการนิยามความกตัญญูด้วยการกำหนดสิ่งที่ควรทำ นั่นคือการทำบุญวันคล้ายวันเกิดแล้วอุทิศส่วนบุญเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

ตัวอย่างที่ 10 การทำบุญอัฐิ คือ การทำบุญเนื่องจากปรารภการตายหรือวันคล้ายวันตายของญาติหรือผู้ที่เป็นที่รัก ... เป็นการประกาศคุณความดีของผู้ตาย เป็นการแสดงคุณธรรมความกตัญญูให้เป็นที่

ปรากฏด้วยการทำบุญอุทิศส่วนกุศลตามหลักคำสอนใน
พระพุทธศาสนา เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นในการทำความดี

(พระพุทธศาสนา ม.4-6: 296)

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นการนิยามความกตัญญูด้วยการกำหนดว่า
การทำบุญอุทิศซึ่งเป็นการทำบุญในโอกาสวันคล้ายวันตายของญาติหรือผู้ที่เป็นที่รักเป็นวิธีการหนึ่งที่จะ
แสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณด้วยการทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับตามหลักคำสอนใน
พระพุทธศาสนา

4.1.1.2.2 การใช้วจนกรรม

การใช้วจนกรรม คือ การใช้ภาษาเพื่อแสดงเจตนาบางประการของผู้พูด
โดยถ้อยคำที่ใช้สื่อสารกันนั้นมักมีเจตนาบางอย่างอยู่ด้วย เช่น ขอร้อง เชิญชวน เตือน เป็นต้น

เซอร์ล (Searle, 1976 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2555, น.29) ได้
เสนอการจัดกลุ่มวจนกรรมเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวจนกรรมบอกกล่าว (representatives) กลุ่ม
วจนกรรมชี้แนะ (directives) กลุ่มวจนกรรมผูกมัด (commissives) กลุ่มวจนกรรมแสดงความรู้สึก
(expressives) และกลุ่มวจนกรรมประกาศ (declaratives)

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชา
พระพุทธศาสนาปรากฏวจนกรรมที่เกี่ยวข้องกับความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู ได้แก่
วจนกรรมแนะนำซึ่งอยู่ในกลุ่มวจนกรรมชี้แนะ ดังนี้

4.1.1.2.2.1 วจนกรรมแนะนำ

วจนกรรมแนะนำเป็นวจนกรรมที่เสนอแนะหรือต้องการให้เกิดการ
กระทำที่เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ ปรากฏรูปภาษาที่แสดงวจนกรรมแนะนำ ได้แก่ “เสนอแนะ”
“แนะนำ” ผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะใช้วจนกรรมแนะนำเพื่อเสนอแนะว่าลูก ๆ
ควรแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณด้วยการทำบุญ แสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นวิธีการหนึ่งที่จะ
แสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 11 วันเกิดเป็นวันที่ผู้ให้กำเนิดต้องทนทุกข์ทรมานแสนสาหัส เสี่ยง
เป็นเสี่ยงตาย แต่เมื่อเห็นลูกคลอดออกมามีชีวิต กลับมีความสุข
ลิ้มทุกข์นั้นได้ นี่คือน้ำใจของผู้ให้กำเนิด จึงแนะนำว่าลูก ๆ ควรจะ
ตอบแทนคุณด้วยการทำบุญวันคล้ายวันเกิดทุกปี เพื่ออุทิศส่วน

บุญให้ท่าน ถ้าท่านยังมีชีวิตอยู่ ควรให้ท่านร่วมทำบุญด้วย จะทำให้ท่านมีความสุข และทำให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่ญาติทั้งหลาย

(พระพุทธศาสนา ม.4-6: 294)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงความรักของแม่ผู้ให้กำเนิดที่ต้องทนทุกข์ทรมานแสนสาหัส เสี่ยงเป็นเสี่ยงตายในวันที่จะคลอดลูก เมื่อลูกคลอดออกมามีชีวิตอย่างปลอดภัย แม่ก็มีความสุข และลืมทุกข์นั้นไปได้ ทั้งหมดนี้เป็นเพราะความรักที่แม่มีต่อลูก กล่าวได้ว่าสิ่งนี้เป็นบุญคุณของแม่ที่มีต่อลูก ดังนั้นผู้เขียนจึงแนะนำลูกว่าควรจะตอบแทนบุญคุณของแม่ด้วยการทำบุญวันคล้ายวันเกิดทุกปี เพื่ออุทิศส่วนบุญให้ท่าน การกระทำดังกล่าวถือเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณผ่านการทำบุญ

ตัวอย่างที่ 12 การทำหน้าที่ในฐานะพ่อแม่ของท่านทั้งสอง เป็นการสร้างอุปการคุณแก่ลูกอย่างไม่มีวันสิ้นสุด ... เมื่อลูกได้รับการสงเคราะห์และการปฏิบัติอย่างนี้แล้ว จึงแนะนำว่าควรตระหนักรู้ถึงอุปการคุณของท่าน และต้องตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ให้ถูกต้องเหมาะสม ด้วยการทำตามหน้าที่ของลูกที่ดี 5 ประการ คือ 1) ท่านเลี้ยงดูเรามาแล้ว ต้องเลี้ยงดูท่านให้มีความสุข 2) ช่วยทำกิจการงานของท่าน 3) ดำรงวงศ์ตระกูลให้เจริญสืบไป 4) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท บวชเรียนให้เมื่อมีโอกาส 5) เมื่อท่านสิ้นชีวิตไปแล้ว ทำบุญอุทิศส่วนบุญให้ท่าน

(พระพุทธศาสนา ม.2: 163)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงพ่อแม่ที่มีอุปการคุณแก่ลูกอย่างไม่มีวันสิ้นสุด ผู้เขียนจึงแนะนำว่าลูกควรตระหนักรู้ถึงอุปการคุณของท่านและต้องตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ให้ถูกต้องเหมาะสม ด้วยการทำตามหน้าที่ของลูกที่ดี 5 ประการ โดยประการที่ 5 กล่าวว่าเมื่อท่านสิ้นชีวิตไปแล้ว ทำบุญอุทิศส่วนบุญให้ท่าน การกระทำดังกล่าวถือเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่ด้วยการทำบุญอุทิศส่วนบุญให้ท่านเมื่อท่านสิ้นชีวิตไปแล้ว

กลวิธีทางภาษาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ การนิยามความกตัญญูและการใช้วัจนกรรมแนะนำสื่อให้เห็นความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู โดยทำให้เห็นว่าการทำบุญมีความ

เกี่ยวข้องกับการแสดงความกตัญญู ด้วยการกำหนดและแนะนำสิ่งที่ลูกควรทำนั้นคือการทำบุญเพื่อแสดงถึงความกตัญญู เป็นการตอบแทนบุญคุณต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา การนำเสนอดังกล่าวเป็นการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีให้แก่กลุ่มเด็กนักเรียนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการรับสารผ่านหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ให้รู้จักแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ รู้จักตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ โดยเฉพาะการแสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่ที่ถือเป็นบุคคลความสำคัญที่ผูกพันใกล้ชิดกับกลุ่มเด็กนักเรียน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ทำให้สังคมเกิดความมั่นคง นอกจากนี้ยังทำให้กลุ่มเป้าหมายของการรับสารผ่านหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาเห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่ดีเป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาได้วิธีหนึ่ง

4.1.2 ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา

ความคิดเกี่ยวกับบุญที่กล่าวถึงบุญในฐานะที่เป็นผลหรืออานิสงส์จากการทำความดีที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาประกอบด้วยความคิดหลัก 1 ประการ คือ บุญทำให้เกิดความสุข ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.2.1 บุญทำให้เกิดความสุข

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้คำจำกัดความคำว่า “สุข” ไว้ว่า “น. ความสบายกายสบายใจ เช่น ขอให้ยุติมีสุข เกิดมาก็มีสุขบ้างทุกข์บ้าง, มักใช้เข้ากับคำ เป็น เช่น ขอให้อยู่เย็นเป็นสุข ขอให้เป็นสุข ๆ นะ. ว. สบายกายสบายใจ เช่น เดียวนี้เขาอยู่สุขสบายดี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1241) ในทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของความสุขไว้สองนัยด้วยกัน นัยแรก ความสุข หมายถึง สภาพที่ทนได้ง่าย ตรงข้ามกับความทุกข์ ซึ่งหมายถึง สภาพที่ทนได้ยาก นัยที่สอง ความสุข หมายถึง ภาวะที่สิ้นกิเลสทั้งปวงหรือภาวะที่ปราศจากตัณหา ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา พระพุทธศาสนาเรียกความสุขประเภทนี้ว่า “นิพพานสุข” โดยถือว่าเป็นสุขสูงสุดของมนุษย์ (พระครูวิมลธรรมรังสี และคณะ, 2560: 15-16)

กล่าวได้ว่าความสุข คือ ความสบายกายและสบายใจ เป็นสภาวะที่ปราศจากความเจ็บปวดทรมานทางกายและทางใจ ปราศจากกิเลส มีจิตใจที่เบิกบาน บริสุทธิ์ ความสุขถือเป็นสิ่งที่มนุษย์ปรารถนา เป็นจุดหมายประการหนึ่งของชีวิต

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาพบความคิดบุญทำให้เกิดความสุข โดยนำเสนอให้เห็นว่าผลของการทำบุญนั้นทำให้เกิดความสุขอันได้แก่ ความสงบ ความเบิกบานสบายใจ รวมถึงการมีจิตใจที่สะอาดปราศจากกิเลส ความคิดดังกล่าวนี้

นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 3 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้ประโยคแสดงเหตุผล และการใช้วัจนกรรม ดังนี้

4.1.2.1.1 การเลือกใช้คำศัพท์

จากการศึกษาพบการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในตัวบทวรรณกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ การใช้คำที่สื่อถึงความสุขดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุข ในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำที่สื่อถึงความสุข	ความสุข เจตสิกสุข ความสุขทางใจ

4.1.2.1.1.1 การใช้คำที่สื่อถึงความสุข

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนามีการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายสื่อถึงความสุข โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นทำให้เกิดความสุข ดังนี้

ตัวอย่างที่ 13 เจตสิกสุข ความสุขทางใจ เป็นความสุขที่เกิดจากการได้ทำสิ่งดี ๆ ไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม เช่น การบริจาคทานหรือการให้สิ่งของที่จำเป็นแก่คนยากจน การทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่จากไป การถวายอาหารบิณฑบาตแด่พระภิกษุสงฆ์ ...

(พระพุทธศาสนา ม.1: 68)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “เจตสิกสุข” ซึ่งหมายถึง “ความสุขทางใจ” เพื่อสื่อถึง “ความสุข” ที่เกิดจากการทำสิ่งที่ดี ๆ เช่น การบริจาคทานหรือการให้สิ่งของที่จำเป็นแก่คนยากจน การทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่จากไป การถวายอาหารบิณฑบาตแด่พระภิกษุสงฆ์

4.1.2.1.2 การใช้ประโยคแสดงเหตุผล

การใช้ประโยคแสดงเหตุผลเป็นกลวิธีทางภาษาที่ทำให้ผู้อ่านคล้อยตามลักษณะของประโยคแสดงเหตุผลประกอบด้วยเนื้อความ 2 ส่วน คือ ส่วนที่มีเนื้อความกล่าวถึงเหตุ และส่วนที่มีเนื้อความกล่าวถึงผล

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาพบว่ามีการใช้ประโยคแสดงเหตุผลเพื่อสื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุข ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 14 การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาดังกล่าว เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 เป็นการสั่งสมบุญตั้งแต่ขั้นต้น คือ ทาน ศีล จนถึงขั้นสูง คือ ภาวนา การสั่งสมบุญตามวิธีทั้ง 3 ส่งผลให้ได้รับความสุข

(พระพุทธศาสนา ม.2: 108-109)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ส่งผลให้” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผลระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาดังกล่าว เรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ 3 เป็นการสั่งสมบุญตั้งแต่ขั้นต้น คือ ทาน ศีล จนถึงขั้นสูง คือ ภาวนา” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “ได้รับความสุข” แสดงให้เห็นผลที่ได้รับจากการทำบุญตามบุญกิริยาวัตถุ 3 ว่าจะทำให้ผู้ทำบุญได้รับความสุข

4.1.2.1.3 การใช้วัจนกรรม

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาปรากฏวัจนกรรมที่เกี่ยวข้องกับความคิดบุญทำให้เกิดความสุข ได้แก่ วัจนกรรมอธิบายซึ่งอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว ดังนี้

4.1.2.1.1.1 วัจนกรรมอธิบาย

วัจนกรรมอธิบายเป็นวัจนกรรมที่ใช้อธิบาย ขยายความ ให้รายละเอียดสิ่งต่าง ๆ ที่นำเสนอให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาใช้วัจนกรรมอธิบายในการสื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุข โดยการอธิบายขยายความ และให้รายละเอียดเกี่ยวกับบุญและการทำบุญด้วยการยกตัวอย่าง รวมถึงการให้เหตุผลเพื่อ

แสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นทำให้เกิดความสบายใจ ทำให้มีจิตใจสะอาด ปราศจากกิเลส ดังตัวอย่างต่อไป

ตัวอย่างที่ 15 เจตสิกสุข ความสุขทางใจ เป็นความสุขที่เกิดจากการได้ทำสิ่งดี ๆ ไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม เช่น การบริจาคทานหรือการให้สิ่งของที่จำเป็นแก่คนยากจน การทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ไม่ไป การถวายอาหารบิณฑบาตแด่พระภิกษุสงฆ์ ...

(พระพุทธศาสนา ม.1: 68)

ตัวอย่างนี้เป็นกรณีอธิบายถึงวิธีการที่จะทำให้เกิดเจตสิกสุขหรือความสุขทางใจว่าสามารถสร้างได้จากการได้ทำสิ่งดี ๆ ทำสิ่งที่ไม่ผิดกฎหมายและไม่ผิดศีลธรรม โดยได้ยกตัวอย่างการกระทำต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้เกิดความสุขทางใจ ได้แก่ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ไม่ไป หรือการถวายอาหารบิณฑบาตแด่พระภิกษุสงฆ์ การอธิบายด้วยการยกตัวอย่างทั้งหมดนี้เพื่อแสดงให้เห็นผู้บริโภควาทกรรม ซึ่งได้แก่เด็กนักเรียนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เห็นถึงวิธีการทำบุญที่จะสามารถทำให้เกิดความสุขทางใจได้

ตัวอย่างที่ 16 สุขุ ปุณฺณสฺส อัจจโย : การสั่งสมบุญย่อมนำสุขมาให้
คำว่า บุญ มีความหมายหลายอย่าง เช่น หมายถึง (1) เครื่องชำระจิตใจที่แปดเปื้อนด้วยบาปมานานให้หมดไป (2) ความดีหรือกุศล (3) ความสุข (4) ความประพฤตินอกทางกาย วาจา และใจ บุญจำแนกตามวิธีทำ มี 3 ประเภท คือ

1. ทานมัย ทำบุญด้วยการให้ทาน
2. สีลมัย ทำบุญด้วยการรักษาศีล
3. ภวานามัย ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา ซึ่งมี 2 อย่าง ได้แก่ จิตตภาวนา การเจริญสมถกรรมฐานให้เกิดสมาธิ และปัญญาภาวนา การเจริญวิปัสสนาให้เกิดปัญญา

การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาดังกล่าว เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 เป็นการสั่งสมบุญตั้งแต่ขั้นต้น คือ ทาน ศีล จนถึงขั้นสูง คือ ภาวนา การสั่งสมบุญตามวิธีทั้ง 3 ส่งผลให้ได้รับความสุขทั้งในชาตินี้ ชาติหน้า และไม่ต้องเกิดอีก เพราะได้ชำระ

จิตจนสะอาดปราศจากกิเลสทั้งหมดบรรลุเป็นพระอรหันต์ ผู้ที่สั่ง
สมบุญถึงขั้นนี้ย่อมได้รับยกย่องนับถือในสังคมของผู้มีธรรม

(พระพุทธศาสนา ม.2: 108-109)

ตัวอย่างนี้เป็นการอธิบายพุทธศาสนสุภาษิต “สุโข ปุณฺณสุส
อุจฺจโย” ซึ่งหมายถึง “การสั่งสมบุญย่อมนำสุขมาให้” โดยกล่าวถึงความหมายของบุญว่ามีหลาย
ประการ จากนั้นกล่าวถึงวิธีการทำบุญที่เรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ 3 อันเป็นการสั่งสมบุญโดยเริ่มจากการ
สั่งสมบุญขั้นต้น ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล และการสั่งสมบุญขั้นสูง ได้แก่ การเจริญภาวนา

การอธิบายดังกล่าวเป็นการอธิบายวิธีการทำบุญตั้งแต่ระดับที่ง่าย
ที่สุดคือการให้ทาน ต่อมาเป็นการรักษาศีล ซึ่งเป็นวิธีการทำบุญที่ยากขึ้น กล่าวคือ ผู้ทำบุญจะต้องใช้
ความอดทนอดกลั้นในการระงับจิตใจ เพื่อพึงละเว้นข้อห้ามต่าง ๆ และประการสุดท้ายเป็นการทำบุญ
ที่ปฏิบัติได้ยากที่สุด คือ การเจริญภาวนาที่ผู้ปฏิบัติจะต้องอาศัยความอดทนและความเพียรพยายาม
จึงจะประสบความสำเร็จ การอธิบายวิธีการทำบุญเหล่านี้ทำให้เข้าใจวิธีการสั่งสมบุญ ซึ่งการสั่งสมบุญ
ด้วยวิธีดังกล่าวจะส่งผลให้ได้รับความสุข เพราะได้ชำระจิตจนสะอาดปราศจากกิเลส

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาที่มี
กลุ่มเป้าหมายในการนำเสนอเป็นกลุ่มเด็กนักเรียนนั้นมีการนำเสนอความคิดว่าบุญทำให้เกิดความสุข
ผ่านกลวิธีทางภาษา ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้ประโยคแสดงเหตุผล และการใช้วัจนกรรม
อธิบาย เพื่อทำให้เห็นว่าการทำบุญนั้นส่งผลให้เกิดความสุข โดยเฉพาะความสุขทางใจอันเป็นความสุข
ที่เกิดจากการได้ทำสิ่งดี ๆ รวมถึงการมีจิตใจที่สะอาดปราศจากกิเลส

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นวาทกรรม
ที่มีกลุ่มเป้าหมายในการนำเสนอเป็นกลุ่มเด็กนักเรียนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ พบความคิดสำคัญ
ทั้งหมด 3 ประการ แบ่งเป็น

1. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ
ได้แก่ 1) การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ และ 2) การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู

ความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำมุ่งนำเสนอให้ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ
โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กนักเรียนทำบุญ เนื่องจากการทำบุญเป็นแนวปฏิบัติขั้นพื้นฐานของ
ชาวพุทธ โดยกลวิธีทางภาษาที่ใช่มุ่งนำเสนอให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเกี่ยวข้องกับผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ
โดยตรง อีกทั้งยังเน้นย้ำให้เห็นว่าเมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นโอกาสสำคัญตามคตินิยมของ
ชาวพุทธนั้นควรทำบุญ นอกจากนี้ยังประเมินค่าการทำบุญว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญ หากกลุ่มเด็ก

นักเรียนต้องการเป็นชาวพุทธที่ดีสิ่งที่พึงปฏิบัติก็คือการทำบุญ ทั้งนี้การทำบุญนั้นถือเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป

ความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูมุ่งนำเสนอให้ผู้บริโภควาทกรรมหรือกลุ่มเด็กนักเรียนเข้าใจว่าการทำบุญเป็นวิธีการแสดงความกตัญญูได้วิธีหนึ่ง เป็นการปลูกฝังพฤติกรรมทั้งพฤติกรรมการทำบุญและพฤติกรรมความกตัญญู กล่าวคือ กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูทำให้เห็นว่าการทำงานบุญมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงความกตัญญู โดยกำหนดและชี้แนะให้เด็กนักเรียนทำบุญเพื่อแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ รู้จักตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ

2. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 1 ประการ คือ บุญทำให้เกิดความสุข

ความคิดบุญทำให้เกิดความสุขมุ่งนำเสนอให้เห็นผลของการทำบุญว่าการทำบุญนั้นก่อให้เกิดความสุข โดยเฉพาะความสุขทางใจ เพื่อชักชวนให้ผู้บริโภควาทกรรมซึ่งก็คือกลุ่มเด็กนักเรียนเกิดความปรารถนาที่จะทำบุญ โดยใช้ผลของการทำบุญเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความปรารถนาในการทำบุญ กล่าวคือ เมื่อทำบุญแล้วจะได้รับความสุขเป็นผลตอบแทน โดยเฉพาะความสุขทางใจอันเป็นความสุขที่เกิดจากการได้ทำสิ่งดี ๆ รวมถึงการมีจิตใจที่สะอาดปราศจากกิเลส

ความคิดเกี่ยวกับบุญทั้ง 3 ประการดังที่ได้กล่าวมามีส่วนในการชี้แนะพฤติกรรมของผู้บริโภควาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งได้แก่กลุ่มเด็กนักเรียนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ให้ทำบุญโดยมีความสุขเป็นเหตุจูงใจให้เกิดความปรารถนาในการทำบุญ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการหล่อหลอมและปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เด็กนักเรียนมีคุณสมบัติของชาวพุทธที่ดีและสมาชิกที่ดีของสังคมตามที่ผู้ผลิตวาทกรรมต้องการด้วยการปลูกฝังพฤติกรรมความกตัญญูผ่านการทำบุญด้วย โดยการทำบุญนั้นถือเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เป็นการตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณได้ด้วย

4.2 ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือธรรมะ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำและความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ รวม 5 ประการ ได้แก่

1. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ 2) การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู และ 3) การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ

2. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) บุญทำให้เกิดความสุข และ 2) บุญมีผลต่อดวงชะตา

ความคิดดังกล่าวข้างต้นสื่อผ่านกลวิธีทางภาษาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นกรกระทำในหนังสือธรรมะ

ความคิดเกี่ยวกับบุญที่กล่าวถึงบุญในฐานะการกระทำที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะประกอบด้วยความคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่

1. การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ
2. การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู
3. การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ

ความคิดดังกล่าวมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1.1 การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ โดยเฉพาะการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาซึ่งถือเป็นวันสำคัญตามคติความเชื่อในศาสนาพุทธ ความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 7 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การอ้างส่วนใหญ่ การใช้มูลบท และการใช้ประโยคแสดงเหตุผล การใช้ปฏิบัติปริจเฉท และการใช้คำขวัญ ดังนี้

4.2.1.1.1 การเลือกใช้คำศัพท์

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ได้แก่ การใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ การใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการใช้คำแสดงการประเมินค่า การเลือกใช้คำดังกล่าวเป็นการเน้นย้ำและแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเกี่ยวข้องกับผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ โดยเมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนาซึ่งถือเป็นวันสำคัญตามคติความเชื่อในศาสนาพุทธนั้น สิ่งที่ควรทำคือการทำบุญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในหนังสือธรรมะ

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ	ชาวพุทธ พุทธบริษัท พุทธศาสนิกชน อุบาสก อุบาสิกา

4.2.1.1.1.1 การใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธแทนการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงบุคคลทั่วไปเมื่อกล่าวถึงการทำบุญ แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญในพระพุทธศาสนาคือบุคคลที่นับถือศาสนาพุทธ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 17 การสร้างบุญของพุทธศาสนิกชนนิยมทำกันมากในรูปแบบของการให้ทาน

(ตักบาตร สังฆทาน อุทิศบุญอย่างไรให้ปาฏิหาริย์เกิด: 8)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำว่า “พุทธศาสนิกชน” ซึ่งหมายถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเมื่อกล่าวถึงการทำบุญ สื่อให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเกี่ยวข้องกับผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ โดยกล่าวถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธว่านิยมทำบุญด้วยการให้ทาน

ตัวอย่างที่ 18 แม้ว่าการพยายามรักษาศีลอุโบสถจะเป็นเรื่องยาก แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นเรื่องท้าทาย ผมจึงขอให้เราทุกคนเอาชนะกิเลสตัณหา พร้อม ๆ กับเจริญชวนให้มารักษาศีลอุโบสถในวันพระกันเถอะครับชาวพุทธ

(บุญใหญ่พลิกชีวิต: 102)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ชาวพุทธ” เมื่อกล่าวถึงการทำบุญ โดยเป็นการเชิญชวนให้ชาวพุทธทำบุญด้วยการรักษาศีลอุโบสถในวันพระเพื่อช่วยขจัดกิเลสตัณหา

นอกจากการใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธแล้ว ยังพบคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธในการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ได้แก่ การใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและการใช้คำแสดงการประเมินค่าเพื่อแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นกิจกรรมที่ชาวพุทธนิยมปฏิบัติเมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนแสดงให้เห็นว่าการทำบุญเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นกิจกรรมสำคัญที่พึงกระทำ ดังนี้

**ตารางที่ 8 แสดงคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมในการนำเสนอความคิด
การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในหนังสือธรรมะ**

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	วันพระ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา วันออกพรรษา วันตักบาตรเทโว โรหณะ ประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา
คำแสดงการประเมินค่า	จำเป็น สำคัญ

4.2.1.1.2 การใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ เพื่อกล่าวถึงโอกาสสำคัญที่สัมพันธ์กับการทำบุญ เป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่าวันสำคัญทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นวันสำคัญที่ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธจะแสดงออกด้วยการทำบุญซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญของการเป็นชาวพุทธ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 19 การตักบาตรเป็นการถวายทานแด่พระสงฆ์และสามเณร ซึ่งวิธีการทำบุญนั้นก็ให้นำเอาข้าวและกับใส่บาตรให้พระและเณร ชาวพุทธจะนิยมทำกันในทุกวันพระ คือ ขึ้น 8 ค่ำ และขึ้น 15 ค่ำ หรือในวันสำคัญต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันสงกรานต์
(แก้กรรม-ทำบุญอย่างไรให้ชีวิตพ้นทุกข์: 25)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงวิธีการทำบุญด้วยการตักบาตรซึ่งเป็นการถวายทานด้วยการนำเอาข้าวและกับใส่บาตรให้พระและเณร การทำบุญด้วยการตักบาตรดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ชาวพุทธจะนิยมทำกันในทุกวันพระ คือ ขึ้น 8 ค่ำ และขึ้น 15 ค่ำ หรือในวันสำคัญต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันสงกรานต์ แสดงให้เห็นและเป็นการเน้นย้ำว่าในวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับศาสนานั้น สิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำคือการทำบุญ

ตัวอย่างที่ 20 ประเพณีตักบาตรเทโวเป็นประเพณีที่ทำกันมาอย่างยาวนาน การที่พุทธบริษัทได้มีส่วนร่วมในประเพณีสำคัญทางพุทธศาสนา ย่อม

เป็นการจรรโลงพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป นอกจากจะได้ทำบุญ ด้วยการใส่บาตรพระแล้ว ในวันนี้มักจะมีการฟังเทศน์ฟังธรรม เรียกว่าท่านสามารถทำบุญได้หลาย ๆ ทางด้วยกัน

(บุญสร้างปาฏิหาริย์ฯ: 18-19)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ ซึ่งจะทำกันในวัน แรม 1 ค่ำ เดือน 11 หลังวันออกพรรษา ถือเป็นประเพณีสำคัญทางพุทธศาสนา ทั้งนี้ในประเพณี ดังกล่าว “พุทธบริษัท” ซึ่งหมายถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธสามารถทำบุญได้หลายทาง ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญด้วยการใส่บาตรพระ การฟังเทศน์ฟังธรรม การนำเสนอดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในวันสำคัญทาง พุทธศาสนานั้นเป็นโอกาสสำคัญที่ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธจะได้ทำบุญได้หลากหลายวิธี

4.2.1.1.1.3 การใช้คำแสดงการประเมินค่า

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบการใช้คำ แสดงการประเมินค่า “จำเป็น” “สำคัญ” ปรากฏร่วมกับคำที่แสดงถึงกิจกรรมการทำบุญ เพื่อแสดง ให้เห็นว่าการทำบุญเป็นกิจกรรมสำคัญที่ชาวพุทธพึงกระทำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 21 บุญหรือคุณงามความดีนั้นเป็นของจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชาวพุทธ
(ตักบาตร สังฆทาน อุทิศบุญอย่างไรให้ปาฏิหาริย์เกิด: 8)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงการประเมินค่า “จำเป็น” ร่วมกับ “บุญ” โดยปรากฏร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ “ชาวพุทธ” เพื่อแสดงให้เห็นว่าบุญหรือ คุณงามความดีนั้นเป็นของจำเป็นหรือมีความสำคัญ เป็นสิ่งที่ชาวพุทธต้องกระทำ

ตัวอย่างที่ 22 ชาวพุทธไม่ควรละเลยเรื่องบุญทานการกุศล แต่ถือเอาการบุญการ กุศลเป็นเรื่องสำคัญ

(รู้ทันกรรมและไขชานการบุญ: 8)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงการประเมินค่า “สำคัญ” ร่วมกับ “การ บุญการกุศล” โดยปรากฏร่วมกับคำ “ชาวพุทธ” แสดงให้เห็นว่าการทำบุญเป็นกิจกรรมสำคัญของ ชาวพุทธที่ชาวพุทธพึงกระทำ เป็นสิ่งที่ไม่ควรละเลย

4.2.1.1.2 การใช้คำแสดงทัศนภาวะ

จากการศึกษาพบการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” และ “ต้อง” เพื่อแสดงให้เห็นแนวปฏิบัติของชาวพุทธ โดยสื่อความคิดว่าการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในวัฏพวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 23 เราควรทำบุญด้วยการรักษาศีล 5 ทุกวัน และหาโอกาสรักษาศีลอุโบสถทุกวันพระ เพื่อประโยชน์และเพื่อความสุขที่เราจะได้รับยาวนานแสนนาน ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

(บุญใหญ่พลิกชีวิต: 102)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” เพื่อแนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติ ได้แก่ การทำบุญด้วยการรักษาศีล 5 ทุกวัน รวมถึงการรักษาศีลอุโบสถหรือศีล 8 ในวันพระ ทั้งนี้การทำบุญดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดความสุขทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

ตัวอย่างที่ 24 นอกจากชาวพุทธจะพึงพระรัตนตรัยแล้ว ชาวพุทธจะต้องเป็นนักบุญคือเป็นผู้สร้างบุญกุศลไว้เป็นที่พึ่งพิงอย่างจริงจังอีกด้วย

(รู้ทันกรรมและไขชานการบุญ: 8)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง” เพื่อแสดงให้เห็นสิ่งที่ชาวพุทธต้องปฏิบัติ นั่นคือการเป็นนักบุญ สร้างบุญกุศลไว้เป็นที่พึ่ง แสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่ชาวพุทธต้องกระทำ

4.2.1.1.3 การอ้างส่วนใหญ่

การอ้างส่วนใหญ่เป็นการเลือกใช้คำที่มีความหมายอ้างถึงบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งอาจเป็นสังคมจริงหรือสังคมที่ถูกสร้างขึ้นในเรื่องเล่า (วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554: 86) จากการศึกษาพวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบว่ามีการใช้การอ้างส่วนใหญ่ กล่าวคือ มีการเลือกใช้คำเพื่ออ้างถึงคนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น ทั้งหลาย ส่วนใหญ่ ซึ่งมีความหมายสื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมหรือคนไทยทุกคนล้วนทำบุญ ทั้งที่จริงแล้วทุกคนในสังคมอาจไม่ได้มีพฤติกรรมเช่นนั้น การอ้างถึงบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำบุญเพื่อให้อ่านคล้อยตามและเห็นว่าบุญนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่พึงกระทำดังที่วัฏพวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพยายามสร้างและสื่อไปยังผู้อ่าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 25 อุบาสก อุบาสิกาทั้งหลายพึงทำบุญ ปฏิบัติศาสนกิจ สืบทอด
แนวคิดพระพุทธศาสนา

(ทำบุญอุทิศกุศลแรง: 19)

จากตัวอย่างมีการใช้คำว่า “ทั้งหลาย” ประกอบกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ “อุบาสก” “อุบาสิกา” โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่พึงกระทำ กล่าวคือ คนที่นับถือศาสนาพุทธจำนวนมากในสังคมนั้นควรทำบุญปฏิบัติศาสนกิจ เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา

ตัวอย่างที่ 26 ชาวพุทธส่วนใหญ่จะมาร่วมทำบุญในวันสำคัญ ๆ ทางศาสนา ใส่
บาตร รักษาศีล ฟังธรรม

(เส้นทางบุญ รู้แล้วไม่ตาย: 32)

จากตัวอย่างมีการใช้คำว่า “ส่วนใหญ่” ประกอบกับคำที่สื่อถึงชาวพุทธ “ชาวพุทธ” เมื่อกล่าวถึงการทำบุญ เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนที่นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่ในสังคมนั้นร่วมทำบุญในวันสำคัญ ๆ ทางศาสนา

4.2.1.1.4 การใช้มูลบท

มูลบท คือ ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนซึ่งสะท้อนจากการใช้รูปภาษาบางชนิด เช่น รูปภาษาที่ใช้อ้างถึง (referring expressions) ชื่อเฉพาะ (proper names) คำกริยากลุ่มแนะนำความ (implicative verbs) คำกริยากลุ่มบ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพ (change of state verbs) อนุภาคยบอเวลา (temporal clauses) และรูปภาษาบ่งการเกิดซ้ำ (iteratives) (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 83-89) มูลบทเกี่ยวข้องกับความหมายหรือความรู้ซึ่งถือว่าเป็นจริงตามที่กล่าวไว้ในตัวบท ผู้รับสารจำเป็นต้องใช้ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับตัวบท (Benwell and Stokoe, 2006: 114 อ้างถึงใน ศิริพร ภัคดิมาสุข, 2561: 125)

การใช้มูลบทจะแสดงให้เห็นสมมติฐานเบื้องหลังถ้อยคำ เป็นสิ่งที่ใช้เพื่อสื่อว่ามีความรู้หรือความเชื่อบางอย่างอยู่เบื้องหลังถ้อยคำแต่ไม่ได้พูดออกมา (Mey, 1993) การยอมรับถ้อยคำหนึ่ง ๆ ก็เท่ากับยอมรับมูลบทที่แฝงอยู่เบื้องหลังถ้อยคำนั้น ๆ ด้วย

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะปรากฏการใช้มูลบทที่สื่อให้เห็นว่าการทำบุญเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 27 ชาวพุทธมีหน้าที่สืบสานประเพณีการทำบุญ ด้วยการทำบุญเมื่อถึงวันสำคัญต่าง ๆ

(แก้กรรม-ทำบุญอย่างไรให้ชีวิตพ้นทุกข์: 45)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ “สืบสาน” ซึ่งเป็นคำกริยากลุ่มแนวความเมื่อกล่าวถึง “ประเพณีการทำบุญ” คำกริยาดังกล่าวนั้นเห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่ดี ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม คนในสังคมจึงนิยมประพฤติปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมาตั้งแต่อดีตจนเป็นแบบแผนประเพณี ดังนั้นชาวพุทธจึงควรจะปฏิบัติให้ดำรงอยู่ต่อไป โดยถือเป็นหน้าที่ที่ชาวพุทธพึงกระทำด้วยความรับผิดชอบ

4.2.1.1.5 การใช้ประโยคแสดงเหตุผล

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบว่ามีการใช้ประโยคแสดงเหตุผลเพื่อสื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 28 ด้วยเหตุที่การทำบุญมีอานิสงส์มากมาย ดังนั้นเราควรเร่งทำบุญอันจะนำมาซึ่งอานิสงส์เหล่านั้น

(บุญสร้างปาฏิหาริย์ฯ: 199)

ตัวอย่างที่ 29 การทำบุญแล้วจะได้รับผลบุญตอบแทนกลับมา ดังนั้นชาวพุทธจึงหมั่นทำบุญอย่างสม่ำเสมอ

(แก้กรรม-ทำบุญอย่างไรให้ชีวิตพ้นทุกข์: 17)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ด้วยเหตุที่...ดังนั้น” “ดังนั้น...จึง” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล โดยกล่าวถึงการทำบุญว่ามีอานิสงส์หรือสามารถส่งผลให้ได้รับผลตอบแทนกลับมา ก่อให้เกิดข้อสรุปอันเป็นผลที่ตามมาซึ่งก็คือ “เราควรเร่งทำบุญ” “ชาวพุทธจึงหมั่นทำบุญสม่ำเสมอ” ทั้งนี้ผู้เขียนใช้ผลจากการทำบุญเพื่อโน้มน้าวให้เห็นว่าชาวพุทธนั้นควรทำบุญ เพื่อที่จะได้รับผลจากการทำบุญนั้น

4.2.1.1.6 การใช้ปฏิบัติปริจเฉท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะปรากฏการใช้ปฏิบัติปริจเฉทเพื่อนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 30 ชาวพุทธจะต้องถือพระรัตนตรัยไว้เป็นสรณะ ให้มีพระอยู่คู่ใจ ไม่ลบหลู่หรือไม่ละทิ้งพระรัตนตรัย และจะต้องจริงจังในการบำเพ็ญบุญให้ครบวงจรทั้ง 3 ประการที่กล่าวมาคือ

1. ให้ทาน
2. รักษาศีล
3. เจริญภาวนา

จึงจะได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชน

(รู้ทันกรรมและไขชานการบุญ: 67-68)

ตัวอย่างนี้เป็นการใช้ปฏิบัติปริเฉทเพื่อบอกสิ่งทีควรปฏิบัติในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน ได้แก่ การทำบุญให้ครบ 3 ประการ ซึ่งประกอบด้วยการให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา

4.2.1.1.7 การใช้คำขวัญ

คำขวัญ หมายถึง ถ้อยคำที่แต่งขึ้นเพื่อเตือนใจหรือเพื่อให้เป็นสิริมงคล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 258) มีลักษณะเป็นข้อความขนาดสั้น บางครั้งมีการใช้สัมผัสคล้องจองเพื่อให้จดจำได้ง่าย ในที่นี้จะหมายความรวมถึงถ้อยคำที่หลักแหลมชวนให้คิดในลักษณะของคำคม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 258) ด้วย

การใช้คำขวัญนั้นถือเป็นการใช้ภาษาเพื่อชี้้นำให้เกิดการปฏิบัติตามบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมสังคม เนื่องจากคำขวัญเป็นการชี้้นำโดยให้เหตุผลและเตือนสติให้ปฏิบัติตามด้วยวิธีการที่ไม่รุนแรงมากนัก (Bellak, 1942 อ้างถึงใน วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554: 102)

จากการศึกษาพบการใช้คำขวัญเพื่อสื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในวัฒนธรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 31 บรรพบุรุษของเราสอนให้ลูกหลานทำบุญด้วยการใส่บาตรและทำสังฆทานกันมานานถ่ายทอดมาหลายชั่วอายุคน ถึงกับมีคำขวัญเป็นสูตรสำเร็จว่า “เข้าไต่ยังไม่ไต่ทำบุญใส่บาตร เข้านั้นก็อย่าเพิ่งกินข้าว”

(ตักบาตร สังฆทาน อุทิศบุญอย่างไรให้ปาฏิหาริย์เกิด: 8)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำขวัญ “เข้าไยยังไม่ได้ทำบุญใส่บาตร เข้านั้นก็อย่าเพิ่งกินข้าว” แทรกอยู่ในตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ เพื่อสื่อให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ควรทำก่อนเริ่มกิจกรรมอื่น ๆ ในแต่ละวัน หากยังไม่ได้ทำบุญก็อย่าเพิ่งกินข้าว เป็นการใช้ข้อความขนาดสั้น เพื่อให้จดจำได้ง่ายในการปลูกฝังพฤติกรรมแก่ลูกหลานให้เห็นว่าการบุญนั้นเป็นสิ่งที่พึงกระทำ ให้รู้จักทำบุญในทุก ๆ วันก่อนจะทำกิจกรรมอื่น ๆ

ตัวอย่างที่ 32 “บุญ ยิ่งทำยิ่งได้”

หมั่นทำบุญให้มากเข้าไว้ จะได้รับผลในสักวัน

(ทำง่ายได้บุญ: 39)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำขวัญที่เป็นข้อความขนาดสั้น “บุญ ยิ่งทำยิ่งได้” เพื่อสื่อให้เห็นว่าการทำบุญมากจะยิ่งทำให้ได้บุญมากตามไปด้วย นำไปสู่การปลูกฝังพฤติกรรมการทำบุญให้เกิดการทำบุญอย่างสม่ำเสมอ

การใช้คำขวัญเหล่านี้เป็นการนำเสนอให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เป็นสิ่งที่ยิ่งทำมาก จะได้รับผลมากตามไปด้วย โดยใช้ข้อความขนาดสั้นที่สื่อความได้ชัดเจนทำให้จดจำได้ง่าย ซึ่งมีส่วนในการชี้แนะให้ผู้บริโภคคาทอลิกนำไปปฏิบัติตาม การใช้คำขวัญดังกล่าวจึงตอกย้ำให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่พึงกระทำ

กลวิธีทางภาษาที่ได้กล่าวมา ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ ทั้งการใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ การใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการใช้คำแสดงการประเมินค่า รวมถึงการใช้คำแสดงทัศนภาวะ การอ้างส่วนใหญ่ การใช้มูลบท การใช้ประโยคแสดงเหตุผล การใช้ปฏิบัติปริเฉท และการใช้คำขวัญ สื่อให้เห็นความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ โดยนำเสนอให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเกี่ยวข้องกับคนที่นับถือศาสนาพุทธ เป็นกิจกรรมสำคัญที่ชาวพุทธยึดถือปฏิบัติกันมา และควรสืบสานรวมทั้งปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมการทำบุญจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะในวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับศาสนานั้นชาวพุทธทั้งหลายควรไปทำบุญ สิ่งเหล่านี้ตอกย้ำให้เห็นความคิดที่ผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะต้องการนำเสนอและปลูกฝังว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ

4.2.1.2 การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญกับความกตัญญูมีความสัมพันธ์กัน

กล่าวคือ การทำบุญ การชักชวนให้ทำบุญเป็นวิธีการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ในขณะที่เดียวกันการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณนั้นก็ถือเป็นการทำบุญ คือ เป็นการกระทำที่เป็นความดีที่ส่งผลให้ได้บุญ การนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูนั้นเป็นการตอกย้ำให้เห็นความสำคัญของความกตัญญูในสังคมไทยผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ

ความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 4 กลวิธี ได้แก่ การนิยามความกตัญญู การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้สหบท และการใช้ประโยคแสดงเหตุผล ดังนี้

4.2.1.2.1 การนิยามความกตัญญู

จากการศึกษาพบกลวิธีนิยามความกตัญญูเพื่อสื่อความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูในตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ โดยกำหนดให้เห็นว่าการเป็นผู้ที่มีความกตัญญูนั้นทำได้ด้วยการทำบุญ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 33 เมื่อใดก็ตามที่ทำความดีหรือมีจิตที่บริสุทธิ์ สว่าง สงบแล้ว เรา อุทิศบุญกุศลไปให้เหล่าบรรพบุรุษของเรา ผู้ที่มีพระคุณของเราทั้งที่มีชีวิตอยู่และผู้ล่วงลับดับขันธไปแล้ว เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณ ...

(ตักบาตร สังฆทาน อุทิศบุญอย่างไรให้ปฎิหาริย์เกิด: 107)

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นการนิยามความกตัญญูด้วยการกำหนดว่าการอุทิศบุญกุศลไปให้บรรพบุรุษและ 124 ผู้ที่มีพระคุณทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และเสียชีวิตไปแล้วนั้นถือเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

ตัวอย่างที่ 34 ส่วนผู้ที่พ่อแม่เสียไปแล้ว หนทางที่เราสามารถทดแทนบุญคุณได้ก็คือการทำบุญแล้วอุทิศบุญให้ท่าน

(บุญใหญ่พลิกชีวิต: 156)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นการทำบุญแล้วอุทิศบุญให้พ่อแม่ที่เสียชีวิตไปแล้วเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อพ่อแม่ได้ ซึ่งเป็นการกำหนดคุณลักษณะของผู้ที่มีความกตัญญูว่าสามารถแสดงออกได้ด้วยการทำบุญ

4.2.1.2.2 การใช้คำแสดงทัศนภาวะ

จากการศึกษาพบว่ามีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” และ “ต้อง” เพื่อสื่อความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ โดยแนะนำว่าความกตัญญูเป็นสิ่งที่ควรกระทำเพื่อให้ได้บุญ ในขณะที่เดียวกันก็ควรทำบุญเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญู ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 35 ผู้ใดแสวงหาภิกษาโดยชอบ แล้วเลี้ยงมารดาและบิดา ผู้นั้นย่อมได้บุญเป็นอันมากเราในฐานะลูกไม่ควรจะคาดหวังมรดกจากท่านตรงกันข้าม เราต่างหากที่ต้องเลี้ยงดูท่านด้วยเงินของเรา
(บุญใหญ่พลิกชีวิต: 154)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง” เพื่อแนะนำสิ่งที่ลูกควรปฏิบัติต่อมารดาและบิดา โดยลูกไม่ควรคาดหวังมรดกจากท่าน แต่ต้องเลี้ยงดูท่านเพื่อตอบแทนบุญคุณ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะทำให้ได้บุญมาก

ตัวอย่างที่ 36 ท่านต้องรู้จักกตัญญูกตเวทีต่อผู้ที่เคยมีบุญคุณทุกคน ไม่จำกัดว่าต้องเป็นบุพการีผู้ให้กำเนิดเท่านั้น ผู้ใดที่เคยมีอุปการคุณ ไม่ว่าจะ เป็นครูบาอาจารย์ มิตรสหาย ญาติสนิท พี่ น้อง หรือผู้ที่เคยให้ความช่วยเหลือ โดยควรทำบุญระลึกถึงพระคุณตอบแทนคุณของบุคคลเหล่านั้นด้วย
(บุญสร้างปาฏิหาริย์: 101)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” เพื่อแนะนำสิ่งที่บุคคลควรปฏิบัติต่อผู้ที่มีบุญคุณทุกคน ไม่ว่าจะ เป็นบุพการี ครูบาอาจารย์ มิตรสหาย ญาติสนิท พี่ น้อง หรือผู้ที่เคยให้ความช่วยเหลือ ด้วยการทำบุญเพื่อระลึกถึงพระคุณตอบแทนคุณของบุคคลเหล่านั้น แสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นถือเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณได้

4.2.1.2.3 การใช้สหพท

สหพทเป็นแหล่งรวมของที่มาและเนื้อหาที่มีความหลากหลายที่ปรากฏอยู่ด้วยการอ้างอิงถึงตัวบทอื่น ทั้งนี้ตัวบทต่าง ๆ จะเพิ่มเติมด้วยการแทรกตัวบทอื่น ๆ ซึ่งอาจจะแบ่งได้อย่างชัดเจนหรืออาจจะผสมผสานอยู่ภายในตัวบท (Fairclough, 1992: 85)

จันทิมา อังคพนชกิจ (2554: 2-4) กล่าวถึงตัวบทที่เกิดขึ้นในปัจจุบันว่ามีลักษณะเป็นพหุนิยมหรือสหสาขามากขึ้น ตัวบทจะไม่เป็นตัวบทที่มีเพียงชนิดและรูปแบบเดียว แต่จะเป็นตัวบทที่มีลักษณะหลากหลาย เป็นการผสมผสานระหว่างตัวบทหนึ่งกับตัวบทอื่น ๆ ที่ได้มีการผลิตแล้วก่อนหน้านี้ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงสหบทว่าเกิดขึ้นจากความคิดพื้นฐานว่าการผลิตตัวบทแต่ละครั้งนั้น จะต้องมิตัวบทที่มีมาก่อนหน้าแล้ว ถ้อยคำที่สื่อสารกันในชีวิตประจำวันล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลหรืออยู่ท่ามกลางถ้อยคำที่มีอยู่ก่อนแล้ว เพียงแต่นำมากล่าวซ้ำหรือกล่าวใหม่ตามวัตถุประสงค์ที่ต่างกันออกไป ตัวบทที่ปรากฏเป็นเพียงการผลิตซ้ำจากตัวบทอื่น ๆ ที่มีมาก่อน โดยนำมาถ่ายทอดในรูปแบบของตัวบทใหม่ เน้นย้ำขึ้นใหม่ และอยู่ในบริบทใหม่ตามเงื่อนไขที่มีอยู่ในบริบทนั้น ๆ

กล่าวได้ว่าการใช้สหบทเป็นลักษณะของตัวบทที่สื่อให้รู้ว่ามีความคิดอื่นหรือตัวบทอื่นที่มีอยู่ก่อนแล้วปรากฏอยู่ด้วย โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงตอบสนอง ตอบโต้ หรือปฏิสัมพันธ์กับตัวบทหรือวาทกรรมที่มีอยู่ก่อน

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะปรากฏการใช้สหบทที่สื่อให้เห็นความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การอ้างพระธรรมอาจารย์ และการอ้างพระไตรปิฎก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1.2.3.1 การอ้างพระธรรมอาจารย์

การอ้างพระธรรมอาจารย์เป็นการอ้างคำกล่าวของปูชนียาจารย์ที่สั่งสอนทางธรรม ซึ่งหมายถึงพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดและสั่งสอนธรรมะให้แก่ประชาชน การอ้างพระธรรมอาจารย์เป็นกลวิธีทางภาษาประการหนึ่งที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะที่สื่อให้เห็นความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู โดยเป็นการอ้างถึงคำสอนบุคคลที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับในทางธรรมว่าสิ่งที่ตัวบทวาทกรรมนี้นำเสนอเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 37 หลวงพ่อบริชาสอนมาตลอดว่า “ถ้ารับสิ่งของจากใคร มึงควรทำบุญให้ธรรมทานหรือวิธีการดำเนินชีวิตกับเขาตอบแทนต่อผู้มีพระคุณ”

(บุญติดจรวด: 54)

จากตัวอย่างมีการใช้สหบทกล่าวอ้างถึงคำสอนของพระธรรมอาจารย์ คือ หลวงพ่อบริชา หรือพระครูบรรพตพัฒนคุณ วัดเขาอิติสุโคโต ว่าถ้ารับสิ่งของมาจาก

ผู้ใดแล้ว ก็ควรตอบแทนบุญคุณผู้หนึ่งด้วยการทำบุญให้ธรรมทานหรือให้วิธีการดำเนินชีวิต แสดงให้เห็นว่าการแสดงความกตัญญู รู้จักตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณนั้นสามารถทำได้ด้วยการทำบุญ การอ้ำคำกล่าวของหลวงพ่อปรีชาซึ่งมีลูกศิษย์ที่เคารพนับถือจำนวนมาก ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสิ่งที่ผู้ผลิตตัวบวหากรรมนำเสนอ ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้บริโภคความทรมานนำไปปฏิบัติตาม

4.2.1.2.3.2 การอ้ำพระไตรปิฎก

การอ้ำพระไตรปิฎกเป็นการอ้ำข้อความหรือเรื่องเล่าที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่รวบรวมพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า การอ้ำพระไตรปิฎกดังกล่าวเป็นกลวิธีทางภาษาที่สร้างความน่าเชื่อถือให้กับสิ่งที่ตัวบวหากรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะนำเสนอ โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญเป็นวิธีการแสดงความกตัญญูได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 38 “ไม่ว่าเราจะมียายได้แค่ไหน ขอให้พยายามแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งให้ท่านเป็นประจำ แม้ว่าพ่อแม่ของบางคนอาจจะไม่เดือดร้อน มีกินมีใช้อยู่แล้ว แต่หากท่านได้นำเงินของเราไปใช้อุปโภคบริโภค เราในฐานะลูกก็ได้บุญมาก และยังทำให้ท่านมีความสุขใจที่ได้ใช้เงินลูกด้วย ... สอดคล้องกับพระไตรปิฎก เล่มที่ 15 ข้อ 713 ว่า “ผู้ใดแสวงหาภิกษาโดยชอบ แล้วเลี้ยงมารดาและบิดา ผู้นั้นย่อมได้บุญเป็นอันมาก”

(บุญใหญ่พลิกชีวิต: 154)

จากตัวอย่างมีการอ้ำถึงข้อความในพระไตรปิฎก เล่มที่ 15 ข้อ 713 เพื่อสนับสนุนความคิดที่ผู้ผลิตวาทกรรมต้องการนำเสนอให้เห็นว่าการที่ลูกนำเงินไปเลี้ยงดูพ่อแม่ให้นำไปใช้ในการอุปโภคบริโภคอันเป็นการตอบแทนบุญคุณนั้น ทำให้ลูกได้บุญมาก ซึ่งสอดคล้องกับพระไตรปิฎกที่กล่าวว่า “ผู้ใดแสวงหาภิกษาโดยชอบ แล้วเลี้ยงมารดาและบิดา ผู้นั้นย่อมได้บุญเป็นอันมาก” การยกข้อความจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวช่วยสร้างความน่าเชื่อถือส่งผลให้เกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติตาม ด้วยการเลี้ยงดูพ่อแม่เพื่อตอบแทนพระคุณซึ่งถือเป็นการทำความดีที่ทำให้ได้บุญมาก

ตัวอย่างที่ 39 นอกจากเราจะเลี้ยงดูพ่อแม่แล้ว พระพุทธเจ้าบอกเอาไว้ว่า (พระไตรปิฎกเล่มที่ 20 ข้อ 238) เมื่อไรก็ตามที่เราสามารถช่วย

พ่อแม่ที่ไม่มีศรัทธาในพุทธศาสนา (อย่างถูกต้อง) ให้กลายเป็นผู้ที่มีศรัทธา (อย่างถูกต้อง) ช่วยพ่อแม่ที่ไม่ค่อยทำบุญให้กลายเป็นผู้ที่ทำบุญสม่ำเสมอ ช่วยพ่อแม่ที่ไม่มีศีลให้กลายเป็นผู้มีศีล การกระทำแบบนี้ถึงจะถือได้ว่าสามารถตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ได้อย่างเหมาะสม

(บุญใหญ่พลิกชีวิต: 155)

จากตัวอย่างมีการอ้างถึงข้อความในพระไตรปิฎก เล่มที่ 20 ข้อ 238 โดยแสดงให้เห็นว่าการช่วยให้พ่อแม่มีศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง รู้จักทำบุญอย่างสม่ำเสมอ และเป็นผู้มีศีลนั้น ถือเป็นการตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ได้อย่างเหมาะสม

4.2.1.2.3 การใช้ประโยชน์แสดงเหตุผล

จากการศึกษาข้อมูลพบว่ามีการใช้ประโยชน์แสดงเหตุผลเพื่อสื่อความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 40 ด้วยเหตุที่เมื่อทำบุญแล้วสามารถอุทิศส่งต่อผลบุญให้ผู้มีพระคุณได้ ดังนั้นถือได้ว่าการทำบุญเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณได้ทางหนึ่ง

(คู่มือสร้างบุญ: 25)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ด้วยเหตุที่ ... ดังนั้น” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผลระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “เมื่อทำบุญแล้วสามารถอุทิศส่งต่อผลบุญให้ผู้มีพระคุณได้” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “ถือได้ว่าการทำบุญเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณได้ทางหนึ่ง” แสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นการแสดงความกตัญญูได้วิธีหนึ่ง

ตัวอย่างที่ 41 กำลังบุญที่ได้รับจากการตอบแทนคุณของผู้มีอุปการะ จะทำให้เป็นเกราะป้องกันจากอันตรายนานัปการ และเป็นหลักประกันว่าไม่มีวันเข้าตาจน

(บุญสร้างปาฏิหาริย์: 102)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “จะทำให้” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล ระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “กำลังบุญที่ได้รับจากการตอบแทนคุณของผู้มีอุปการะ” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “เป็นเกราะป้องกันจากอันตรายนานัปการ และเป็นหลักประกันว่าไม่มีวันเข้าตาจน” แสดงให้เห็นว่าการตอบแทนผู้มีพระคุณนั้นถือเป็นการทำความดี ทำให้ได้บุญ และผลบุญนั้นส่งผลให้ปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ และไม่มีวันเข้าตาจน

กลวิธีทางภาษาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ การนิยามความกตัญญู การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้สัพพท และการใช้ประโยคแสดงเหตุผล สืบให้เห็นความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญกับความกตัญญูมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ การทำบุญนั้นถือเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ในขณะที่เดียวกันการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณนั้นก็ถือเป็นการกระทำความดีที่ส่งผลให้ได้บุญด้วย ทั้งนี้การนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะทำให้เชื่อได้ว่าการทำบุญนั้นสามารถตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณได้ อันมีส่วนในการส่งเสริมให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดการทำความดีเพื่อแสดงความกตัญญู อีกทั้งยังสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ โดยทำให้เห็นว่าการแสดงความกตัญญูนั้นเป็นการกระทำที่ทำให้ได้บุญ ซึ่งส่งผลดีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ที่มีพฤติกรรมดังกล่าว

4.2.1.3 การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ

“ธุรกิจ” หมายถึง การดำเนินกิจกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อก่อให้เกิดสินค้าหรือบริการโดยมีการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายสินค้าและบริการนั้นไปยังบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น ส่งผลให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมแม้ว่ากิจกรรมนั้นจะมีความเสี่ยงเกิดขึ้นก็ตาม โดยวัตถุประสงค์ลำดับแรกของการประกอบธุรกิจก็คือการแสวงหาผลกำไรที่อาจอยู่ในรูปของตัวเงินหรือผลตอบแทนจากการลงทุน (อนิวัช แก้วจางง, 2553: 1-2)

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจโดยมีการกล่าวถึงบุญและการทำบุญว่าเป็นวัตถุ/สินค้า และเป็นการลงทุนที่ต้องบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์หรือได้รับผลประโยชน์สูงสุดคือได้กำไรจากการลงทุนนั้น ซึ่งเป็นไปตามระบบการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือการซื้อขายสินค้าและบริการ เป็นระบบเศรษฐกิจหรืออาชีพเพื่อหวังผลกำไร (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2559: 21) มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อหวังผลตอบแทน ให้ความสำคัญกับการลงทุน โดยต้องมีการบริหารจัดการการลงทุนที่มุ่งเน้นการทำกำไรเป็นหลัก

ความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 3 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้วัจนกรรม และการใช้อุปลักษณ์ ดังนี้

4.2.1.3.1 การเลือกใช้คำศัพท์

จากการศึกษาพบการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจในตัวบทวรรณกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ ได้แก่ การใช้คำที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

ตารางที่ 9 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจในหนังสือธรรมะ

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ	เวลา ปัจจัย เงิน จำกัด คุ่มค่า บริหาร เหมาะสม

4.2.1.3.1.1 การใช้คำที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบว่ามี การเลือกใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเพื่อสื่อความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจ โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นต้องบริหารและจัดการทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นเวลาและปัจจัย (เงิน) ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ซึ่งในที่นี้หมายถึงการได้บุญมากที่สุด อันเป็นการบริหารการทำบุญในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่มีเวลาและปัจจัยอย่างจำกัด เพื่อให้ผู้ทำบุญได้รับผลจากการทำบุญอย่างเต็มที่และคุ้มค่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 42 หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้เราค้นพบว่า ในพระไตรปิฎกมีตัวอย่างการทำบุญแบบไหนที่ได้บุญมากเป็นพิเศษ ได้บุญมากเพราะอะไร รวมถึงทำแล้วจะได้อะไรกลับมา จึงเหมาะสำหรับผู้ที่ มีเวลา หรือมี ปัจจัย (เงิน) ที่ค่อนข้างจำกัด แล้วกำลังมองหาการทำบุญที่จะช่วยให้เราสามารถ ใช้เงินและเวลาได้อย่างคุ้มค่า ได้บุญมากขึ้นโดยใช้ เงินและเวลาเท่าเดิม

(บุญใหญ่พลิกชีวิต: คำนำผู้เขียน)

ตัวอย่างที่ 43 เราทุกคนควรจะต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจอย่างถี่ถ้วนว่า เราจะ บริหารเงิน ที่เรามีอย่างไรให้เหมาะสม ไม่ให้ชีวิตในชาตินี้

อัดคัตขัดสนเกินไป (เงินที่ใช้) และให้มีอนาคตที่มั่นคง (เงินเก็บ)
 และในขณะเดียวกันก็ต้องทำบุญให้มากพอที่จะทำให้ชีวิตชาติ
 ต่อไปของเรามีความเป็นอยู่ที่ดีมากพอด้วย (เงินที่ทำบุญ)
 (บุญใหญ่พลิกชีวิต: 53)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการเลือกใช้คำศัพท์ “เวลา” “ปัจจัย” “เงิน” ซึ่งมีอยู่อย่าง “จำกัด” จึงต้องใช้อย่าง “คุ้มค่า” เพื่อช่วยในการทำบุญให้ได้บุญมาก รวมถึงต้อง “บริหาร” การเงินอย่าง “เหมาะสม” ไม่ว่าจะเป็นเงินสำหรับใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ เงินเก็บ และเงินสำหรับการทำบุญ เพื่อวางแผนชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งในชาตินี้และชาติหน้า การใช้ชุดคำศัพท์ดังกล่าวเมื่อกกล่าวถึงการทำบุญแสดงแนวคิดการบริหารจัดการทางธุรกิจที่ต้องบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์หรือกำไรสูงสุด เพื่อให้เห็นว่าบุญนั้นเป็นเรื่องที่สามารถบริหารจัดการได้ เพื่อให้ผู้ทำบุญได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการกระทำหรือลงทุนด้วยเวลาหรือปัจจัยที่มีอยู่อย่างจำกัด แสดงให้เห็นความคิดเชิงธุรกิจในการนำเสนอความคิดเรื่องบุญ

4.2.1.3.2 การใช้วจนกรรม

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะปรากฏวจนกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจ ได้แก่ วจนกรรมแนะนำซึ่งอยู่ในกลุ่มวจนกรรมชั้นนำ ดังนี้

4.1.1.3.2.1 วจนกรรมแนะนำ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบว่าผู้ผลิตวาทกรรมใช้วจนกรรมแนะนำเพื่อเสนอแนะวิธีการทำบุญแก่ผู้อ่านว่าทำบุญแล้วควรหวังผลจากการทำบุญโดยการอธิษฐานหรือขอพร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 44 ดังนั้นจึงไม่ต้องกังวลว่าจะทำบุญกับพระสงฆ์ที่ตีมีเนื่อนาบุญสูง
 หรือไม่ ขอแค่ให้เราทำจิตใจให้บริสุทธิ์ สะอาด ก็รับอานิสงส์บุญ
 อย่างเต็มที่ ไม่มีกรรมทางการปรามาสอะโรมาชวางกัน แต่มี
 ข้อปลีกย่อยที่สำคัญมากอยากจะบอกให้ทราบ แนะนำเพิ่มเติมก็
 คือ ข้าวปลาอาหาร สิ่งของที่นำไปใส่บาตรพระหรือในสังฆทานนั้น
 ควรจะเป็นสิ่งของที่ดี ประณีต มีคุณภาพ ควรมีการพิจารณาวัตถุ
 ทานนั้นอย่างประณีตที่สุดเท่าที่เราจะทำได้ ... เมื่อเสร็จจากการ

ทำบุญแล้วควรอธิษฐานจิตร่วมมหาบุญกุศล ขอพระบารมีของ
พระพุทธรูปประธานพรให้ชีวิตนั้นมีความสุข ความขัดข้องความ
ไม่มีในชีวิตอย่าได้บังเกิดขึ้นนับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ... ต่อจากนี้
ไปชีวิตจะรุ่งเรืองพูนสุขด้วยพลาณภาพแห่งบุญนั้นพาไป

(สร้างบุญแบบฉลาดให้ได้บุญมาก: 39-41)

จากตัวอย่างผู้เขียนกล่าวแนะนำการทำบุญด้วยการใส่บาตรหรือถวายสังฆทานว่าของที่จะนำไปใส่บาตรหรือถวายพระนั้นควรเป็นสิ่งของที่ดี มีคุณภาพ และเมื่อทำบุญแล้วควรอธิษฐานขอพร แสดงให้เห็นถึงความคิดเกี่ยวกับการทำบุญเพื่อหวังผลตอบแทนซึ่งเป็นวิธีคิดทางธุรกิจ กล่าวคือ เมื่อทำบุญแล้วควรได้รับสิ่งตอบแทนจากการทำบุญนั้น ซึ่งเป็นลักษณะของการลงทุนเพื่อหวังผลกำไรหรือผลตอบแทน โดยผลตอบแทนที่อธิษฐานหรือขอพรจากการทำบุญให้เกิดผลหรือประโยชน์ ได้แก่ ความขัดข้องความไม่มีในชีวิตอย่าได้บังเกิด ซึ่งก็คือขอให้ชีวิตปราศจากความขัดสน มี (ทรัพย์สิน) ใช้จ่ายไม่ขัดข้อง ส่งผลให้ชีวิต “รุ่งเรืองพูนสุข” ได้

4.2.1.3.3 การใช้อุปลักษณ์

การใช้อุปลักษณ์เป็นลักษณะการใช้ภาษาแบบเปรียบเทียบที่ผู้ใช้ภาษาใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันหรือเรียกอีกอย่างได้ว่า “ถ้อยคำอุปลักษณ์” (metaphorical expressions) เป็นสิ่งที่ได้มาจากระบบวิธีคิดหรือมโนทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษาได้รับมาจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์วัฒนธรรมและสังคมของผู้ใช้ภาษานั้นๆ ดังนั้นอุปลักษณ์จึงไม่ได้เป็นเพียงถ้อยคำหรือรูปภาพที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในชีวิตประจำวันแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนความคิดและการกระทำของมนุษย์ได้

การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวคิดเดิมเป็นการศึกษาอุปลักษณ์ในฐานะที่เป็นโวหารภาพพจน์ (Figure of speech) ซึ่งเป็นเครื่องมือทางวรรณศิลป์ที่ผู้แต่งใช้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกไปสู่ผู้อ่าน ที่ก่อให้เกิดความงามหรือสุนทรียภาพในการประพันธ์ ที่ผ่านมาการศึกษาอุปลักษณ์จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์อุปลักษณ์ในฐานะที่เป็นศิลปะของการประพันธ์ที่ก่อให้เกิดความงามทางวรรณศิลป์

ต่อมาเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ได้เสนอแนวคิดใหม่ของการศึกษาอุปลักษณ์ในมุมมองภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive linguistics) กล่าวคืออุปลักษณ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสร้างงานประพันธ์เท่านั้น แต่อุปลักษณ์เป็นผลผลิตที่สะท้อนให้เห็นกระบวนการคิด การทำความเข้าใจ และเรียนรู้ประสบการณ์นามธรรมต่าง ๆ โดยนามทัศน์

นามธรรมที่ต้องการเรียนรู้ไปเปรียบเทียบกับอีกมโนทัศน์หนึ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่า เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยที่เราไม่รู้ตัว (วรวรรณา เพ็ชรกิจ, 2551: 13)

อุปลักษณะที่สะท้อนให้เห็นการกระทำและความคิดของมนุษย์มีใช้อยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวันโดยผู้ใช้ภาษาไม่รู้ตัวว่าตนเองกำลังใช้อุปลักษณะนั้นเรียกว่ามโนอุปลักษณะซึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งที่นำมาเปรียบนั้นมาจากต่างวงความหมายกัน (Lakoff and Johnson, 1980: 3-9) และมีกระบวนการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายต้นทางซึ่งเป็นแบบเปรียบ (source domain) ไปยังวงความหมายปลายทางซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบ (target domain)

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบการใช้อุปลักษณะที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจ ดังนี้

4.2.1.3.3.1 [บุญ คือ สิ่งที่สามารถสร้างได้]

จากการศึกษาพบถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์ว่าบุญคือสิ่งที่สร้างได้ โดยใช้คำ “ทำ” “สร้าง” “เสริม” เช่น

ตัวอย่างที่ 45 เราสามารถทำบุญได้ด้วยการชักชวนให้ผู้อื่นทำบุญ ยินดีที่ผู้อื่นทำบุญ สรรเสริญเวลาที่ผู้อื่นทำบุญ
(บุญใหญ่พลิกชีวิต: 8)

ตัวอย่างที่ 46 วิธีสร้างบุญแบบสร้างสรรคให้ “บุญ” ที่คุณทำเป็น “กุศล” มากกว่าเดิม
(คู่มือทำบุญ: 11)

ตัวอย่างที่ 47 ตั้งหน้าตั้งตาพยายามสร้างบุญประกอบกรรมดีกันให้มากเข้าไว้ เพื่อการมีชีวิตที่มีความสุข
(ทำง่ายได้บุญ: 7)

ตัวอย่างที่ 48 การสร้างพระพุทธรูปเสมือนหนึ่งเป็นการเสริมบุญเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้หยั่งรากลึก เป็นการสร้างความคงทนถาวรให้เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา
(บุญสร้างปาฏิหาริย์ฯ: 36)

จากตัวอย่างที่ 45 – 48 มีการใช้คำ “ทำ” “สร้าง” “เสริม” ถ้อยคำเหล่านี้แสดงการเปรียบเทียบบุญกับสิ่งสร้างขึ้นได้ โดยสามารถสร้างให้มีขึ้นหรือทำให้เกิดขึ้นได้ สะท้อนมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าบุญเป็นวัตถุที่สามารถสร้างหรือทำให้เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ยังสามารถทำให้บุญที่มีอยู่นั้นอยู่ในสถานะที่มั่นคงขึ้นได้ด้วย

4.2.1.3.3.2 [บุญ คือ สสารที่มีปริมาณ]

จากการศึกษาพบถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนมโนทัศน์ว่าบุญคือ สสารที่มีปริมาณ โดยใช้คำ “ปริมาณ” “สะสม” “เก็บ” “แบ่ง” “หมด” “มาก” “น้อย” “เยอะ” เช่น

- ตัวอย่างที่ 49 ปริมาณบุญก็ไม่ได้เกี่ยวกับจำนวนเสมอไป (ทำง่ายได้บุญ: 142)
- ตัวอย่างที่ 50 ถึงแม้เราจะไม่สุขสบายเต็มที่ เพราะสะสมบุญไว้ไม่มากพอ แต่ก็คงไม่ลำบากเกินไป เพราะอย่างน้อยเราก็ยังได้เคยสะสมบุญไว้บ้างแล้ว (ทำง่ายได้บุญ: 26)
- ตัวอย่างที่ 51 วิธีหนึ่งในการสะสมบุญที่ดียิ่งสำหรับการนี้คือการทำทานด้วยการช่วยเหลือผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทยของเรา (คู่มือทำบุญ: 27)
- ตัวอย่างที่ 52 ไปทำบุญมาแล้วเหอ แบ่งบุญให้บ้างสิ (ทำง่ายได้บุญ: 38)
- ตัวอย่างที่ 53 การทำสิ่งใดจะได้บุญมากหรือน้อยนั้นมีตัวชี้วัดง่าย ๆ ที่เราท่านก็น่าจะสามารถทราบได้ว่าทำสิ่งใดแล้วจะได้บุญมาก (ทำง่ายได้บุญ: 46)

ตัวอย่างที่ 54 บุญที่ทำไว้หมดเสียก่อน ก็จำเป็นต้องไปจุดใหม่
(ทำง่ายได้บุญ: 19)

ตัวอย่างที่ 55 มันต้องมีวิธีที่ได้บุญเยอะ ๆ สิ
(ทำง่ายได้บุญ: 46)

จากตัวอย่างที่ 49 – 55 มีการใช้คำ “ปริมาณ” “สะสม” “เก็บ” “แบ่ง” “หมด” “มาก” “น้อย” “เยอะ” การใช้คำเหล่านี้เป็นการกล่าวเปรียบบุญกับสสารที่มีปริมาณ สามารถนับจำนวนได้ สะท้อนมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าบุญเป็นวัตถุสิ่งของที่สามารถเก็บสะสม หรือเพิ่มพูนให้มีปริมาณมากขึ้นได้ แบ่งให้กันได้ ในขณะที่เดียวกันบุญก็สามารถลดลงหรือหมดไปได้

4.2.1.3.3 [บุญ คือ สินค้า]

จากการศึกษาพบถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนทัศนคติว่าบุญคือสินค้า เป็นของที่มีค่ามีราคา โดยใช้คำ “ผลิต” “เลือก” “ซื้อ” “ซื้อปิ้ง” “มีค่า” “สินค้า” เช่น

ตัวอย่างที่ 56 หากเราทำได้ทำอาหารทานก็เปรียบเหมือนเรามีเครื่องจักรผลิตบุญให้ตลอดเวลา
(บุญใหญ่พลิกชีวิต: 28)

ตัวอย่างที่ 57 บุญวางอยู่ทุกที่ เลือก ๆ แล้วซื้อได้ฟรี สบายใจ สบายใจ
(ซื้อปิ้งบุญ: ปก)

ตัวอย่างที่ 58 บุญมีอยู่ทุกหนทุกแห่งทุกเวลา รอให้เราเก็บเกี่ยวเอามาใส่ชีวิตแล้วจะรอช้อยู่ไย เรามาซื้อปิ้งบุญกันเถอะ
(ซื้อปิ้งบุญ: ปก)

จากตัวอย่างที่ 56 – 58 มีการใช้คำ “ผลิต” “เลือก” “ซื้อ” “ซื้อปิ้ง” ถ้อยคำเหล่านี้เป็นถ้อยคำที่ใช้ในแวดวงการค้าขายสินค้า สะท้อนมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าบุญเป็นสินค้า เป็นสิ่งที่มีราคาสามารถเลือกซื้อได้ตามความพอใจ ซึ่งมุมมองดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบุญนั้นเป็นสินค้า เป็นของมีค่า ผู้ทำบุญสามารถหาซื้อหรือ “เลือกซื้อ” ได้ง่ายและสะดวกสบาย

การใช้อุปลักษณ์ [บุญ คือ สิ่งที่สามารถสร้างขึ้นได้] [บุญ คือ สสารที่มีปริมาณ] และ [บุญ คือ สิ้นค้า] ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นความคิดว่าบุญเป็นวัตถุ/สินค้า เป็นปัจจัยในการทำธุรกิจ โดยบุญนั้นสามารถสร้างให้มีขึ้นหรือทำให้เกิดขึ้นได้ สามารถเก็บ สะสม หรือเพิ่มพูนให้มีปริมาณมากขึ้นได้ ในขณะที่เดียวกันบุญก็สามารถลดลงหรือหมดไปได้ นอกจากนี้บุญยังเป็นสิ่งที่มีราคา เป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนได้

4.2.1.3.3.4 [การทำบุญ คือ การลงทุน]

จากการศึกษาพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมุมมองทัศนคติว่าการทำบุญคือการลงทุน โดยใช้คำ “ต้นทุน” “บัญชี” “ทรัพย์สิน” “กำไร” “ดอกผล” เช่น

- ตัวอย่างที่ 59 บุญที่ต้นทุนต่ำ แต่ผลที่ได้รับกลับสูงเป็นพิเศษ
(บุญใหญ่พลิกชีวิต: ปก)
- ตัวอย่างที่ 60 หากเปรียบในรูปของบัญชีบุญจึงเปรียบได้กับทรัพย์สิน ใครมีมากก็จะร่ำรวย
(บัญชีบุญ ดอกเบี้ยบาป: 5)
- ตัวอย่างที่ 61 หากมีกำไรเป็นบุญก็ควรทำต่อไป และทำให้มากยิ่งขึ้นในทุกโอกาส
(บัญชีบุญ ดอกเบี้ยบาป: 30-31)
- ตัวอย่างที่ 62 แนวทางการสั่งสมบุญในจิต เพื่อดอกผลที่ดีในชีวิต ไม่ติดลบไปถึงชาติหน้า
(บุญใหญ่พลิกชีวิต: ปก)

จากตัวอย่างที่ 59 – 62 มีการใช้คำ “ต้นทุน” “บัญชี” “ทรัพย์สิน” “กำไร” “ดอกผล” ถ้อยคำเหล่านี้เป็นถ้อยคำที่ใช้ในแวดวงการลงทุนและการทำธุรกิจ สะท้อนมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าการทำบุญเป็นการลงทุนทางธุรกิจ มีต้นทุน มีทรัพย์สิน เกี่ยวข้องกับกำไร ดอกผล โดยผู้ทำบุญสามารถบริหารจัดการบุญเพื่อให้ได้กำไรหรือผลตอบแทนสูงสุดต่อการทำบุญในแต่ละครั้งได้

การใช้อุปลักษณ์ [การทำบุญ คือ การลงทุน] นั้นแสดงให้เห็นว่า
การทำบุญเป็นการลงทุนทางธุรกิจที่ต้องมีการวางแผน โดยผู้ทำบุญสามารถบริหารจัดการการทำบุญ
เพื่อให้ได้กำไรหรือผลตอบแทน

4.2.1.3.3.5 [การทำบุญ คือ การทำการเกษตร]

จากการศึกษาพยางค์อุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่าการทำบุญคือการทำการเกษตร โดยผู้ใช้
ภาษาใช้คำ “หว่าน” “เมล็ดข้าว” “ต้น” “เจริญงอกงาม” “ออกดอกออกผล” “เก็บเกี่ยว” “ผล”
เช่น

ตัวอย่างที่ 63 เมื่อเปรียบบุญเสมือนดังเมล็ดข้าว ถ้าถูกหว่านลงไปในพื้นที่ดี
บุญนั้นยอมเจริญงอกงามได้คือออกดอกออกผลให้เราได้เก็บเกี่ยว
อย่างจุใจ ในทางกลับกันถ้าถูกหว่านลงในผืนนามิไม่ได้คุณภาพ
ผลบุญก็ไม่เจริญงอกงามเท่าที่ควร

(ทำงายได้บุญ: 74)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ “หว่าน” “เมล็ดข้าว” “ต้น” “เจริญงอก
งาม” “ออกดอกออกผล” “เก็บเกี่ยว” “ผล” ถ้อยคำเหล่านี้เป็นถ้อยคำที่ใช้ในแวดวงการทำ
การเกษตร สะท้อนมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าการทำบุญเป็นการทำการเกษตร มีลักษณะเป็นการ
ประกอบอาชีพที่ต้องลงทุนเพื่อหวังผลผลิตเป็นผลตอบแทน โดยบุญนั้นเป็นสิ่งที่สามารถปลูก ดูแลให้
เติบโต จนกระทั่งให้ผลผลิตที่สามารถเก็บเกี่ยวเพื่อเป็นประโยชน์หรือรายได้แก่ผู้ผลิตต่อไป

จากที่กล่าวมาจะพบว่ากลวิธีทางภาษา ได้แก่ การเลือกใช้คำที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ
การใช้วัจนกรรมแนะนำ และการใช้อุปลักษณ์ สื่อให้เห็นความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจ โดย
ความคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับบุญและการทำบุญว่าบุญเป็นวัตถุ/สินค้า เป็นปัจจัย
ในการทำธุรกิจ สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยน เป็นการประกอบอาชีพ รวมถึงสามารถบริหารจัดการการ
ทำบุญเพื่อให้ได้กำไรหรือผลตอบแทน ความคิดดังกล่าวสัมพันธ์กับการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่มี
การลงทุน ซื้อขายแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้กำไรหรือผลตอบแทน เน้นผลประโยชน์และการทำกำไรเป็น
หลัก โดยมีกำไรเป็นเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งการที่จะได้ผลต่าง ๆ เหล่านี้มานั้นในบางครั้ง
ผู้ทำบุญต้องบริหารจัดการ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการกระทำหรือลงทุนด้วยเวลาหรือ
ปัจจัยที่มีอยู่อย่างจำกัด

การนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจผ่านตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีส่วนโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านหมั่นทำบุญเพื่อสะสมบุญไว้เป็นทุน และหวังให้บุญที่สะสมไว้นั้นให้ผลตอบแทน อย่างไรก็ตามความคิดและการกระทำเกี่ยวกับบุญที่นำเสนอเป็นการทำบุญที่ไม่เป็นไปตามแนวทางการทำบุญของศาสนาพุทธ กล่าวคือ การทำบุญดังกล่าวเป็นการทำบุญด้วยจิตที่มีกิเลสเป็นการทำบุญเพื่อหวังผลตอบแทน มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อขัดเกลากิเลสหรือลดกิเลสและความเห็นแก่ตัวลงให้จิตใจสงบสุข หากแต่เป็นการลงทุนเพื่อให้ได้กำไรจากการลงทุน ซึ่งเป็นการทำบุญลักษณะเดียวกับการทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายที่สุนทรีย์ โชติดีติก (2561: 119) พบว่าการทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายจะมุ่งเน้นการอธิษฐานขออานิสงส์จากบุญเพื่อขอให้ตนเองได้รับสิ่งที่ปรารถนา และเชื่อว่าบุญมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์สามารถดลบันดาลผลที่ปรารถนาได้เพียงแต่การทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายนั้นจะปลูกฝังให้ทำบุญกับวัดพระธรรมกายเท่านั้นจึงจะได้บุญคุ้มค่า ในขณะที่การทำบุญที่นำเสนอผ่านหนังสือธรรมะนั้นไม่ได้เจาะจงว่าต้องทำบุญแบบไหนหรือทำบุญกับใคร

4.2.2 ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำในหนังสือธรรมะ

ความคิดเกี่ยวกับบุญที่กล่าวถึงบุญในฐานะที่เป็นผลจากหรืออานิสงส์จากการทำความดีที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่

1. บุญทำให้เกิดความสุข
2. บุญมีผลต่อดวงชะตา

ความคิดแต่ละชุดดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

4.2.2.1 บุญทำให้เกิดความสุข

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะปรากฏความคิดบุญทำให้เกิดความสุข คือ ความสบายกาย สบายใจ จากการได้รับสิ่งที่น่าปรารถนา น่าพอใจต่าง ๆ ทั้งที่ตอบสนองความต้องการทางร่างกาย และตอบสนองความต้องการทางจิตใจ โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีการกล่าวถึงผลที่เกิดจากการทำบุญว่าทำให้จิตใจเบิกบาน ผ่องใส มีชีวิตเป็นอยู่ที่ดี มีความเจริญรุ่งเรือง ตลอดจนใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่นไม่มีอุปสรรคใด ๆ อีกทั้งยังมีการกล่าวถึงบุญและการทำบุญว่าทำให้ได้รับสิ่งที่พึงปรารถนาอันทำให้ชีวิตเกิดความสุข ได้แก่ ความสุขจากการมีสุขภาพแข็งแรง ความสุขจากการมีทรัพย์สินเงินทอง ความสุขจากการมีความรู้และสติปัญญา ความสุขจากความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และความสุขจากการมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี เป็นต้น

นอกจากนี้ความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในหนังสือธรรมะยังแสดงให้เห็นว่าบุญนั้นเป็นสมบัติหลังความตาย กล่าวคือ บุญนั้นยังส่งผลให้เกิดความสุขในชีวิตภายหลังความตาย ด้วยการ

นำเสนอว่าผลของบุญสามารถส่งผลต่อชีวิตหลังความตายได้ โดยบุญจะติดตามและส่งผลทำให้ใช้ชีวิตหลังความตายอย่างมีความสุข เป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่าเมื่อตายไปแล้วจะได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขด้วยทิพย์สมบัติต่าง ๆ ในโลกสวรรค์ (สุนทร โขติติก, 2560: 189) หรือในชาติภพหน้า

ความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 8 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้มูลบท การใช้สทบท การใช้ประโยคแสดงเหตุผล การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข การใช้วัจนกรรม การใช้อุปลักษณ์ และการใช้คำประพันธ์ ดังนี้

4.2.2.1.1 การเลือกใช้คำศัพท์

จากการศึกษาพบการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ ได้แก่ การใช้คำที่สื่อถึงความสุข การใช้คำที่สื่อถึงสิ่งทำให้เกิดความสุข การใช้คำที่สื่อถึงสิ่งที่เป็นสมบัติหลังความตาย การใช้คำแสดงการเน้นย้ำ และการใช้คำแสดงความรวดเร็ว ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในหนังสือธรรมะ

กลุ่มคำศัพท์		คำ/กลุ่มคำ
คำที่สื่อถึงความสุข		สุข ความสุข สงบ อยู่เป็นสุข อยู่เย็นเป็นสุข ความสุขใจ อิ่มใจ แซ่มนชื่นเบิกบาน อิ่มเอิบ
คำที่สื่อถึงสิ่งทำให้เกิด ความสุข	ด้านสุขภาพ	สุขภาพ หายจาก/ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ
	ร่างกาย	สุขภาพแข็งแรง สุขภาพกายดี อายุยืนยาว รักษาโรคภัย เยียวยา รักษาอาหารอุดมสมบูรณ์ มี อาหารการกินพร้อม
	ด้านการเงิน	บริบูรณ์ไปด้วยทรัพย์สมบัติเงินทอง ลาก ลาก ผล ฐานะดี โชคลาก มั่งมีเงินทอง ไม่เกิดหนี้
	ด้านความรู้และ สติปัญญา	ความรู้ สติปัญญา เรียบง่าย
ด้านตำแหน่ง หน้าที่และการ ทำงาน	ทำงานเก่ง หน้าที่การงาน ยศ ตำแหน่ง	

ตารางที่ 10 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในหนังสือธรรมะ (ต่อ)

กลุ่มคำศัพท์		คำ/กลุ่มคำ
	ด้านรูปร่างหน้าตา	รูปร่างหน้าตาดี ไม่พิการ รูปร่างสวยงาม สวยหล่อ
	ด้านการใช้ชีวิตทั่วไป	เจริญ รุ่งเรือง ราบรื่น ไม่มีอุปสรรค สิริมงคล มงคล เจริญก้าวหน้า ดำเนินชีวิตอย่างราบรื่น
คำที่สื่อถึงสิ่งที่เป็นสมบัติหลังความตาย	ชีวิตการเกิดใหม่	เทพบุตร เทพธิดา เทวดา นางฟ้า
	ที่อยู่อาศัย	วิมาน ทิพยวิมาน วิมานทอง สวรรค์ สรวงสวรรค์ โลกทิพย์ เทวโลก แดนสุขาวดี

4.2.2.1.1.1 การใช้คำที่สื่อถึงความสุข

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีการใช้คำศัพท์ที่สื่อให้เห็นว่าผลของบุญนั้นทำให้เกิดความสุข ความสบายกาย ทำให้จิตใจเบิกบาน ผ่องใส ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 64 การสวดมนต์นั้นเราได้รับผลบุญทันทีทั้งทางกายและจิตใจ อาจเรียกว่าเป็นการตั้งโปรแกรมทางจิตก็ไม่ผิด การไหว้พระสวดมนต์ในทางพระพุทธศาสนาถือเป็นพิธีกรรมหรือข้อปฏิบัติอย่างหนึ่งที่สำคัญ หรือแม้แต่ในศาสนาอื่น ๆ ก็ได้มีการปฏิบัติกันมาอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่โบราณกาล การไหว้พระสวดมนต์นั้นเป็นเครื่องกล่อมเกล่าจิตใจให้สงบ เกิดความสุขทางจิตใจ ทำให้ชีวิตเจริญก้าวหน้า ทำให้อยู่เป็นสุขในปัจจุบัน

(ทำบุญไม่เป็นเห็นนรกได้: 100)

ตัวอย่างที่ 65 ทำบุญบ้าน อยู่เย็นเป็นสุข
ขึ้นชื่อว่าการทำบุญแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญเพื่อจุดประสงค์ใดก็ตาม ย่อมนำมาซึ่งบุญกุศลและความเป็นสิริมงคล

(บุญสร้างปาฏิหาริย์ฯ: 39)

ตัวอย่างที่ 66 อานิสงส์ที่เกิดจากการทำบุญด้วยความบริสุทธิ์ใจ จะทำให้ดวงจิต
แจ่มขึ้นเบิกบาน ดำเนินชีวิตด้วยความราบรื่นเป็นสุข
 (แก้กรรม-ทำบุญอย่างไรให้ชีวิตพ้นทุกข์: 5)

ตัวอย่างที่ 67 เมื่อทำบุญแล้วจิตใจยอมเป็นสุข อิ่มเอิบ
 (คู่มือทำบุญ: 3)

จากตัวอย่างมีการใช้ “สงบ” “ความสุข” “อยู่เป็นสุข” “อยู่เย็น
 เป็นสุข” “แจ่มขึ้นเบิกบาน” “เป็นสุข” “อิ่มเอิบ” แสดงให้เห็นการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข มีจิตใจสงบ
 สดชื่น เบิกบาน เป็นความสุขสบายในชีวิต ความสุขดังที่ได้กล่าวมานี้เป็นผลหรือเป็นอานิสงส์ที่เกิด
 จากการทำบุญ

4.2.2.1.1.2 การใช้คำที่สื่อถึงสิ่งทำให้เกิดความสุข

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบว่าการ
 ใช้คำศัพท์ที่สื่อให้เห็นความสุขจากการได้รับสิ่งที่น่าปรารถนาต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากจากการทำบุญ
 อันได้แก่ การมีสุขภาพแข็งแรง มีทรัพย์สินเงินทอง มีความรู้และสติปัญญา มีความก้าวหน้าในหน้าที่
 การงาน และมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี รวมถึงการมีชีวิตที่ราบรื่น ไร้อุปสรรค และมีความ
 เจริญรุ่งเรือง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.2.1.1.2.1 ด้านสุขภาพร่างกาย

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึง
 เรื่องสุขภาพ คือ ภาวะที่ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บเมื่อกล่าวถึงการทำบุญ โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญ
 นั้นส่งผลให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีอาหาร
 การกินอุดมสมบูรณ์ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพร่างกายด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 68 ยารักษาโรคเป็น 1 ในปัจจัย 4 อันเป็นสิ่งพื้นฐานในการดำรงชีวิต
 ยามที่เจ็บไข้ได้ป่วย ยาจะช่วยให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บ ช่วย
เยียวยาให้ร่างกายกลับมาสุขภาพแข็งแรง ช่วยลดทอนความ
 ทรมานที่เกิด ช่วยให้ชีวิตของผู้ป่วยยืดยาวออกไป ยาจึงมี
 คุณประโยชน์มากมายมหาศาล การให้ยารักษาโรคจึงเป็นการ
 สร้างกุศลที่เกิดกำลังบุญมาก เมื่อยารักษาโรคช่วยในสิ่งเหล่านี้แก่

ผู้ที่ได้รับยานั้นๆ ผู้ที่สร้างกุศลด้วยการให้ยารักษาโรคก็ย่อมได้
อานิสงส์ที่เกิดแก่ตนเช่นเดียวกัน ...

การสร้างกุศลด้วยการให้ยารักษาโรคจะเกิดมงคลด้านสุขภาพและ
ด้านความร่ำรวยเป็นหลัก เพราะเป็นการสร้างประโยชน์ให้เกิดใน
เรื่องสุขภาพของผู้รับโดยตรง

(บุญสร้างปาฏิหาริย์ฯ: 47-48)

ตัวอย่างที่ 69 สิ่งที่คุณถวายสังฆทานส่วนใหญ่ต้องการก็คือการอุทิศส่วนบุญส่วน
กุศลให้แก่เจ้ากรรมนายเวรหรือผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ทำเพื่อต้องการ
ให้ตนเองเกิดความสบายใจ และยังเชื่ออีกว่าการถวายสังฆทาน
จะได้อานิสงส์สูง ช่วยให้เกิดเจริญด้วยลาภยศ ภิกษาหารอุดมสมบูรณ์
มีอาหารการกินพร้อมพร้อม และช่วยดับบันดาลให้ประสบแต่ความ
เจริญยิ่งขึ้นไป

(แก้กรรม-ทำบุญอย่างไรให้ชีวิตพ้นทุกข์: 29)

จากตัวอย่างมีการใช้ “หายจากโรคภัยไข้เจ็บ” “เยียวยา
ให้ร่างกายกลับมามีสุขภาพแข็งแรง” “สุขภาพ” “ภิกษาหารอุดมสมบูรณ์” และ “มีอาหารการกิน
พร้อมพร้อม” ซึ่งเป็นกลุ่มคำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องสุขภาพ อันได้แก่ การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มี
โรคภัยไข้เจ็บ รวมถึงการมีอาหารการกินที่สมบูรณ์ ถือเป็นความสุขทางกายด้านสุขภาพร่างกายที่
ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ

4.2.2.1.1.2.2 ด้านการเงิน

จากการศึกษาข้อมูลพบว่ามีกรเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึง
เรื่องการเงิน อันได้แก่ ทรัพย์สิน เงินทอง โชคลาภ ความมั่งคั่งร่ำรวย เมื่อกกล่าวถึงการทำบุญ โดย
แสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นส่งผลต่อฐานะทางการเงินของผู้ทำบุญ ทำให้เกิดความมั่งคั่ง มีทรัพย์สิน
และลาภผลต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 70 เมื่อได้ทำทานเสร็จไปแล้ว หากระลึกถึงทานที่ได้กระทำไว้ก็เกิด
ความปิติ จิตมีความโสมนัส อิ่มเอิบ เบิกบาน มีความยินดีที่ได้ให้
ทานเพื่อสงเคราะห์ทานให้ผู้อื่นได้รับความสุขจากทานที่ตนได้ให้
ย่อมส่งผลให้ผู้ทำทานได้รับผลบุญแห่งทาน เมื่อมีอายุมากขึ้นจะมี

ฐานะดีขึ้นร่ำรวยด้วยทรัพย์สินเงินทอง แม้จะแก่ชราแต่ก็ไม่
ลำบากเพราะมีสมบัติมากมายไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยในวัยชรา บั้น
ปลายชีวิตมีความสุขจากผลบุญที่ได้กระทำ

(คู่มือสร้างบุญอุ้นใจตลอดชาติ: 135-136)

ตัวอย่างที่ 71 คำว่า “โชคกลาง” ไม่ว่าจะเป็ด้านใดก็ดี จะต้องได้มาโดยไม่ลงทุน
ลงแรงมากนัก โดย “โชคกลาง” ที่ผู้คนปรารถนากันมากที่สุด หนี
ไม่พ้น “ลาภลอย” ที่ไม่ต้องลงทุนอะไรมาก แต่ได้ผลเกินคุ้ม เช่น
ถูกหวย หรือชิงโชคได้รับรางวัลต่างๆ ที่อาจจะพลิกชีวิตให้รวย
แบบไม่คาดฝันได้ภายในข้ามคืน โดยผู้ที่มีโชคกลางเข้ามาอยู่บ่อย
ๆ จนให้ชีวิตร่ำรวยนั้นไม่ใช่เหตุบังเอิญ เพราะทุกอย่างที่เกิดขึ้น
ล้วนประกอบด้วยเหตุและผล อย่างเรื่องของโชคกลางนี้ โดยมาก
เกิดจาก “บุญเก่า”

(บุญทำ กรรมแต่ง: 32)

จากตัวอย่างมีการเลือกใช้ “ฐานะดีขึ้นร่ำรวยด้วย
ทรัพย์สินเงินทอง” “มีสมบัติมากมาย” “โชคกลาง” “ลาภลอย” “รวย” “ร่ำรวย” ซึ่งเป็นกลุ่มคำศัพท์
ที่สื่อถึงเรื่องการเงิน แสดงให้เห็นว่าบุญและการทำบุญส่งผลทำให้มีทรัพย์สินเงินทอง เกิดความมั่งคั่ง
ร่ำรวย เป็นความสุขทางกายที่ส่งผลทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ท่ามกลางสังคมที่ขับเคลื่อนไปโดยมีเงินเป็น
ปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิต

4.2.2.1.1.2.3 ด้านความรู้และสติปัญญา

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึง
เรื่องความรู้และสติปัญญาเมื่อกล่าวถึงการทำบุญ โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นส่งผลต่อความรู้
และสติปัญญา คือ ทำให้มีสติปัญญา เรียบเก่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 72 “บุญ” นอกจากจะทำให้ใจท่านสะอาดแล้ว ยังมีผลต่อชีวิตท่าน
ด้วย นั่นคือ “ทาน” มีผลต่อฐานะการเงิน
“ศีล” มีผลต่อรูปร่างหน้าตา
“ภาวนา” มีผลต่อสติปัญญา

(บริการด้วยใจ บุญก็ได้งานก็สำเร็จ: 101)

ตัวอย่างที่ 73 การให้ความรู้ต่างจากการสร้างกุศลด้วยเงินทองหรือสิ่งของ เป็น การสร้างความเจริญที่ยั่งยืน เพราะถ้าผู้ที่ได้รับเงินหรือสิ่งของที่ท่าน ได้มอบให้ไม่สามารถนำไปใช้สร้างให้เกิดประโยชน์ต่อเนื่อง เมื่อ เงินหรือสิ่งของที่ได้รับจากท่านหมดลง คนคนนั้นก็กลับไป ลำบากอีก ซึ่งต่างจากการให้หนังสืออันจะนำมาซึ่งความรู้ ที่จะ สร้างความเจริญก้าวหน้าได้อย่างแท้จริง เมื่อการสร้างกุศลที่ทำให้ ผู้รับไม่มีวันกลับไปตกต่ำอีก กุศลที่เกิดขึ้นจึงมหาศาล กำลังบุญที่ เกิดจะเกื้อหนุนให้ท่านเจริญรุ่งเรืองในทุก ๆ ด้าน

1. ช่วยให้ปราศจากอุปสรรค
2. เสริมด้านเงินทองทั้งที่เกิดจากน้ำพักน้ำแรงและโชคลาภ
3. ช่วยให้ลูกหลานของท่านมีสติปัญญาดี

(บุญสร้างปาฏิหาริย์ฯ: 238-239)

จากตัวอย่างมีการใช้ “สติปัญญา” “มีสติปัญญาดี” ซึ่งเป็นกลุ่มคำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องความรู้และสติปัญญา ลักษณะดังกล่าวเป็นผลมาจากการทำบุญ กล่าวคือ การทำบุญนั้นมีผลต่อสติปัญญาทำให้ผู้ทำบุญเป็นผู้มีสติปัญญาดี เรียบเก่ง โดยผู้ที่มีวิชาความรู้ มี สติปัญญาหากนำไปใช้ในทางที่ถูกก็สามารถทำให้เกิดประโยชน์ และนำไปสู่การประสบความสำเร็จใน เรื่องต่าง ๆ ได้ จัดเป็นความสุขทางกายประการหนึ่งที่คนในสังคมปรารถนา

4.2.2.1.1.2.4 ด้านตำแหน่งหน้าที่และการทำงาน

จากการศึกษาข้อมูลพบว่ามีทางเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึง เรื่องตำแหน่งหน้าที่และการทำงานเมื่อกล่าวถึงการทำบุญ โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นส่งผลต่อ หน้าที่ การทำงาน ยศ และตำแหน่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 74 การทำบุญวิหารทานมักจะส่งผลบุญให้มียศ ตำแหน่ง ตระกูล และฐานะดี

(บุญใหญ่พลิกชีวิต: 31)

ตัวอย่างที่ 75 ไครภาวนามาตีกี่เรียนเก่ง ทำงานเก่ง

(บริการด้วยใจ บุญก็ได้งานก็สำเร็จ: 105)

จากตัวอย่างมีการใช้ “ยศ” “ตำแหน่ง” “ทำงานเก่ง” ซึ่งเป็นกลุ่มคำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่และการทำงาน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่บุคคลปรารถนาให้เกิดกับชีวิต เนื่องจากทำให้เกิดความสุขอันเป็นผลมาจากการทำบุญ โดยยศและตำแหน่งหน้าที่ในการทำงานเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้า ช่วยทำให้เกิดทรัพย์สินเงินทอง และความสุข นำไปสู่การได้รับการเคารพยกย่องจากบุคคลรอบข้าง

4.2.2.1.1.2.5 ด้านรูปร่างหน้าตา

จากการศึกษาข้อมูลพบว่ามีกรเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องรูปร่างหน้าตาเมื่อกล่าวถึงการทำบุญ โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นส่งผลต่อรูปร่างหน้าตา ทำให้ผู้ทำบุญมีรูปร่างหน้าตาที่ดี สวยงาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 76 หากท่านรักษาศีลห้าได้บริสุทธิ์เป๊ะเวอร์ ไม่ต่างไม่พรัยเลย
อานิสงส์จะส่งให้รูปกายของท่านสวยงามด้วย
(บริการด้วยใจ บุญก็ได้งานก็สำเร็จ: 102)

ตัวอย่างที่ 77 บุญที่จะทำให้เป็นคนที่ยามได้นั้น จะต้องเป็นบุญที่แสดงออกมา
จากภายใน หรือแสดงออกมาจากจิตใจที่สดใสและเบิกบาน
(บุญที่ทำให้คนงาม: 6)

จากตัวอย่างมีการใช้ “รูปกาย” “สวยงาม” “งาม” ซึ่งเป็นกลุ่มคำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ รูปร่างหน้าตา ความสวย ความงาม โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นมีผลต่อลักษณะทางกายภาพดังกล่าว กล่าวคือ ทำให้ผู้ทำบุญมีรูปลักษณะที่งดงาม ลักษณะดังกล่าวนี้มีผลต่อการใช้ชีวิตในสังคม ทำให้เกิดความนิยมนรักใคร่คุณลักษณะทางกายภาพด้านรูปร่างหน้าตานี้ถือเป็นความสุขประการหนึ่งที่เกิดขึ้นได้จากการทำบุญตามที่คุณผู้ผลิตวาทกรรมนำเสนอให้ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ

4.2.2.1.1.2.6 ด้านการใช้ชีวิตทั่วไป

จากการศึกษาข้อมูลพบว่ามีกรเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความสุข ได้แก่ การมีชีวิตที่ราบรื่น ไร้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิต ความเป็นมงคลและความดีงามในชีวิต รวมถึงการมีชีวิตที่เจริญรุ่งเรือง ซึ่งเป็นความสุขทั่วไปที่บุคคลปรารถนา

จะให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตน ความสุขดังกล่าวเกิดขึ้นได้โดยเป็นผลมาจากการทำบุญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 78 การใส่บาตรพระเท่ากับเป็นการทำบุญสืบสานบรรพบุรุษศาสนาให้เจริญยั่งยืนสืบไป เป็นการให้ความเจริญรุ่งเรืองแก่สงฆ์ ตลอดจนความสมบูรณ์พูนสุขในความเป็นอยู่ การใส่บาตรพระเป็นการสร้างกุศลที่ยิ่งใหญ่ โดยที่ไม่ต้องลงทุนอะไรมากนัก สามารถทำได้เท่าที่กำลังทรัพย์ของเราพึงจะอำนวยให้ แม้เพียงใส่บาตรพระเพียงแค่ข้าวสุกไม่ถึงหยิบมือ หากแต่มีความตั้งใจที่แน่วแน่อานิสงส์ที่เกิดขึ้นก็มากเพียงพอที่จะทำให้ ชีวิตของท่านเจริญก้าวหน้า

(บุญสร้างปาฏิหาริย์ฯ: 44)

ตัวอย่างที่ 79 อานิสงส์ที่เกิดจากการทำบุญด้วยความบริสุทธิ์ใจ จะทำให้ดวงจิตแจ่มชื่นเบิกบาน ดำเนินชีวิตด้วยความราบรื่นเป็นสุข

(แก้กรรม-ทำบุญอย่างไรให้ชีวิตพ้นทุกข์: 5)

ตัวอย่างที่ 80 การบริจาคอวัยวะทำให้เกิดบุญอย่างคาดไม่ถึง อานิสงส์ที่เกิดเป็นสิ่งผลักดันให้มีเงินทองใช้สอยไม่ขาดมือ สติปัญญาดี หน้าตาผ่องใส มีตำแหน่งหน้าที่การงานดี ดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่นไร้อุปสรรค ร่างกายครบ 32 ประการ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

(บุญสร้างปาฏิหาริย์ฯ: 92)

จากตัวอย่างมีการใช้ “ชีวิตของท่านเจริญก้าวหน้า” “ดำเนินชีวิตด้วยความราบรื่นเป็นสุข” “ดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่นไร้อุปสรรค” แสดงให้เห็นการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข มีความราบรื่น ไม่มีอุปสรรคในการดำเนินชีวิต รวมถึงการมีชีวิตที่เจริญก้าวหน้า เป็นความสุขสบายในชีวิต ซึ่งถือเป็นความสุขโดยทั่วไปที่ปรารถนาจะให้เกิดขึ้น ความสุขดังที่ได้กล่าวมานี้เป็นผลหรือเป็นอานิสงส์ที่เกิดจากบุญและการทำบุญ

4.2.2.1.1.3 การใช้คำที่สื่อถึงสิ่งที่เป็นสมบัติหลังความตาย

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบว่ามีการใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงสิ่งที่เป็นสมบัติหลังความตาย ได้แก่ การใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตการเกิดใหม่ และที่อยู่อาศัยหลังความตาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตหลังความตายที่เป็นไปอย่างมีความสุขได้ไปเกิดเป็นเทวดา นางฟ้า ในสวรรค์ ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นผลมาจากบุญที่ได้กระทำไว้ การใช้ชุดคำดังกล่าวช่วยถ่ายทอดความคิดบุญทำให้เกิดความสุขได้เป็นอย่างดี หากแต่ความสุขที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เป็นความสุขในปัจจุบัน แต่เป็นความสุขที่เกิดขึ้นภายหลังในชีวิตหลังความตาย โดยการใช้คำที่สื่อให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นสมบัติหลังความตายอันนำไปสู่ความสุขซึ่งเป็นผลมาจากการทำบุญที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.2.1.1.3.1 ชีวิตการเกิดใหม่

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีการกล่าวถึงผลบุญที่ส่งผลต่อชีวิตหลังความตาย โดยผลบุญนั้นสามารถส่งผลให้ได้ไปเกิดเป็นมนุษย์ที่มีความสุขในภพชาติถัดไป อย่างไรก็ตามหากไม่ได้ไปเกิดเป็นมนุษย์ในภพชาติถัดไป ผลบุญที่ทำไว้อาจส่งผลให้มีชีวิตการเกิดใหม่เป็นเทวดานางฟ้า ซึ่งถือเป็นสมบัติที่ได้รับจากผลของการทำบุญ จากการศึกษาพบว่าการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อชีวิตการเกิดใหม่ลักษณะดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 81 บุญที่ทำมา เมื่อสิ้นบุญในชาตินี้หรือไปเกิดในชาติไหน ก็ยังส่งผลให้ชีวิตพบแต่ความสุขความเจริญ มีแต่ความมั่งคั่ง อีกทั้งยังเชื่อว่าจะช่วยดลบันดาลให้พ้นทุกข์พ้นโศก และเมื่อสิ้นอายุขัยก็จะไปเกิดเป็นเทพบุตรเทพธิดาอยู่ในวิมานทองบนสรวงสวรรค์
(แก้กรรม-ทำบุญอย่างไรให้ชีวิตพ้นทุกข์: 29)

ตัวอย่างที่ 82 แม้ว่าจะตายจากชาติภพที่ได้ทำบุญไปแล้ว แต่ผลบุญนั้นยังคงมีผลต่อดวงจิตของเรา ผลบุญย่อมทำให้เราไปในที่อันสุข หากผลบุญมากก็ได้ไปเกิดในเทวโลกได้เป็นเทวดาหรือนางฟ้า
(คู่มือสร้างบุญอุ้มใจตลอดชนดิ: 134)

จากตัวอย่างข้างต้นใช้คำ “เทพบุตร” “เทพธิดา” “เทวดา” “นางฟ้า” ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่สื่อถึงชีวิตการเกิดใหม่หลังจากความตายซึ่งเป็นผลมาจากบุญที่

ได้กระทำไว้ ทั้งนี้ในสังคมไทยเชื่อว่าการเกิดเป็นเทพบุตร เทพธิดา เทวดา นางฟ้า นั้นจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุขอยู่บนสวรรค์

4.2.2.1.1.3.2 ที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบว่ามีการใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงที่อยู่อาศัย โดยกล่าวถึงที่อยู่อาศัยของบุคคลหลังความตายที่มีชีวิตการเกิดใหม่เป็นเทวดานางฟ้า ได้แก่ วิมาน ทิพย์วิมาน วิมานทอง สวรรค์ สรวงสวรรค์ โลกทิพย์ เทวโลก แดนสุขาวดี ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่และดินแดนที่สุขสบาย เพื่อแสดงสมบัติหลังความตายที่ได้ไปอยู่ในสถานที่ที่ทำให้มีความสุข ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 83 อานิสงส์ในการถวายพระพุทธรูปทั้งองค์เล็กหรือองค์ใหญ่ก็ตามถือเป็นสังฆทานที่ก่อประโยชน์ให้เกิดศรัทธาแก่ทั้งภิกษุ สามเณร และประชาชนทั่วไป ส่งผลให้เกิดการสร้างบารมี มีศักดิ์มีศรีเป็นที่รักและเคารพทั้งเทพและเทวดา ตลอดจนถึงมีชีวิตในภพภูมิทั้ง 3 โลก เมื่อตายไปอยู่ในโลกทิพย์จะมีรัศมีกายที่สว่างไสวเจิดจ้า หากเมื่อเกิดเป็นมนุษย์จะมีรูปร่างอันงดงาม อวัยวะครบถ้วนทั้ง 32 ประการ ทำให้บุคคลผู้นั้นหลุดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ เมื่อตายไปแล้วจะไม่ไปสู่อายภูมิ (ไม่มีวันลงนรกได้เลย)
(ตักบาตร สังฆทาน อุทิศบุญอย่างไรให้ปาฏิหาริย์เกิด: 87)

ตัวอย่างที่ 84 หมั่นทำบุญในชาตินี้เพื่อให้ได้รับผลแห่งความดีเป็นวิมานหลังใหญ่ในชาติหน้า

(คู่มือทำบุญ: 2)

จากตัวอย่างมีการใช้ “โลกทิพย์” “วิมาน” เพื่อแสดงให้เห็นถึงที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นดินแดนหรือสถานที่ที่มีความสุขอันเป็นผลมาจากผลบุญที่ได้ทำไว้

การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงสิ่งที่เป็นสมบัติหลังความตาย ทำให้เห็นผลที่จะได้รับจากการทำบุญ ซึ่งมีส่วนในการโน้มน้าวให้ผู้บริโภควาทกรรมยอมรับความคิดเห็นดังกล่าว และส่งอิทธิพลต่อความคิดและการทำบุญของผู้บริโภควาทกรรมทำให้เกิดการทำบุญเพื่อจะได้รับสมบัติอันเป็นผลจากการทำบุญดังกล่าวอันได้แก่ ชีวิตการเกิดใหม่และที่อยู่อาศัยหลังความตาย

นอกจากการใช้คำที่สื่อถึงความสุขและคำที่สื่อถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความสุขแล้ว ยังพบการใช้คำแสดงการเน้นย้ำและคำแสดงความรวดเร็วปรากฏร่วมกับการเลือกใช้ศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขดังกล่าว โดยทำให้เห็นว่าเมื่อทำบุญแล้ว ผลของบุญนั้นจะทำให้เกิดความสุขได้จริงและความสุขนั้นเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วทันใจ ดังนี้

**ตารางที่ 11 แสดงคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมในการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุข
ในหนังสือธรรมะ**

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำแสดงการเน้นย้ำ	ได้จริง เป็นเช่นนั้นจริง ๆ อย่างแน่นอน
คำแสดงความรวดเร็ว	ทันใจ ทันตาเห็น ดิดจรวด ฉับพลัน ทันที

4.2.2.1.1.4 การใช้คำแสดงการเน้นย้ำ

คำแสดงการเน้นย้ำ หมายถึง คำหรือกลุ่มคำขยายที่ช่วยเพิ่มน้ำหนักให้ข้อความมีความหนักแน่นและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น จากการวิเคราะห์วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบว่าผู้ผลิตวาทกรรมมีการเลือกใช้คำแสดงการเน้นย้ำเพื่อเพิ่มน้ำหนักให้แก่ข้อความที่กล่าวถึง โดยเน้นย้ำถึงผลที่ได้จากการทำบุญว่าสามารถทำให้เกิดความร่ำรวย ประสบความสำเร็จ ใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่น และมีความเจริญรุ่งเรืองได้จริง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 85 หลายคนคงเคยได้ยินว่าคนนั้นคนนี้รวยเพราะมีบุญเก่า คนนั้นทำอะไรไม่สำเร็จ ไม่มีทางรวย เพราะบุญเก่าไม่มี คนนั้นรอดชีวิตมาได้เพราะมีบุญเก่ามาช่วยทัน ซึ่งก็เป็นเช่นนั้นจริง ๆ

(สร้างบุญแบบฉลาดให้ได้บุญมาก: 21)

จากตัวอย่างมีการใช้ “เป็นเช่นนั้นจริง ๆ” ซึ่งเป็นกลุ่มคำแสดงการเน้นย้ำเพื่อเน้นย้ำและเพิ่มน้ำหนักให้กับข้อความที่ผู้ผลิตวาทกรรมกล่าวถึงบุญว่ามีผลทำให้เกิดความร่ำรวย ประสบความสำเร็จในชีวิต มีความแคล้วคลาดปลอดภัย การใช้คำแสดงการเน้นย้ำดังกล่าวช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือทำให้ผู้บริโภควาทกรรมเชื่อมั่นในผลของบุญมากขึ้น

ตัวอย่างที่ 86 ถ้าได้เป็นเจ้าของภาพหรือร่วมเป็นเจ้าของภาพในงานทอดผ้าป่าหรือพระ
กฐินติดต่อกันอย่างน้อยสัก 3-5 ปี ก็จะทำให้ได้อานิสงส์รำรวย
ตลอดไปไม่มีตกอับอย่างแน่นอน

(สร้างบุญแบบฉลาดให้ได้บุญมาก: 75)

จากตัวอย่างมีการใช้ “อย่างแน่นอน” ซึ่งเป็นกลุ่มคำแสดงการเน้นย้ำเพื่อ
แสดงให้เห็นว่าการทำบุญด้วยการเป็นเจ้าของภาพหรือร่วมเป็นเจ้าของภาพในงานทอดผ้าป่าหรือพระกฐิน
ติดต่อกันอย่างน้อยสัก 3-5 ปี จะทำให้เกิดความรำรวย ชีวิตเจริญรุ่งเรือง ไม่ตกอับอย่างแน่นอน

4.2.2.1.1.5 การใช้คำแสดงความรวดเร็ว

คำแสดงความรวดเร็ว คือ คำหรือกลุ่มคำขยายที่หมายถึงความ
รวดเร็ว ใช้แสดงความรวดเร็วของอานิสงส์หรือผลที่ได้จากการทำบุญ จากการวิเคราะห์ว่าทกรรม
เกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบว่าการเลือกใช้คำแสดงความรวดเร็ว เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ทำบุญจะ
ได้รับผลตอบแทนจากการทำบุญอย่างรวดเร็ว ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 87 เราผู้ไม่มีปัญญา ไม่มีนิมิต จะไม่มีทางรู้เลยว่าบุญที่เราใช้ ๆ อยู่
จะหมดลงเมื่อใด จึงต้องเร่งสร้างบุญบารมีใหม่เข้ามาเพิ่มเป็น
กำลังสำคัญ เพื่อความไม่ประมาทของชีวิต ทำให้สุข รำรวยได้จริง
แบบทันตาเห็นดังที่เราปรารถนา

(สร้างบุญแบบฉลาดให้ได้บุญมาก: 75)

จากตัวอย่างมีการใช้ “ทันตาเห็น” เพื่อแสดงความรวดเร็วของผล
บุญ ทำให้เกิดความเข้าใจว่าผลบุญนั้นจะส่งผลในทันที กล่าวคือ การเร่งสร้างบุญเพิ่มมากขึ้นจะทำให้
ชีวิตมีความสุข และมีความรำรวยได้จริงอย่างรวดเร็วในเวลานี้หรือในอนาคตปัจจุบันตามที่ปรารถนา

ตัวอย่างที่ 88 หากท่านเป็นผู้ให้ รักษาบุญแก่ตัวเองสม่ำเสมอ ยามตัวท่านหรือ
ครอบครัวท่านมีความทุกข์ มันจะเกิดสิ่งมหัศจรรย์ช่วยเหลือท่าน
สิ่งมหัศจรรย์ตรงนี้เขาเรียกว่า “บุญที่มันติดจรวด”

(บุญติดจรวด: 28)

จากตัวอย่างมีการใช้ “ติดจรวด” ซึ่งเป็นกลุ่มคำแสดงความรวดเร็วขยายคำว่า “บุญ” มีความหมายว่าบุญนั้นส่งผลอย่างรวดเร็ว โดยหากผู้ทำบุญรวมถึงครอบครัวมีความทุกข์ ผลบุญจะช่วยเหลือผู้ทำบุญให้หายจากความทุกข์ได้อย่างรวดเร็ว

ตัวอย่างที่ 89 ขอให้จำให้มั่นว่า หลังการทำบุญทุกครั้ง ต้องตั้งจิตอธิษฐานรวมบุญแล้วอุทิศบุญไป และควรกรวดน้ำหลังทำบุญทุกครั้ง ...จากนั้นให้นำน้ำนั้นไปรดลงดินที่ได้ต้นไม้เพื่อให้พระธรณีและปวงเทพเทวาท่านเป็นสักขีพยานในการทำบุญนี้ บุญกุศลที่เกิดขึ้นฉับพลันทันทีก็คือความสุขใจ มีกำลังใจที่ดีเพื่อต่อสู้ชีวิต

(สร้างบุญแบบฉลาดให้ได้บุญมาก: 63-64)

จากตัวอย่างมีการใช้ “ฉับพลันทันที” ซึ่งเป็นกลุ่มคำแสดงความรวดเร็วที่มาขยาย “บุญกุศลที่เกิดขึ้น” มีความหมายว่าบุญนั้นส่งผลอย่างรวดเร็วทันที โดยผลที่เกิดขึ้นทันทีหลังจากการทำบุญก็คือความสุขใจ และมีกำลังใจที่ดีเพื่อต่อสู้

4.2.2.1.2 การใช้มูลบท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะปรากฏการใช้มูลบทที่มีนัยสำคัญต่อการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุข สื่อให้เห็นว่าเมื่อทำบุญแล้วจะได้รับผลตอบแทนเป็นความสุข นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าความสุขด้านต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ผู้ทำบุญปรารถนาจะให้เกิดขึ้นกับตน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 90 ผลบุญนั้นพี่ชายได้อธิษฐานว่าขอให้ได้บรรลุธรรม (ขออย่างเดียว) ส่วนน้องชายอธิษฐานว่าขอให้ได้ขึ้นสวรรค์ ขอให้ร่ำรวย และขอให้บรรลุธรรม (ขอ 3 อย่าง)

(บุญใหญ่พลิกชีวิต: 194)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ “ขอ” ซึ่งเป็นคำกริยากลุ่มแนวความที่มีความหมายเกี่ยวกับความต้องการหรือความปรารถนาเพื่อแนวความว่า “ความร่ำรวย” นั้นเป็นสิ่งที่ปรารถนาจากการทำบุญ โดยเชื่อว่าการทำบุญนั้นจะสามารถดลบันดาลให้เกิดขึ้นแก่ผู้ทำบุญได้ จึงแสดงออกผ่านการใช้รูปภาษา “ขอ” ร่วมกับ “ร่ำรวย” เพื่อแสดงความปรารถนาหลังจากการทำบุญ

ซึ่งความร่ำรวยนั้นถือเป็นสิ่งที่คนในสังคมปรารถนาจะให้เกิดขึ้นกับตน สามารถทำให้ใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างสุขสบาย

ตัวอย่างที่ 91 บุญเหล่านี้ล้วนส่งผลโดยตรงต่อการยึดชีวิต และทำให้โรคร้าย
เบาบางลงได้ทั้งสิ้น
(ทำง่ายได้บุญ: 16)

ตัวอย่างที่ 92 บุญให้ผลโดยตรงคือสุขภาพดีขึ้น
(ทำง่ายได้บุญ: 16)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ “เบาบางลง” “ดีขึ้น” ซึ่งเป็นคำกริยากลุ่มบ่งการเปลี่ยนสภาพเพื่อแนะนำความถึงการมีโรคร้ายหรือการมีสุขภาพก่อนหน้านั้นในลักษณะที่ไม่ดีคือมีโรคร้าย รุมเร้าและมีสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง แต่โรคร้ายต่าง ๆ ที่มีอยู่ได้ “เบาบางลง” หรือสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรงกลับมีสุขภาพ “ดีขึ้น” ซึ่งถือเป็นความสุขจากการไม่มีโรคร้ายไข้เจ็บ การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นได้ด้วยผลของบุญหรือการทำบุญ

ตัวอย่างที่ 93 เราสร้างบุญกุศลมากเท่าไรก็ได้เป็นการแบ่งแยกหรือทำให้บุญ
กุศลที่เราสร้างนั้นถดถอยน้อยลงแต่ประการใด คงสะสมส่งผล
ให้แก่เราเมื่อถึงกาลอันสมควร เมื่อส่งผลแล้วจึงเป็นการใช้ไป
หมดไปซึ่งบุญในแต่ละส่วน แต่บุญมีผลอันยิ่ง สามารถส่งผลให้แก่
ผู้สร้างได้นานข้ามภพข้ามชาติได้หลาย ๆ ชาติทีเดียว
(ตักบาตร สังฆทาน อุทิศบุญอย่างไรให้ปาฏิหาริย์เกิด: 106)

ตัวอย่างที่ 94 การทำบุญร่วมชาติตักบาตรร่วมกันในวันแต่งงาน บุญจะส่งผลให้
ท่านและคนรักเกิดเป็นเนื้อคู่กันไปทุกภพทุกชาติ
(บุญสร้างปาฏิหาริย์ฯ: 187)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ “ข้ามภพข้ามชาติ” “ร่วมชาติ” “ทุกภพทุกชาติ” สื่อนัยยะถึงความเชื่อที่มีร่วมกันเกี่ยวกับ “การเวียนว่ายตายเกิด” และการมีอยู่ของ “ชาตินี้” “ชาติหน้า” ของคนในสังคม โดยแสดงให้เห็นว่าบุญนั้นไม่เพียงส่งผลต่อผู้ทำบุญในชาตินี้เท่านั้น แต่ยังสามารถติดตามผู้ทำบุญหรือส่งผลต่อผู้ที่ทำบุญไปในชาติภพต่อ ๆ ไปทุกชาติได้ด้วย

4.2.2.1.3 การใช้สหบท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะปรากฏการใช้สหบทที่สื่อให้เห็นความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การอ้างพระไตรปิฎก การอ้างพระธรรมอาจารย์ การอ้างนิทาน และการอ้างข้อมูลทางการแพทย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.2.1.3.1 การอ้างพระไตรปิฎก

จากการศึกษาพบว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีการอ้างพระไตรปิฎกเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือโดยแสดงให้เห็นว่าบุญนั้นทำให้มีความสุขในชีวิตหลังความตาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 95 ทาน แปลว่า “การให้” ใครที่ยินดีในการให้ มีฝ่ามืออันชุ่มด้วยการแบ่งปันและสละออก จะส่งผลให้มีฐานะดี ดังที่ในจุฬกัมมวิงศ์สูตรกล่าวไว้ว่า

“ดูกรมาณพ บุคคลบางคนในโลกนี้ จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตาม ย่อมเป็นผู้ให้ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทับโคมไฟแก่สมณะหรือพรหมณ์ เขาตายไปจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เพราะกรรมนั้นอันเขาให้พร้อมสมาทานไว้อย่างนี้ หากตายไปไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเป็นมนุษย์เกิด ณ ที่ใด ๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีโภคทรัพย์มาก”

(บริการด้วยใจ บุญก็ได้งานก็สำเร็จ: 101)

จากตัวอย่างมีการอ้างถึงข้อความในจุฬกัมมวิงศ์สูตร ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก ฉบับบาลีสยามรัฐ (ภาษาไทย) เล่มที่ 14 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 6 มัชฌิมนิกาย อุปปริปัญญาสก์ แสดงให้เห็นผลจากการทำบุญด้วยการให้ทานว่าเมื่อตายไปจะได้ไปอยู่ในภูมิที่มีความสุขในสวรรค์ หรือหากเกิดเป็นมนุษย์ก็จะทำให้มีโภคทรัพย์มาก เป็นการเน้นย้ำถึงผลของการทำบุญตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่าเป็นสมบัติที่ติดตัวไปหลังความตาย ทำให้ชีวิตหลังความตายนั้นมีความสุข

ตัวอย่างที่ 96 ในพระไตรปิฎกมีกรณีศึกษาจากตัวอย่างของนางปติปุชีกา เธอเคยเป็นนางฟ้าตกสวรรค์ หมดบุญต้องโบกมือลาสามีที่เป็น

เทพบุตรบนดาวดั่งส์ ... ตลอดเวลาที่ใช้ชีวิตอยู่บนโลกเธอก็จะหมั่น
ทำบุญทำทาน ทั้งถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุเสมอ ๆ ทั้งบูชา
พระด้วยดอกไม้และเครื่องบูชาต่าง ๆ เป็นประจำ เมื่อเธอเสียชีวิต
ลง (อาจเพราะได้สร้างบุญจนพอเพียงที่จะยกระดับแล้ว) ก็ได้ไป
เกิดในสวรรค์ชั้นเดียวกันกับเทวดาสามีเก่า

(กฎแห่งบุญ: 12)

จากตัวอย่างมีการอ้างถึงเรื่องเล่าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ได้แก่ พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ที่กล่าวถึงนางปติปุชีกาที่หมดบุญจุติลงมาเกิดในโลกมนุษย์ เมื่อใช้ชีวิตเป็นมนุษย์ได้หมั่นทำบุญและอธิษฐานจิตอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้เมื่อเสียชีวิตได้กลับไปเกิดในสวรรค์ตามเดิม การอ้างถึงเรื่องนางปติปุชีกาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะนั้นแสดงให้เห็นว่าบุญนั้นส่งผลให้มีความสุขในชีวิตหลังความตาย หากผู้ใดหมั่นทำบุญและอธิษฐานจิตอย่างสม่ำเสมอ ก็จะส่งผลให้เมื่อตายไปได้ไปเกิดในสวรรค์ มีชีวิตหลังความตายที่มีความสุข ซึ่งมีส่วนในการครอบงำความคิดของผู้บริโภควาทกรรมให้เกิดความปรารถนาในการทำบุญเพื่อจะได้รับสมบัติเป็นการได้ไปเกิดบนสวรรค์เช่นเดียวกับนางปติปุชีกา

นอกจากนี้ ในอรรถกถาก็มีเรื่องเล่าที่แสดงให้เห็นว่าบุญเป็นสมบัติหลังความตาย โดยผู้ผลิตวาทกรรมได้ยกมาแทรกไว้ในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 97 มีเรื่องเล่าในอรรถกถาว่า ที่หมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ขณะที่
ชาวบ้านกำลังร่วมกันทำงานในชุมชนอย่างขะมักเขม้น มฆมาณพ
ซึ่งช่วยทำงานอยู่แถวนั้นได้ทำความสะอาดที่พักเพื่อเตรียมตัวจะ
พักกลางวันจนสะอาดเรียบร้อยนำพักผ่อน แต่เมื่อมีคนเห็นว่าจุดที่
มฆมาณพทำความสะอาดเป็นสถานที่น่าพักผ่อนก็เข้ามาใช้
มฆมาณพต้องออกไปแต่ไม่โกรธ จากนั้นมฆมาณพก็ไปชำระทำ
ความสะอาดที่จุดอื่นต่อแล้วถูกคนอื่นแย่งเอาที่ไปอีก ก็ไม่โกรธ คง
ย้ายที่ไปเรื่อย ๆ เช่นนี้ พร้อมกับคิดว่าคนเหล่านี้ได้รับความสุขก็ดี
แล้ว เขามีความสุขจากที่ของเราจากการกระทำของเรา การ
กระทำของเราเป็นการกระทำที่เป็นบุญ บุญนี้จึงให้ความสุขแก่เรา
ด้วย

วันต่อมา มฆมาณพจึงมาจัดแต่งพื้นที่กลางหมู่บ้านให้เป็นลาน
สะอาดน่ารื่นรมย์ ให้ทุกคนที่ทำงานได้อาศัยใช้พักผ่อนพร้อมทั้ง
จัดหาน้ำบำบัดความกระหาย จากนั้นได้ไปพัฒนาถนนเข้าหมู่บ้าน
ปรับทางให้สะดวกแก่ยานพาหนะ อีกทั้งยังสร้างศาลาขึ้นที่สี่แยก
เป็นต้น

มฆมาณพทำงานมากมาย เป็นเหตุให้กลับบ้านค่ำมืด เพื่อนบ้าน
ถามว่าไปทำอะไรมา ก็ตอบว่า “ไปทำบุญชำระทางสวรรค์”
ต่อมามีชายหนุ่มในหมู่บ้านเห็นด้วยกับวิธีการทำบุญแบบนี้ ก็มา
ช่วยมฆมาณพมากมายรวมเป็นกลุ่มถึง 33 คน

ตัวมฆมาณพเองต่อมาก็กลายเป็นหัวหน้ากลุ่มทำบุญด้วยการ
สร้างสรรค์ชุมชน ก็ได้รับความเชื่อถือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี เขา
จึงชักชวนชาวบ้านให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกันและกัน
และร่วมกันละเว้นจากอบายมุข สุรายาเมา สิ่งเสพติดและการ
พนัน จนชาวบ้านหันมาถือศีลกันทั่วหน้า

ยังไม่หมดแค่นั้น ชาวบ้านในหมู่บ้านยังรวมตัวกันพัฒนา ปรับปรุง
ถนนหนทาง สร้างศาลาที่พักตามทาง ขุดบ่อน้ำ สร้างสะพาน
ปลูกไม้พุ่ม ไม้กอ ไม้ดอกไม้ประดับต่าง ๆ จนเกิดความสุขความ
มฆมาณพและเพื่อน ๆ ผู้เป็นนักทำบุญทั้งหลายได้ทำบุญด้วยการ
สร้างสรรค์ชุมชนเช่นนี้ เมื่อสิ้นชีวิตไปแล้วได้ไปเกิดในสวรรค์ ตัว
มฆมาณพผู้เป็นหัวหน้านักทำบุญไปเกิดเป็นท้าวสักกะ คือพระ
อินทร์ในกาลต่อมา

(ฉลาดทำบุญ: 16-17)

ตัวอย่างข้างต้นมีการอ้างอิงเรื่องเล่าในอรรถกถาเกี่ยวกับมฆมาณพ
ซึ่งเป็นผู้ที่หมั่นทำบุญด้วยการสร้างสาธารณประโยชน์อันได้แก่ การพัฒนาชุมชน ปรับปรุงถนนหนทาง
สร้างศาลาที่พักตามทาง ขุดบ่อน้ำ สร้างสะพาน ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม อีกทั้งยังชักชวนให้ผู้คน
มีใจใฝ่ทาน รักษาศีลอยู่เสมอ ผลจากบุญนี้ส่งผลให้เมื่อตายไปได้ไปเกิดในสวรรค์ คือไปเกิดเป็นท้าว
สักกะ ซึ่งต่อมาก็คือพระอินทร์

ตัวอย่างที่ 98 อานิสงส์ หมายถึง ผลบุญที่เราจะได้รับจากการทำบุญนั้น ๆ ซึ่งผล
จากการถวายกฐิน (ซึ่งเป็นผ้า) ก็จะช่วยเราในเรื่องของฐานะทาง

การเงิน เพราะเป็นการทำบุญด้วยการให้ (ทาน) และผลทางอ้อมก็ จะช่วยให้เรามีผิวพรรณที่ดีและมีเสื้อผ้าสวยงามใส่ เหมือนการทำบุญของนางวิสาขา ซึ่งในอดีตชาติเคยทำบุญด้วยการถวายจีวรแก่พระเจ้าจำนวน 20,000 รูปด้วยผลบุญนั้นก็มีส่วนทำให้มาเกิดในครอบครัวที่มีทรัพย์สมบัติมากมายจนนับไม่ถ้วน และด้วยผลบุญนั้นก็ทำให้มีเสื้อผ้าที่สวยงามใส่ ... (อรรถกถา เล่มที่ 41 พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐสูตตนิบาต หน้า 85 เรื่องนางวิสาขา)

(บุญใหญ่พลิกชีวิต: 19)

จากตัวอย่างมีการใช้สททโดยเป็นกล่าวอ้างถึงเรื่องราวและ เหตุการณ์เกี่ยวกับบุคคลที่ปรากฏอยู่ในพุทธประวัติ ได้แก่ นางวิสาขา ซึ่งระบุที่มาว่ามาจากอรรถกถา เล่มที่ 41 พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐสูตตนิบาต หน้า 85 เรื่องนางวิสาขา ทั้งนี้การ กล่าวอ้างถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนางวิสาขานั้นเป็นการยืนยันและเน้นย้ำว่าการทำบุญด้วยการ ถวายกฐินอันเป็นการทำบุญด้วยการให้ทานในอดีตชาตินั้น ส่งผลให้มาเกิดในครอบครัวที่มีทรัพย์ สมบัติมาก มีเสื้อผ้าที่สวยงามใส่ กล่าวได้ว่าบุญนั้นทำให้เกิดความสุข โดยถือเป็นสมบัติหลังความตาย ทำให้เกิดมาในภพชาติใหม่โดยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสบาย

การอ้างพระไตรปิฎกในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะนั้นนั้นแสดงให้เห็นว่าบุญนั้นทำให้เกิดความสุข โดยเฉพาะความสุขใน 156ชีวิตหลังความตาย หากผู้ใดหมั่นทำบุญให้ ทานอย่างสม่ำเสมอ ก็จะส่งผลให้เมื่อตายไปได้ไปเกิดในสวรรค์ มีชีวิตหลังความตายที่มีความสุข ซึ่งมี ส่วนในการครอบงำความคิดของผู้บริโภควาทกรรมให้เกิดความปรารถนาในการทำบุญเพื่อจะได้รับ สมบัติเป็นการได้ไปเกิดบนสวรรค์เช่นเดียวกับนางปติปุชีกา มฆมาณพ หรือนางวิสาขา เป็นต้น

4.2.2.1.3.2 การอ้างพระธรรมอาจารย์

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญ ในหนังสือธรรมะพบการอ้างพระ ธรรมอาจารย์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดบุญทำให้เกิดความสุข โดยเป็นการอ้างถึงคำสอนของบุคคลที่ นำเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับในทางธรรมทำให้เชื่อว่าสิ่งที่ตัวบทวาทกรรมนำเสนอนี้เป็นสิ่งที่ถูกต้องและ เชื่อถือได้ แม้ว่าในบางครั้งจะไม่ระบุว่าบุคคลใดอย่างชัดเจน แต่ลักษณะดังกล่าวก็ทำให้สิ่งที่ นำเสนอเป็นที่ยอมรับในสังคมวัฒนธรรมไทย ทั้งนี้การอ้างพระธรรมอาจารย์เป็นการสร้างความ นำเชื่อถือให้กับตัวบทและเป็นการโน้มน้าวใจผู้บริโภคให้เห็นด้วยและคล้อยตามกับผลที่ได้รับจากการ ทำบุญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 99 ศิล

หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต กล่าวว่่า “เจตนาเป็นตัวศีล ผู้มีศีลเป็นผู้ไม่มีโทษ เป็นผู้ไม่มีปกติไม่หวั่นไหว และองอาจในท่ามกลาง เป็นผู้มีความสุขไม่มีเวรไม่มีภัย จะเป็นผู้มั่งคั่งไม่อดอยาก”

(ทำง่ายได้บุญ: 87-88)

จากตัวอย่างมีการกล่าวถึงศีลหรือการรักษาศีลซึ่งเป็นวิธีการทำบุญประการหนึ่ง โดยมีการใช้สหบทกล่าวอ้างถึงคำกล่าวของพระธรรมมาจารย์ คือ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ว่าผู้มีศีลหรือผู้ที่รักษาศีลจะเป็นผู้ที่มีความสุข ไม่มีภัยอันตรายใด ๆ อีกทั้งยังทำให้บุคคลผู้รักษาศีลเป็นผู้ที่มีความมั่งคั่ง ไม่อดอยาก ซึ่งถือเป็นความสุขอันเป็นผลที่ได้รับจากการทำบุญด้วยการรักษาศีล การอ้างคำกล่าวของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต พระธรรมมาจารย์ที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก และมีผู้เคารพนับถือจำนวนมาก เป็นกลวิธีทางภาษาที่ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตัวบทวาทกรรมที่ผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะนำเสนอได้เป็นอย่างดี ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้บริโภคความทรรมนำไปปฏิบัติตามเพื่อให้ได้รับผลเป็นความสุขตามที่กล่าวมาอีกด้วย

ตัวอย่างที่ 100 อธิษฐานจิตเสร็จแล้วควรนั่งนิ่ง ๆ ทำใจนิ่งสักครู่ และจะกรวดน้ำไปด้วยหรือไม่กรวดน้ำไม่มีข้อจำกัด ขอให้พยายามทำทุกครั้งหลังสร้างบุญเสร็จ หากสั้มแล้วนึกได้ก็ทำได้เลยทันที บุญที่เราทำมาไม่ได้ตกหล่นไปไหน ครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า ใครทำได้ทำเป็นประจำ สุขและรวยได้ในชาตินี้

(สร้างบุญแบบฉลาดให้ได้บุญมาก: 35)

จากตัวอย่างมีการใช้สหบทโดยเป็นการกล่าวอ้างถึงคำกล่าวของพระธรรมมาจารย์ซึ่งไม่ได้ระบุแน่ชัดว่าเป็นผู้ใด แต่ก็ถือได้ว่าเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมวัฒนธรรมไทย โดยทำให้เชื่อได้ว่าการทำบุญเป็นประจำนั้นจะทำให้ชีวิตมีความสุขและร่ำรวย เป็นการยืนยันและเน้นย้ำว่าการทำบุญนั้นจะทำให้เกิดความสุขดังกล่าวตามคำที่ครูบาอาจารย์ได้กล่าวไว้

4.2.2.1.3.3 การอ้างนิทาน

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีการแทรกนิทานซึ่งแสดงให้เห็นความคิดบุญทำให้เกิดความสุข โดยทำให้เห็นผลหรืออานิสงส์ของการทำบุญว่าสามารถส่งผลต่อชีวิตหลังความตาย ทำให้ได้ไปเกิดในภพภูมิที่มีความสุข ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 101 การสละวัตถุเพียงเล็กน้อยในการก่อสร้างวัตถุเวทกฤติ ย่อมมี
 อานิสงส์มากมายแก่ผู้บริจาคทาน ตั้งมีตัวอย่างนิทานเรื่องหนึ่ง
ความว่า เศรษฐีคนหนึ่งได้สร้างเวทกฤติแก่พระสงฆ์ ครั้นเสร็จแล้วก็
มีการเฉลิมฉลองถวายจตุปัจจัยแก่พระสงฆ์เป็นอันมาก ยามนั้นมี
บุรุษผู้ยากจนเชื้อใจผู้หนึ่งเกิดศรัทธา จึงเอาทองเท่าปึกรีนที่ตน
เก็บหอมรอมริบไว้ไปใส่ในใต้ถุนเวทกฤติ ไปร่วมทำบุญ และยังมี
หญิงผู้ยากไร้อีกผู้หนึ่งได้มาช่วยผ่าฟืนและหุงต้มอาหารถวายแด่
พระภิกษุสงฆ์ในการฉลองครั้งนี้

เมื่อทั้งสามได้สิ้นอายุขัยแล้ว เศรษฐีก็ได้ไปเกิดเป็นพระราชาผู้
ครองเมือง และมีทรัพย์สมบัติอันมั่งคั่ง ส่วนหญิงผู้ยากไร้นั้นก็ได
ไปเกิดเป็นธิดาของพระราชาองค์นี้ ส่วนชายเชื้อใจนั้นได้ไปเกิด
เป็นชาวบ้านอยู่ที่นอกเมือง ซึ่งอาณาบริเวณที่อยู่ของเขานั้นมีหน่อ
ทองเกิดขึ้นมากมายเต็มไปหมด

ต่อมาธิดาของพระราชาก็ได้เสกสมรสกับหนุ่มชาวบ้านที่ได้เป็น
เจ้าของหน่อทองอันมากมายนั้น

เหล่านี้คืออานิสงส์ที่ได้ทำบุญร่วมกันมาในการฉลองเวทกฤติของ
ท่านเศรษฐีในปางก่อนหน้านั้นเอง จึงทำให้เป็นผู้มีทรัพย์สินเงิน
ทองเพิ่มพูนมีความสุขและมีบุญวาสนาดีสูงส่งในภพหน้า

(อานิสงส์จากการทำบุญ: 44-45)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือ
 ธรรมะมีการแทรกนิทานเกี่ยวกับการสร้างเวทกฤติแก่พระสงฆ์ของเศรษฐี และผู้ยากไร้ซึ่งมีศรัทธาใน
 การทำบุญ โดยแสดงให้เห็นผลของการทำบุญ ว่าเมื่อสิ้นอายุขัยแล้วทำให้ได้ไปเกิดและมีชีวิตความ
 เป็นอยู่ที่ดีสุขสบาย บุญจึงเป็นสมบัติที่ติดตามผู้ทำบุญและส่งผลให้ชีวิตหลังความตายนั้นมีความสุข

4.2.2.1.3.4 การอ้างข้อมูลทางการแพทย์

การอ้างข้อมูลทางการแพทย์เป็นการอ้างข้อมูลทางวิทยาศาสตร์
 หรือผลการวิจัยเพื่อสนับสนุนความคิดที่ว่า การทำบุญทำให้เกิดความสุขที่ปรากฏในดับทวาทกรรม
 เกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ โดยแสดงให้เห็นว่าผลจากการทำบุญนั้นส่งผลให้เกิดความสุข เกิดพลัง
 ในการรักษาโรคได้ซึ่งเป็นข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์และตรวจสอบได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 102 การสวดมนต์ก็คือการภาวนาแบบ “อนุสติ” นั่นเอง เป็นได้ทั้ง พุทธานุสติ อัมมานุสติ สังฆานุสติ เป็นได้ทั้งการเจริญภาวนา โดยเฉพาะผู้มีศรัทธาจริตหรือมีศรัทธาแก่กล้า จะช่วยให้เกิดปิติ เกิดความสุข จิตใจเบิกบาน แจ่มใส ทำให้เกิดพลังใจที่ดี บ้างก็หายโรคร้าย ดังที่นายแพทย์ชาวอเมริกันหลายรายได้ทำการวิจัย แล้วเขียนไว้ว่า สวดมนต์ทำให้เกิดพลังรักษาโรคได้ทุกชนิดหากมีศรัทธา เมื่อมีศรัทธาแล้วสมาธิและปัญญาที่แท้จริงก็ตามมา (ทำบุญไม่เป็นเห็นนรกได้: 101)

จากตัวอย่างกล่าวถึงการสวดมนต์ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้ได้บุญวิธีหนึ่งว่าสามารถทำให้เกิดความสุข หายจากโรคร้ายต่าง ๆ ได้ โดยมีการอ้างถึงข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นผลการวิจัยของนายแพทย์ชาวอเมริกันเพื่อสนับสนุนข้อมูลที่ตัวบทวาทกรรมนำเสนอว่าการสวดมนต์นั้นทำให้เกิดพลังรักษาโรค ทำให้หายจากโรคร้ายไขเจ็บได้

4.2.2.1.4 การใช้ประโยชน์แสดงเหตุผล

จากการศึกษาข้อมูลพบว่ามีการใช้ประโยชน์แสดงเหตุผลเพื่อสื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุข แสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นส่งผลให้เกิดความสุขจากการได้รับสิ่งที่ปรารถนาอันส่งผลให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุขสบาย ไม่ว่าจะเป็ความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต การมีสุขภาพแข็งแรง การมีทรัพย์สินเงินทอง การมีความรู้และสติปัญญา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี เป็นต้น โดยส่วนของประโยคที่มีเนื้อความกล่าวถึงเหตุ นั้นจะกล่าวถึงบุญหรือการทำบุญ และส่วนของประโยคที่มีเนื้อความกล่าวถึงผลจะแสดงถึงผลที่ได้จากการทำบุญซึ่งก็คือความสุขด้านต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 103 คนที่ทำความดีสะสมไว้เมื่อถึงเวลาที่ความดีหรือบุญนั้นส่งผลก็จะทำให้เกิดความสุขความเจริญและผ่านพ้นเรื่องราวที่ร้าย ๆ มาได้ (ตักบาตร สังฆทาน อุทิศบุญอย่างไรให้ปาฏิหาริย์เกิด: 102)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ทำให้” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล ระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “คนที่ทำความดีสะสมไว้” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “เกิดความสุขความเจริญและผ่านพ้นเรื่องราวที่ร้าย ๆ มาได้” อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าคนที่ทำความดี

หรือทำบุญไว้เมื่อถึงเวลาบุญนั้นจะส่งผลช่วยทำให้เกิดความสุขความเจริญและผ่านพ้นเรื่องราวร้าย ๆ ได้

ตัวอย่างที่ 104 คนที่ทำบุญครบทุกด้านก็ส่งผลให้ชีวิตเพียบพร้อมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการงาน การเงิน ครอบครัว เพื่อนฝูง ความรัก รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ

(สร้างบุญแบบฉลาดให้ได้บุญมาก: 75)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ส่งผลให้” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล ระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “คนที่ทำบุญครบทุกด้าน” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “ชีวิตเพียบพร้อมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการงาน การเงิน ครอบครัว เพื่อนฝูง ความรัก รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ” อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าการทำบุญอย่างครบถ้วนรอบด้านนั้น ผลของการทำบุญจะส่งผลให้ชีวิตมีความเพียบพร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งการงาน การเงิน ครอบครัว เพื่อนฝูง ความรัก รูปร่างหน้าตา และผิวพรรณ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นนี้จัดเป็นความสุขที่ผู้ทำบุญจะได้รับ การใช้ประโยคแสดงเหตุผลดังกล่าวเป็นการใช้ผลที่ได้จากการทำบุญอันได้แก่ความสุขที่ทุกคนปรารถนามาโน้มน้าว ผู้บริโภค วาทกรรมให้เกิดทำบุญต่อไป

ตัวอย่างที่ 105 บุญที่เกิดขึ้นจากการถวายเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เป็นพิพัฒน์กุศลที่จะเกื้อหนุนท่านไปทุกชาติ ส่งผลให้ท่านได้เกิดในสถานที่ที่เจริญ ได้เกิดในครอบครัวที่รักและเอาใจใส่ สุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีอายุยืนยาว

(บุญสร้างปาฏิหาริย์ฯ: 168)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ส่งผลให้” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล ระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “บุญที่เกิดขึ้นจากการถวายเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เป็นพิพัฒน์กุศลที่จะเกื้อหนุนท่านไปทุกชาติ” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “ท่านได้เกิดในสถานที่ที่เจริญ ได้เกิดในครอบครัวที่รักและเอาใจใส่ สุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีอายุยืนยาว” แสดงให้เห็นผลบุญที่เกิดจากการถวายเครื่องกำเนิดไฟฟ้าซึ่งจะติดตามเกื้อหนุนผู้ทำบุญไปทุกชาติ และทำให้ได้ไปเกิดโดยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความสุข

ตัวอย่างที่ 106 บุญจากการให้ทรัพย์เป็นทานจึงเสริมอำนาจด้านการเงิน และโชคลาภได้ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความบริสุทธิ์จิตของแต่ละบุคคล และขึ้นอยู่กับความต่อเนื่องในการสร้างบุญ

(บุญทำ กรรมแต่ง: 104)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “จึง” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล ระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “บุญจากการให้ทรัพย์เป็นทาน” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “เสริมอำนาจด้านการเงิน และโชคลาภได้” อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าการการทำบุญด้วยการให้ทรัพย์เงินทองเป็นทานจะช่วยเสริมด้านการเงิน และโชคลาภซึ่งเป็นความสุขที่ประชาชนปรารถนา จะให้เกิดขึ้น

4.2.2.1.5 การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข

ประโยคแสดงเงื่อนไขเป็นประโยคที่ประกอบด้วยเนื้อความ 2 ส่วน คือ ส่วนที่แสดงเงื่อนไขให้เลือกทำหรือไม่ทำ และส่วนที่แสดงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น จากการศึกษาข้อมูลพบว่ามีการใช้ประโยคแสดงเงื่อนไขเพื่อสื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุข โดยเป็นการโน้มน้าวให้เกิดการกระทำตามที่คุณผลิตวาทกรรมต้องการนั้นคือการทำบุญ กล่าวคือ หากผู้บริโภควาทกรรมเลือกที่จะทำบุญ ผลที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดความสุข ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 107 ถ้าหมั่นสร้างบุญไว้อย่างสม่ำเสมอ มากบ้าง น้อยบ้าง ตามกำลัง ชีวิตจะประสบความสำเร็จ มีความเจริญ มีโชคสมบัติ

(ทำบุญ-ทำกรรม มหัทศจรยแห่งชีวิต: 99-100)

จากตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ถ้า ... จะ” เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข ระหว่างส่วนของประโยคที่แสดงเงื่อนไขให้เลือกทำหรือไม่ทำ คือ “หมั่นสร้างบุญไว้อย่างสม่ำเสมอ มากบ้าง น้อยบ้าง ตามกำลัง” กับส่วนของประโยคที่แสดงผลจากการกระทำ คือ “ชีวิตจะประสบความสำเร็จ มีความเจริญ มีโชคสมบัติ” อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าหากผู้อ่านเลือกที่จะทำบุญ จะเกิดผลเป็นความสุข ความเจริญ มีทรัพย์สมบัติ

ตัวอย่างที่ 108 ชีวิตจะมีความสุข จิตใจสงบ ถ้าหากทำบุญรักษาศีล เจริญภาวนา

(คู่มือทำบุญ: 123)

จากตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ถ้าหาก” เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข ระหว่าง ส่วนของประโยคที่แสดงเงื่อนไขให้เลือกทำหรือไม่ทำ คือ “ทำบุญรักษาศีล เจริญภาวนา” กับส่วนของ ประโยคที่แสดงผลจากการกระทำ คือ “ชีวิตจะมีความสุข จิตใจสงบ” อันเป็นการโน้มน้าวให้ผู้อ่าน เลือกที่จะทำบุญรักษาศีล เจริญภาวนา เพื่อให้เกิดผลที่ตามมาคือการใช้ชีวิตมีความสุขและมีจิตใจสงบ

4.2.2.1.6 การใช้วัจนกรรม

จากการศึกษาวัจนกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะปรากฏวัจนกรรมที่ เกี่ยวข้องกับการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุข ได้แก่ วัจนกรรมอธิบาย และวัจนกรรมยืนยัน ดังนี้

4.2.2.1.6.1 วัจนกรรมอธิบาย

วัจนกรรมอธิบายที่สื่อให้เห็นความคิดบุญทำให้เกิดความสุขที่ ผู้ผลิตวัจนกรรมใช้ในวัจนกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะนั้นเป็นการอธิบายและให้ข้อมูลเกี่ยวกับ บุญและการทำบุญแก่ผู้บริโภควาวัจนกรรมว่าสามารถนำไปสู่ความสุขที่สัมผัสได้ เป็นความสุขที่ บรรณาณา ได้แก่ ความมั่งคั่งร่ำรวยได้จริง การมีรูปร่างหน้าตาดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

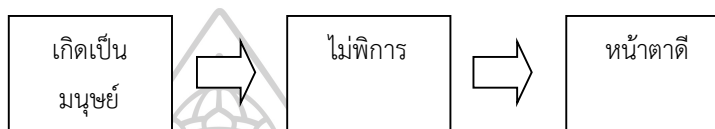
ตัวอย่างที่ 109 การให้ด้วยใจเป็นสุขนั้น ทำให้คนร่ำรวยได้จริงมาตั้งแต่ครั้งอดีต กาลจนถึงปัจจุบัน คนรายนั้นเค้ามีสูตรเฉพาะของเค้าเลยว่ายิ่งให้ ยิ่งได้รับ หลักการฝึกใจให้เป็นผู้ให้นั้นต้องเริ่มจากการมีพรหม วิหาร 4 เป็นที่ตั้ง คือ มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ให้เพราะมี ความเมตตา มีใจกรุณาบรรณาณาให้ผู้รับนั้นเป็นสุข และเมื่อให้ แล้วก็ไม่ต้องคิดเสียดาย แบบให้แล้วให้เลยวางเฉยไม่ยินดียินร้ายอะไร เริ่มให้จากคนที่เราคุ่นเคยกันเพื่อฝึกใจให้มีกำลัง ตอนแรก ๆ อาจจะยากยังทำใจไม่ได้ ก็ให้ไปทั้ง ๆ ที่เสียดายนั่นแหละ ให้ไป เรื่อย ๆ พอชินในการให้แล้วใจก็จะปรับตามในฝ่ายบุญจะเกิด ปัญญาในใจจึงถึงจุดให้แบบไม่เสียดายให้เพราะอยากจะช่วยเหลือ จริง ๆ หลังจากนั้นก็เริ่มให้ผู้อื่นที่เราไม่รู้จัก

(สร้างบุญแบบฉลาดให้ได้บุญมาก: 22)

จากตัวอย่างมีการใช้วัจนกรรมอธิบายโดยผู้ผลิตวัจนกรรมเกี่ยวกับ บุญในหนังสือธรรมะกล่าวถึงการให้ด้วยใจที่เป็นสุขว่าจะส่งผลให้ผู้ให้มีความสุข ร่ำรวย โดยอธิบาย

หลักการฝึกใจให้เป็นผู้ให้ เริ่มจากการมีพรหมวิหาร 4 นอกจากนี้ยังให้รายละเอียดว่าให้เริ่มจากการให้แก่บุคคลที่รู้จักคุ้นเคยกันก่อน แล้วจึงฝึกให้แก่คนที่ไม่รู้จักอันนำไปสู่การให้แบบใจเป็นสุข คือไม่คิดเสียดาย เป็นการให้ด้วยใจเป็นสุขอันส่งผลให้เกิดอานิสงส์คือความร่ำรวยคือทำให้ผู้ให้ร่ำรวยได้จริง

ตัวอย่างที่ 110 ศิลส่งผลต่อรูปร่างหน้าตา แต่คนเราจะมีรูปร่างหน้าตาดีได้ ก็จะต้องมีอวัยวะครบ 32 ไม่พิการพิการไป ซึ่งการที่เราจะไม่พิการนั้น เราก็ต้องเกิดเป็นคนก่อน ถ้าเขียนเป็นแผนภาพก็จะดังนี้



จากแผนภาพสรุปได้ว่า “ศิลปะ” นั้น มีผลต่อการปรุงรูปร่างของ ท่าน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำเลยคะ ผู้ที่รักษาศิลปะ มาดีจึงได้เกิดมาเป็นมนุษย์ (ที่เราเคยคุยกันแล้วว่ายากนักหนา) และหากท่านตั้งใจรักษาศิลปะ 5 ให้ครบทุกข้อ อัตรภาพมนุษย์ที่ท่าน ได้ในชาตินี้ก็จะสมบูรณ์ มีอวัยวะครบ 32 ไม่พิการพิการ และมีสุขภาพแข็งแรง

(บริการด้วยใจ บุญก็ได้งานก็สำเร็จ: 102)

จากตัวอย่างผู้ผลิตวาทกรรมใช้วัจนกรรมอธิบายเพื่ออธิบายเกี่ยวกับศิลปะและการรักษาศิลปะซึ่งเป็นวิธีการทำบุญวิธีหนึ่งที่มีผลต่อรูปร่างหน้าตา กล่าวคือ ศิลมีผลต่อรูปร่างหน้าตา การรักษาศิลปะทำให้ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ และหากตั้งใจรักษาศิลปะมาครบทุกข้อจะทำให้ร่างกายครบสมบูรณ์ ไม่พิการ และมีสุขภาพแข็งแรง ทั้งนี้มีการใช้แผนภาพประกอบการอธิบายเพื่อให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

4.2.2.1.6.2 วัจนกรรมยืนยัน

วัจนกรรมยืนยันเป็นวัจนกรรมที่ใช้เน้นย้ำ ยืนยันข้อมูลที่กล่าวถึงว่าเป็นจริง อาจมีการยกหลักฐานมาสนับสนุนเพื่อสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้น มักปรากฏรูปภาษาที่แสดงวัจนกรรมยืนยัน ได้แก่ “ยืนยัน” ผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะใช้วัจนกรรมยืนยันในการสื่อความคิดว่าบุญทำให้เกิดความสุข เพื่อยืนยันและเน้นย้ำผลของการทำบุญว่าทำให้เกิดลาภผล ความมั่งคั่งร่ำรวย การประสบความสำเร็จ การมีความสุขและสมหวังในชีวิตได้จริง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 111 ขอยืนยันกันได้เลยว่า “กรรมนั้นแก้ไม่ได้” เพียงแต่เมื่อกรรมเกิดไปแล้วก็มีวิธีคลายกรรมจากหนักให้เป็นเบาได้ และยังทำกรรมดี ผลบุญกุศลนั้นก็ยิ่งช่วยให้เราพบกับความสุขสมหวังในชีวิตเร็วขึ้น

(ทำบุญไม่เป็นเห็นนรกได้: 19)

จากตัวอย่างปรากฏรูปภาษา “ยืนยัน” แสดงวัจนกรรมยืนยันที่ผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะใช้ยืนยันผลที่เกิดจากการทำบุญว่าสามารถส่งผลให้เกิดความสุขในชีวิตได้ กล่าวคือ ผลบุญที่เกิดจากการทำดีนั้นจะช่วยทำให้พบกับความสุขสมหวังในชีวิตเร็วขึ้น

4.2.2.1.7 การใช้อุปลักษณ์

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบการใช้อุปลักษณ์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุข ดังนี้

4.2.2.1.7.1 [บุญ คือ อาหาร]

จากการศึกษาพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่าบุญคืออาหาร โดยใช้คำ “อาหาร” “ห่อข้าว” “เสปียง” “อิม” เมื่อกล่าวถึงบุญ เช่น

ตัวอย่างที่ 112 เป็นเรื่องดีที่จะบอกว่า “บุญ” นั้นเป็นอาหารของใจ บุญเป็นเครื่องชำระจิตใจให้ผ่องใส ขจัดสิ่งหมองมัวกิเลสทั้งหลาย ทำให้ใจนั้นมีกำลังในฝ่ายดีมีกำลังมากพอที่จะพาทุกคนไปสู่ความดี สุข รวย มั่งคั่งได้จริง

(สร้างบุญแบบฉลาดให้ได้บุญมาก: 17)

ตัวอย่างที่ 113 การสะสมบุญเหมือนการห่อข้าวไว้กินในทางข้างหน้าที่ไม่รู้ต้องเจออะไรบ้าง

(ทำง่ายได้บุญ: 39)

ตัวอย่างที่ 114 ธีทวิตอิมบุญ นอกจากการสนทนากันแบบซึ่งหน้าแล้ว การแลกเปลี่ยนความเห็นกันบนหน้าจอบทคอมพิวเตอร์ ... ก็ถือเป็นการทำบุญด้วยเช่นกัน

(คู่มือทำบุญ: 242)

ตัวอย่างที่ 115 บุญที่เราทำมาไม่ได้ตกลงไปไหน ครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า ใครทำได้ทำเป็นประจำ สุขและรวยในชาตินี้ไม่พอ จะเป็นเสปียงบุญติดตัวไปทุกภพชาติ

(สร้างบุญแบบฉลาดให้ได้บุญมาก: 35)

จากตัวอย่างที่ 112 – 115 มีการใช้คำ “อาหาร” “ห่อข้าว” “เสปียง” “อิม” ถ้อยคำเหล่านี้เป็นถ้อยคำที่ใช้ในแวดวงเกี่ยวกับอาหาร สะท้อนมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าบุญเป็นอาหารหรือของที่สามารถบริโภคได้ เมื่อรับประทานแล้วทำให้เกิดอาการอิม ทั้งนี้อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการ การใช้อุปลักษณ์ [บุญ คือ อาหาร] แสดงให้เห็นความสำคัญของบุญ กล่าวคือ บุญเป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์ปรารถนาที่จะช่วยทำให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข

4.2.2.1.7.2 [บุญ คือ พาหนะ]

จากการศึกษาพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่าบุญคือพาหนะ โดยใช้คำ “นำไปสู่” “พาไป” “ขับเคลื่อน” เมื่อกล่าวถึงบุญ เช่น

ตัวอย่างที่ 116 ต่อจากนี้ไปชีวิตจะรุ่งเรื่องพูนสุขด้วยพยานภาพแห่งบุญนั้นพาไป

(สร้างบุญแบบฉลาดให้ได้บุญมาก: 41)

ตัวอย่างที่ 117 บางคนแม้จะทำบุญด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่ก็ยังอดคิดไม่ได้ว่าบุญนั้นจะนำไปสู่สวรรค์

(คู่มือทำบุญ: 6)

ตัวอย่างที่ 118 การสร้างบุญกุศลแบบต่างๆ ให้ต่อเนื่องจะขับเคลื่อนให้เราก้าวไปถึงจุดหมาย

(ตักบาตร สังฆทาน อุทิศบุญอย่างไรให้ปาฏิหาริย์เกิด: 91)

จากตัวอย่างที่ 116 – 118 มีการใช้คำ “นำไปสู่” “พาไป” “ขับเคลื่อน” ถ้อยคำเหล่านี้เป็นถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง มีการขับเคลื่อนหรือเคลื่อนที่ไป ซึ่งบุญจะเป็นสิ่งที่นำไปสู่จุดหมายปลายทาง สะท้อนมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าการทำบุญเป็นการเดินทาง โดยบุญจะเป็นพาหนะที่ช่วยให้เกิดความสะดวกสบาย โดยจะนำผู้ทำบุญไปสู่จุดหมายปลายทาง ซึ่งจุดหมายที่กล่าวถึง ได้แก่ ความสุข หรือสวรรค์

การใช้อุปลักษณ์ [บุญ คือ อาหาร] และ [บุญ คือ พาหนะ] ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นความคิดว่าบุญนั้นทำให้เกิดความสุข โดยอาหารนั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต ในขณะที่พาหนะเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น การเปรียบเทียบบุญกับอาหารและยานพาหนะนั้น แสดงให้เห็นว่าบุญนั้นมีความจำเป็นและมีความสำคัญทำให้ชีวิตมีความสุขและความสะดวกสบาย ซึ่งสัมพันธ์กับความคิดที่ว่าบุญทำให้เกิดความสุขนั่นเอง

4.2.2.1.8 การใช้คำประพันธ์

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบว่ามีการใช้คำประพันธ์ที่แต่งขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นผลจากการทำบุญว่าทำให้เกิดความสุข ความเปรมปรีดิ์ขึ้น ดังนี้

ตัวอย่างที่ 119	คนมักพ้อ	ว่าทำดี	ไม่ได้ดี
	แต่ทำชั่ว	กลับได้ดี	เหตุไฉน
	ผลของบุญ	มาไม่ถึง	หรืออย่างไร
	ใครตอบได้	วอนเฉลย	ให้แจ้งที่
	การกระทำ	อาจส่งผล	ถึงชาติหน้า
	รอเวลา	จะสำแดง	ในทุกที่
	<u>ควรหมั่นสร้าง</u>	<u>สะสมบุญ</u>	<u>บารมี</u>
	<u>ความเปรมปรีดิ์</u>	<u>พลันบังเกิด</u>	<u>ประเสริฐใจ</u>

(ทำง่ายได้บุญ: 21)

จากตัวอย่างมีการใช้คำประพันธ์เพื่อแสดงให้เห็นว่าการสะสมบุญจะทำให้เกิดผลเป็นความสุข ความเปรมปรีดิ์ อันเป็นการโน้มน้าวให้ผู้บริโภควาทกรรมหมั่นทำบุญ เพื่อให้ได้รับผลเป็นความสุข

ตัวอย่างที่ 120	สังฆทาน	ว่าด้วยการ	นำถวาย
	สิ่งทั้งหลาย	ไม่ระบุ	ผู้ใช้สอย
	ถึงฤกษ์ดี	มีเวลา	อย่ารอคอย
	บุญไม่น้อย	หากให้ด้วย	ใจศรัทธา
	คิดจะให้	ก็ต้องให้	อย่างใจกว้าง
	เพื่อแผ่บ้าง	ตามแนวทาง	ศาสนา
	ช่วยปลดเปลื้อง	ความตระหนี่	ที่มีมา
	สุขภาพยา	บุญนำพา	เจริญใจ

(ทำง่ายได้บุญ: 83)

จากตัวอย่างมีการใช้คำประพันธ์กล่าวถึงการทำบุญด้วยการถวายสังฆทาน ซึ่งจะช่วยให้จิตใจความตระหนี่ถี่เหนียวแก่ผู้ทำบุญ ส่งผลให้เกิดความสุขกายสุขใจ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะที่ผลิตโดยกลุ่มผู้เขียนที่เป็นพระสงฆ์ และกลุ่มผู้เขียนที่เป็นบุคคลทั่วไปซึ่งล้วนเป็นบุคคลที่ได้ฝึก ศึกษาเรียนรู้ และปฏิบัติธรรมจากสำนักต่าง ๆ มาเป็นอย่างดี มีกลุ่มผู้บริโภคนำมาเสนอในการนำเสนอที่ขยายฐานผู้อ่านให้กว้างขึ้นเป็นบุคคลทุกเพศทุกวัยนั้น มีการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุขผ่านกลวิธีทางภาษา ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงความสุข คำที่สื่อถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข คำที่สื่อถึงสิ่งที่เป็นสมบัติหลังความตาย คำแสดงการเน้นย้ำ และคำแสดงความรวดเร็ว นอกจากนี้ยังรวมถึงการใช้มูลบท การใช้สัทบท การใช้ประโยคแสดงเหตุผล การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข การใช้วจนกรรม การใช้อุปลักษณ์ ตลอดจนการใช้คำประพันธ์

กลวิธีทางภาษาเหล่านี้แสดงให้เห็นผลจากการทำบุญนั้นส่งผลให้เกิดความสุข อันได้แก่ การมีจิตใจเบิกบาน ผ่องใส มีชีวิตเป็นอยู่ที่ดี มีความเจริญรุ่งเรือง ตลอดจนใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่นไม่มีอุปสรรคใด ๆ นอกจากนี้ยังการได้รับสิ่งที่พึงปรารถนาอันทำให้ชีวิตเกิดความสุขด้านต่าง ๆ ได้แก่ การมีสุขภาพแข็งแรง การมีทรัพย์สินเงินทอง การมีความรู้และสติปัญญา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และการมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี ความสุขดังกล่าวนี้ส่วนมากจะเป็นความสุขทางโลกที่จับต้องได้ เป็นความสุขที่เกิดจากการมีทรัพย์ มีเครื่องอำนวยความสะดวกช่วยให้เกิดความสบายแก่ชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสติปัญญาหน้าที่การงาน และมีรูปร่างผิวพรรณที่ดี ซึ่งแม้ว่าจะเป็นความสุขที่ไม่ยั่งยืน แต่ก็เป็นสิ่งที่ผู้บริโภควาทกรรมปรารถนาให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตน เนื่องจากเป็นสิ่งที่จะทำให้ชีวิตดำเนินไปได้อย่างราบรื่น มีความสุข

นอกจากนี้กลวิธีทางภาษาดังกล่าวยังแสดงให้เห็นว่าบุญนั้นส่งผลให้เกิดความสุขในชีวิตหลังความตาย แสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายและการเวียนว่ายตายเกิด กล่าวคือ บุญจะติดตามและส่งผลทำให้ใช้ชีวิตหลังความตายได้อย่างมีความสุข ได้ไปอยู่ในสวรรค์ เป็นเทวดา นางฟ้า หรือหากเกิดเป็นมนุษย์ในภพชาติถัดไปบุญก็จะส่งผลให้พบกับสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถทำให้เกิดความสุขได้ ไม่ว่าจะเป็น ความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ ความสะดวกสบาย การมีรูปร่างหน้าตาดี การมีชื่อเสียงเกียรติยศ การนำเสนอดังกล่าวเป็นการตอกย้ำผลหรืออานิสงส์ของบุญว่าไม่เพียงส่งผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบัน แต่ยังคงติดตามไปในภพชาติอื่น ๆ ถือเป็นสมบัติที่บุคคลปรารถนาจะมีติดตัวไว้ อันเป็นการโน้มน้าวให้ผู้บริโภคความทศกรรมให้เกิดความปรารถนาในบุญ ด้วยการทำบุญสะสมไว้เพื่อความความสุขในชาติภพหน้า

อย่างไรก็ตาม ความสุขที่เป็นผลจากการทำบุญตามหลักพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก นั้น เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า เป็นความสุขที่เกิดจากความอึดอ้อมใจ หรือความยินดีในการทำบุญ กล่าวคือ เป็นความสุขที่เกิดจากใจที่บริสุทธิ์ สะอาด ได้รับการขัดเกลาให้ปราศจากกิเลสและห่างไกลเหตุแห่งความชั่วร้ายหรือบาปทั้งปวง ดังนั้นความสุขที่นำเสนอในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะดังที่กล่าวมาข้างต้นจึงไม่ใช่ความสุขที่เป็นจุดมุ่งหมายของการทำบุญที่แท้จริง

4.2.2.2 บุญมีผลต่อดวงชะตา

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบการนำเสนอความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตา โดยนำเสนอว่าการทำบุญมีความสัมพันธ์กับดวงชะตา กล่าวคือ ผลจากการทำบุญทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

การนำเสนอความคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชคชะตาของคนในสังคมตามแนวคิดเรื่องชะตานิยม ซึ่งชนกพร พัวพัฒนกุล (2556: 102) กล่าวถึงแนวคิดเรื่องชะตานิยมไว้ว่าเป็นความเชื่อที่ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นถูกกำหนดโดยชะตากรรม และเป็นสิ่งที่คนเราไม่สามารถควบคุมได้ มนุษย์ไม่มีอำนาจที่จะกำหนดสิ่งต่าง ๆ ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนเป็นพรหมลิขิตที่ชะตากรรมได้กำหนดไว้ก่อนแล้วทั้งสิ้น ไม่ว่าจะด้วยอิทธิพลของดวงดาว พระเจ้า เทพเจ้า เทวลีขิต พรหมลิขิต หรือกรรม ตามแต่ความเชื่อของคนในแต่ละสังคม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคนในสังคมจะเชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นถูกกำหนดโดยชะตากรรม และเป็นสิ่งที่คนเราไม่สามารถควบคุมได้ แต่วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะแสดงให้เห็นว่า “การทำบุญ” นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงดวงชะตาหรือชะตากรรมให้ดีขึ้นได้

ความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 4 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้มูลบท การใช้สหพท และการใช้ประโยคแสดงเหตุผล ดังนี้

4.2.2.2.1 การใช้คำแสดงทัศนภาวะ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบว่ามีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” เพื่อแนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงดวงชะตาดีขึ้นด้วยการทำบุญ โดยผลบุญนั้นจะส่งผลให้ดวงชะตาดีขึ้น แสดงให้เห็นความคิดว่าบุญมีผลต่อดวงชะตาที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 121 ดวงชะตาหม่นมัว ชีวิตอัปมงคล ควรไปไหว้พระแล้วทำบุญด้วยการเติมน้ำมันตะเกียง บริจาคเงินใส่ตู้เพื่อร่วมชื้อน้ำมันตะเกียง หรือชื้อน้ำมันจากตลาดไปเติมตะเกียงที่วัด
(แก้กรรม ทำบุญเสริมดวง สะเดาะเคราะห์: 9)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” เพื่อแนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อดวงชะตาหม่นมัว ชีวิตอัปมงคล ว่า “ควรไปไหว้พระแล้วทำบุญด้วยการเติมน้ำมันตะเกียง หรือชื้อน้ำมันจากตลาดไปเติมตะเกียงที่วัด” ทั้งนี้ในสังคมไทยเชื่อว่าการทำบุญด้วยการเติมน้ำมันตะเกียงดังกล่าวจะส่งผลให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ดวงชะตาสว่างสดใส มีแสงสว่างนำทาง

ตัวอย่างที่ 122 ท่านที่ตรอบปีชง มีเคราะห์ หรือรู้สึกว่ามีแต่เรื่องไม่ดี ควรทำบุญสร้างโบสถ์จะช่วยลดทอนเคราะห์ที่เจ้ากรรมนายเวรและสิ่งอัปมงคลชักนำให้เกิด เสริมเกณท์ดวงชะตาและปกป้องดวงชะตาของท่านไม่ให้แตกดับก่อนถึงเวลาอันควร
(บุญสร้างปาฏิหาริย์: 89)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” เพื่อแนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อชีวิตตรอบปีชง มีเคราะห์ หรือรู้สึกว่ามีแต่เรื่องไม่ดี ด้วยการทำบุญสร้างโบสถ์ ซึ่งผลจากการทำบุญดังกล่าวจะช่วยลดทอนเคราะห์ เสริมดวงชะตา และปกป้องดวงชะตาของไม่ให้เกิดดับก่อนถึงเวลาอันควร

4.2.2.2.2 การใช้มูลบท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบว่ามีการใช้มูลบทเพื่อแสดงให้เห็นว่าผลจากการทำบุญนั้นสามารถทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ สื่อให้เห็นความคิดที่ว่าบุญมีผลต่อดวงชะตา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 123 ความจริงแล้วถ้าท่านอยากเสริมดวงชะตาให้รุ่งเรืองขึ้น อยาก สะเดาะเคราะห์ และ แก้กรรม ต่าง ๆ นั้น สามารถ กระทำ ได้ ไม่ อยาก เย็น เลย แค่ หมั่น ทำ บุญ ทำ ทาน ด้วย ใจ บริสุทธิ์ ประ พ ก ติ ดี จึง าม อยู่ เสมอ

(แก้กรรม ทำบุญเสริมดวง สะเดาะเคราะห์: 6)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “เสริม” และ “รุ่งเรืองขึ้น” ซึ่งเป็นคำกริยากลุ่มบ่ง การเปลี่ยนสภาพพร้อมกับคำ “ดวงชะตา” เพื่อแนะนำดวงชะตานั้นสามารถเปลี่ยนให้ดีขึ้นได้ด้วยการ ทำบุญ ผลจากการทำบุญจะช่วยเพิ่มหรือหนุนดวงชะตาให้ยาวออกไปหรือรุ่งเรืองขึ้น และใช้คำ “สะเดาะ” ร่วมกับคำ “เคราะห์” เพื่อแนะนำว่าการมีเคราะห์ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีอุปสรรคนั้น สามารถกำจัดออกไปหรือทำให้มีน้อยลงได้ด้วยการทำบุญ โดยผลจากการทำบุญทำให้เคราะห์นั้น หมดสิ้นไปหรือเบาบางลง กล่าวได้ว่าการทำบุญนั้นช่วยส่งเสริมให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ขึ้น กล่าวคือ ช่วยหนุนดวงชะตาให้ยาวขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เคราะห์ที่มีอยู่นั้นหมดสิ้นไปหรือ เบาบางลง

4.2.2.2.3 การใช้สหบท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะปรากฏการใช้สหบทที่ สื่อให้เห็นความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตา ได้แก่ การอ้อบรมณ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.2.2.3.1 การอ้อบรมณ

การอ้อบรมณเป็นการอ้อถึงคำกล่าวของคนโบราณหรือคำ โบราณซึ่งมีลักษณะเป็นเสียงภายนอกตัวบทที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือเพื่อเพิ่มความหนักแน่นและ น้ำหนักความน่าเชื่อถือให้กับสิ่งที่ตัวบทวาทกรรมกำลังนำเสนอ จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญ ในหนังสือธรรมะพบการอ้อบรมณซึ่งมีส่วนทำให้ความคิดเกี่ยวกับเรื่องผลของบุญมีผลต่อดวงชะตา ได้รับการยอมรับมากขึ้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 124 โบราณ ท่าน ว่า เช่น นี้ ต้อง สะ เด า ห ร ะ ท ะ ห ที่ เก ี่ ย ว ก ั บ ค า ม เป็น ค า ม ต าย ทำ บุญ ม อบ โล ง ศ พ ให้ แก่ ผู้ อื่น ไป เพื่อ ที่ ว่า ท่าน ยัง ไม่ จำ เป็น ต้อง ใช้ มัน ใน ต อน นี้ ด วง ชะ ตา ของ ท่าน ก็ จะ ย ี ด ยาว ออ ก ไป

(บุญสร้างปาฏิหาริย์ฯ: 34)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีการอ้างคำกล่าวของคนโบราณที่ทำให้เชื่อได้ว่าการทำบุญนั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงดวงชะตา โดยเป็นการกล่าวถึงการทำบุญมอบโลงศพให้ผู้อื่น ซึ่งส่งผลให้เคราะห์ที่มีอยู่ลดน้อยลง และมีดวงชะตาที่ดีขึ้น

4.2.2.2.4 การใช้ประโยคแสดงเหตุผล

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะพบการใช้ประโยคแสดงเหตุผลเพื่อสื่อความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตา โดยส่วนของประโยคที่มีเนื้อความกล่าวถึงเหตุนั้นจะกล่าวถึงการทำบุญ และส่วนของประโยคที่มีเนื้อความกล่าวถึงผลก็จะแสดงถึงผลที่ได้จากการทำบุญซึ่งก็คือ การที่เคราะห์หมดไป และการมีดวงดีขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 125 ด้วยการทำบุญนี้ ทำให้ภัยทั้งหลาย คือดาวเคราะห์ทับ ด้วยเคราะห์ย้าย อันจักมาถึง และอาจนำมาซึ่งความทุกข์ ความเดือดร้อน ไม่เป็นอันกินอันนอน หายไปไกล ๆ เกิด

(แก้กรรม ทำบุญเสริมดวง สะเดาะเคราะห์: 91)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ทำให้” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล ระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “การทำบุญ” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “ภัยทั้งหลาย คือดาวเคราะห์ทับ ด้วยเคราะห์ย้าย อันจักมาถึง และอาจนำมาซึ่งความทุกข์ ความเดือดร้อน ไม่เป็นอันกินอันนอน หายไปไกล ๆ เกิด” แสดงให้เห็นว่าการการทำบุญนั้น จะส่งผลทำให้เคราะห์ต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนทำให้ชีวิตมีความทุกข์หมดไป

ตัวอย่างที่ 126 บุญที่ผู้้นั้นสั่งสมมา ส่งผลให้ดวงดีขึ้น

(กฎแห่งบุญ: 49)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ส่งผลให้” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล ระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “บุญที่ผู้้นั้นสั่งสมมา” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “ดวงดีขึ้น” แสดงให้เห็นว่าผลบุญที่สะสมมานั้น ทำให้มีดวงที่ดีขึ้น

จากที่กล่าวมาจะพบว่ากลวิธีทางภาษา ได้แก่ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้มูลบท การใช้สัทบท และการใช้ประโยคแสดงเหตุผลมีส่วนในการนำเสนอให้เห็นความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาใน

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ โดยแสดงให้เห็นว่าในสังคมไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง โชคชะตา ยอมรับอำนาจของดวงชะตาว่าเป็นสิ่งที่มีอำนาจ มีอิทธิพล และมีผลในการกำหนดชีวิตและ ความเป็นไปของมนุษย์ แต่ทั้งนี้ดวงชะตานั้นสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ โดยนำเสนอให้เห็นว่าการ ทำบุญนั้นสามารถส่งผลให้โชคชะตาหรือดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ กล่าวคือ การ ทำบุญนั้นจะส่งผลให้มีดวงชะตาที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เคราะห์ที่มีอยู่นั้นหมดสิ้นไปหรือเบา บางลง

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะซึ่งผลิตโดยกลุ่มผู้เขียนที่เป็นพระสงฆ์และกลุ่มผู้เขียน ที่เป็นบุคคลทั่วไปที่ศึกษาและมีความรู้เรื่องธรรมะเป็นอย่างดี ผู้เขียนบางคนเป็นผู้มีชื่อเสียงและเป็นที่ รู้จัก ผ่านการกลั่นกรองและตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ นั้นมี การวางจำหน่ายในร้านขายหนังสือที่มีสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ร้านซี เอ็ดดูเคชั่นเตอร์ ร้านนายอินทร์ และร้านบีทูเอส ซึ่งร้านหนังสือเหล่านี้เป็นร้านขนาดใหญ่ เป็นที่รู้จัก ทำให้เข้าถึงประชาชนทั่วประเทศได้เป็นจำนวนมาก ยิ่งในปัจจุบันหนังสือธรรมะได้ขยายฐานผู้อ่าน กว้างขึ้น เนื่องจากสำนักพิมพ์และบรรณาธิการมีการตั้งชื่อหนังสือ ออกแบบปก และใส่ภาพประกอบ ให้ทันสมัย น่าสนใจ เพื่อดึงดูดใจผู้อ่านผู้อ่าน เป็นการขยายกลุ่มผู้อ่านให้เป็นบุคคลทุกเพศทุกวัย จาก การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะดังกล่าวพบว่าการนำเสนอความคิดสำคัญ 5 ประการ แบ่งเป็น

1. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ 2) การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู และ 3) การ ทำบุญเป็นการทำธุรกิจ

ความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำนำเสนอให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นกิจกรรม สำคัญที่ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน มีการถ่ายทอดและปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมการทำบุญจาก รุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะเมื่อถึงวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับศาสนาชาวพุทธทั้งหลายควรไปทำบุญ ผู้ผลิต วาทกรรมต้องการตอกย้ำให้เห็นความสำคัญของการทำบุญ เพื่อโน้มน้าวให้ผู้บริโภควาทกรรมซึ่งไม่ จำกััดเฉพาะบุคคลเพศใดและวัยใด เกิดความปรารถนาที่จะทำบุญ เพื่อสืบทอดแนวคิดสำคัญทาง ศาสนาให้คงอยู่

ความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูเป็นการนำเสนอให้เห็นว่าการทำบุญ รวมถึง การชักชวนให้เกิดการทำบุญนั้นถือเป็นวิธีการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ในขณะที่เดียวกันการ แสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณนั้นก็ถือเป็นการกระทำความดีที่ส่งผลให้ได้บุญด้วย การที่ผู้ผลิต วาทกรรมนำเสนอความคิดเกี่ยวกับความกตัญญูในหนังสือธรรมะนั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการ ส่งเสริมให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดการทำบุญเพื่อแสดงความกตัญญู อีกทั้งยังสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรม

การแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ โดยทำให้เห็นว่าการแสดงความกตัญญูนั้นเป็นการกระทำที่ทำให้ได้บุญ นับเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มุ่งปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ

ความคิดทั้ง 2 ประการดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการกำหนดบทบาท พฤติกรรม และคุณลักษณะของผู้บริโภควาทกรรมให้เป็นสมาชิกที่ดีในฐานะชาวพุทธ นั่นคือ การรู้จักทำบุญตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา รวมถึงการเป็นคนที่ต้องมีความกตัญญู โดยนอกจากจะถือว่าเป็นคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกที่ดีในกลุ่มสังคมชาวพุทธแล้ว ยังถือเป็นคุณสมบัติของการเป็นคนดีในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคมอีกด้วย

ความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจแสดงให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ ในสังคมไทยที่แฝงมากับตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ สะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับบุญและการทำบุญว่าบุญเป็นวัตถุ/สินค้า เป็นปัจจัยในการทำธุรกิจ สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน เป็นการประกอบอาชีพ รวมถึงสามารถบริหารจัดการการทำบุญเพื่อให้ได้กำไรหรือผลตอบแทน ความคิดดังกล่าวสัมพันธ์กับการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่มีการลงทุน ซื้อขาย แลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้กำไรหรือผลตอบแทน เน้นผลประโยชน์และการทำกำไรเป็นหลัก โดยมีกำไรเป็นเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งการที่จะได้ผลต่าง ๆ เหล่านี้มานั้นในบางครั้งผู้ทำบุญต้องบริหารจัดการ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการกระทำหรือลงทุนด้วยเวลาหรือปัจจัยที่มีอยู่อย่างจำกัด

การนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจผ่านตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะนั้นว่ามีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อวิถีคิด วิถีชีวิต และการกระทำของคนในสังคมในวงกว้าง เนื่องจากผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับ โดยมีทั้งพระสงฆ์และบุคคลทั่วไปที่ศึกษาหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา มีสำนักพิมพ์ที่เป็นที่รู้จักเป็นผู้พิมพ์และจัดจำหน่าย ผู้อ่านสามารถหาซื้อหนังสือได้จากร้านขายหนังสือขนาดใหญ่ที่มีสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศ จึงสามารถถ่ายทอดความคิดและค่านิยมต่าง ๆ ไปสู่ผู้บริโภคได้ง่าย อีกทั้งยังสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดการทำบุญ เพราะแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นทำได้ง่าย สามารถบริหารจัดการเองได้ และมีผลตอบแทนที่คุ้มค่าเป็นความมั่งคั่งร่ำรวย คนในสังคมจึงหมั่นทำบุญเพื่อสะสมบุญไว้เป็นทุน โดยหวังให้บุญที่สะสมไว้นั้นให้ผลตอบแทนเป็นความมั่งคั่งร่ำรวยซึ่งไม่เป็นไปตามแนวทางการทำบุญตามหลักพุทธศาสนา

2. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) บุญทำให้เกิดความสุข และ 2) บุญมีผลต่อดวงชะตา

ความคิดบุญทำให้เกิดความสุขนับเป็นการผลิตซ้ำและตอกย้ำให้เห็นว่าผลจากการทำบุญนั้นส่งผลให้เกิดความสุขได้อย่างรวดเร็วทันที่ทันใด โดยความสุขที่เป็นผลมาจากการทำบุญที่ปรากฏ ได้แก่ การมีจิตใจเบิกบาน ผ่องใส มีชีวิตเป็นอยู่ที่ดี มีความเจริญรุ่งเรือง ตลอดจนใช้ชีวิตได้อย่าง

ราบรื่นไม่มีอุปสรรคใด ๆ อีกยังทำให้ได้รับสิ่งที่พึงปรารถนาอันทำให้ชีวิตเกิดความสุขด้านต่าง ๆ ได้แก่ การมีสุขภาพแข็งแรง การมีทรัพย์สินเงินทอง การมีความรู้และสติปัญญา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และการมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี ความสุขดังกล่าวนี้ส่วนมากจะเป็นความสุขทางโลกที่จับต้องได้ เป็นความสุขที่เกิดจากการมีทรัพย์ มีเครื่องอำนวยความสะดวกช่วยให้เกิดความสบายแก่ชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสติปัญญาหน้าที่การงาน และมีรูปร่างผิวพรรณที่ดี ซึ่งแม้ว่าจะจะเป็นความสุขที่ไม่ยั่งยืน แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ผู้บริโภควาทกรรมปรารถนาให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตน เนื่องจากเป็นสิ่งที่จะทำให้ชีวิตดำเนินไปได้อย่างราบรื่น มีความสุข

นอกจากนี้ผลหรืออานิสงส์ของบุญนั้นไม่เพียงส่งผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบัน แต่ยังติดตามไปส่งผลยังชาติภพหน้า ทำให้ผู้ที่ทำบุญมีชีวิตหลังความตายที่เป็นสุข ได้เป็นเทวดานางฟ้าอยู่ในสวรรค์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความเป็นอยู่ที่สุขสบายตามคติความเชื่อของคนไทย หรือหากเกิดเป็นมนุษย์ในภพชาติถัดไป บุญก็จะส่งผลให้พบกับสิ่งที่ทำให้มีความสุข บุญจึงถือเป็นสมบัติที่บุคคลปรารถนาจะมีติดตัวไว้หลังจากตายไป โดยหวังว่าบุญนั้นจะสามารถส่งผลต่อชีวิตหลังความตายได้ การนำเสนอดังกล่าวเป็นการโน้มน้าวให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดความปรารถนาในบุญ ด้วยการทำบุญสะสมไว้เพื่อความความสุขในชาติภพหน้า

การนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะดังกล่าวมีส่วนโน้มน้าวให้ผู้บริโภควาทกรรมหมั่นทำบุญเพิ่มมากขึ้น แต่การทำบุญที่เกิดขึ้นอาจเป็นไปในลักษณะการทำบุญเพื่อสะสมบุญ และหวังให้บุญที่สะสมไว้นั้นให้ผลตอบแทนเป็นความความสุขทางกายในลักษณะต่าง ๆ อันได้แก่ ความสุขจากการมีชีวิตที่เจริญรุ่งเรือง ใช้ชีวิตอย่างราบรื่นไม่มีอุปสรรคใด ๆ รวมถึงความสุขจากการมีสุขภาพแข็งแรง ความสุขจากการมีทรัพย์สินเงินทอง ความสุขจากการมีความรู้และสติปัญญา ความสุขจากความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และความสุขจากการมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี เป็นต้น การทำบุญลักษณะนี้มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดกิเลสและความเห็นแก่ตัวลงให้จิตใจสงบสุข แต่เป็นการทำบุญที่ยึดติดกับความสุขทางโลก ซึ่งไม่ใช่จุดมุ่งหมายของการทำบุญที่แท้จริง

ความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาที่ถ่ายทอดผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะถือเป็นการผลิตซ้ำและช่วยเพิ่มน้ำหนักให้แก่ผลจากการทำบุญให้ดำรงอยู่ในสังคมต่อไป โดยแสดงให้เห็นว่าในสังคมไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชคชะตา ยอมรับอำนาจของดวงชะตาว่าเป็นสิ่งที่มีอำนาจ มีอิทธิพล และมีผลในการกำหนดชีวิตและความเป็นไปของมนุษย์ แต่ทั้งนี้ดวงชะตานั้นสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ กล่าวคือผลจากการทำบุญนั้นสามารถส่งผลให้โชคชะตาหรือดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ การนำเสนอดังกล่าวชี้ให้ผู้บริโภควาทกรรมซึ่งเชื่อว่ามนุษย์ไม่สามารถควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และมีอำนาจที่จะกำหนดสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไป เชื่อมมั่นในผลของบุญ และกำหนดพฤติกรรมการทำบุญให้ต้องทำบุญเพื่อเปลี่ยนแปลงดวงชะตาให้ดีขึ้น

ความคิดเกี่ยวกับบุญทั้ง 5 ประการดังที่นำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมแก่ผู้บริโภควาทกรรม โดยนำเสนอให้เห็นว่าชาวพุทธนั้นควรทำบุญ ควรแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณผ่านการทำบุญ สิ่งที่น่าสนใจคือผู้ผลิตวาทกรรมได้นำเสนอให้เห็นว่าบุญนั้นเป็นวัตถุหรือสินค้า เป็นสิ่งที่ควรบริหารจัดการเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนจากการทำบุญอย่างสูงสุด นอกจากนี้ยังนำเสนอให้เห็นผลหรืออานิสงส์จากการทำบุญว่าสามารถทำให้เกิดความสุข สามารถเปลี่ยนแปลงดวงชะตา ก่อให้เกิดพฤติกรรมการเร่งชวนชวนในการทำบุญ สะสมบุญ เพื่อให้ได้บุญมาก และหวังให้ผลบุญนั้นบันดาลให้เกิดผลดังกล่าว ซึ่งไม่ใช่จุดมุ่งหมายของการทำบุญที่มุ่งสละกิเลสหรือจัดความโลภที่มีอยู่ในตัวออกในทางกลับกันการทำบุญลักษณะดังกล่าวเป็นการทำบุญด้วยจิตที่มีกิเลส บรรารณา อยากมี และอยากได้ผลของบุญเพื่อหวังความสุขสบาย

4.3 ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์

จากการวิเคราะห์วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์พบความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็น การกระทำและความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ รวม 4 ประการ ได้แก่

1. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่ การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ และ 2) การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู

2. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) บุญทำให้เกิดความสุข และ 2) บุญมีผลต่อดวงชะตา

ความคิดดังกล่าวข้างต้นสื่อผ่านกลวิธีทางภาษาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1 ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำในหนังสือพิมพ์

ความคิดเกี่ยวกับบุญที่กล่าวถึงบุญในฐานะการกระทำหรือพฤติกรรมแสดงออกที่เป็น ความดีที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่

1. การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ
2. การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู

4.3.1.1 การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์พบการนำเสนอความคิดการ ทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ เพื่อนำเสนอว่าให้เห็นว่าการทำบุญเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชาวพุทธ และชาวพุทธนั้นควรทำบุญ

ความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 3 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การอ้างส่วนใหญ่ และการใช้มูลบท ดังนี้

4.3.1.1.1 การเลือกใช้คำศัพท์

จากการศึกษาพบการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในวัฏพหุกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ ได้แก่ การใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ การใช้คำแสดงภาพว่ามีปริมาณมาก และการใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 12 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในหนังสือพิมพ์

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ	ชาวพุทธ พุทธศาสนิกชน ชาวไทยพุทธ

4.3.1.1.1.1 การใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธซึ่งในที่นี้ได้แก่ชาวพุทธที่เป็นคนในสังคมไทยในวงกว้าง ไม่จำกัดเพศ วัย อายุ และอาชีพ อันเป็นกลุ่มเป้าหมายของผู้ที่รับสารผ่านสื่อประเภทหนังสือพิมพ์ เป็นการเจาะจงและแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญนั้นได้แก่ “บุคคลที่นับถือศาสนาพุทธ” โดยบุคคลกลุ่มนี้พึงกระทำบุญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 127 ชาวพุทธร่วมทำบุญ “มาฆบูชา” ทั่วประเทศ

(คมชัดลึก: 24 กุมภาพันธ์ 2559)

ตัวอย่างที่ 128 ส่วนบริเวณพุทธมณฑล นครปฐม มหาชนเวียนเทียนล้าน สมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ ขณะที่พุทธศาสนิกชนทั่วประเทศนุ่งขาวห่มขาวทำบุญ เวียนเทียนตามประเพณีเนื่องในวันพระใหญ่

(เดลินิวส์: 23 กุมภาพันธ์ 2559)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำว่า “ชาวพุทธ” “พุทธศาสนิกชน” ซึ่งหมายถึง ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเมื่อกล่าวถึงการทำบุญ โดยเจาะจงให้เห็นว่าบุคคลกลุ่มนี้เกี่ยวข้องกับ

โดยตรงกับการทำบุญซึ่งเป็นการกระทำตามหลักศาสนาพุทธ โดยแสดงให้เห็นว่าชาวพุทธหรือพุทธศาสนิกชนต่างมาร่วมกิจกรรมทำบุญ เวียนเทียนตามประเพณีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากการใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธแล้ว ยังพบคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธในการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ได้แก่ การใช้คำแสดงภาพว่ามีปริมาณมากและการใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อแสดงให้เห็นภาพของชาวพุทธหรือผู้ทำบุญจำนวนมากที่เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการทำบุญ และการทำบุญนั้นกิจกรรมสำคัญที่ชาวพุทธจะต้องปฏิบัติเมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

**ตารางที่ 13 แสดงคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมในการนำเสนอความคิด
การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในหนังสือพิมพ์**

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำแสดงภาพว่ามีปริมาณมาก	แห่ หลังไหล เนืองแน่น คึกคัก จำนวนมาก
คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา

4.3.1.1.2 การใช้คำแสดงภาพว่ามีปริมาณมาก

คำแสดงภาพว่ามีปริมาณมาก คือ คำกริยาหรือคำขยายที่แสดงให้เห็นภาพว่ามีผู้คนจำนวนมากมาร่วมทำกิจกรรมหนึ่ง ๆ วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์มักมีการใช้คำแสดงภาพว่ามีปริมาณมาก เพื่อทำให้เห็นภาพของชาวพุทธหรือผู้ทำบุญจำนวนมากที่เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการทำบุญ ซึ่งการนำเสนอดังกล่าวมีส่วนช่วยโน้มน้าวให้ผู้อ่านเห็นถึงความสำคัญของการทำบุญรวมถึงเห็นว่าบุญนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่พึงกระทำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 129 ชาวพุทธแห่ทำบุญวิสาขบูชาเนืองแน่นทั่วถิ่นไทย

(เดลินิวส์: 21 พฤษภาคม 2559)

ตัวอย่างที่ 130 กทม. จัดตั้งบาตรพระสงฆ์ 234 รูป มณฑลพิธีท้องสนามหลวง
เน้นส่งเสริมพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนเข้าร่วมทำบุญเป็นจำนวนมาก
เน้นกิจกรรมเจริญภาวนาถวายเป็นพระราชกุศล
(เดลินิวส์: 21 พฤษภาคม 2559)

ตัวอย่างที่ 131 วิสาขบูชา คึกคัก ชาวพุทธเข้าวัดทำบุญ-เวียนเทียน
(มติชน: 21 พฤษภาคม 2559)

ตัวอย่างที่ 132 ส่วน จ.บุรีรัมย์ ที่วัดกลาง อ.เมืองบุรีรัมย์ นายวิทยา จันทร์ฉลอง
รอง ผวจ. บุรีรัมย์ เป็นประธานพิธีทำบุญตักบาตร โดยมี
พุทธศาสนิกชน ข้าราชการ นักเรียน นักศึกษาร่วมตักบาตร
พระสงฆ์และสามเณร 99 รูป ขณะที่ตามวัดต่าง ๆ หลายแห่งใน
พื้นที่ จ.บุรีรัมย์ พุทธศาสนิกชนหลังไหลทำบุญเนื่องในวันมาฆบูชา
กันอย่างเนืองแน่นเช่นกัน
(ข่าวสด: 23 กุมภาพันธ์ 2559)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ “แห่” “เนืองแน่น” จำนวนมาก”
“คึกคัก” “หลังไหล” เมื่อกล่าวถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธในการมาร่วมทำบุญ โดย “แห่” เป็นคำกริยา
ที่แสดงให้เห็นว่ามีชาวพุทธจำนวนมากร่วมกันทำบุญ ส่วน “หลังไหล” เป็นคำกริยาที่ทำให้เห็นภาพ
ของชาวพุทธจำนวนมากเดินทางมาร่วมทำบุญอย่างไม่ขาดสาย นอกจากนี้คำ “เนืองแน่น” จำนวน
มาก” “คึกคัก” ทำให้เห็นภาพของชาวพุทธจำนวนมากที่เข้าร่วมกิจกรรมการทำบุญ การนำเสนอ
ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการทำบุญเป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับชาวพุทธ โดยมีส่วนโน้มน้าวให้ผู้บริโภค
วาทกรรมเกิดความคิดว่าบุญนั้นเป็นสิ่งที่พึงกระทำด้วยการแสดงให้เห็นได้ว่ากิจกรรมการทำบุญนั้น
เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ชาวพุทธจำนวนมากพร้อมใจกันกระทำในช่วงวันสำคัญทางศาสนา

4.3.1.1.1.3 การใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึง
วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเพื่อเน้นย้ำและแสดงให้เห็นว่าใน
วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นวันสำคัญตามความเชื่อของศาสนาพุทธนั้น กิจกรรมสำคัญที่ชาว
พุทธจะต้องปฏิบัติในวันสำคัญดังกล่าวก็คือการทำบุญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 133 ชาวพุทธเวียนเทียนอิมบุญมาฆบูชา ร้อยใจตักบาตร ทั่วไทยจัดใหญ่

(เดลินิวส์: 23 กุมภาพันธ์ 2559)

ตัวอย่างที่ 134 บรรยากาศการจัดกิจกรรมทางศาสนาเนื่องในวันวิสาขบูชา ที่ตรงกับวันที่ 20 พฤษภาคม พบว่าทั่วทุกจังหวัดมีการจัดงานพิธีทำบุญตักบาตรในช่วงเช้าและการเวียนเทียนในช่วงเย็น พุทธศาสนิกชนมาทำบุญอย่างต่อเนื่องตามวัดต่าง ๆ

(มติชน: 21 พฤษภาคม 2559)

ตัวอย่างที่ 135 เนื่องในเทศกาลมาฆบูชา 2559 กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมการศาสนา จึงได้จัดพิธีตักบาตรพระสงฆ์ เพื่อส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

(คมชัดลึก: 24 กุมภาพันธ์ 2559)

จากตัวอย่างวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์มีการใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาพร้อมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเมื่อกล่าวถึงการทำบุญ โดยในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น ชาวพุทธจะต้องร่วมกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การทำบุญตามวัดต่าง ๆ การตักบาตรในช่วงเช้า และมีการเวียนเทียนในช่วงเย็น การนำเสนอดังกล่าวเป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่าเมื่อถึงโอกาสหรือวันสำคัญทางศาสนา ชาวพุทธในฐานะที่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญโดยตรงควรต้องทำบุญ

4.3.1.1.2 การอ้างส่วนใหญ่

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์พบว่ามีการใช้การอ้างส่วนใหญ่เพื่อสื่อให้เห็นความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ กล่าวคือ มีการเลือกใช้คำเพื่ออ้างถึงถึงคนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น ทั่วไทย ทั่วประเทศ ทั่วถิ่นไทย ซึ่งล้วนมีความหมายสื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมหรือคนไทยทุกคนล้วนทำบุญ ทั้งที่จริงแล้วทุกคนในสังคมอาจไม่ได้มีพฤติกรรมเช่นนั้น การอ้างถึงบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำบุญเพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตามและเห็นว่าบุญนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่พึงกระทำดังที่ตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์พยายามสร้างและสื่อไปยังผู้อ่าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 136 ชาวพุทธทั่วโลกทำบุญ “มาฆะ” นายกฯ แนะ “เข้าถึงแก่นธรรม”
(คมชัดลึก: 23 กุมภาพันธ์ 2559)

ตัวอย่างที่ 137 ชาวพุทธทั่วประเทศร่วมงานทำบุญในวันอาสาฬหบูชาและวัน
เข้าพรรษา แต่ละจังหวัดจัดกิจกรรมแห่เทียนพรรษาบรรยากาศ
เป็นไปอย่างคึกคัก
(คมชัดลึก: 20 กรกฎาคม 2559)

จากตัวอย่างมีการใช้คำว่า “ทั่วโลก” “ทั่วประเทศ” ร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่
นับถือศาสนาพุทธเมื่อกล่าวถึงการทำบุญ เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศ
นั้นร่วมทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นการทำบุญในวันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา
และวันเข้าพรรษา

การอ้างส่วนใหญ่ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการอ้างบุคคลที่เป็นคนไทยที่นับถือ
ศาสนาพุทธเพื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าชาวพุทธในสังคมล้วนทำบุญ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการ
ทำบุญ และทำให้ผู้อ่านคล้อยตามว่าบุญนั้นเป็นสิ่งที่พึงกระทำ โดยทำให้เชื่อว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่
พุทธศาสนิกชนทั่วประเทศปฏิบัติกันอยู่จริง

4.3.1.1.3 การใช้มูลบท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ปรากฏการใช้มูลบทที่มี
นัยสำคัญสื่อให้เห็นว่าการทำบุญเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ปรารถนาจะให้ชาวพุทธพึงกระทำ โดยการใช้
คำกริยาเพื่อแนะนำความให้ชาวพุทธพึงทำบุญ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 138 เนื่องในเทศกาลมาฆบูชา 2559 กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมการ
ศาสนาจึงจัดพิธีตักบาตรพระสงฆ์เพื่อส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้
ทำบุญด้วยการให้ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
(มติชน: 23 กุมภาพันธ์ 2559)

ตัวอย่างข้างต้นมีการใช้คำ “ส่งเสริม” ซึ่งเป็นคำกริยากลุ่มแนะนำความ
หมายถึง ช่วยเหลือสนับสนุนให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นคำกริยาที่มีความหมายเชิงบวก เป็นการสนับสนุนเพื่อ
แนะนำความว่า “การทำบุญ” นั้นเป็นสิ่งที่ชาวพุทธเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ จึงมี
การส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนร่วมทำบุญ

การใช้มูลบทตั้งที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นความคิดที่แฝงมากับวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ว่าบุญนั้นเป็นสิ่งที่ดีและควรส่งเสริมให้เกิดการทำบุญ ทำให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจได้ว่าบุญนั้นเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนพึงกระทำ

กลวิธีทางภาษาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ ซึ่งประกอบด้วยการใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ การใช้คำแสดงภาพว่ามีปริมาณมาก และการใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การอ้างส่วนใหญ่ รวมถึงการใช้มูลบทสื่อให้เห็นความคิดว่าบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ซึ่งชาวพุทธที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการรับสารผ่านหนังสือพิมพ์ในที่นี้ก็คือคนในสังคมไทยในวงกว้าง ไม่จำกัดเพศ วัย อายุ และอาชีพ ดังนั้นการนำเสนอความคิดการบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำจึงเป็นการนำเสนอให้เห็นว่าประชาชนชาวไทยทั่วประเทศที่นับถือศาสนาพุทธนั้นควรทำบุญโดยบุญนั้นเป็นสิ่งที่ดี จึงได้เชิญชวนและส่งเสริมให้เกิดการทำบุญ

4.3.1.2 การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์พบการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู ด้วยการนำเสนอว่าการทำบุญเป็นวิธีการหนึ่งในการแสดงความกตัญญู เป็นการระลึกถึงบุญคุณและตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ ทั้งนี้การนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูเป็นการแสดงว่าคุณในสังคมให้ความสำคัญกับความกตัญญู ต้องการให้ผู้บริโภควาทกรรมตระหนักถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ โดยเฉพาะพ่อ แม่ และบรรพบุรุษ ซึ่งถือเป็นบุคคลที่มีบุญคุณ การทำบุญเช่นนี้ถือเป็นวิธีการแสดงออกถึงความกตัญญูได้วิธีหนึ่ง

การนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์แสดงให้เห็นการตอกย้ำการให้คุณค่ากับความกตัญญูซึ่งเป็นเครื่องหมายของคนดี ดังที่มีการผลิตซ้ำความคิดเกี่ยวกับความกตัญญูและยกย่องบุคคลที่มีความกตัญญูผ่านสื่อต่าง ๆ ในสังคมอย่างแพร่หลาย

ความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา ได้แก่ การนิยามความกตัญญู ดังนี้

4.3.1.2.1 การนิยามความกตัญญู

จากการศึกษาพบกลวิธีการนิยามความกตัญญูเพื่อสื่อความคิดว่าการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูในตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ โดยเป็นการกำหนดสิ่งที่จะต้องทำเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูซึ่งในที่นี้ได้แก่การทำบุญ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 139 ... พอพาไปชอบเลยนะ สบายใจจริง ๆ และเราทำให้พ่อแม่ด้วย เบื้องหลังที่เราทำบุญจะเขียนถึงคุณพ่อคุณแม่ ก็ฉันจะมีชื่อพ่อแม่ สิ่งที่เราทำไปไม่รู้จะเกิดขึ้นหรือไม่เกิด แต่เป็นสิ่งที่ดี นอกจากเป็นการตอบแทนพ่อแม่ การทำบุญนี้ก็ถึงครอบครัว ผู้มีพระคุณเป็นสิ่งที่ทำได้ในชาตินี้

(ไทยรัฐ: 20 กุมภาพันธ์ 2559)

ตัวอย่างที่ 140 วันนี้ทั้งครอบครัวพุ่มพวง ครอบครัวของตนอยู่กันอย่างมีความสุข โดยเฉพาะการที่ลูกเพชร ลูกชายของตนได้บวชทำบุญเพื่อเป็นการทดแทนคุณของพ่อแม่ ถือเป็นเรื่องที่สมบูรณ์แบบ

(ไทยรัฐ: 14 มิถุนายน 2559)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นการนิยามความกตัญญูกล่าวคือแสดงให้เห็นว่าการกระทำที่สามารถแสดงออกถึงความกตัญญู ตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณได้นั้นคือการทำบุญเพื่อแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นวิธีการหนึ่งในการตอบแทนบุญคุณอันเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อพ่อแม่

การนิยามความกตัญญูดังที่ได้กล่าวมาสื่อให้เห็นความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู โดยการทำบุญนั้นถือเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู เป็นการตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ การนำเสนอความคิดดังกล่าวเป็นการต่อยอดการให้คุณค่าและความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องความกตัญญูในสังคมไทย ผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์จึงแฝงการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูเพื่อปลูกฝังและกำหนดพฤติกรรมแก่ผู้บริโภควาทกรรมซึ่งในที่นี้ได้แก่คนทั่วไปในสังคมในวงกว้าง ไม่จำกัดเพศ วัย และอาชีพให้รู้จักแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ รู้จักตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ

4.3.2 ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำในหนังสือพิมพ์

ความคิดเกี่ยวกับบุญที่กล่าวถึงบุญในฐานะที่เป็นผลจากหรืออานิสงส์จากการทำความดีที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่

1. บุญทำให้เกิดความสุข
2. บุญมีผลต่อดวงชะตา

4.3.2.1 บุญทำให้เกิดความสุข

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์พบการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุข คือ ความสุขที่เกิดจากความเบิกบาน ความสุขใจ และความสบายใจ โดยนำเสนอให้เห็นว่าผลของการทำบุญนั้นทำให้เกิดความสุขดังกล่าวเหล่านี้ได้ ความคิดดังกล่าวนี้นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 4 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้มูลบท การใช้สัทบท และการใช้ประโยคแสดงเหตุผล ดังนี้

4.3.2.1.1 การเลือกใช้คำศัพท์

จากการศึกษาพบการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในต้นบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ ได้แก่ การใช้คำที่สื่อถึงความสุขและการใช้คำที่สื่อถึงสิ่งทำให้เกิดความสุข ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในหนังสือพิมพ์

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำที่สื่อถึงความสุข	ใบหน้าเบิกบาน สุขใจ อิ่มใจ
คำที่สื่อถึงสิ่งทำให้เกิดความสุข	ด้านการใช้ชีวิต สิริมงคล ทั่วไป

4.3.2.1.1.1 การใช้คำที่สื่อถึงความสุข

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์มีการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายสื่อถึงความสุข โดยแสดงให้เห็นว่าผลจากการทำบุญนั้นทำให้เกิดความอิ่มใจ สุขใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 141 น.ส.ยิ่งลักษณ์เดินขึ้นไปกราบหลวงพ่อบ้านแหลมพร้อมอธิษฐานจิตและเดินออกจากวัดด้วยใบหน้าเบิกบานอิ่มใจหลังจากทำบุญ
(ไทยรัฐ: 16 กุมภาพันธ์ 2559)

ตัวอย่างที่ 142 ทำบุญสุขใจทั่วไทยฉลองอาสาฬหบูชา พุทธศาสนิกชนทั่วประเทศพร้อมใจทำบุญเนื่องในวันอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา ชาวผักไห่

ร่วมแห่เทียนทางน้ำสุดยิ่งใหญ่ ที่สุรินทร์ตักบาตรพระ 90 รูปบน
หลังช้างหนึ่งเดียวในโลก

(คมชัดลึก: 20 กรกฎาคม 2559)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ใบหน้าเบิกบาน” เป็นการแสดงออกทาง
กายที่แสดงให้เห็นว่ามีความสุข โดย “เบิกบาน” มีความหมายว่า แ่มชื่น สดใส “อิมใจ” หมายถึง
ปลื้มใจ สบายใจ ปิติยินดี และคำ “สุขใจ” เพื่อแสดงให้เห็นผลตอบแทนที่พุทธศาสนิกชนหรือผู้ทำบุญ
จะได้รับจากการทำบุญซึ่งได้แก่ความสุขความสบายใจซึ่งเป็นความสุขขั้นแรกที่ได้รับหลังจากการได้
ทำบุญ

4.3.2.1.1.2 การใช้คำที่สื่อถึงสิ่งทำให้เกิดความสุข

ความสุขอาจเกิดขึ้นได้จากการได้รับสิ่งที่น่าปรารถนาในต่าง ๆ
เช่น การมีสุขภาพแข็งแรง มีทรัพย์สินเงินทอง มีความรู้และสติปัญญา มีความก้าวหน้าในหน้าที่การ
งาน และมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี รวมถึงการมีชีวิตที่ราบรื่น ไร้อุปสรรค และมีความเจริญรุ่งเรือง
จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์พบว่ามีการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายสื่อถึงสิ่งที่ทำ
ให้เกิดความสุข คือ ทำให้ชีวิตเกิดความดีงาม มีความเป็นมงคลซึ่งถือเป็นความสุขโดยทั่วไปในการใช้
ชีวิต ดังนี้

4.3.2.1.1.2.1 ด้านการใช้ชีวิตทั่วไป

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์มีการใช้คำที่สื่อถึง
สิ่งทำให้เกิดความสุข ได้แก่ ความสุขจากการได้รับความเป็นมงคลและความดีงามในชีวิต ทำให้ชีวิต
มีความเป็นอยู่ที่ราบรื่นและเจริญรุ่งเรือง ซึ่งถือเป็นความสุขโดยทั่วไปที่บุคคลปรารถนาให้เกิดขึ้นกับ
ชีวิตของตน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 143 วันมาฆบูชาปีนี้ รัฐบาลได้จัดพิธีทำบุญตักบาตรเพื่อทำให้เกิด
ความเป็นสิริมงคลและส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญเพื่อเป็น
การสืบทอดพุทธศาสนาให้อยู่คู่สังคมไทย

(เดลินิวส์: 23 กุมภาพันธ์ 2559)

ตัวอย่างที่ 144 ส่วนการทำกิจกรรมทำบุญตักบาตรนำมาซึ่งความเป็นสิริมงคลสู่
ชีวิตตนเองในวันขึ้นปีใหม่

(ไทยรัฐ: 1 มกราคม 2559)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “สิริมงคล” แสดงให้เห็นผลที่ได้รับจากการทำบุญ กล่าวคือ การทำบุญตักบาตรนั้นส่งผลทำให้ชีวิตเกิดความเป็นสิริมงคลคือเกิดความดีงามในการใช้ชีวิต โดยความเป็นมงคลนั้นจะนำความเจริญมาสู่ชีวิต ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ ลักษณะดังกล่าวทำให้ชีวิตเกิดความสุข ถือเป็นความสุขโดยทั่วไปที่ปรารถนาจะให้เกิดขึ้น

4.3.2.1.2 การใช้มูลบท

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ปรากฏการใช้มูลบทที่สื่อให้เห็นว่าผลจากการทำบุญนั้นสามารถทำให้เกิดสิริมงคล ส่งผลให้ชีวิตมีความสุขได้ โดยการใช้คำกริยา “ขอ” เพื่อแนะความปรารถนาจะให้เกิดสิริมงคลจากการทำบุญ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง 145 พุทธศาสนิกชนจำนวนมากร่วมทำบุญขอความเป็นสิริมงคลส่ง
ท้ายปีเก่าที่ภูเขาทอง และร่วมพิธีสวดมนต์ข้ามปีที่พระอุโบสถวัด
สระเกศราชวรมหาวิหาร ตั้งแต่ช่วงค่ำวันที่ 31 ธ.ค. ต่อเนื่องล่วง
เข้าสู่วันที่ 1 ม.ค. 2559

(ข่าวสด: 1 มกราคม 2559)

ตัวอย่าง 146 ประชาชนทั่วประเทศแห่ทำบุญตักบาตรในวันเริ่มต้นศักราชใหม่
2559 ขอความเป็นสิริมงคลในชีวิต

(ไทยรัฐ: 1 มกราคม 2559)

จากตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ขอ” ซึ่งเป็นคำกริยากลุ่มแนะความ มีความหมายเกี่ยวกับความต้องการหรือความปรารถนาเพื่อแนะความว่า “ความเป็นสิริมงคล” เป็นสิ่งที่ต้องการและปรารถนาจะเกิดขึ้นในชีวิตจากการทำบุญ คนในสังคมเชื่อว่าการทำบุญนั้นจะสามารถลดบันดาลให้เกิดสิ่งที่ต้องการแก่ผู้ทำบุญได้ หรือทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลได้จริง จึงแสดงออกผ่านการใช้รูปภาพ “ขอ” ร่วมกับ “ความเป็นสิริมงคล” เพื่อแสดงความปรารถนาหลังจากการทำบุญ

4.3.2.1.3 การใช้สหบท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ปรากฏการใช้สหบทที่สื่อให้เห็นความคิดบุญทำให้เกิดความสุข ได้แก่ การอ้างพุทธพจน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.2.1.3.1 การอ้างพุทธพจน์

การอ้างพุทธพจน์เป็นกลวิธีทางภาษาประการหนึ่งที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ที่สื่อให้เห็นความคิดบุญทำให้เกิดความสุข โดยพบว่ามีการแทรกพุทธพจน์หรือพุทธศาสนสุภาษิตที่เกี่ยวข้องกับความสุขในตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตัวบทและโน้มน้าวใจผู้บริโภคให้เห็นด้วยและคล้อยตามกับผลที่ได้รับจากการทำบุญซึ่งเป็นความคิดที่นำเสนอในตัวบทวาทกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 147 เมื่อถึงจุดหนึ่ง สิ่งที่เราทำ ไม่ว่าจะบุญหรือบาป จะจัดสรรให้เราได้ เจอในสิ่งที่ได้ทำลงไป การสั่งสมบุญย่อมจะนำมาซึ่งความสุข สุขนั้นแม้ว่าจะมาถึงต้องใช้เวลา ก็ต้องหมั่นทำบุญ ค่อย ๆ เพิ่มพลังทีละน้อย ทำไปเรื่อย ๆ แล้ววันหนึ่งเราก็จะได้รับผลแห่งบุญนั้น
(เดลินิวส์: 28 มีนาคม 2559)

จากตัวอย่างนี้มีการอ้างพุทธพจน์หรือพุทธศาสนสุภาษิต “การสั่งสมบุญย่อมจะนำมาซึ่งความสุข” ซึ่งมาจาก “สุโข ปุณฺณสฺส อุจฺจโย” หมายความว่า การสั่งสมบุญ ทั้งทานมัย การทำบุญด้วยการให้ทาน สีสมัย การทำบุญด้วยการรักษาศีล และภาวนามัย การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา นั้นส่งผลให้ได้รับความสุขเนื่องจากได้ชำระจิตจนสะอาดปราศจากกิเลส

การยกพุทธพจน์มาแทรกในตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ดังกล่าวเป็นการแสดงและเน้นย้ำให้เห็นผลที่จะได้รับตอบแทนจากการทำบุญซึ่งก็คือความสุข เพื่อโน้มน้าวให้ผู้บริโภคควาทกรรมหมั่นทำบุญอยู่เสมอ เพราะว่าผลแห่งการสั่งสมบุญนั้นจะทำให้เกิดความสุข

4.3.2.1.4 การใช้ประโยคแสดงเหตุผล

จากการศึกษาพบการใช้ประโยคแสดงเหตุผลเพื่อสื่อความคิดว่าบุญทำให้เกิดความสุขในตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ โดยส่วนของประโยคที่มีเนื้อความกล่าวถึงเหตุ นั้นจะกล่าวถึงบุญหรือการทำบุญ และส่วนของประโยคที่มีเนื้อความกล่าวถึงผลก็จะแสดงถึงผลที่ได้จากการทำบุญซึ่งก็คือความสุข ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 148 มีบุญนำพา จะทำให้เราพบสุขสดใส

(เดลินิวส์: 28 มีนาคม 2559)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ทำให้” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล ระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “มีบุญนำพา” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “เราพบสุขสดใส” อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าบุญหรือการที่ได้ทำบุญไว้นั้นจะช่วยทำให้พบกับความสุขสดใสในชีวิต

ตัวอย่างที่ 149 อุบลฯ แห่งเทียนทองคำ 200 จินบวชที่เชียงใหม่ ทั่วประเทศแห่ทำบุญวันพระใหญ่เพื่อทำให้เกิดความสบายใจ ทหารสามจังหวัดชายแดนใต้จัดกิจกรรมถวายเทียนพรรษา 316 วัดสร้างขวัญกำลังใจ

(ไทยรัฐ: 19 กรกฎาคม 2559)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ทำให้” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล ระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “ทำบุญ” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “เกิดความสบายใจ” อันเป็นการแสดงให้เห็นผลตอบแทนของการทำบุญที่ทำให้เกิดความสุขความสบายใจ

กลวิธีทางภาษาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ ทั้งคำที่สื่อถึงความสุขและคำที่สื่อถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข การใช้มูลบท การใช้สัทบท และการใช้ประโยคแสดงเหตุผล นำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุข การนำเสนอดังกล่าวเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าชีวิตจะมีความสุขได้จากการทำบุญ ซึ่งเป็นการโน้มน้าวให้ผู้บริโภคความทรมานที่ต้องการให้ชีวิตมีความสุขเห็นความสำคัญของการทำบุญ ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมให้เกิดความต้องการที่จะทำบุญเพิ่มมากขึ้น

4.3.2.2 บุญมีผลต่อดวงชะตา

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์พบการนำเสนอความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตา โดยนำเสนอให้เห็นว่าบุญกับความเชื่อเรื่องดวงชะตานั้นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยเมื่อกล่าวถึงบุญก็จะเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องดวงชะตา ด้วยการแสดงให้เห็นว่าผลจากการทำบุญทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 3 กลวิธี ได้แก่ การใช้มูลบท การใช้สัทบท และการใช้ประโยคแสดงเหตุผล ดังนี้

4.3.2.2.1 การใช้มูลบท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์พบว่ามีการใช้มีการใช้มูลบทเพื่อสื่อให้เห็นความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตา โดยเพื่อแนะให้เห็นว่าดวงชะตานั้นสามารถเพิ่มขึ้นได้ด้วยการทำบุญ ในขณะที่เดียวกันก็แนะให้เห็นว่าเคราะห์ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีอุปสรรคนั้นสามารถกำจัดออกไปหรือทำให้มีน้อยลงได้ด้วยการทำบุญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 150 น.ส.กัญญา ศิลปอาชา บุตรสาวนายบรรหาร ศิลปอาชา ประธานที่ปรึกษาหัวหน้าชาติไทยพัฒนาทำบุญเสริมดวงชะตาให้บิดาที่กำลังป่วย รักษาตัวที่ห้องไอซียู โรงพยาบาลศิริราช ปิยมหาราชการุณย์ เมื่อวันที่ 22 เมษายน

(มติชน: 23 เมษายน 2559)

ตัวอย่างที่ 151 มูลนิธิ สมาคมและองค์กรการกุศลในเขตภาคอีสาน จัดงานทอดผ้าป่าสามัคคีหีบศพ จำนวน 1,010 โลงพร้อมจัดเตรียมโลงศพให้ประชาชนร่วมทำบุญต่อชะตาสะเดาะเคราะห์ มีประชาชนร่วมทำบุญจำนวนมาก ที่วัดพลับ อ.เมือง จ.นครราชสีมา เมื่อวันที่ 21 ส.ค.

(คมชัดลึก: 22 สิงหาคม 2559)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้คำ “เสริม” “ต่อ” ซึ่งเป็นคำกริยากลุ่มบ่งการเปลี่ยนแปลงพร้อมกับคำ “ดวงชะตา” “ชะตา” แนะนำความว่าดวงชะตานั้นจะเปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือดวงชะตาจะดีขึ้นได้ด้วยผลจากการทำบุญ และใช้คำ “สะเดาะ” ร่วมกับคำ “เคราะห์” เพื่อแนะนำความหมายว่าเคราะห์ ซึ่งเป็นสิ่งที่นำผลมาให้โดยไม่ได้คาดหมาย มักนิยมใช้ในทางที่ไม่ดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 269) นั้น เป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ถูกทำให้หมดสิ้นไปหรือเบาบางลง โดยบุญนั้นสามารถทำให้เคราะห์หมดสิ้นไปหรือเบาบางลงได้

4.3.2.2.2 การใช้สบท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ปรากฏการใช้สบทที่สื่อให้เห็นความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตา ได้แก่ การอ้างบุคคลที่มีชื่อเสียง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.2.2.1 การอ้างบุคคลที่มีชื่อเสียง

การอ้างบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นการอ้างถ้อยคำหรือคำกล่าวของบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก หรือเป็นที่ยอมรับเพื่อเพิ่มพูนน้ำหนักความน่าเชื่อถือ ทำให้เกิดการยอมรับ จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์พบว่าการอ้างคำกล่าวของบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการหมอดูซึ่งเกี่ยวข้องกับการพยากรณ์ดวงชะตา มีผลทำให้ความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาที่น่าเสนอนั้นเกิดความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากผู้บริโภควาทกรรมได้ง่ายขึ้น ดังนี้

ตัวอย่างที่ 152 ด้านนายทศพร ศรีตุลา หรืออาจารย์ข้าง กล่าวถึงหลักโหราศาสตร์เกี่ยวกับดาวพระราหูว่าปัจจุบันคนรู้จักในเรื่องการทำบุญและพระราหูมากขึ้น พระราหูไม่ได้เป็นดวงดาวที่เป็นตัวตน แต่เปรียบเสมือนเงาของโลก พระอาทิตย์ และพระจันทร์ โหราศาสตร์ถือว่าเงาถ้าเข้าไปสูดวงชะตาใดเปรียบเสมือนชีวิตของเราแสงสว่างลดน้อยลง บางคนเจอพระราหูชีวิตดีขึ้นมาก เช่น อาชีพที่เกี่ยวกับเงา ดารา นักแสดง เพราะเขาอยู่กับเงา บางคนเจอพระราหูมีปัญหาคือพวกที่ไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขของมีนเมา ในการเสริมดวงนั้นอยากให้ทุกคนต้องทำบุญ พอมีดวงดาวแห่งเงาเข้ามาต้องทำบุญด้วยแสงสว่าง

(ไทยรัฐ: 17 มกราคม 2559)

จากตัวอย่างมีการอ้างถึงคำกล่าวของนายทศพร ศรีตุลา หรืออาจารย์ข้างซึ่งเติบโตมาในครอบครัวที่เชี่ยวชาญด้านโหราศาสตร์ มีโอกาสเรียนรู้ศาสตร์ด้านการพยากรณ์ตั้งแต่เด็ก ปัจจุบันอาจารย์ข้างเป็นหมอดูที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก และได้รับความนิยม โดยมีผลงานการพยากรณ์มากมายทั้งในรูปแบบหนังสือ นิตยสาร เว็บไซต์ โทรศัพท์ บริการข้อความขนาดสั้นผ่านทางโทรศัพท์มือถือ รวมถึงการรับเชิญไปให้สัมภาษณ์ในรายการโทรทัศน์และวิทยุต่าง ๆ (ชนกพร พัวพัฒนกุล, 2556: 74) การอ้างถึงคำกล่าวของอาจารย์ข้างเกี่ยวกับหลักโหราศาสตร์และดวงดาวที่มีอิทธิพลต่อชีวิตและความเป็นไปในชีวิตมนุษย์ทำให้เกิดการยอมรับความคิดเกี่ยวกับเรื่องดวงชะตา และช่วยเพิ่มน้ำหนักความน่าเชื่อถือให้กับความเชื่อเรื่องดวงชะตาได้ง่ายขึ้น

อย่างไรก็ตามการอ้างถึงคำกล่าวของอาจารย์ข้างยังได้นำเสนอให้เห็นว่าผลที่เกิดจากการทำบุญสามารถทำให้ดวงชะตาที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งที่สามารถควบคุมชีวิตและความเป็นไปในชีวิตมนุษย์อันได้แก่พระราหูและการโคจรของดวงดาวนี้สามารถเปลี่ยนแปลงไปในทาง

ที่ดีขึ้นได้ การนำเสนอดังกล่าวเป็นการเน้นย้ำให้เห็นผลของบุญว่าสามารถเปลี่ยนแปลงดวงชะตา โดยสามารถเสริมให้ดวงชะตาดีขึ้นได้ ส่งผลในการชี้นำพฤติกรรมของผู้บริโภคความทรงจำให้เกิดการทำบุญ เพื่อเปลี่ยนแปลงดวงชะตาของตน

4.3.2.2.3 การใช้ประโยคแสดงเหตุผล

จากการศึกษาพบการใช้ประโยคแสดงเหตุผลเพื่อสื่อความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาในตำบวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ โดยส่วนของประโยคที่มีเนื้อความกล่าวถึงเหตุนั้นจะกล่าวถึงการทำบุญ และส่วนของประโยคที่มีเนื้อความกล่าวถึงผลก็จะแสดงถึงผลที่ได้จากการทำบุญซึ่งก็คือการเสริมดวงชะตา คือการทำให้มีดวงชะตาที่ดีขึ้น หรือการเพิ่มหรือหนุนดวงชะตาให้ยาวออกไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 153 ชาวไทยทั่วประเทศแห่ทำบุญตักบาตรเช้าวันแรกของปีใหม่เพื่อทำให้ดวงดีเสริมดวงเสริมบุญบารมี เอาฤกษ์เอาชัยเป็นสิริมงคลชีวิต
(ไทยรัฐ: 1 มกราคม 2559)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “เพื่อทำให้” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล ระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “ชาวไทยทั่วประเทศแห่ทำบุญตักบาตรเช้าวันแรกของปีใหม่” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “ดวงดีเสริมดวงเสริมบุญบารมี เอาฤกษ์เอาชัยเป็นสิริมงคลชีวิต” แสดงให้เห็นผลที่ปรารถนาจะได้รับจากการทำบุญตักบาตร กล่าวคือทำให้ผู้ทำบุญมีดวงที่ดีขึ้นคือช่วยหนุนหรือเพิ่มดวงแก่ผู้ทำบุญ

จากที่กล่าวมาจะพบว่ากลวิธีทางภาษา ได้แก่ การใช้มูลบท การใช้สหบท และการใช้ประโยคแสดงเหตุผลนำเสนอให้เห็นความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตา โดยแสดงให้เห็นว่าในสังคมไทยมีความเชื่อเรื่องโชคชะตา เชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นถูกกำหนดโดยชะตากรรม มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ แต่บุญนั้นสามารถส่งผลให้โชคชะตาหรือดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ โดยการทำบุญนั้นจะส่งผลให้มีดวงชะตาที่ดีขึ้น ช่วยส่งเสริมให้ดวงชะตาดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เคราะห์ที่มีอยู่นั้นหมดสิ้นไปหรือเบาบางลง

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์พบความคิดสำคัญทั้งหมด 4 ประการ แบ่งเป็น

1. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่ การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ และ 2) การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู

ความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำมุ่งนำเสนอให้ชาวพุทธ ซึ่งชาวพุทธที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการรับสารผ่านหนังสือพิมพ์ในที่นี่ก็คือคนในสังคมไทยในวงกว้าง ไม่จำกัดเพศ วัย อายุ และอาชีพ ดังนั้นความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำจึงเป็นการนำเสนอให้เห็นว่าประชาชนชาวไทยทั้งประเทศที่นับถือศาสนาพุทธนั้นควรทำบุญ โดยการทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่ดี น่าเจริญชวน และส่งเสริมให้เกิดการทำบุญ

ความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูเป็นการต่อยอดการให้คุณค่าและความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องความกตัญญูในสังคมไทย ผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์จึงแฝงการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมแก่ผู้บริโภควาทกรรมซึ่งในที่นี่ได้แก่คนทั่วไปในสังคมในวงกว้าง ไม่จำกัดเพศ วัย และอาชีพให้รู้จักแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ รู้จักตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ

2. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) บุญทำให้เกิดความสุข และ 2) บุญมีผลต่อดวงชะตา

ความคิดบุญทำให้เกิดความสุขนั้น มุ่งแสดงให้เห็นผลที่ได้รับจากการทำบุญ ซึ่งได้แก่ความสุขใจอันเป็นความสุขเบื้องต้นที่ได้รับจากการทำบุญ รวมถึงความเป็นสิริมงคลที่ถือเป็นสิ่งที่ผู้ทำบุญปรารถนาจะเกิดขึ้นกับชีวิตของตน เนื่องจากจะทำให้เกิดความดีงามในชีวิต ทำให้ชีวิตมีความสุข โดยเชื่อว่าการทำบุญนั้นส่งผลให้เกิดความเป็นสิริมงคลได้จริง หากปรารถนาความเป็นสิริมงคลก็จะต้องทำบุญ การนำเสนอดังกล่าวเป็นการต่อยอดให้เห็นว่าชีวิตจะมีความสุขได้จากการทำบุญ ซึ่งเป็นการโน้มน้าวให้ผู้บริโภควาทกรรมปรารถนาจะทำบุญหากต้องการให้ชีวิตมีความสุข ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมให้เกิดความต้องการทำบุญมากขึ้น

ความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาแสดงให้เห็นว่าในสังคมไทยมีความเชื่อเรื่องโชคชะตา เชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นถูกกำหนดโดยชะตากรรม มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ แต่การทำบุญนั้นสามารถส่งผลให้โชคชะตาหรือดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ โดยการทำบุญนั้นจะส่งผลให้มีดวงชะตาที่ดีขึ้น ช่วยส่งเสริมให้ดวงชะตาดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เคราะห์ที่มีอยู่นั้นหมดสิ้นไปหรือเบาบางลง อย่างไรก็ตามในทางพระพุทธศาสนานั้นไม่ได้สอนให้เชื่อเรื่องโชคชะตาหรือดวงชะตา พระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อเรื่องกรรมซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ หากทำกรรมดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน แต่หากทำกรรมชั่วย่อมได้รับสิ่งไม่ดีเป็นผลตอบแทน สำหรับการทำบุญนั้นก็เพื่อละบาป ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ อันเป็นเหตุของความสุข มิได้เป็นไปเพื่อทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลง

ความคิดเกี่ยวกับบุญทั้ง 4 ประการดังที่ได้กล่าวมามีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภคชาวพุทธเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ซึ่งได้แก่คนในสังคมไทยในวงกว้าง ไม่จำกัดเพศ วัย อายุ และอาชีพให้เกิดการทำบุญ โดยนำเสนอให้เห็นผลของการทำบุญ ไม่ว่าจะเป็นบุญทำให้เกิดความสุข และบุญมีผลต่อดวงชะตา ซึ่งช่วยโน้มน้าวให้ผู้บริโภคหันมาทำบุญกันมากขึ้น ทั้งนี้ความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตานอกจากจะช่วยโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคชาวพุทธหันมาทำบุญแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องโชคละชะตาหรือดวงชะตาที่มีอยู่ในสังคม โดยเชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นถูกกำหนดโดยชะตากรรม และเป็นสิ่งที่คนเราไม่สามารถควบคุมได้ มนุษย์ไม่มีอำนาจที่จะกำหนดสิ่งต่าง ๆ ซึ่งความคิดดังกล่าวไม่สอดคล้องกับความเชื่อในพระพุทธศาสนาที่สอนให้เชื่อในการกระทำตามกฎแห่งกรรม สิ่งต่าง ๆ ล้วนเกิดจากผลของการกระทำทั้งสิ้น นอกจากนี้ว่าทฤษฎีเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์ยังได้ปลูกฝังพฤติกรรมความกตัญญูผ่านการทำบุญด้วย กล่าวคือ ความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูช่วยเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของความกตัญญู สอนให้รู้จักรู้จักตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ โดยแสดงออกผ่านการทำบุญ

4.4 ความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในเว็บไซต์

จากการศึกษาชาวพุทธเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำและความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ รวม 3 ประการ ได้แก่

1. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ และ 2) การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ
2. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 1 ประการ คือ บุญทำให้เกิดความสุข

ความคิดดังกล่าวข้างต้นสื่อผ่านกลวิธีทางภาษาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.4.1 ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำในเว็บไซต์

ความคิดเกี่ยวกับบุญที่กล่าวถึงบุญในฐานะการกระทำที่ปรากฏในชาวพุทธเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่

1. การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ
2. การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ

ความคิดดังกล่าวมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.4.1.1 การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 6 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้มูลบท การใช้สทบท การใช้ประโยคแสดงเหตุผล และการใช้คำขวัญดังนี้

4.4.1.1.1 การเลือกใช้คำศัพท์

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นกิจกรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชาวพุทธโดยตรง อีกทั้งยังนำเสนอให้เห็นว่าชาวพุทธควรทำบุญในโอกาสและเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนา ความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านการใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธและการใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 15 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในเว็บไซต์

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ	ชาวพุทธ พุทธศาสนิกชน บรรพชิต อุบาสก อุบาสิกา

4.4.1.1.1.1 การใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์มีการใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธแทนการใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงบุคคลทั่วไป เพื่อเน้นย้ำและแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเกี่ยวข้องกับบุคคลที่นับถือศาสนาพุทธ โดยเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 154 ในช่วงปีใหม่หรือช่วงเทศกาลต่าง ๆ พุทธศาสนิกชนจะมีการไปวัดทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองและครอบครัว

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำว่า “พุทธศาสนิกชน” เมื่อกล่าวถึงการทำบุญ โดยแสดงให้เห็นว่าในช่วงวันขึ้นปีใหม่หรือในช่วงเทศกาลสำคัญต่าง ๆ สิ่งที่ชาวพุทธปฏิบัติคือการไปวัดทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองและครอบครัว

ตัวอย่างที่ 155 ชาวพุทธทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตนับถือว่าวันพระเป็นวันสำคัญที่จะถือโอกาสไปวัดเพื่อทำบุญ ถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ และฟังธรรมเทศนา สำหรับผู้ที่เคร่งครัดในพระพุทธศาสนาอาจจะถือศีล 8 หรือศีลอุโบสถ ในวันพระด้วย นอกจากนี้ชาวพุทธยังถือว่าวันพระไม่ควรทำบาปใด ๆ โดยเชื่อว่าการทำบาป หรือไม่ถือศีล 5 ในวันพระถือว่าเป็นบาปมากกว่าในวันอื่น

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ชาวพุทธ” “บรรพชิต” เพื่อสื่อถึงบุคคลที่นับถือศาสนาพุทธ โดยชาวพุทธทั้งที่เป็นชาวบ้านทั่วไปและนักบวชในพระพุทธศาสนาจะไปวัดเพื่อทำบุญ ถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ และฟังธรรมเทศนา รวมถึงถือศีล 8 หรือศีลอุโบสถในวันพระที่ถือเป็นวันสำคัญสำหรับชาวพุทธ

นอกจากการใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธแล้ว ยังพบคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธในการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ได้แก่ การใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อแสดงให้เห็นว่าเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชาวพุทธจะพร้อมใจกันทำบุญ ดังนี้

**ตารางที่ 16 แสดงคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมในการนำเสนอความคิด
การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในเว็บไซต์**

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	วันสำคัญในพระพุทธศาสนา วันพระ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วัน ออกพรรษา

4.4.1.1.1.2 การใช้คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ที่มีการใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาพร้อมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเมื่อกล่าวถึงการทำบุญ เพื่อแสดงให้เห็นว่าชาวพุทธนั้นจะทำบุญ โดยเฉพาะในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งถือเป็นโอกาสพิเศษ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 156 เมื่อถึงวันสำคัญในพระพุทธศาสนา อย่างวันอาสาฬหบูชาหรือที่เรียกว่าวันพระสงฆ์ (คือวันที่เริ่มเกิดมีพระสงฆ์) พิธีกรรมที่พุทธศาสนิกชนกระทำในวันนี้โดยทั่วไป คือ ทำบุญ ตักบาตร รักษาศีล เวียนเทียน ฟังพระธรรมเทศนา

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันอาสาฬหบูชา ร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ โดยแสดงให้เห็นว่าในวันดังกล่าวมีสิ่งที่ชาวพุทธควรกระทำ ได้แก่ การทำบุญ ตักบาตร รักษาศีล เวียนเทียน ฟังพระธรรมเทศนา

ตัวอย่างที่ 157 แม้การเข้าพรรษาจะเป็นเรื่องของพระภิกษุ แต่พุทธศาสนิกชนก็ถือเป็นโอกาสดีที่จะได้ทำบุญรักษาศีลและชำระจิตใจให้ผ่องใส ก่อนวันเข้าพรรษาก็จะไปช่วยทำความสะอาดเสนาสนะ ซ่อมแซมกุฏิวิหารและอื่น ๆ พอถึงวันเข้าพรรษาก็ไปร่วมทำบุญตักบาตร ถวายเครื่องสักการะบูชา ดอกไม้ ธูปเทียน และเครื่องใช้ เช่น สบู่ ยาสีฟัน เป็นต้น พร้อมฟังเทศน์ ฟังธรรม และรักษาอุโบสถศีลกันที่วัด

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงกิจกรรมที่พุทธศาสนิกชนจะได้กระทำในวันเข้าพรรษา ได้แก่ การทำบุญ ตักบาตร ถวายเครื่องสักการะบูชา ดอกไม้ ธูปเทียน และเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น สบู่ ยาสีฟัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ฟังเทศน์ ฟังธรรม และรักษาอุโบสถศีล เพื่อชำระจิตใจให้ผ่องใส เป็นการแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมที่ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธพึงกระทำเมื่อถึงโอกาสหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

4.4.1.1.2 การใช้คำแสดงทัศนภาวะ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” “ต้อง” และ “พึง” เพื่อสื่อความคิดการทำความดีเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ แสดงให้เห็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการทำความดีว่าเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 158 ชาวพุทธควรพร้อมใจกันทำบุญในวันวิสาขบูชา เพื่อน้อมรำลึกถึงพระกกุณาธิคุณ พระปัญญาธิคุณ และพระบริสุทธิคุณ ของพระองค์ท่าน ผู้เป็นดวงประทีปของโลก

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ควร” เพื่อแนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติในวันวิสาขบูชา กล่าวคือ ชาวพุทธควรทำบุญเพื่อน้อมรำลึกถึงพระกกุณาธิคุณ พระปัญญาธิคุณ และพระบริสุทธิคุณของพระพุทธเจ้าเนื่องในวันวิสาขบูชา

ตัวอย่างที่ 159 เราต้องเร่งสร้างบุญอยู่ทุกลมหายใจ บุญจะได้คุ้มครองรักษา

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “ต้อง” เพื่อแนะนำว่าการทำบุญเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำ เพื่อให้ผลบุญคุ้มครองรักษาผู้ทำบุญ

ตัวอย่างที่ 160 พึงหมั่นสร้างบุญใหญ่เรื่อย ๆ ทุกวัน ทุกขณะที่มีโอกาสด้วยหลักทาน ศีล ภาวนา แม้ได้เกิดผลในขณะนั้น แต่จงเชื่อว่ากรรมดีนั้นจะเกิดผลในชั่วนิรันดร์

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ “พึง” เพื่อแสดงให้เห็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการทำบุญของชาวพุทธ โดยพึงหมั่นทำบุญอย่างสม่ำเสมอด้วยหลักทาน ศีล ภาวนา ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะส่งผลแก่ผู้ทำบุญในไม่ช้า

4.4.1.1.3 การใช้มูลบท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บปรากฏการใช้มูลบทที่สื่อให้เห็นว่าการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 161 การรักษาประเพณีการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธกระทำมาตั้งแต่โบราณ

(www.bokboontoday.com)

จากตัวอย่างมีการใช้คำกริยากลุ่มแนวความ “รักษา” เมื่อกล่าวถึง “ประเพณีการทำบุญ” สื่อมูลบทว่าประเพณีการทำบุญเป็นสิ่งที่ดี ดังนั้นชาวพุทธจึงควรรักษาและควรประพฤติสืบต่อเป็นแบบแผนปฏิบัติเพื่อให้การทำบุญนั้นยังคงมีอยู่ในสังคม

4.4.1.1.4 การใช้สหบท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ปรากฏการใช้สหบทเพื่อยืนยันและย้ำให้เห็นว่าการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ได้แก่ การอ้างพระธรรมอาจารย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.4.1.1.4.1 การอ้างพระธรรมอาจารย์

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์มีการอ้างพระธรรมอาจารย์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 162 “บุญเราควรสร้าง เป้าหมายแรกเพื่อความสะดวกในการดำเนินชีวิต เป้าหมายสำคัญและเป้าหมายหลักเพื่อชำระใจให้สะอาด”
พระราชพรหมยาน หลวงพ่อฤๅษีลิงดำ

(www.sabiangbunpublishing.com)

จากตัวอย่างมีการอ้างถึงคำสอนของพระราชพรหมยาน หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า หลวงพ่อฤๅษีลิงดำเจ้าอาวาสวัดจันทาราม (วัดท่าซุง) จังหวัดอุทัยธานี แสดงให้เห็นว่าการทำบุญเป็นสิ่งที่ควรทำ โดยมีเป้าหมาย 2 ประการ ประการแรกคือเพื่อความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตอันเกิดจากผลหรืออานิสงส์จากบุญที่ได้กระทำไว้ และประการที่ 2 ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักคือเพื่อชำระจิตใจให้สะอาด ทั้งนี้พระราชพรหมยานเป็นพระเกจิที่มีชื่อเสียงในด้านการบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน มีลูกศิษย์ที่เคารพนับถือจำนวนมาก การอ้างคำสอนของพระราชพรหมยานดังกล่าวจึงทำให้เชื่อได้ว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่ควรกระทำ โดยบรรดาศิษย์ยอมรับวาทกรรมและนำความคิดที่นำเสนอดังกล่าวไปปฏิบัติตาม

ตัวอย่างที่ 163 ครูบาอาจารย์ท่านเมตตาสอนไว้ว่าให้หมั่นทำบุญ ทุกครั้งที่มีการสร้างบุญ แล้วจะดีเอง

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างที่ 164 ครูบาอาจารย์ท่านสอนให้สร้างบุญเสมอ หมั่นทำทาน รักษาศีล
เจริญภาวนา บุญเป็นสิ่งจำเป็น ทำให้ใจผ่องใสบริสุทธิ์

(www.sabiangbunpublishing.com)

จากตัวอย่างมีการกล่าวอ้างถึงคำกล่าวของครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นผู้
สั่งสอนธรรมะซึ่งเป็นคำกล่าวที่กล่าวสืบทอดต่อกันมา แม้ว่าจะไม่ระบุว่าเป็นพระธรรมมาจารย์รูปใด
แต่ก็เป็นที่ยอมรับและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตัวบทได้เป็นอย่างดี โดยเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าการ
ทำบุญเป็นสิ่งที่ดีควรกระทำ เป็นสิ่งจำเป็น เมื่อทำแล้วจะเกิดผลดีแก่ผู้กระทำบุญ

4.4.1.1.5 การใช้ประโยคแสดงเหตุผล

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบว่ามีการใช้ประโยคแสดง
เหตุผลเพื่อสื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ดีชาวพุทธพึงกระทำ โดยส่วนของประโยคที่มีเนื้อความ
กล่าวถึงเหตุ นั้นจะกล่าวถึงผลที่ได้รับจากการทำบุญ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปหรือส่วนของประโยคที่มี
เนื้อความกล่าวถึงผล ได้แก่ การควรหมั่นทำบุญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 165 บุญเป็นเครื่องชำระจิตใจให้สะอาด ปราศจากโลก โกรธ หลง
ดังนั้นเราจึงต้องสร้างบุญเอาไว้

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 166 การทำบุญต้องได้บุญแน่นอน เราจึงควรหมั่นทำบุญ เพื่อให้ส่งผล
ในชาตินี้

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ดังนั้น...จึง” “จึง” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล โดย
กล่าวถึงการทำบุญว่าสามารถส่งผลให้จิตใจให้สะอาด ปราศจากโลก โกรธ หลง รวมถึงการทำบุญนั้น
จะได้รับผลตอบแทนกลับคืนมา ก่อให้เกิดข้อสรุปอันเป็นผลที่ตามมาซึ่งก็คือ “เราต้องสร้างบุญเอาไว้”
“เราควรหมั่นทำบุญ”

4.4.1.1.6 การใช้คำขวัญ

จากการศึกษาพบการใช้คำขวัญเพื่อสื่อความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ดีชาว
พุทธพึงกระทำในต้วบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 167 “บุญ ยิ่งทำ ยิ่งได้ ยิ่งให้ ยิ่งมี” ชาวพุทธจึงต้องทำบุญ เพราะการให้ที่เลิศที่สุด คือ ให้บุญ

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างนี้มีการใช้ภาษาในลักษณะของคำขวัญหรือคำคมที่ทำให้จดจำได้ง่าย โดยกล่าวว่า “บุญ ยิ่งทำ ยิ่งได้ ยิ่งให้ ยิ่งมี” เพื่อแสดงให้เห็นว่ายิ่งทำบุญมากก็จะได้รับผลจากการทำบุญมากตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันถ้ายิ่งให้บุญแก่ผู้อื่นมาก ก็ยิ่งทำให้มีบุญมากไปด้วย การใช้คำขวัญดังกล่าวเป็นการเชิญชวนและปลุกฝังให้ชาวพุทธหันมาทำบุญกันมากขึ้น

กลวิธีทางภาษาที่ได้กล่าวมา ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้มูลบท การใช้สทบท การใช้ประโยคแสดงเหตุผล และการใช้คำขวัญ สื่อให้เห็นความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ โดยนำเสนอให้เห็นว่าการทำบุญ เป็นกิจกรรมที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติโดยเฉพาะในเทศกาลหรือวันสำคัญทางศาสนา มีการกล่าวอ้างถึงคำกล่าวของครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นผู้สั่งสอนธรรมะเพื่อตอกย้ำให้เห็นว่าการทำบุญเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรกระทำ อีกทั้งยังมีการกล่าวถึงการทำบุญว่าจะทำให้ได้รับผลตอบแทน ด้วยการให้คำขวัญและการใช้ประโยคแสดงเหตุผล เพื่อปลุกฝังและโน้มน้าวชักจูงให้ผู้บริโภคชาวพุทธเห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เป็นสิ่งที่พึงกระทำ นำไปสู่การลงมือปฏิบัติคือผู้บริโภควาทกรรมหันมาทำบุญกันมากขึ้น

4.4.1.2 การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจโดยมีการกล่าวถึงการทำบุญว่าเป็นสิ่งที่ต้องบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์หรือได้รับผลประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าบุญนั้นเป็นวัตถุหรือสิ่งของที่สามารถสร้างขึ้นหรือทำให้เกิดขึ้นได้ รวมถึงเป็นสิ่งที่สามารถเก็บ สะสม หรือเพิ่มพูนให้มีปริมาณมากขึ้นได้ ในขณะเดียวกันบุญก็สามารถลดลงหรือหมดไปได้ สะท้อนให้เห็นความคิดและมุมมองเชิงธุรกิจในการทำบุญ โดยมีบุญเป็นปัจจัยสำคัญในการลงทุนที่ต้องบริหารจัดการเพื่อให้ได้ผลกำไร

ความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 2 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ และการใช้อุปลักษณ์ ดังนี้

4.2.1.2.1 การเลือกใช้คำศัพท์

จากการศึกษาพบการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจในตัวบทวรรณกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ ได้แก่ การใช้คำที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

ตารางที่ 17 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจในเว็บไซต์

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ	แบ่ง จัดสรร บริหาร ทรัพยากร คุ่มค่า

4.2.1.2.1.1 การใช้คำที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

จากการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบว่ามี การเลือกใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ โดยกล่าวถึงการบริหารจัดการทรัพยากรในการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีอยู่อย่างจำกัด ได้แก่ เวลา และเงิน มาทำให้เกิดความสมดุล โดยแบ่งเวลาและเงินที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นมาทำบุญเพื่อให้ได้บุญอย่างสูงสุด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 168 ในยุคที่เศรษฐกิจชะลอตัว ผู้คนต้องดำเนินชีวิตด้วยความรวดเร็ว แต่สิ่งที่จะขาดไปไม่ได้ก็คือการทำบุญเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ เราจำเป็นต้องแบ่งเวลา จัดสรรเงินทุกบาททุกสตางค์โดยไม่ทำให้ชีวิตเดือดร้อนไปทำบุญให้ได้บุญอย่างคุ้มค่าสมกับเวลาและเงินที่ใช้ไป
(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 169 ทรัพยากรในการใช้ชีวิตในทุกวันนี้วันจะจำกัดเหลือน้อย เราจะต้องบริหารให้เกิดประโยชน์ ส่วนหนึ่งนั้นควรแบ่งไปสำหรับการทำบุญ

(www.bokboontoday.com)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการเลือกใช้คำศัพท์ “แบ่ง” “จัดสรร” “บริหาร” “ทรัพยากร” “เวลา” “เงิน” และ “คุ้มค่า” แสดงให้เห็นการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งในที่นี้ได้แก่การบริหารแบ่งเวลาและจัดสรรเงินที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่ต้องเร่งรีบท่ามกลางเศรษฐกิจที่ชะลอตัว โดยการบริหารเวลาและเงินที่มีอยู่นั้น

ส่วนหนึ่งนำไปใช้สำหรับการทำบุญเพื่อให้เกิดผลบุญอย่างคุ้มค่าและได้ผลประโยชน์อย่างสูงสุด
เนื่องจากมีเวลาและเงินอย่างจำกัด

4.4.1.2.2 การใช้อุปถัมภ์

จากการศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบการใช้อุปถัมภ์ที่สื่อ
ความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจ ดังนี้

4.4.1.2.2.1 [บุญ คือ สิ่งที่สามารถสร้างได้]

จากการศึกษาพบถ้อยคำอุปถัมภ์ที่สะท้อนทัศนคติว่าบุญคือสิ่ง
ที่สามารถสร้างได้ โดยใช้คำ “ทำ” “สร้าง” เช่น

ตัวอย่างที่ 170 บุญเป็นสิ่งต้องสร้างเพื่อหนีบาปให้ทัน ถ้ามีบุญมาก ต่อให้ไล่ทัน
มันก็ทำอะไรมากไม่ได้

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 171 หมั่นสร้างบุญหนัก ๆ แรงบุญจะส่งผลก่อนแรงกรรม

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 172 ทุกครั้งที่มีการสร้างบุญ ชีวิตจะดีจะสดใส

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างที่ 173 บุญที่สร้างขึ้นแม้จะไม่ส่งผลในทันที แต่ต้องส่งผลในซักวัน

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 174 ชีวิตนี้ไม่ควรประมาท ต้องทำบุญสร้างบุญไว้อย่างสม่ำเสมออย่า
ให้ขาด เพื่อความสุขในชีวิตภายหน้า

(www.bokboontoday.com)

จากตัวอย่างที่ 170 – 174 มีการใช้คำ “ทำ” “สร้าง” กับการทำบุญ ถ้อยคำเหล่านี้แสดงการเปรียบเทียบบุญว่าเป็นวัตถุคือเป็นสิ่งที่สามารถสร้างให้มีขึ้นหรือทำให้เกิดขึ้นได้

4.4.1.2.2.2 [บุญ คือ สสารที่มีปริมาณ]

จากการศึกษาพบถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์ว่าบุญคือ สสารที่มีปริมาณ สามารถนับจำนวนได้ มีปริมาณเพิ่มขึ้น น้อยลง หรือหมดไปได้ โดยใช้คำ “สะสม” “น้อย” “มาก” “หมด” เช่น

ตัวอย่างที่ 175 ตื่นเช้าตักบาตรทุกวัน หยอดสะสมบุญ นั่งสมาธิเจริญภาวนา สร้างบรรยากาศด้วยรอยยิ้มและปิยวาจา
(www.webgebboon.com)

ตัวอย่างที่ 176 บุญนั้นต้องสะสม ต้องหมั่นเพียรทำ จะไปหวังให้มันพลิกผันทันทีเลยไม่ได้
(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 177 เรามีบุญน้อยเราก็ทำใหม่ให้มาก ๆ ไม่มีเราต้องขยัน มีบุญแล้วอยากมีมาก ๆ ก็ทำมาก ๆ
(www.ponboon.com)

ตัวอย่างที่ 178 บุญเก่าใช้ไปเรื่อย ๆ บุญก็จะหมดลงได้ในสักวัน
(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 179 บุญนี้จะมากขึ้นทวีคูณและไม่มีการหมด
(www.sabiangbunpublishing.com)

จากตัวอย่างที่ 175 – 179 มีการใช้คำ “สะสม” “น้อย” “มาก” “หมด” เมื่อกล่าวถึงบุญ การใช้คำเหล่านี้เป็นการกล่าวเปรียบเทียบบุญกับสสารที่มีปริมาณ สะท้อนมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าบุญเป็นวัตถุสิ่งของที่สามารถนับจำนวนได้ โดยสามารถเก็บสะสมจากที่มีน้อยสามารถทำให้มีมากขึ้นได้ หรือสามารถใช้ให้หมดไปได้

การใช้อุปลักษณะ [บุญ คือ สิ่งที่สร้างขึ้นได้] และ [บุญ คือ สสารที่มีปริมาณ] แสดงให้เห็นความคิดว่าบุญเป็นวัตถุ/สินค้า เปรียบเสมือนวัตถุดิบหรือปัจจัยในการทำธุรกิจที่สามารถผลิตหรือสร้างขึ้นมาได้ โดยจากที่มีปริมาณน้อยก็สามารถสะสมให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น และเมื่อ

ใช้ไป ปริมาณที่มีอยู่ก็สามารถลดลงหรือหมดไปได้ ทั้งนี้เมื่อหมดไปก็เข้าสู่กระบวนการผลิตสามารถสร้างให้มีขึ้นใหม่ได้

4.4.1.2.2.3 [การทำบุญ คือ การลงทุน]

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่าการทำบุญคือการลงทุน โดยใช้คำ “การลงทุน” “บริหาร” “กำไร” “ผลตอบแทน” เช่น

ตัวอย่างที่ 180 การสั่งสมบุญก็เหมือนการลงทุน ทำเก็บสะสมไว้ แล้วจะได้กำไร
คือบุญเป็นผลตอบแทนเราซักวัน

(www.ponboon.com)

ตัวอย่างที่ 181 บุญเกิดขึ้นได้แม้ไม่ทำทานหรือใช้เงิน หากแต่ต้องรู้จักคิด รู้จัก
บริหาร คิดให้เป็นก็เกิดบุญ

(www.ponboon.com)

จากตัวอย่างที่ 180 – 181 มีการใช้คำ “การลงทุน” “บริหาร” “กำไร” “ผลตอบแทน” ถ้อยคำเหล่านี้เป็นถ้อยคำที่ใช้ในแวดวงการลงทุน สะท้อนมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าการทำบุญเป็นทำธุรกิจ มีการลงทุน บริหารจัดการ เพื่อให้ได้กำไรหรือผลตอบแทน

จากที่กล่าวมาจะพบว่ากลวิธีทางภาษา ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์และการใช้อุปลักษณ์ สื่อให้เห็นความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ โดยแสดงให้เห็นว่าบุญเป็นวัตถุ/สินค้า เป็นปัจจัยในการทำธุรกิจ สามารถผลิตหรือสร้างให้มีขึ้นได้ อีกทั้งยังสามารถบริหารเพื่อให้ได้กำไรหรือผลตอบแทนสูงสุดจากการลงทุนนั้น ทั้งนี้ผู้ผลิตวาทกรรมนำความคิดเกี่ยวกับการทำธุรกิจมาใช้ในการกล่าวถึงการทำบุญเพื่อชักชวนผู้บริโภควาทกรรมให้รู้จักทำบุญเพื่อสะสมไว้เป็นทุน และหวังผลจากการลงทุนนั้น โดยแสดงให้เห็นว่าบุญนั้นสามารถลดน้อยลงและหมดไปได้ อย่างไรก็ตามเมื่อบุญนั้นลดน้อยลง ผู้บริโภควาทกรรมสามารถทำบุญเพื่อเพิ่มบุญให้มากขึ้นได้ โดยเมื่อมีบุญมากขึ้นก็จะได้รับผลจากการทำบุญนั้นตอบแทน

4.4.2 ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำในเว็บไซต์

ความคิดเกี่ยวกับบุญที่กล่าวถึงบุญในฐานะที่เป็นผลจากหรืออานิสงส์จากการทำความดีที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ประกอบด้วยความคิดหลัก 1 ประการ คือ บุญทำให้เกิดความสุข ความคิดดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

4.4.2.1 บุญทำให้เกิดความสุข

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ปรากฏความคิดบุญทำให้เกิดความสุข โดยแสดงให้เห็นผลที่เกิดจากการทำบุญว่าทำให้ผู้ทำบุญเกิดความสุข สงบ มีความชุ่มชื่นเบิกบาน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการได้รับสิ่งที่น่าปรารถนาด้านต่าง ๆ อันก่อให้เกิดความสุขและความพอใจในชีวิตซึ่งล้วนเป็นผลมาจากการทำบุญ

ความคิดดังกล่าวนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 5 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้มูลบท การใช้สัทบท การใช้ประโยคแสดงเหตุผล และการใช้คำประพันธ์ ดังต่อไปนี้

4.4.2.1.1 การเลือกใช้คำศัพท์

จากการศึกษาพบการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในต้นบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ ได้แก่ การใช้คำที่สื่อถึงความสุข การใช้คำที่สื่อถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข การใช้คำที่สื่อถึงสิ่งที่เป็นสมบัติหลังความตาย และการใช้คำแสดงการเน้นย้ำดังต่อไปนี้

ตารางที่ 18 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในเว็บไซต์

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำที่สื่อถึงความสุข	สุข ความสุข เป็นสุข สงบ สงบเย็นใจ สบายใจ เบิกบานใจ ชุ่มชื่นเบิกบาน จิตใจเบิกบานผ่องใส ชุ่มชื่น อิ่มเอิบ ปิติ
คำที่สื่อถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข	ด้านสุขภาพ ร่างกาย
	สุขภาพ สุขภาพร่มเย็น สุขภาพแข็งแรง หายจากโรคร้าย อายุยืน ต่ออายุ

ตารางที่ 18 แสดงคำศัพท์ที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในเว็บไซต์ (ต่อ)

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
ด้านการเงิน	ทรัพย์สินเงินทอง ฐานะดี ไม่ขัดสน มีลาภ มั่งมี เงินทอง บริบูรณ์ ไม่เกิดหนี้ เงินทองไหลมาเท มา
ด้านความรู้และ สติปัญญา	ความรู้ สติปัญญา เพิ่มพูนปัญญา หูตาสว่างไสว เฉลียวฉลาด ปัญญามาก
ด้านตำแหน่ง หน้าที่และการ ทำงาน	หน้าที่การงาน การงานเจริญก้าวหน้า ได้งานทำ ประสบความสำเร็จในการงาน
ด้านรูปร่าง หน้าตา	ผิวพรรณผ่องใส รูปร่าง
ด้านการใช้ชีวิต ทั่วไป	ชีวิตดีงาม เจริญ รุ่งเรือง ราบรื่น มงคล สิริมงคล ชีวิตเจริญก้าวหน้า ไม่มีอุปสรรค
คำที่สื่อถึงสิ่งที่เป็นสมบัติ หลังความตาย	ที่อยู่อาศัย วิมานทอง สวรรค์ สรวงสวรรค์

4.4.2.1.1.1 การใช้คำที่สื่อถึงความสุข
วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์มีการใช้คำศัพท์ที่สื่อให้เห็นว่าเมื่อ
ทำบุญแล้วผลที่ได้จะทำให้เกิดความสุข มีความสบายใจ จิตใจแจ่มชื่นเบิกบาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 182 ทำบุญแล้วสบายใจ เกิดความสงบเย็นใจ

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 183 การทอดกฐินเป็นประเพณีสำหรับพุทธศาสนิกชนที่มีศรัทธา
เลื่อมใส ประสงค์จะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้
พระภิกษุได้ตามปฏิบัติตามพระวินัย ซึ่งถือปฏิบัติมาตั้งแต่ครั้ง
พุทธกาลเป็นการเพิ่มพูนบุญกุศลซึ่งนำมาความสุขมาให้

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างที่ 184 บุญจะช่วยขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์ผุดผ่องสว่างไสว ชุ่มชื่นอัมเอิบ เป็นความสุขที่เต็มอัมทำให้เกิดปีติในบุญนั้น เมื่อเราทำแล้วบุญก็ไม่หมดยิ่งทำก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น ครั้นเมื่อนึกถึงขึ้นมาที่ไรก็จิตใจเบิกบานผ่องใสเรื่อยไป

(www.bokboontoday.com)

จากตัวอย่างมีการใช้ “สบายใจ” “ความสงบเย็นใจ” “ความสุข” “ชุ่มชื่นอัมเอิบ” “ปีติ” “จิตใจเบิกบานผ่องใส” ซึ่งเป็นกลุ่มคำที่แสดงถึงให้เห็นถึงความสุข ทั้งความสบายใจ ความเบิกบานใจ การมีจิตใจสุขสงบ อันเป็นความสุขที่ล้วนเกิดขึ้นจากผลบุญที่ได้กระทำไว้

4.4.2.1.1.2 การใช้คำที่สื่อถึงสิ่งทำให้เกิดความสุข

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบว่ามีการใช้คำศัพท์ที่สื่อให้เห็นความสุขจากการได้รับสิ่งที่น่าปรารถนาต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการทำบุญ ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านการเงิน ด้านความรู้และสติปัญญา ด้านตำแหน่งหน้าที่และการทำงาน ด้านรูปร่างหน้าตา และด้านการใช้ชีวิตทั่วไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.4.2.1.1.2.1 ด้านสุขภาพร่างกาย

จากการศึกษาข้อมูลพบที่มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องสุขภาพ คือ ภาวะที่ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บเมื่อก้าวถึงการทำบุญ โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นส่งผลให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพร่างกายด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 185 ถวายยารักษาโรคให้วัด ออกเงินค่ารักษาให้พระตามโรงพยาบาล สงฆ์ อานิสงส์ก่อให้เกิดสุขภาพร่มเย็นทั้งครอบครัว หายจากโรคร้าย อายุยืน ถ้าป่วยก็จะไม่ขาดแคลนการรักษา

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างที่ 186 บริจาคเลือดหรือร่างกาย อานิสงส์ผิวพรรณผ่องใส สุขภาพแข็งแรง ช่วยต่ออายุต่อไป จะมีผู้คอยช่วยเหลือไม่ให้เกิดทุกข์ได้ยาก

(www.bokboontoday.com)

จากตัวอย่างมีการใช้ “สุขภาพร่มเย็น” “หายจากโรคภัย” “อายุยืน” “สุขภาพแข็งแรง” และ “ต่ออายุ” ซึ่งสื่อถึงเรื่องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ทั้งนี้การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีอายุยืน ถือเป็นการได้รับสิ่งที่ปรารถนาอันเกิดจากผลบุญส่งผลให้ชีวิตมีความสุข

4.4.2.1.1.2.2 ด้านการเงิน

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซค์พบว่ามีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องการเงิน อันได้แก่ ทรัพย์สิน เงินทอง โชคลาภ การมีฐานะดี ความไม่ขัดสน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่จะได้รับโดยเป็นผลมาจากการทำบุญ ชุดคำศัพท์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นความคิดบุญทำให้เกิดความสุขที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซค์ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ทรัพย์สินเงินทอง โชคลาภต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้จะทำให้ใช้ชีวิตได้อย่างสะดวกสบาย ก่อให้เกิดความสุขดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 187 การทำบุญในที่ขาดแคลนหรือวัดที่คนไม่ค่อยไปวัด จะช่วยให้ท่านไม่ขัดสน เราเองก็จะได้อานิสงส์มีเงิน ไม่ขัดสน ไม่ลำบากใด ๆ
(www.ponboon.com)

ตัวอย่างที่ 188 เงิน สัก 100 บาท ใส่ซองเขียนด้วยว่า ใช้ในกิจสงฆ์ส่วนรวมได้หมดทุกอย่าง (หากท่านนำไปใช้ซื้อข้าวของมาทำภัตตาหารให้พระเณรเราก็ได้บุญสังฆทาน หากท่านนำไปสร้างโบสถ์ เราได้บุญวิหารทาน เงินส่วนนี้จึงสำคัญมาก จะหนุนให้เรามีลาภ ทรัพย์สิน เงินทอง
(www.ponboon.com)

ตัวอย่างที่ 189 การทำบุญปิดยอด หากไปวัดไหน หรืองานบุญไหน ที่ยอดเขากำลังจะครบ หรือใกล้ครบ ให้เราไปช่วยปิดยอดให้เต็ม อานิสงส์จะทำให้เราไม่ขัดสน ไม่ขาดเงิน บริบูรณ์ตลอด
(www.ponboon.com)

จากตัวอย่างมีการเลือกใช้ “มีเงิน” “ไม่ขัดสน” “มีลาภ” “ทรัพย์สิ้นเงินทอง” “ไม่ขาดเงิน” “บริบูรณ์” ซึ่งเป็นกลุ่มคำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องการเงิน เป็นสิ่งที่ได้รับจากการทำบุญ อันส่งผลให้ชีวิตมีความสุขได้

4.4.2.1.1.2.3 ด้านความรู้และสติปัญญา

จากการศึกษาพบว่ามีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องความรู้และสติปัญญาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ สื่อให้เห็นความสุขประการหนึ่งซึ่งเป็นผลที่ได้รับจากการทำบุญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 190 "ประเพณีหล่อเทียนเข้าพรรษา" ประเพณีที่กระทำกันเมื่อใกล้ถึงฤดูเข้าพรรษา ซึ่งมีมาตั้งแต่โบราณกาล การหล่อเทียนเข้าพรรษานี้มีอยู่เป็นประจำทุกปี เพราะในระยะเข้าพรรษา พระภิกษุจะต้องมีการสวดมนต์ทำวัตรทุกเช้า-เย็น และในการนี้จะต้องมีรูป เทียน จุดบูชาด้วย พุทธศาสนิกชนทั้งหลายจึงพร้อมใจกันหล่อเทียนเข้าพรรษาสำหรับให้พระภิกษุจุดเป็นการกุศลทานอย่างหนึ่ง เพราะเชื่อกันว่าในการให้ทานด้วยแสงสว่าง จะมีอานิสงส์เพิ่มพูนปัญญาหุดาสว่างไสว

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างที่ 191 การสร้างบุญบารมีในชีวิตประจำวัน 1. นั่งสมาธิให้จิตนิ่งสนิท อย่างน้อยวันละ 15 นาที (หรือเดินจงกรมก็ได้) อานิสงส์เพื่อ สติปัญญาที่เฉลียวฉลาดขึ้น

(www.bokboontoday.com)

จากตัวอย่างมีการใช้ “เพิ่มพูนปัญญา” “หุดาสว่างไสว” “สติปัญญาเฉลียวฉลาดขึ้น” ซึ่งเป็นกลุ่มคำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องความรู้และสติปัญญา ทั้งนี้การมีสติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาดถือเป็นสิ่งที่สามารถทำให้เกิดความสุขได้ กล่าวคือ การเป็นผู้มีปัญญานั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทำให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดี ประสบความสำเร็จ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นได้โดยเป็นผลมาจากการทำบุญ

4.4.2.1.1.2.4 ด้านตำแหน่งหน้าที่และการทำงาน

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องตำแหน่งหน้าที่และการทำงานเมื่อกล่าวถึงการทำบุญ โดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นส่งผลต่อหน้าที่ การทำงาน ยศ และตำแหน่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 192 การทำบุญด้วยการสวดมนต์ด้วยพระคาถาต่าง ๆ อย่างน้อยวันละครั้งก่อนนอน อานิสงส์เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง ชีวิตหน้าที่การงานเจริญก้าวหน้า เงินทองไหลมาเทมา

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างที่ 193 งานอะไรก็ตามที่ทำแล้ว อำนวยความสะดวกให้คนจำนวนมากได้ โดยที่เราเพียงออกแรงทำด้วยความเต็มใจ ไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ จะเป็นบุญกุศลยิ่งใหญ่มาโดยเฉพาะผลเกี่ยวกับหน้าที่การงาน คนที่กำลังตกงานก็จะมีโอกาสได้งานทำ คนที่กำลังติดปัญหาต่างๆ ก็จะสามารถอุปสรรคนั้นด้วยดี คนที่ป่วยเป็นโรคร้ายก็จะมีโอกาสหายดี

(www.sabiangbunpublishing.com)

จากตัวอย่างมีการใช้ “การงานเจริญก้าวหน้า” “หน้าที่การงาน” “ได้งานทำ” ซึ่งเป็นกลุ่มคำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่และการทำงานที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ ทำให้เห็นว่าผลบุญนั้นมีความสัมพันธ์ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ถือเป็นความสุขประการหนึ่งจากการได้รับความสำเร็จและความก้าวหน้าในอาชีพ

4.4.2.1.1.2.5 ด้านรูปร่างหน้าตา

จากการศึกษาพบว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องรูปร่างหน้าตาเมื่อกล่าวถึงผลจากการทำบุญ ซึ่งมีส่วนทำให้ชีวิตเกิดความสุขได้ โดยผลบุญสามารถส่งผลให้รูปร่างหน้าตาผิวพรรณผ่องใส ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 194 เมื่อจิตสงบนิ่ง จะปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ ได้บุญมาก จิตจะผ่องปรนจากกิเลส ปล่อยวางได้ง่าย จิตจะรู้วิธีแก้ปัญหาวินิตโดย

อัตโนมัตติ ชีวิตจะเจริญรุ่งเรืองไม่มีวันอัปจน ผิวนพรรณผ่องใส
สุขภาพกายและจิตแข็งแรง

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างที่ 195 แต่บุญยังมีประโยชน์อีกหลายทางโดยเฉพาะ การมีบุญทำให้เกิด
ความสะดวกในการดำรงชีวิต ทำให้มีทรัพย์ มีรูปงาม และมี
ปัญญามาก

(www.sabiangbunpublishing.com)

จากตัวอย่างมีการใช้ “ผิวนพรรณผ่องใส” “มีรูปงาม” ซึ่งเป็นกลุ่มคำศัพท์ที่สื่อถึงเรื่องเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ คือ การมีผิวนพรรณและมีรูปร่างกายที่ดี สื่อถึงสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสุขจากการมีรูปร่างกายที่ดีงามอันเป็นผลมาจากบุญ

4.4.2.1.1.2.6 ด้านการใช้ชีวิตทั่วไป

จากการศึกษาพบว่ามี การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความสุขโดยทั่วไป ได้แก่ การมีชีวิตที่ดีงาม มีความเป็นมงคล มีความเจริญรุ่งเรือง ลักษณะดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตเกิดความสุขอันเป็นผลมาจากการทำบุญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 196 คนที่นำทางให้ทาน ให้ศีล ให้เขารู้จักเจริญภาวนา เป็นผู้ที่มีบุญมาก
ด้วยอานุภาพแห่งบุญนี้จะส่งผลให้ชีวิตดีงาม เจริญรุ่งเรือง เมื่อยามมีภัย พบวิบากกรรมจะมีคนมาช่วย

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 197 “สวดมนต์” เป็นหนทางสร้างบุญทางหนึ่ง เป็นสิ่งที่ทำแล้วเป็น
มงคล ทำให้จิตใจเบิกบานดี เสวยผลแห่งบุญส่วนหนึ่งในปัจจุบัน

(www.sabiangbunpublishing.com)

จากตัวอย่างมีการใช้ “ชีวิตดีงาม” “เจริญรุ่งเรือง” “เป็นมงคล” สื่อถึงสิ่งที่ทำให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมีความสุข เป็นความสุขสบายในชีวิต อันเป็นผลที่เกิดจากบุญและการทำบุญ

4.4.2.1.1.3 การใช้คำที่สื่อถึงสิ่งที่เป็นสมบัติหลังความตาย

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบว่ามีการใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงสิ่งที่เป็นสมบัติหลังความตาย ได้แก่ การใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยหลังความตาย โดยถือเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสุขในชีวิตหลังความตาย เป็นสมบัติที่ได้รับภายหลังความตายอันเป็นผลมาจากการทำบุญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.4.2.1.1.3.1 ที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบว่าการใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงที่อยู่อาศัยหลังความตาย ได้แก่ วิมานทอง สรวงสวรรค์ ซึ่งเป็นที่อยู่ที่อยู่เชื่อว่าสมบัติอันเกิดจากผลบุญทำให้ได้อยู่ในสถานที่ที่สุขสบาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 198 อานิสงส์จากการทำบุญถวายสังฆทานจะคลบันดาลให้ผู้ผู้นั้นเจริญไปด้วยลาภบริบูรณ์เป็นนิมิตได้บพร่องไม่เสื่อมคลาย หากเมื่อสิ้นอายุขัยในการเป็นมนุษย์ในชาติใดก็จะได้ไปเกิดสถิตอยู่ใน วิมานทองบนสรวงสวรรค์

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างที่ 199 บุญกุศลที่ได้ทำจากทาน ศีล ภาวนา จะยังผลให้ได้ไปมีชีวิตสุขสบายอยู่บน สวรรค์

(www.sabiangbunpublishing.com)

จากตัวอย่างมีการใช้ “วิมานทอง” ซึ่งเป็นที่อยู่บน “สวรรค์” “สรวงสวรรค์” ภายหลังความตายของผู้ที่ทำบุญ ทั้งนี้สวรรค์หรือสรวงสวรรค์ถือเป็นสถานที่ที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบายตามความเชื่อของคนในสังคมไทย กล่าวได้ว่าบุญนั้นถือเป็นสมบัติของผู้ทำบุญที่ไม่เพียงส่งผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบัน แต่ยังส่งผลให้ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบาย ได้ใช้ชีวิตอยู่ในวิมานบนสรวงสวรรค์

นอกจากการใช้คำที่สื่อถึงความสุข คำที่สื่อถึงสิ่งทำให้เกิดความสุข และคำที่สื่อถึงสิ่งที่เป็นสมบัติหลังความตายแล้ว ยังพบการใช้คำแสดงการเน้นย้ำร่วมกับการเลือกใช้คำที่สื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขดังกล่าว โดยย้ำให้เห็นว่าผลของบุญนั้นทำให้เกิดความสุขได้อย่างแน่นอน ดังนี้

ตารางที่ 19 แสดงคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมในการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในเว็บไซต์

กลุ่มคำศัพท์	คำ/กลุ่มคำ
คำแสดงการเน้นย้ำ	แน่นอน อย่างแน่นอน

4.4.2.1.1.4 การใช้คำแสดงการเน้นย้ำ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบว่ามีการใช้คำแสดงการเน้นย้ำเพื่อเพิ่มน้ำหนักให้แก่สิ่งที่กล่าวถึง โดยเป็นการเน้นย้ำให้ว่าบุญนั้นส่งผลได้จริง และสามารถทำให้เกิดความสุขได้อย่างแน่นอน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 200 บุญอาจจะไม่ส่งผลในเร็ววัน แต่ส่งผลแน่นอน
(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 201 ทาน ศีล เจริญภาวนา ลงมือทำตอนนี้อธิษฐานทำเลย บุญที่ทำ
ยอมส่งผลให้สำเร็จแน่นอน
(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 202 ทำบุญยอมได้ผลบุญทำให้มีความสุขได้อย่างแน่นอน บางทีอาจจะ
ไม่เกิดผลฉับพลัน แต่เกิดผลแน่นอน หากเชื่อใน “บุญ” ผลบุญ
ยอมมาถึงในซักวัน!
(www.sabiangbunpublishing.com)

จากตัวอย่างมีการใช้ “แน่นอน” “อย่างแน่นอน” ซึ่งเป็นกลุ่มคำแสดงการเน้นย้ำที่ผู้ผลิตวาทกรรมใช้เพื่อเน้นย้ำให้ผู้บริโภควาทกรรมเชื่อว่าบุญนั้นสามารถส่งผลได้จริง กล่าวคือ บุญที่ได้กระทำไว้จะส่งผลทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จและมีความสุขได้อย่างแน่นอน เป็นการสร้างความมั่นใจและตอกย้ำให้เห็นผลจากการทำบุญที่สื่อให้เห็นความคิดที่ว่าบุญทำให้เกิดความสุข

4.4.2.1.2 การใช้มูลบท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ปรากฏการใช้มูลบทที่สื่อให้เห็นความคิดบุญทำให้เกิดความสุข ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 203 การทำบุญถวายยารักษาโรค อานิสงส์ที่เราจะได้รับคือ โรคที่เรา
เป็นจะบรรเทาลง สุขภาพก็จะดีขึ้น

(www.ponboon.com)

ตัวอย่างที่ 204 บุญหนุนนำชีวิตของผู้ให้และผู้รับให้รุ่งเรืองยิ่งขึ้น เปลี่ยนทุกข์ให้
เป็นสุข

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 205 ทาน ศีล และการภาวนา และการทำบุญกุศลต่างๆ เพื่อแก้ไข
ปัญหาชีวิตให้ดีขึ้น

(www.ponboon.com)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ “เบาบางลง” “ดีขึ้น” “หนุนนำ” “เปลี่ยน”
“แก้ไข” ซึ่งเป็นคำกริยากลุ่มบ่งการเปลี่ยนสภาพ เพื่อเน้นความถึงพลังหรือผลของบุญที่สามารถ
เปลี่ยนแปลงสิ่งที่ไม่เป็นที่ต้องการ อาทิ การมีโรคภัยไข้เจ็บ การมีปัญหาชีวิต โดยบุญสามารถทำให้สิ่ง
เหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ นอกจากนี้ผลบุญยังสามารถทำให้สิ่งที่ดีอยู่แล้วดียิ่งขึ้นไปอีกได้
ด้วย เช่น การหนุนนำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น ลักษณะดังกล่าวถือเป็นความสุกอันเป็นผลหรือพลัง
จากบุญที่ได้กระทำไว้

ตัวอย่างที่ 206 ผลของทานไม่หายไปไหน ยังติดตามติดตัวติดใจสามารถนำไปใช้
ในภพชาติเบื้องหน้า

(www.webgebboom.com)

ตัวอย่างที่ 207 อานิสงส์จากบุญจะช่วยเขาได้มาก จากภพภูมิที่ลำบากจะสามารถ
เลื่อนภพภูมิขึ้นได้

(www.ponboon.com)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ “ภพชาติเบื้องหน้า” “ภพภูมิ” สื่อให้เห็นความเชื่อ
เกี่ยวกับ “ชาตินี้” “ชาติหน้า” โดยคนในสังคมยอมรับว่าบุญนั้นมีอานิสงส์สามารถส่งผลดีให้เกิด
ขึ้นกับผู้ทำบุญด้วยการติดตามไปในภพชาติเบื้องหน้า อีกทั้งยังสามารถทำให้ผู้ทำบุญได้ไปอยู่ในภพภูมิ
ที่ดีขึ้นได้

4.4.2.1.3 การใช้สทบท

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ปรากฏการใช้สทบทที่สื่อให้เห็นความคิดบุญทำให้เกิดความสุข ได้แก่ การอ้างพระธรรมอาจารย์ การอ้างบุคคลที่มีชื่อเสียง และการอ้างโบราณ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.4.2.1.3.1 การอ้างพระธรรมอาจารย์

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์มีการอ้างพระธรรมอาจารย์ด้วยการอ้างคำกล่าวของครูบาอาจารย์ที่เป็นผู้สั่งสอนธรรมะที่กล่าวสืบทอดกันมา แม้ว่าจะไม่ได้ระบุว่าเป็นบุคคลใด แต่ก็สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตัวบทได้ว่าชีวิตที่ดี ความสงบ และความสุขนั้นเกิดขึ้นได้จากผลของการทำบุญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 208 ครูบาอาจารย์ท่านว่าชีวิตดี สงบ สุข ง่าย ๆ แค่มทำบุญ

(www.sabiangbunpublishing.com)

จากตัวอย่างมีการอ้างถึงคำกล่าวของครูบาอาจารย์ในลักษณะของคำกล่าวที่สืบทอดต่อกันมา โดยไม่ได้ระบุแน่ชัดว่าหมายถึงผู้ใด แต่การอ้างถึงคำกล่าวในลักษณะดังกล่าวก็เป็นการช่วยให้เห็นว่าความสุขนั้นเกิดขึ้นได้ง่ายเพียงแค่มทำบุญ

4.4.2.1.3.2 การอ้างบุคคลที่มีชื่อเสียง

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์มีการอ้างบุคคลที่มีชื่อเสียงกล่าวคือ มีการอ้างถึงคำกล่าวของบุคคลที่เป็นที่รู้จักในแวดวงพุทธศาสนาสำนักธรรมกาย “คุณยายผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกาย” เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและทำให้ผู้บริโภควาทกรรมยอมรับสิ่งที่ผู้ผลิตวาทกรรมนำเสนอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 209 บุญเป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังทั้งความสุข และความสำเร็จ เหมือนดังคำสอนของคุณยายผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกายที่ท่านให้ไว้ว่า “จะทำอะไรต่างๆ ให้นึกถึงบุญ ให้อยู่ในบุญ ถ้าเรามีบุญ สิ่งนั้นก็สำเร็จได้ด้วยบุญ”

(www.webgebboon.com)

จากตัวอย่างมีการอ้างถึงคำสอนของ “คุณยายผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกาย” ซึ่งหมายถึงมหาธนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง บุคคลสำคัญที่เป็นผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกายซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของผู้บริโภควาที่กรรมที่เลื่อมใสแนวคิดเกี่ยวกับการทำบุญแบบธรรมกาย โดยการที่ผู้ผลิตวาทกรรมอ้างถึงคำกล่าวของมหาธนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูงว่า “จะทำอะไรต่าง ๆ ให้นึกถึงบุญ ให้อยู่ในบุญ ถ้าเรามีบุญ สิ่งนั้นก็สำเร็จได้ด้วยบุญ” ส่งผลให้ผู้บริโภควาที่กรรมยอมรับว่าความคิดที่ผู้ผลิตวาทกรรมนำเสนอได้ง่ายขึ้น กล่าวคือ ผู้ผลิตวาทกรรมยอมรับว่าบุญนั้นสามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้จริง

4.4.2.1.3.3 การอ้างโบราณ

จากการศึกษาพบว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์มีการอ้างคำกล่าวของคนโบราณเพื่อแสดงและตอกย้ำให้เห็นว่าบุญนั้นส่งผลให้มีความสุขในชีวิตหลังความตาย กล่าวคือ บุญเป็นสมบัติที่ติดไปหลังความตาย ทำให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 210 อานิสงส์ของการทำบุญด้วยการกวาดลานวัดคนโบราณเขาเชื่อถือกันมาว่า ผู้ที่มีโรคผิวหนังพุพองหรือโรคเรื้อน ถ้าได้มาเก็บขยะเก็บใบไม้ที่ล่วงหล่นปิดกวาดลานวัดให้สวยงามสะอาดตาแล้วนั้น เชื่อกันว่าจะทำให้ผิวพรรณวรรณะงดงามและทำให้โรคภัยหายไปได้ การกวาดวัดนี้มีอานิสงส์ถึง 5 อย่างคือ

1. บุคคลเห็นเข้าก็เลื่อมใส
 2. เทวดาเห็นเข้าก็เลื่อมใส
 3. จิตของผู้กวาดตั้งสมาธิได้เร็ว
 4. ผิวพรรณผ่องใส
 5. เมื่อตายดับสังขารจากโลกนี้ไปแล้วก็ไปบังเกิดในภพภูมิสวรรค์
- นี่คือผลอานิสงส์ของการเก็บปิดกวาดลานวัด

(www.ponboon.com)

จากตัวอย่างมีการอ้างคำกล่าวของคนโบราณซึ่งกล่าวถึงอานิสงส์ของการทำบุญด้วยการกวาดลานวัดว่าสามารถส่งผลให้ผู้ทำบุญดังกล่าวเมื่อตายไปจะได้ไปบังเกิดในสวรรค์ การอ้างคำกล่าวของคนโบราณสะท้อนความคิดเกี่ยวกับบุญเป็นสมบัติหลังความตายว่ามีมาตั้งแต่อดีต เป็นการตอกย้ำความคิดให้มีน้ำหนักและเชื่อได้ว่าบุญนั้นไม่เพียงส่งผลในปัจจุบัน แต่ยังสามารถส่งผลให้เกิดความสุขในชีวิตหลังความตายได้ด้วย

4.4.2.1.4 การใช้ประโยคแสดงเหตุผล

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์พบว่ามีการใช้ประโยคแสดงเหตุผลเพื่อสื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุข โดยส่วนของประโยคที่มีเนื้อความกล่าวถึงเหตุนั้นจะกล่าวถึงบุญหรือการทำบุญ และส่วนของประโยคที่มีเนื้อความกล่าวถึงผลจะแสดงถึงผลที่ได้จากการทำบุญซึ่งก็คือความสุขด้านต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 211 เมื่อได้ประกอบศีล เข้ากับทานและสวดมนต์ภาวนา ทำให้เรา
แคล้วคลาดปลอดภัย ช่วยคุ้มครอง คุ้มภัย ให้มีความสุข สุข ให้เกิด
ความเจริญ

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 212 บุญที่เราสร้างเป็นประจำ เป็นนิสัยจะทำให้เราเป็นผู้มีจิตใจผ่องใส
ทำอะไรก็รุ่งเรือง ลาภผลที่เคยทำมาก็ส่งผลอย่างเต็มที่ ได้พบคนดี
ได้ครอบครัวที่ดี

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างที่ 213 บุญที่เราทำ กรรมดีที่เราสร้าง นำไปสู่ความสุข ความเจริญ

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ทำให้” “นำไปสู่” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล ระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “บุญและการทำบุญที่เกิดขึ้น” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ ความสุขด้านต่าง ๆ ทั้ง “แคล้วคลาดปลอดภัย ช่วยคุ้มครอง คุ้มภัย ให้มีความสุข ให้เกิดความเจริญ” “จิตใจผ่องใสทำอะไรก็รุ่งเรือง ลาภผลที่เคยทำมาก็ส่งผลอย่างเต็มที่ ได้พบคนดี ได้ครอบครัวที่ดี” “ความสุข ความเจริญ” อันเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าผลจากการทำบุญที่ส่งผลให้ชีวิตมีความสุขซึ่งสามารถสื่อความคิดบุญทำให้เกิดความสุขได้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างที่ 214 บุญนั้นมีผลอันยิ่งใหญ่ส่งผลให้ผู้สร้างได้สุขสบายนานข้ามภพข้าม
ชาติได้หลาย ๆ ชาติทีเดียว

(www.sabiangbunpublishing.com)

ตัวอย่างนี้มีการใช้คำ “ส่งผลให้” เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผลระหว่างส่วนของประโยคที่กล่าวถึงเหตุ คือ “บุญนั้นมีผลอันยิ่งใหญ่” กับส่วนของประโยคที่กล่าวถึงผล คือ “ผู้สร้างได้สุขสบายนานข้ามภพข้ามชาติได้หลาย ๆ ชาติทีเดียว” แสดงให้เห็นว่าบุญนั้นมีอานิสงส์มาก โดยบุญนั้นสามารถติดตามทำให้ผู้ทำบุญได้รับความสุขสบายข้ามภพข้ามชาติได้หลายชาติ

4.4.2.1.5 การใช้คำประพันธ์

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเว็บไซต์พบว่ามีการใช้คำประพันธ์เพื่อแสดงให้เห็นผลจากการทำบุญว่าทำให้เกิดความสุข กล่าวคือ ผลของบุญที่ทำไว้จะทำให้ไม่เดือดร้อน ตลอดจนทำให้ผู้ทำบุญมีรูปร่างหน้าตาสวยงาม มีทรัพย์สิน ยศศักดิ์ เป็นต้น ดังนี้

ตัวอย่างที่ 215	กุศลบุญ	คุณล้ำ	เคยทำไว้
	จะส่งให้	สวยเด่น	เช่นดวงแข
	ทั้งทรัพย์ยศ	ไมตรี	มีเย็นแด
	เพราะกระแส	บุญเลิศ	ประเสริฐนัก

(www.bokboontoday.com)

ตัวอย่างที่ 216	การประพฤติ	ตามธรรม	คำพระสอน
	ไม่เดือดร้อน	ถอนทุกข์	ยามฉุกฉิน
	คนรักธรรม	ธรรมรักษ์คน	ผลเจริญ
	นั่ง ยืน เดิน	นอน สุข	ทุกข์ไม่มี

(www.bokboontoday.com)

จากตัวอย่างมีการใช้คำประพันธ์เพื่อแสดงให้เห็นว่าผลบุญที่เคยทำไว้จะทำให้เป็นผู้มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม มีทรัพย์สิน ยศ รวมถึงไม่เดือดร้อน จะทำอะไรก็ไม่มีความทุกข์

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์มีการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุขผ่านกลวิธีทางภาษา ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้มูลบท การใช้สทบท การใช้ประโยคแสดงเหตุผล และการใช้คำประพันธ์ กลวิธีทางภาษาเหล่านี้แสดงให้เห็นผลจากการทำบุญนั้นส่งผลให้เกิดความสุขในการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นไปที่ความสุขทางโลกซึ่งเป็นความสุขที่สัมผัสได้จากการได้รับสิ่งที่ยุติธรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ชีวิตดำเนินไปอย่างสะดวกสบาย และราบรื่น ซึ่งสิ่ง

เหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้บริโภควาทกรรมปรารถนาจะให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าบุญนั้นสามารถติดตามและส่งผลทำให้ชีวิตหลังความตายมีความเป็นอยู่ที่ดีไปอาศัยอยู่บนสวรรค์ โดยคนในสังคมยอมรับว่าบุญนั้นมีอำนาจส่งผลต่อชีวิตหลังความตายได้จริง การนำเสนอดังกล่าวแสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับภพชาติและชีวิตหลังความตายของคนในสังคม โดยต่อยอดหรืออานิสงส์ของบุญว่ามีอยู่จริง ทำให้ผู้บริโภควาทกรรมปรารถนาที่จะทำบุญ และหวังจะได้รับผลแห่งบุญเป็นสมบัติติดตัวไปหลังความตายที่ช่วยนำไปสู่ความสุขสบายในที่สุด

การนำเสนอความคิดดังกล่าวมีส่วนชี้นำและโน้มน้าวให้ผู้บริโภควาทกรรมให้เกิดการทำบุญอย่างมีกิลเลส โดยปรารถนาความสุขสบายในชีวิตอันเป็นผลจากการทำบุญ มิได้ทำบุญเพื่อหวังสละกิเลสและความต้องการให้หมดไป

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ซึ่งผู้ผลิตวาทกรรมมีทั้งบุคคล กลุ่มบุคคลที่มีความสนใจเกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา สำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือธรรมะโดยเฉพาะ และชมรมพุทธศาสตร์สากลสังกัดวัดพระธรรมกายพบความคิดสำคัญ 3 ประการ แบ่งเป็น

1. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ และ 2) การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ

ความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำทำหน้าที่กำหนดพฤติกรรมของชาวพุทธด้วยการทำให้ผู้บริโภควาทกรรมเห็นว่าการทำบุญเป็นกิจกรรมที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติโดยเฉพาะในเทศกาลหรือวันสำคัญทางศาสนา ผู้ผลิตวาทกรรมได้ยกคำกล่าวคำกล่าวของพระเกจิและครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นผู้สั่งสอนธรรมะเพื่อต่อยอดให้เห็นว่าการทำบุญเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรกระทำ นำไปสู่การลงมือปฏิบัติคือผู้บริโภควาทกรรมหันมาทำบุญกันมากขึ้น

ความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจกล่าวถึงการทำบุญว่าเป็นสิ่งที่ต้องบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์หรือได้รับผลประโยชน์สูงสุดในยุคที่ทุกอย่างดำเนินไปเร่งรีบ ผู้ผลิตวาทกรรมนำเสนอให้เห็นว่าบุญนั้นเป็นวัตถุหรือสิ่งของที่สามารถสร้างขึ้นหรือทำให้เกิดขึ้นได้ สามารถเก็บ สะสม หรือเพิ่มพูนให้มีปริมาณมากขึ้นได้ ในขณะที่เดียวกันบุญก็สามารถลดลงหรือหมดไปได้ สะท้อนให้เห็นความคิดและมุมมองเชิงธุรกิจในการทำบุญ โดยมีบุญเป็นปัจจัยสำคัญในการลงทุนที่ต้องบริหารจัดการเพื่อให้ได้ผลกำไร การนำเสนอดังกล่าวส่งผลต่อความคิดและวิธีการทำบุญของผู้บริโภคทำให้เกิดการทำบุญเพื่อสะสมไว้เป็นทุน และหวังผลจากการลงทุนนั้น

2. ความคิดเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ ประกอบด้วยความคิดหลัก 1 ประการ คือ บุญทำให้เกิดความสุข

ความคิดบุญทำให้เกิดความสุขแสดงให้เห็นผลที่เกิดจากการทำบุญว่าทำให้เกิดความสุขในการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ ได้อย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสุขทางโลกซึ่งเป็นความสุขที่สัมผัสได้

จากการได้รับสิ่งที่ปรารถนาต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ชีวิตดำเนินไปอย่างสะดวกสบาย และราบรื่น การนำเสนอดังกล่าวนี้นี้เป็นการสร้างความศรัทธาเกี่ยวกับพลังบุญให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้บริโภควาทกรรม ก่อให้เกิดการทำบุญอย่างมีกิลเลส โดยปรารถนาความสุขสบายในชีวิตอันเป็นผลจากการทำบุญ

นอกจากนี้ความคิดบุญทำให้เกิดความสุขเป็นการตอกย้ำให้เห็นผลจากการทำบุญว่าไม่เพียงส่งผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่ติดตามไปส่งผลต่อชีวิตหลังความตายได้ด้วย โดยทำให้ชีวิตหลังความตายเป็นไปอย่างมีความสุข ส่งผลให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดความปรารถนาในบุญ หวังให้บุญส่งผลต่อชีวิตหลังความตายด้วยการเกิดในโลกสวรรค์ หรือมีชีวิตการเกิดในภพชาติใหม่อย่างมีความสุข

ความคิดเกี่ยวกับบุญทั้ง 3 ประการดังที่ได้กล่าวมาที่ผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ นำเสนอมุ่งทำให้ผู้บริโภควาทกรรมซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับบุญเป็นรากฐานเดิมและสนใจกิจกรรมเกี่ยวกับการทำบุญเกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นในผลบุญมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งปลุกฝังพฤติกรรมการทำบุญในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสะสมบุญไว้ และหวังผลตอบแทนจากการทำบุญ โดยมีความสุขทั้งความสุขในปัจจุบันและความสุขในโลกหน้าที่ผู้บริโภควาทกรรมปรารถนาเป็นจุดหมายของการทำบุญ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ พบว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนำเสนอความคิดสำคัญที่สัมพันธ์กับเรื่องบุญรวมทั้งสิ้น 5 ประการ ได้แก่

1. การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ
2. การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู
3. การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ
4. บุญทำให้เกิดความสุข
5. บุญมีผลต่อดวงชะตา

ความคิดทั้ง 5 ประการดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 บุญส่วนที่เป็นเหตุ หมายถึง บุญในฐานะที่เป็นการกระทำของบุคคล เรียกว่า “การทำบุญ” ประกอบด้วยความคิดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ 2) การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู และ 3) การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ

กลุ่มที่ 2 บุญส่วนที่เป็นผล หมายถึง บุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำของบุคคล เรียกว่า “ผลหรืออานิสงส์ของบุญ” ประกอบด้วยความคิดสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) บุญทำให้เกิดความสุข และ 2) บุญมีผลต่อดวงชะตา

ความคิดดังที่ได้กล่าวมาถูกถ่ายทอดสู่ผู้บริโภคความทรงจำเกี่ยวกับบุญกลุ่มต่าง ๆ ครอบคลุม ทั้งเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ ผู้สูงวัย แบบไม่จำกัดเพศและอาชีพผ่านสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ โดยมี รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 20 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อต่าง ๆ

ความคิด ที่ปรากฏ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็น การกระทำ			ความคิดเห็นเกี่ยวกับบุญในฐานะที่เป็น ผลจากการกระทำ	
	การทำบุญเป็นสิ่งที่ดีที่ชาวพุทธพึงกระทำ	การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู	การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ	บุญทำให้เกิดความสุข	บุญมีผลต่อดวงชะตา
หนังสือเรียน	✓	✓		✓	
หนังสือธรรมะ	✓	✓	✓	✓	✓
หนังสือพิมพ์	✓	✓		✓	✓
เว็บไซต์	✓		✓	✓	

จากตารางจะเห็นได้ว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อประเภทต่าง ๆ นำเสนอความคิดที่หลากหลาย มีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันไปตามแต่ละสื่อ โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ทั้ง 4 ประเภท มุ่งนำเสนอให้ผู้บริโภคความทรงจำทุกกลุ่มในสังคมไทยเห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่ดีที่ชาวพุทธพึงกระทำเพื่อปลูกฝังและกำหนดคุณลักษณะของชาวพุทธที่ดีผ่านการทำบุญ โดยเมื่อทำบุญแล้ว จะได้รับผลที่เป็นรูปธรรมคืนกลับมาอย่างแน่นอนและรวดเร็ว ซึ่งผลที่ได้รับกลับมานั้นก็คือความสุขจากการได้รับสิ่งที่ดีที่ปรารถนาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการพยายามปลูกฝังความคิดเรื่องความกตัญญูแก่ผู้บริโภคผ่านการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู โดยความคิดดังกล่าวปรากฏซ้ำ ๆ ผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ 3 ประเภท คือ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ และหนังสือพิมพ์

ด้านความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจนั้นปรากฏเฉพาะวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและเว็บไซต์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสังคมปัจจุบันผู้คนใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบและแข่งขันในสภาวะที่เศรษฐกิจฝืดเคือง คนในสังคมต้องบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายในชีวิต ด้วยบริบททางสังคมดังกล่าวทำให้ผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญหนังสือธรรมะและเว็บไซต์ผลิตเนื้อหาและนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญโดยใช้วิธีคิดและการใช้ชีวิตในสังคมยุคปัจจุบัน ด้วยการกล่าวถึงการทำบุญที่ให้ผลอย่างรวดเร็วและต้องบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์หรือได้รับผลประโยชน์สูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิดและมุมมองเชิงธุรกิจในการทำบุญ สำหรับความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์นั้นอาจเป็นเพราะความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตานั้นเป็นประเด็นที่คนในสังคมในความสนใจ ดังนั้นวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์จึงนำประเด็นความเชื่อดังกล่าวมานำเสนอเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน อันนำไปสู่การกระตุ้นยอดจำหน่ายหนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์ให้สูงขึ้น ทั้งนี้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนนั้นมุ่งถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับบุญที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนาเพื่อให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง จึงไม่ปรากฏการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจและความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาดังกล่าว

การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญดังกล่าวแสดงให้เห็นการกล่าวถึงบุญทั้งส่วนที่เป็นเหตุและส่วนที่เป็นผลซึ่งสอดคล้องกับประไตรปิฎกที่กล่าวถึงบุญทั้งส่วนที่เป็นเหตุและส่วนที่เป็นผลเช่นเดียวกัน โดยบุญส่วนที่เป็นเหตุในพระไตรปิฎกนั้นคือการกระทำของบุคคล เป็นการกระทำที่ดีที่เป็นกุศลเจตนา อันได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ ประกอบด้วย ทาน ศีล และภาวนา สำหรับบุญส่วนที่เป็นผลคือผลจากการกระทำของบุคคลซึ่งได้แก่ ความสุข

อย่างไรก็ตาม ความคิดที่ถ่ายทอดในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะมีส่วนที่แตกต่างกับบุญที่นำเสนอในพระไตรปิฎก โดยเฉพาะความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญอันมีส่วนในกำหนดพฤติกรรมการทำบุญของผู้บริโภค วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในยุคปัจจุบัน ที่มีลักษณะการทำบุญแบบสะสมหวังผลจากการทำบุญ และความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบุญกับความเชื่อเรื่องชะตาซึ่งพระพุทธศาสนานั้นไม่ได้สอนให้เชื่อเรื่องโชคชะตา แต่พระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อเรื่องกรรมซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ หากทำกรรมดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน หากทำกรรมชั่วย่อมได้รับสิ่งไม่ดีเป็นผลตอบแทน สำหรับการทำบุญนั้นก็เพื่อละบาป ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ มิได้เป็นไปเพื่อทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลง

อนึ่ง ความคิดเกี่ยวกับบุญในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อประเภทต่าง ๆ สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 21 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญ
ในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อต่าง ๆ

กลวิธีทางภาษา		ความคิดเกี่ยวกับบุญ		การเลือกใช้คำศัพท์	การนิยามความกตัญญู	การใช้คำแสดงทัศนภาวะ	การใช้มูลบท	การอ้างส่วนใหญ่	การใช้สหบท	การใช้ประโยคแสดงเหตุผล	การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข	การใช้ปฏิบัติประจักษ์	การใช้วัจนกรรม	การใช้อุปลักษณ์	การใช้คำขวัญ	การใช้คำประพันธ์
		ความดีเกี่ยวกับบุญ	ความดีเกี่ยวกับบุญ													
หนังสือเรียน	การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ	✓										✓				
	การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู		✓										✓			
	บุญทำให้เกิดความสุข	✓								✓			✓			
หนังสือธรรมะ	การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ	✓	✓	✓	✓	✓				✓		✓			✓	
	การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู		✓	✓					✓	✓						
	การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ	✓											✓	✓		
	บุญทำให้เกิดความสุข	✓			✓			✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓
	บุญมีผลต่อดวงชะตา			✓	✓			✓	✓							
หนังสือพิมพ์	การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ	✓			✓	✓										
	การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู		✓													
	บุญทำให้เกิดความสุข	✓			✓			✓	✓							
	บุญมีผลต่อดวงชะตา				✓			✓	✓							
เว็บไซต์	การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ	✓		✓	✓			✓	✓						✓	
	การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ	✓												✓		
	บุญทำให้เกิดความสุข	✓			✓			✓	✓							✓

จากตารางแสดงให้เห็นว่ากลวิธีทางภาษาที่สัมพันธ์กับความคิดที่นำเสนอในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ มีทั้งสิ้น 13 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การนิยามความกตัญญู การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้มูลบท การอ้างส่วนใหญ่ การใช้สหบท การใช้ประโยคแสดงเหตุผล การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข การใช้ปฏิบัติปริเฉท การใช้วจนกรรม การใช้อุปลักษณ์ การใช้คำขวัญ และการใช้คำประพันธ์

กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏอย่างโดดเด่นในการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญ ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ เนื่องจากการเลือกใช้คำศัพท์เป็นกลวิธีทางภาษาที่สามารถสื่อและสร้างความหมายให้กับสิ่งต่าง ๆ ทำให้ผู้บริโภควาทกรรมเข้าใจสิ่งที่นำเสนอได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น

ด้านการใช้ประโยคแสดงเหตุผลและการใช้สหบทนั้นมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอความคิดที่กล่าวถึงบุญส่วนที่เป็นผล ได้แก่ บุญทำให้เกิดความสุขและบุญมีผลต่อดวงชะตา โดยการใช้ประโยคแสดงเหตุผลทำให้ผู้บริโภคคล้อยตามความคิดด้วยการทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการความดีหรือการทำบุญที่สามารถส่งผลให้เกิดอานิสงส์ด้านต่าง ๆ ทั้งการทำให้เกิดความสุข และการมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงดวงชะตา ส่วนการใช้สหบทนั้นทำให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างผลของบุญกับความคิดอื่นหรือตัวบทอื่นที่มีอยู่ก่อนแล้วในเชิงตอบสนอง โดยถือเป็นหลักฐานที่ช่วยสนับสนุน เน้นย้ำ และเพิ่มน้ำหนักความน่าเชื่อถือให้กับผลของบุญตามที่ผู้ผลิตตัวบทวาทกรรมนำเสนอ ก่อให้เกิดการยอมรับความคิดดังกล่าวได้ง่าย และอาจส่งผลให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดการทำบุญเพื่อหวังผลหรืออานิสงส์ของบุญเหล่านั้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าการใช้อุปลักษณ์เป็นกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏอย่างโดดเด่นในการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจ โดยอุปลักษณ์ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยอธิบายความให้ผู้บริโภควาทกรรมเข้าใจมุมมองเกี่ยวกับการบุญได้ง่ายขึ้น ด้วยการใช้แบบเปรียบเทียบที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวกับผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะที่อยู่ในแวดวงการทำธุรกิจ มีการแข่งขันทางการตลาดซึ่งเป็นรูปธรรมมากกว่าความคิดเรื่องการทำบุญ

กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ นับว่ามีบทบาทสำคัญในการสื่อความคิดเกี่ยวกับบุญไปยังผู้บริโภควาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสังคมไทยในวงกว้างครอบคลุมบุคคลทุกเพศทุกวัย ความคิดที่นำเสนอถือเป็นการผลิตซ้ำและต่อยอดความคิดเกี่ยวกับบุญ ซึ่งมีส่วนในการปลูกฝังความคิดและค่านิยมเกี่ยวกับบุญ โดยทำให้เห็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของสมาชิกในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่นับถือศาสนาพุทธที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องบุญและการทำบุญโดยตรงผ่านการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำและความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู ทำให้เห็นพฤติกรรมการทำบุญที่ต้องลงทุน บริหารจัดการ และหวังผลตอบแทนจากการทำบุญผ่านการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจ ทำให้เห็นผลที่ได้รับจากการทำบุญเป็นความสุขทั้งความสุขในโลกนี้และโลกหน้าผ่านการนำเสนอความคิดบุญทำให้

เกิดความสุข ตลอดจนทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบุญกับความเชื่อเรื่องโชคละตาที่ว่าสามารถเปลี่ยนแปลงดวงชะตาหรือชะตากรรมให้ดีขึ้นได้ผ่านการนำเสนอความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตา

จะเห็นได้ว่าความคิดเกี่ยวกับบุญที่นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาดังกล่าวแฝงความเชื่อบางประการ สามารถประกอบสร้างอุดมการณ์ที่เป็นระบบความคิดความเชื่อที่สมาชิกของกลุ่มในสังคมมีส่วนร่วมซึ่งมีส่วนในการครอบงำพฤติกรรม ตลอดจนมีส่วนในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรมการทำบุญของคนในสังคม นับเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญ ทั้งในบทต่อไป ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงอุดมการณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ รวมถึงวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อพิจารณาว่ามีปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมใดบ้างที่สัมพันธ์กับตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ



บทที่ 5

อุดมการณ์และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ไม่เพียงให้ข้อมูลความรู้และถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับเรื่องบุญแก่คนในสังคมไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ผ่านมาเท่านั้น แต่ยังแฝงความเชื่อและอุดมการณ์บางประการซึ่งมีส่วนในการครอบงำพฤติกรรมและการกระทำของสมาชิกในสังคมด้วย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอุดมการณ์และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยมีหัวข้อการนำเสนอ ดังนี้

1. อุดมการณ์ที่สื่อผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านสื่อสาธารณะ
2. วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

อุดมการณ์ที่สื่อผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านสื่อสาธารณะนั้นผู้วิจัยจะพิจารณาจากความคิดเกี่ยวกับบุญที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะตามที่ได้นำเสนอไปแล้วในบทที่ 4 ส่วนวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ผู้วิจัยจะพิจารณาปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ รวมถึงผลที่วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่อาจมีต่อพฤติกรรมและการกระทำของคนในสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 อุดมการณ์ที่สื่อผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านสื่อสาธารณะ

ความคิดเกี่ยวกับบุญที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นความเชื่อและอุดมการณ์บางประการซึ่งมีส่วนในการกำหนดรวมถึงครอบงำพฤติกรรมและการกระทำของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้จากการศึกษาพบอุดมการณ์ที่สื่อผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านสื่อสาธารณะทั้งสิ้น 4 อุดมการณ์ ได้แก่

1. อุดมการณ์ชาวพุทธ
2. อุดมการณ์ธุรกิจ
3. อุดมการณ์ความสุข
4. อุดมการณ์โชคชะตา

อุดมการณ์แต่ละอุดมการณ์ที่สื่อผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1.1 อุดมการณ์ชาวพุทธ

ในสังคมไทยประกอบด้วยกลุ่มทางสังคมที่หลากหลาย โดยกลุ่มทางสังคมนั้น หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความรู้สึกเป็นสมาชิกร่วมกันหรือมีความสำนึกว่าเป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน แยกออกได้จากกลุ่มอื่น ๆ มีการกระทำระหว่างกันตามเป้าหมายร่วมกัน มีแบบแผนพฤติกรรมของกลุ่มโดยการตกลงร่วมกัน (ชนกพร พัวพัฒนกุล, 2556: 149)

ชาวพุทธ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่นับถือศาสนาพุทธ เคารพเลื่อมใสและศรัทธาในพระรัตนตรัย มีหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เอาใจใส่ทำนุบำรุงและบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัดและพระสงฆ์ โดยคำว่า “ชาวพุทธ” แปรมาจากคำภาษาบาลีว่า “พุทธมามก” ตามรูปศัพท์ แปลว่า “ผู้นับถือว่าพระพุทธเจ้าเป็นของเรา” คือ นับถือพระพุทธเจ้าทรงเป็นที่พึ่งของเรา นอกจากนี้ยังมีคำที่ถือความหมายได้ว่า “ชาวพุทธ” อีก ได้แก่ “พุทธศาสนิก” ที่หมายถึง “ผู้เลื่อมใสในคำสอนของพระพุทธเจ้า” คือ เลื่อมใสและปฏิบัติตามที่พระพุทธเจ้าตรัสสอน และคำว่า “อุบาสก” “อุบาสิกา” ซึ่งแปลว่า “ผู้อยู่ใกล้พระรัตนตรัย (ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549: 152) ทั้งนี้ชาวพุทธถือเป็นกลุ่มทางสังคมขนาดใหญ่กลุ่มหนึ่งในสังคมไทย โดยจากการสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย พ.ศ.2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าประชากรร้อยละ 94.60 ของประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558: 8)

จากการศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นอุดมการณ์ชาวพุทธซึ่งเป็นชุดความคิดที่นำเสนอภาพของชาวพุทธด้านต่าง ๆ โดยกล่าวถึงการกระทำหรือพฤติกรรมที่ผ่านการประเมินค่าและตัดสินแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีและควรกระทำ ทั้งนี้เพื่อกำหนดเป็นแนวทางให้ผู้บริโภคพฤติกรรมปฏิบัติตามในฐานะที่เป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์อันนำไปสู่การเป็นชาวพุทธที่ดี ทั้งนี้ผู้ผลิตวาทกรรมวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐในฐานะผู้รับผิดชอบผลิตหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ บุคคลที่ศึกษาระยะ หน่วยงานหรือองค์กรทางศาสนาที่ผลิตหนังสือธรรมะและเว็บไซต์เกี่ยวกับบุญ รวมถึงผู้ผลิตสื่อที่มีอิทธิพลอย่างหนังสือพิมพ์พยายามนำเสนอคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของกลุ่มสังคมชาวพุทธ ได้แก่ สิ่งที่ชาวพุทธต้องปฏิบัติหากต้องการเป็นชาวพุทธที่ดี เพื่อเป็นการตีกรอบและกำหนดพฤติกรรมของชาวพุทธให้เป็นไปตามคุณสมบัติของชาวพุทธที่ดี ปฏิบัติตนถูกต้องในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนและในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม โดยอุดมการณ์ชาวพุทธดังกล่าวนำเสนอผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญ 2 ประการ คือ 1. การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ และ 2. การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู

อุดมการณ์ชาวพุทธที่สื่อผ่านความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำกำหนดให้ผู้บริโภคพฤติกรรมเห็นว่ากระทำสำคัญในการแสดงออกถึงการเป็นชาวพุทธที่ดีนั้นคือชาวพุทธต้อง

ทำบุญ สำหรับอุดมการณ์ชาวพุทธที่สื่อผ่านความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูนั้นกำหนดพฤติกรรมของการเป็นชาวพุทธที่ดีนั้นคือชาวพุทธต้องมีความกตัญญู ทั้งนี้ “การทำบุญ” และ “การมีความกตัญญู” ถือเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของการเป็นชาวพุทธที่ดี โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1.1 ชาวพุทธต้องทำบุญ

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นสิ่งที่ชาวพุทธต้องปฏิบัติ นั่นคือ “การทำบุญ” เพื่อนำไปสู่การเป็นชาวพุทธที่ดีตามที่ผู้ผลิตวาทกรรมต้องการ โดยนำเสนอผ่านความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ทั้งนี้ความคิดดังกล่าวปรากฏร่วมกันในสื่อสาธารณะทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ แสดงให้เห็นความสำคัญของการทำบุญตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะจึงพยายามนำเสนอให้เห็นว่าชาวพุทธนั้นต้องทำบุญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะมีส่วนในการชี้้นำให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดการทำบุญ

อนึ่ง ในทางพระพุทธศาสนามีการกล่าวถึงลักษณะการเป็นชาวพุทธ โดยปรากฏใน “พุทธธรรมในพระไตรปิฎก” (ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549: 152-155) สรุปได้ว่า การเป็นชาวพุทธเป็นได้ 2 ลักษณะ คือ

1. เป็นโดยชาติกำเนิด คือ เกิดในประเทศ ถิ่นฐาน หรือครอบครัวที่เป็นชาวพุทธ และระบุในสำมะโนประชากรว่าเป็นชาวพุทธ
2. เป็นด้วยใจ คือ มีใจเลื่อมใสในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์

เมื่อมีใจเลื่อมใสพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์แล้ว ชาวพุทธต้องมีการกระทำและคำพูดที่สอดคล้องกับใจที่เลื่อมใสศรัทธา โดยกำหนดให้การกระทำและคำพูดที่สอดคล้องกับใจที่เลื่อมใสศรัทธานั้นเป็นวิธีประกาศตัวเป็นชาวพุทธซึ่งมี 4 วิธี ได้แก่

1. การประกาศตัวแบบมอบตัว หมายถึง ประกาศมอบกายถวายตัวแก่พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์
2. การประกาศตัวแบบขอถือพระรัตนตรัยเป็นผู้นำทาง หมายถึง ประกาศเทิดทูนพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นผู้นำทางชีวิต
3. การประกาศตัวแบบแสดงตัวเป็นศิษย์ หมายถึง ประกาศตัวให้อยู่ในการดูแลของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์
4. การประกาศตัวแบบแสดงความเคารพ หมายถึง การประกาศตัวด้วยการแสดงความเคารพต่าง ๆ เช่น การไหว้

วิธีประกาศตัวเป็นชาวพุทธทั้ง 4 วิธีดังกล่าวข้างต้นนั้นเน้นที่การกระทำความเคารพ และการเปล่งวาจาอันสอดคล้องกับใจที่เลื่อมใส ทั้งนี้การประกาศตัวนับถือพระพุทธเจ้าโดยวิธีใดวิธีหนึ่งก็ถือว่าสำเร็จความเป็นชาวพุทธเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

นอกจากประกาศตัวแล้ว ความเป็นชาวพุทธยังให้พิจารณาวิถีชีวิตอันประกอบด้วย ศิล อาชีพ และสมบัติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศิล คือ การทำดีเป็นปกตินิสัย มี 5 ประการ ประกอบด้วย

- 1) ไม่ฆ่าสัตว์
- 2) ไม่ลักทรัพย์
- 3) ไม่ประพฤตินอกใจในกาม
- 4) ไม่พูดเท็จ
- 5) ไม่ดื่มสุราและเมรัย รวมทั้งไม่เสพของมึนเมาอันเป็นฐานให้เกิดการขาดสติ

สติ

ในศิลป 5 ยังมีธรรมหรือความดีที่เป็นส่วนสนับสนุนให้ไม่ให้ศิลปขาดไว้ 5 ประการ ประกอบด้วย

- 1) เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดี
- 2) จาคะ คือ การเสียสละ
- 3) กามสังวร คือ การสำรวมระวังในกาม
- 4) สัจจะ คือ การพูดความจริง
- 5) สติ คือ การมีความรู้สึกควบคุมความคิด การกระทำ และการพูด

ศิลปและธรรม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เบญจศิลป-เบญจธรรม” ซึ่งต่างเกี่ยวพันกัน ทั้งนี้ชาวพุทธที่แท้จริงย่อมมีศิลป 5 นี้เป็นวิถีชีวิต

2. อาชีพ คือ การทำมาหากินอย่างถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม มี 5 ประการ ประกอบด้วย

- 1) ไม่ขายอาวุธ
- 2) ไม่ขายสัตว์
- 3) ไม่ขายเนื้อสัตว์
- 4) ไม่ขายของมึนเมา
- 5) ไม่ขายยาพิษ รวมทั้งของเป็นพิษ

3. สมบัติ คือ ความพร้อมทางด้านคุณธรรมอื่น ๆ อันเป็นคุณสมบัติประกอบ มี 5 ประการ ประกอบด้วย

- 1) มีศรัทธา คือ มีความเชื่อมั่นในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

2) มีศีล คือ การทำความดีเป็นปกติ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อันแสดงให้เห็นถึงการเคารพตนเองโดยไม่ดื่มสุราหรือเสพของมีนเมา และแสดงให้เห็นถึงการเคารพสิทธิในชีวิตทรัพย์สิน คู่ครอง และความเสียประโยชน์ของผู้อื่น ด้วยการไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินอกใจในกาม และไม่พูดโกหก

3) ไม่ถือมงคตื้นเขิน แต่เชื่อกรรม คือ เชื่อว่ากรรมดีกรรมชั่วมีจริง ผลของกรรมดีกรรมชั่วมีจริง สัตว์ต้องได้รับผลกรรมจริง

4) ไม่ชวนชวายเป็นผู้รับทักษิณานอกพระพุทธศาสนา คือ ไม่ทำบุญนอกศาสนา โดยคิดว่าในพระพุทธศาสนาไม่มีผู้รับทักษิณาที่เหมาะสม

5) ทำบุญในพระพุทธศาสนา คือ ทำความดีต่าง ๆ ตามที่พระพุทธศาสนาสอน อันจะสะท้อนให้เห็นความเป็นวิถีชีวิตแบบพุทธ

วิถีชีวิตทั้ง 3 ประการ ได้แก่ ศีล อาชีพ และสมบัติ ถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธที่แท้จริง โดย “ศีล” เป็นสิ่งที่กำกับควบคุม “อาชีพ” ให้เกิดการกระทำที่ดีประกอบอาชีพที่ถูกต้อง และเป็นส่วนหนึ่งใน “สมบัติ” ทำให้เกิดการทำความดีเป็นปกติ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าอุดมการณ์ชาวพุทธที่กล่าวถึงคุณลักษณะชาวพุทธที่ดีที่ว่า “ชาวพุทธต้องทำบุญ” นั้นสอดคล้องกับ “สมบัติ” ใน “วิถีชีวิต” ของชาวพุทธที่กล่าวถึงคุณสมบัตินี้ประการหนึ่งของชาวพุทธ นั่นคือ “ทำบุญในพระพุทธศาสนา คือ ทำความดีต่าง ๆ ตามที่พระพุทธศาสนาสอน อันจะสะท้อนให้เห็นความเป็นวิถีชีวิตแบบพุทธ” ซึ่งมีส่วนทำให้ชาวพุทธที่ปฏิบัติตามมีลักษณะเป็นชาวพุทธที่แท้จริง

อนึ่ง วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นมุ่งนำเสนอการทำบุญด้วยการให้ทานที่เป็นวัตถุ (วัตถุทาน) คือ การให้หรือสละทรัพย์สิน สิ่งของ และวัตถุเป็นสำคัญ แม้ว่าทานจะมีหลายระดับตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำบุญด้วยการให้ทานที่เป็นวัตถุนั้นเป็นการกระทำที่มองเห็นเป็นรูปธรรมได้ง่ายและถือเป็นทานในระดับต้นที่สามารถทำได้ง่ายและรวดเร็วซึ่งเหมาะกับการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน การนำเสนอดังกล่าวอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าการทำบุญนั้นสามารถทำได้ด้วยการให้ทานเท่านั้น ดังที่กาญจนา นาคสกุล (2555: 80) กล่าวว่า “คนทั่วไปมักเข้าใจว่าการทำบุญมีวิธีเดียว คือ การให้ทานหรือถวายสิ่งของแก่พระภิกษุสงฆ์เท่านั้น” ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วการทำบุญในพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั้นสามารถทำได้ด้วยการกระทำตามบุญกิริยาวัตถุ 3 ซึ่งประกอบด้วย ทาน ศีล และภาวนา อันนำไปสู่การชำระและขัดเกลาจิตใจให้สะอาดปราศจากอกุศลมูลทั้งปวง

5.1.1.2 ชาวพุทธต้องมีความกตัญญู

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายคำว่า “กตัญญู” ไว้ว่า “ว. ซึ่งรู้อุปการะที่ท่านทำให้, ซึ่งรู้คุณท่าน, เป็นคำคู่กันกับ กตเวที. [ป. กต ว่า อันเขาทำแล้ว + ญู ว่า ซึ่งรู้].” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 6) และให้ความหมายคำว่า “กตเวที” ไว้ว่าหมายถึง “ว. ซึ่งประกาศคุณท่าน, ซึ่งสนองคุณท่าน, เป็นคำคู่กันกับ กตัญญู. [ป. กต ว่า อันเขาทำแล้ว + เวที ว่า ซึ่งรู้, ซึ่งประกาศให้รู้].” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 6)

พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ให้ความหมายคำว่า “กตัญญู” ไว้ว่า “รู้คุณท่าน” และคำว่า “กตเวที” แปลความหมายว่า “ตอบแทนหรือสนองคุณท่าน” เมื่อรวมกันเป็นคำว่า “กตัญญูกตเวที” หมายถึง “ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน” โดยความกตัญญูกตเวที แยกได้เป็น 2 ระดับ คือ 1) การแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อบุคคลผู้มีความดีหรืออุปการะต่อตนเป็นการส่วนตัว และ 2) การแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อบุคคลผู้ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์หรือมีคุณความดี เกื้อกูลแก่ส่วนรวม (พระธรรมปิฎก, 2538: 2-3)

“ความกตัญญู” ที่กล่าวถึงในที่นี้จะหมายความรวมทั้ง “กตัญญู” คือ การรู้สึกสำนึกในคุณ แล้วแสดง “กตเวที” คือ การตอบแทนคุณด้วยวิธีการต่าง ๆ ความกตัญญูนี้ถือเป็นเครื่องหมายของคนดี ทั้งนี้ในสังคมไทยได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีเรื่องความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งการอบรมเลี้ยงดูจากบุคคลในครอบครัว รวมถึงการสั่งสอนผ่านระบบการศึกษาของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะได้นำเสนอให้เห็นว่า “ชาวพุทธต้องมีความกตัญญู” ซึ่งความกตัญญูนั้นเป็นคุณลักษณะที่กลุ่มชาวพุทธให้ความสำคัญและเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดี โดยนำเสนอผ่านความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู ความคิดดังกล่าวปรากฏร่วมกันในสื่อสาธารณะ 3 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ และหนังสือพิมพ์ เป็นการตอกย้ำและผลิตซ้ำค่านิยมหรือบรรทัดฐานของการเป็นคนดี โดยแสดงให้เห็นว่าชาวพุทธที่ดีนั้นต้องมีความกตัญญู

ความกตัญญูนั้นถือเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ทำให้มีความสัมพันธ์กันในสังคมมนุษย์ และเป็นบ่อเกิดแห่งความรับผิดชอบต่อความเป็นมนุษย์ เป็นเครื่องทำลายความเห็นแก่ตัว ทำให้เกิดความสุขุม รอบคอบ ความสำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบ (พระมหาบุญทอง คุณารโธ, 2548: 13) ความกตัญญูจะทำให้มนุษย์มีความรักใคร่ปรองดองกัน มีความเมตตา และปรารถนาดีต่อกัน จึงไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

ในทางพระพุทธศาสนา นอกจากจะมีหลักคำสอนที่มุ่งสอนให้บุคคลเป็นคนดี มีศีลธรรม ละเว้นจากการกระทำสิ่งที่ไม่ดีอันจะได้รับผลที่เป็นความทุกข์ซึ่งเป็นไปตามกฎแห่งกรรมแล้วยังมีคุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นคนดีตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นคือการเป็นคนที่มี

ความมกัตถุญกตเวที (จรียา วีระพันธ์เทพา, 2552: 1 อ้างจาก พระสูตร และอรรถกถาแปล อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต เล่มที่ 1 ภาคที่ 2, 2536: 356-357)

พระไตรปิฎก พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต สมจิตตวรรค กล่าวถึงความมกัตถุญเป็นสิ่งที่สัตบุรุษสรรเสริญ ความว่า

ภูมิสัตบุรุษ เป็นอย่างไร

คือ สัตบุรุษเป็นคนกตัญญู เป็นคนกตเวที ความเป็นคนกตัญญู ความเป็นคนกตเวที สัตบุรุษทั้งหลายสรรเสริญ ความเป็นคนกตัญญู และความเป็นคนกตเวที ทั้งหมดนี้เป็นภูมิสัตบุรุษ

การทำตอบแทนแก่ท่านทั้งสองเราไม่กล่าวว่าเป็นการทำได้โดยง่ายท่านทั้งสองคือใคร คือ มารดาและบิดา ถึงบุตรจะมีอายุ 100 ปี มีชีวิตอยู่ 100 ปี ประคับประคองมารดาด้วยบ่าข้างหนึ่ง ประคับประคองบิดาด้วยบ่าข้างหนึ่ง ปฏิบัติท่านทั้งสองนั้นด้วยการอบกลิ่น การนวด การให้อาบน้ำ และการบิบนวด และแม้ท่านทั้งสองนั้นจะถ่ายอุจจาระและปัสสาวะลงบนบ่าทั้งสองของเขานั้นแล การกระทำอย่างนั้นยังไม่เชื่อว่าอันบุตรได้ทำ หรือทำตอบแทนแก่มารดาและบิดาเลย ถึงบุตรจะสถาปนามารดาและบิดาไว้ในราชสมบัติซึ่งเป็นเจ้าเหนือหัวแห่งแผ่นดินใหญ่ที่มีรัตนะ ๗ ประการมากมายนี้ การกระทำอย่างนั้นยังไม่เชื่อว่าอันบุตรได้ทำ หรือทำตอบแทนแก่มารดาและบิดาเลย ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะมารดาและบิดามีอุปการะมาก บำรุงเลี้ยง แสดงโลกนี้แก่บุตรทั้งหลาย

ส่วนบุตรคนใดให้มารดาและบิดาผู้ไม่มีศรัทธา สมาทาน ตั้งมั่น ดำรงอยู่ในสัทธาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา) ให้มารดาและบิดาผู้ทุศีล สมาทาน ตั้งมั่น ดำรงอยู่ในศีลสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล) ให้มารดาและบิดาผู้ตระหนี่ สมาทานตั้งมั่น ดำรงอยู่ในจาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการเสียสละ) ให้มารดาและบิดาผู้ไม่มีปัญญา สมาทาน ตั้งมั่น ดำรงอยู่ในปัญญาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยปัญญา)

ด้วยเหตุเพียงเท่านั้นแล การกระทำอย่างนั้นเชื่อว่าอันบุตรได้ทำและทำตอบแทนแก่มารดาและบิดา

(อง.ทก.20/33-34/77-78)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคนที่เป็นสัตบุรุษนั้นต้องมีความมกัตถุญกตเวที โดยเฉพาะกับมารดาและบิดาที่ถือว่าเป็นผู้มีอุปการะคุณอย่างมาก บุตรต้องเลี้ยงดูและตอบแทนท่าน

ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในขณะที่ท่านมีชีวิตอยู่ นอกจากนี้หากบุตรช่วยมารดาบิดาที่ไม่มีศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ให้กลายเป็นผู้ที่มีศรัทธาอย่างถูกต้อง ช่วยมารดาบิดาที่ไม่ตระหนี่ให้กลายเป็นผู้ที่เสียสละ และช่วยมารดาบิดาที่ไม่มีปัญญาให้กลายเป็นผู้มีปัญญา การกระทำแบบนี้ถึงจะถือได้ว่าสามารถตอบแทนบุญคุณของมารดาบิดาได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ พระมหาบุญทอง คุณาธโร (2548: 17-18) ยังได้กล่าวว่า ในพระไตรปิฎกได้ยกย่องบุคคลที่มีความกตัญญูไว้ ดังนี้

1. เป็นสัตบุรุษ ได้แก่ คนดี มีคุณธรรม เป็นบัณฑิตในทางพระพุทธศาสนาเพราะความกตัญญูทเวทีเป็นภูมิของสัตบุรุษ (อง.ทก.20/33/77)
2. เป็นบุคคลที่หาได้ยาก เพราะบุคคลที่มีความกตัญญูทเวทีต้องฝึกฝนตนมาดีสามารถยกจิตใจของตนให้สูงส่งได้ ซึ่งมีใช้จะเกิดขึ้นกับทุกคนได้ (อง.ทก.20/120/114)
3. ประสบแต่ความสุข เนื่องจากประพฤติดนุกตอง ชีวิตจึงมีแต่ความเจริญ และยังนำความสุขมาให้แก่บุคคลอื่น ๆ ด้วย (อง.จตุกก.21/33/77)
4. ควรแก่การยกย่องสรรเสริญ เพราะเป็นผู้มีจิตใจสูงส่ง ประกอบด้วยคุณธรรมอันดีและเป็นแบบอย่างแก่คนอื่น ๆ ได้ จึงสมควรได้รับการยกย่องชมเชย (ขุ.อป.33/321/282)
5. ประพฤติสิ่งที่เป็นอุตมมงคลแก่ชีวิต เพราะความกตัญญูเป็นข้อปฏิบัติที่ก่อให้เกิดสวัสดิมงคลแก่ชีวิต เป็นอุตมมงคลในชีวิต (ขุ.ขุ.25/9/8)

อนึ่ง ความกตัญญูจัดเป็นคุณธรรมที่ทำให้ชีวิตประสบความเจริญในมงคล 38 ประการ คือ หลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีอันเป็นเหตุแห่งความสุข ความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิตซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ให้พุทธศาสนิกชนได้พึงปฏิบัติ โดยนำมาจากมงคลสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสตอบปัญหาแก่เทวดา ซึ่งความกตัญญูนั้นจัดเป็นมงคลประการที่ 25 ในมงคล 38 ประการ หมายถึง การมีความกตัญญู คือ การรู้จักคุณ รำลึกถึงพระคุณที่เคยให้ความอุปการะแก่เรา แล้วตอบแทนท่าน การกระทำดังกล่าวจะทำให้ชีวิตดำเนินไปสู่ทางแห่งความเจริญได้ (พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ เล่มที่ 1, 2537: 117-118)

นอกจากที่ได้กล่าวมา ในพระพุทธศาสนายังปรากฏพุทธศาสนสุภาษิต “นิมิตต์ สาธุรูปานํ กตัญญูกตเวทิตา” หมายความว่า “ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความกตัญญูกตเวทีเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นคนดีตามแนวความคิดทางพระพุทธศาสนา

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าอุดมการณ์ชาวพุทธที่กล่าวถึงชาวพุทธว่าต้องมีความกตัญญูนั้น สอดคล้องกับค่านิยมเรื่องความกตัญญูของชาวพุทธตามแนวความคิดทางพระพุทธศาสนา โดยการนำเสนอดังกล่าวถือเป็นการผลิตซ้ำความคิดเกี่ยวกับความกตัญญูของคนในสังคมซึ่งช่วยตอกย้ำให้คนในสังคมให้คุณค่าและเห็นความสำคัญของการแสดงความกตัญญูในฐานะที่เป็นคุณสมบัติของการเป็นคนดี ในขณะที่เดียวกันก็ได้ประกอบสร้างความคิดให้แก่ผู้บริโภควาทกรรมว่าชาวพุทธสามารถ

แสดงความกตัญญูได้ด้วยการทำบุญ ดังนั้นชาวพุทธจึงต้องทำบุญเพื่อจะได้มีคุณสมบัติของการเป็นคนดีและเป็นชาวพุทธที่ดี

การนำเสนออุดมการณ์ชาวพุทธที่แสดงให้เห็นว่า “ชาวพุทธต้องทำบุญ” และ “ชาวพุทธต้องมีความกตัญญู” ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นมีส่วนสำคัญในการกำหนดบทบาท พฤติกรรม และคุณลักษณะของสมาชิกในกลุ่มสังคมชาวพุทธ ตั้งแต่ระดับเด็กและเยาวชน ได้แก่ เด็กนักเรียน ไปจนถึงผู้ใหญ่ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพที่บริโภควาทกรรมเกี่ยวกับบุญผ่านสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ทั้งหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ แสดงให้เห็นกลไกการใช้อำนาจของผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ ผู้มีอำนาจ และผู้มีอิทธิพลต่อความคิดของคนในสังคมในการกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ทำให้เป็นสมาชิกที่ดีในกลุ่มสังคมชาวพุทธ นั่นคือ การรู้จักทำบุญตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา รวมถึงการเป็นคนที่ดีที่มีความกตัญญู โดยนอกจากจะถือว่าเป็นคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกที่ดีในกลุ่มสังคมชาวพุทธแล้ว ยังถือเป็นคุณสมบัติของการเป็นคนดีในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคมอีกด้วย หากผู้บริโภควาทกรรมปฏิบัติตนตามคุณลักษณะดังกล่าวก็อาจส่งผลให้คนในสังคมอยู่ในศีลธรรม ลดความเห็นแก่ตัวลง และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

5.1.2 อุดมการณ์ธุรกิจ

อนิวัช แก้วจางค์ (2553: 1-2) กล่าวถึงความหมายของ “ธุรกิจ” ว่าหมายถึง การดำเนินกิจกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อก่อให้เกิดสินค้าหรือบริการโดยมีการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายสินค้าและบริการนั้นไปยังบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น ส่งผลให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมแม้ว่ากิจกรรมนั้นจะมีความเสี่ยงเกิดขึ้นก็ตาม โดยวัตถุประสงค์ลำดับแรกของการประกอบธุรกิจก็คือการแสวงหาผลกำไรที่อาจอยู่ในรูปของตัวเงินหรือผลตอบแทนจากการลงทุน

นอกจากนี้สิริวิฑูมิ บุรณพิร (2557: 2) กล่าวถึง “ธุรกิจ” ว่าหมายถึง องค์การที่มุ่งแสวงกำไรจากผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นที่ต้องการของลูกค้า โดยการมุ่งแสวงกำไรเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ธุรกิจแตกต่างจากองค์การอื่น ๆ

ความหมายของ “ธุรกิจ” ดังที่ได้กล่าวมาสอดคล้องกับความหมายของ “ธุรกิจ” ตามพจนานุกรมศัพท์บริหารธุรกิจ ฉบับราชบัณฑิตยสภา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2559: 21) ความว่า “กิจการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือการซื้อขายสินค้าและบริการ หรือเป็นระบบเศรษฐกิจหรืออาชีพเพื่อหวังผลกำไร”

กล่าวโดยสรุป “ธุรกิจ” เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อหวังผลตอบแทนหรือกำไร ถือเป็นกิจกรรมการลงทุนที่สามารถสร้างผลตอบแทนและเพิ่มความมั่งคั่งให้แก่เจ้าของธุรกิจ ดังนั้นอุดมการณ์ธุรกิจ หมายถึง ระบบความคิดที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายแลกเปลี่ยน

สินค้าเพื่อหวังผลตอบแทน ให้ความสำคัญกับการลงทุน โดยมีการบริหารจัดการการลงทุนที่มุ่งเน้นการทำกำไรเป็นหลัก และมีกำไรซึ่งในที่นี้ได้แก่ทรัพย์สินเงินทองและความมั่งคั่งร่ำรวยเป็นเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรม

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นอุดมการณ์ธุรกิจที่แฝงมากับวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยกล่าวถึงบุญและการทำบุญว่าเป็นวัตถุ/สินค้า รวมถึงเป็นการลงทุนที่ต้องบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์หรือได้รับผลประโยชน์สูงสุดคือได้กำไรจากการลงทุนนั้น

อุดมการณ์ธุรกิจนั้นนำเสนอผ่านความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจ ความคิดดังกล่าวปรากฏร่วมกันในสื่อสาธารณะ 2 ประเภท ได้แก่ หนังสือธรรมะและเว็บไซต์ โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและเว็บไซต์นั้นมีลักษณะร่วมกันบางประการ กล่าวคือ ผู้ผลิตวาทกรรมวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและเว็บไซต์มีทั้งพระสงฆ์ บุคคลทั่วไปที่ศึกษาธรรมะมาเป็นอย่างดี รวมถึงหน่วยงานหรือองค์กรทางศาสนา อีกทั้งวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ยังมีการเผยแพร่เนื้อหาจากหนังสือธรรมะ อาทิ เว็บไซต์ของสำนักพิมพ์เสถียรบุญที่จัดพิมพ์และเผยแพร่หนังสือธรรมะในระบบออนไลน์ ทำให้นำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญบางประการมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและเว็บไซต์ผลิตขึ้นในบริบทสังคมที่ผู้คนใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบและแข่งขันในสถานะที่เศรษฐกิจฝืดเคือง คนในสังคมต้องบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายในชีวิต สืบเนื่องจากบริบททางสังคมดังกล่าวทำให้ผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและเว็บไซต์นำวิถีคิดและการใช้ชีวิตในสังคมยุคปัจจุบันมานำเสนอความคิดเรื่องบุญไปด้วย โดยกล่าวถึงการทำบุญที่ให้ผลอย่างรวดเร็วและต้องบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์หรือได้รับผลประโยชน์สูงสุดซึ่งเป็นไปตามวิถีคิดและการใช้ชีวิตของคนในสังคม สะท้อนให้เห็นความคิดและมุมมองเชิงธุรกิจในการทำบุญ ส่งผลให้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะทั้ง 2 ประเภทมีการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญว่าเป็นการทำธุรกิจเหมือนกัน

ในขณะที่วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนซึ่งเป็นสื่อการเรียนรู้และเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังคุณลักษณะบางประการที่เห็นว่าดีงามและปรารถนาให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน มุ่งถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับบุญตามหลักของพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติตนที่ถูกต้องในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติและใช้เป็นแนวทางในการทำงาน การประกอบอาชีพ และการแก้ปัญหาชีวิตต่อไปในอนาคต ส่วนวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอเหตุการณ์ คือ รายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความคิดเรื่องบุญให้ผู้อ่านรับรู้ ซึ่งโดยมากมักเป็นข่าวที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น ดารา นายกรัฐมนตรี เกิดขึ้นในช่วงเทศกาลที่สำคัญ เช่น วันขึ้นปีใหม่ หรือวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ หรือ

เกี่ยวข้องกับความสำเร็จที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ด้วยเหตุนี้จึงไม่ปรากฏการนำเสนอความคิดเชิงธุรกิจในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว

อุดมการณ์ธุรกิจที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะผ่านหนังสือธรรมะและเว็บไซต์นั้นประกอบสร้างความคิดใหม่เกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในปัจจุบัน โดยแสดงให้เห็นความคิดเกี่ยวกับ “บุญ” ว่า บุญนั้นเป็นสินค้าที่มีมูลค่า สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยน และเป็นสิ่งที่สามารถลงทุนแล้วจะได้รับกำไรหรือผลตอบแทน ดังนั้นการบริหารจัดการบุญจะทำให้ได้รับผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า สะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับบุญและการทำบุญที่เป็นไปตามวิถีคิดเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่มีการลงทุน ซื้อขายแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้กำไรหรือผลตอบแทนเป็นทรัพย์สินอันเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนชีวิตให้ดำรงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน เน้นผลประโยชน์และการทำกำไรเป็นหลัก โดยมีกำไรเป็นเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งในที่นี้กำไรที่เป็นเป้าหมายจากการทำบุญก็คือทรัพย์สินเงินตรา ความมั่งคั่งร่ำรวย การที่จะได้ผลต่าง ๆ เหล่านี้มานั้น ผู้ทำบุญต้องบริหารจัดการ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการกระทำหรือลงทุนด้วยเวลาหรือปัจจัยที่มีอยู่อย่างจำกัด

การนำเสนออุดมการณ์ธุรกิจผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและเว็บไซต์นับว่ามีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อวิถีคิด วิถีชีวิต และการกระทำของคนในสังคมในวงกว้าง เนื่องจากผู้ผลิตวาทกรรมมีทั้งพระสงฆ์ กลุ่มผู้เขียนที่เป็นบุคคลทั่วไปที่ศึกษาและมีความรู้เรื่องธรรมะเป็นอย่างดี และหน่วยงานและองค์กรทางศาสนาซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีอำนาจและมีอิทธิพลต่อความคิดของคนในสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวพุทธ อีกทั้งสื่อทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวสามารถเข้าถึงผู้บริโภคทุกเพศ ทุกวัย รวมถึงบุคคลที่มีการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีความเชื่อและสนใจเกี่ยวกับเรื่องบุญ โดยสามารถหาซื้อหนังสือธรรมะได้จากร้านขายหนังสือขนาดใหญ่ที่มีสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศ หรือสามารถเลือกรับข้อมูลได้ตามความสนใจในช่วงเวลาต่าง ๆ ผ่านคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือที่มีการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จึงสามารถถ่ายทอดความคิด ค่านิยม และอุดมการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ผู้บริโภคได้ง่าย โดยสามารถโน้มน้าวใจให้อ่านทำบุญ เพราะแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นทำได้ง่าย สามารถบริหารจัดการเองได้ และมีผลตอบแทนที่คุ้มค่าเป็นความมั่งคั่งร่ำรวย คนในสังคมจึงหมั่นทำบุญเพื่อสะสมบุญไว้เป็นทุน โดยหวังให้บุญที่สะสมไว้นั้นให้ผลตอบแทนดังที่ได้กล่าวมา

อนึ่ง ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบุญว่า “บุญ” คือ เครื่องชำระสันดาน โดยอาศัยบุญกิริยาวัตถุ 3 ซึ่งเป็นทางแห่งการทำความดี เป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญช่วยชำระล้างใจให้สะอาดบริสุทธิ์ โดยบุญกิริยาวัตถุ 3 ประกอบด้วย ทานมัยบุญกิริยาวัตถุ เป็นการทำบุญด้วยการให้ ศีลมัยบุญกิริยาวัตถุ เป็นการทำบุญด้วยการรักษาศีล ควบคุมความประพฤติให้เป็นปกติ งดเว้นจากการเบียดเบียนกันและกันให้เดือดร้อน และภาวนามัยบุญกิริยาวัตถุ เป็นการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ ฝึกอบรมจิตใจให้เจริญปัญญา การทำบุญทั้ง 3 วิธีดังกล่าวนี้จะชำระล้างอกุศลมูล อันได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งความชั่วร้ายหรือบาป

อย่างไรก็ตาม ความคิดและการกระทำเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านอุดมการณ์ธุรกิจนั้นแสดงให้เห็นการทำบุญด้วยจิตที่มีกิเลส ติดอยู่ในโลกะคือความโลภ หวังโชคลาภ เพื่อให้เกิดความมั่งคั่งร่ำรวย มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อขัดเกลาจิตใจให้ปราศจากกิเลสหรือลดกิเลสและความเห็นแก่ตัวลง หากแต่เป็นการลงทุนเพื่อให้ได้กำไรจากการลงทุนซึ่งก็คือความร่ำรวย ซึ่งเป็นการทำบุญลักษณะเดียวกับการทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกาย ที่สุนทรีย์ โชติดีติก (2561: 119) พบว่าการทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายจะมุ่งเน้นการอธิษฐานขออานิสงส์จากบุญเพื่อขอให้ตนเองได้รับสิ่งปรารถนา และเชื่อว่าบุญมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์สามารถบันดาลผลที่ปรารถนาได้ เพียงแต่การทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายนั้นจะปลูกฝังให้ทำบุญกับวัดพระธรรมกายเท่านั้นจึงจะได้บุญคุ้มค่า ในขณะที่การทำบุญที่นำเสนอผ่านสื่อสาธารณะนั้นมุ่งให้ผู้อ่านทำบุญเพื่อสะสมบุญให้มากขึ้น โดยไม่ได้เจาะจงว่าต้องทำบุญแบบไหนหรือทำบุญกับใคร

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ธุรกิจที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะสื่อความคิดให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดการทำบุญเพื่อสะสมบุญ ทำให้เกิดความโลภและหวังให้บุญที่สะสมไว้นั้นให้ผลตอบแทนเป็นความมั่งคั่งร่ำรวย ซึ่งไม่ถือเป็นการทำบุญตามหลักพุทธศาสนา เนื่องจากการทำบุญดังกล่าวมิได้มีจุดมุ่งหมายของการทำบุญเพื่อลดกิเลส ขำระล้างอกุศลมูล อันได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา

5.1.3 อุดมการณ์ความสุข

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้คำจำกัดความคำว่า “สุข” ไว้ว่า “น. ความสบายกายสบายใจ เช่น ขอให้มีความสุข เกิดมาก็มีสุขบ้างทุกข์บ้าง, มักใช้เข้าคู่กับคำ เป็น เช่น ขอให้อยู่เย็นเป็นสุข ขอให้เป็นสุข ๆ นะ. ว. สบายกายสบายใจ เช่น เดียวนี้เขาอยู่สุขสบายดี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1241)

ในทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของความสุขไว้สองนัยด้วยกัน นัยแรก ความสุขหมายถึง สภาพที่ทนได้ง่าย ตรงข้ามกับความทุกข์ ซึ่งหมายถึง สภาพที่ทนได้ยาก นัยที่สอง ความสุขหมายถึง ภาวะที่สิ้นกิเลสทั้งปวงหรือภาวะที่ปราศจากตัณหา ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา พระพุทธศาสนาเรียกความสุขประเภทนี้ว่า “นิพพานสุข” โดยถือว่าเป็นสุขสูงสุดของมนุษย์ (พระครูวิมลธรรมรังสี และคณะ, 2560: 15-16)

ความสุขในทางพระพุทธศาสนามีหลายประเภทและหลายระดับ เริ่มตั้งแต่ความสุขแบบหยาบ ไปจนถึงความสุขแบบประณีต ทั้งนี้ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ได้จำแนกความสุขออกเป็น 13 คู่ (อง.ทุก. (ไทย) 20/309-321/100-102) ความสุข 13 คู่ดังกล่าวจัดเป็นความสุขของคฤหัสถ์และความสุขของบรรพชิต (พระครูวิมลธรรมรังสี และคณะ, 2560: 20-22) สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 22 ประเภทของความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา

คู่ที่	ความสุขของคฤหัสถ์	ความสุขของบรรพชิต
1.	คิหิสุข หมายถึง สุขของคฤหัสถ์หรือสุขของชาวบ้าน	บรรพชาสุขหรือบรรพชิตสุข หมายถึง สุขจากการบวชหรือสุขของนักบวช
2.	กามสุข หมายถึง สุขที่เกิดจากกาม	เนกขัมมสุข หมายถึง สุขที่เกิดจากความปลอดโปร่งจากกาม
3.	อุปธิสุข หมายถึง สุขกลัวทุกข์ ได้แก่ สุขในไตรภูมิหรือโลกียสุข	นิรुปธิสุข หมายถึง สุขไม่กลัวทุกข์ ได้แก่ โลกุตตรสุข
4.	สวาสสุข หมายถึง สุขก่ออาสวะ	อนาสวสุข หมายถึง สุขไม่ก่ออาสวะหรือสุขไร้อาสวะ
5.	สามิสสุข หมายถึง สุขอิงอามิสหรือสุขอาศัยเหยื่อล่อ	นิรามิสสุข หมายถึง สุขไม่อิงอามิสหรือสุขที่ไม่ขึ้นต่อสิ่งเสพเสวย
6.	อนริยสุข หมายถึง สุขของผู้ไม่เป็นอริยะ คือสุขของปุถุชน	อริยสุข หมายถึง สุขของพระอริยะ
7.	กายิกสุข หมายถึง สุขทางกาย	เจตสิกสุข หมายถึง สุขทางใจ
8.	สัปปิติกสุข หมายถึง สุขเจือปีติ ได้แก่ สุขในฌานที่ 1 และสุขในฌานที่ 2	นิปปิติกสุข หมายถึง สุขไม่เจือปีติ ได้แก่ สุขในฌานที่ 3 และสุขในฌานที่ 4
9.	สาดสุข หมายถึง สุขมีรสขึ้น อรรถกถาว่า ได้แก่ สุขในฌาน 3 ขั้นต้น	อุเบกขาสุข หมายถึง สุขเกิดแต่อุเบกขา คือ ได้แก่ สุขในฌานที่ 4
10.	อสมาริสุข หมายถึง สุขที่ไม่ถึงสมาธิ	สมาธิสุข หมายถึง สุขเกิดจากสมาธิ
11.	สัปปิติการัมมณสุข หมายถึง สุขเกิดแก่ผู้พิจารณาฌาน 2 ขั้นแรกที่มีปีติ	นิปปิติการัมมณสุข หมายถึง สุขเกิดแก่ผู้พิจารณาฌานที่ 3 และฌานที่ 4 ซึ่งไม่มีปีติ
12.	สาดารัมมณสุข สุขเกิดแก่ผู้พิจารณาฌาน 3 ขั้นแรกที่มีรสขึ้น	อุเบกขารัมมณสุข หมายถึง สุขเกิดแก่ผู้พิจารณาฌานที่ 4 ซึ่งมีอุเบกขา
13.	รูปารัมมณสุข หมายถึง สุขที่มีรูปธรรม หรือรูปฌานเป็นอารมณ์	อรุปรารัมมณสุข หมายถึง สุขที่มีอรุปรธรรม หรือรูปฌานเป็นอารมณ์

ความสุขแต่ละคู่ที่กล่าวมาข้างต้น ความสุขของบรรพชิตถือว่าเป็นเลิศกว่าความสุขของคฤหัสถ์ โดยบรรพชิตมุ่งเน้นการแสวงหาความสุขทางจิตใจ ซึ่งเป็นโลกุตตรสุขหรือสุขที่ไม่อิงอามิส ส่วนคฤหัสถ์มุ่งเน้นการแสวงหาความสุขทางกาย ซึ่งเป็นโลกียสุขหรือสุขที่อิงอามิส

นอกจากการแบ่งประเภทของความสุขออกเป็น 13 คู่ดังกล่าวข้างต้นแล้ว พระพุทธศาสนายังได้แบ่งความสุขเป็นระดับขั้นจำนวน 10 ขั้น (ม.ม. 13/100/96) ดังต่อไปนี้

1. กามสุข สุขเนื่องด้วยกาม ได้แก่ ความสุขโสมนัสที่เกิดขึ้นด้วยอาศัยกามคุณ 5
2. ปฐมฌานสุข สุขเนื่องด้วยปฐมฌานซึ่งสังตจากกามและอกุศลกรรมทั้งหลาย ประกอบด้วย วิตก วิจารณ์ ปีติ สุข และเอกัคคตา
3. ทุตติยฌานสุข สุขเนื่องด้วยทุตติยฌาน ซึ่งประกอบด้วยปีติ สุข และเอกัคคตา
4. ตติยฌานสุข สุขเนื่องด้วยตติยฌาน ซึ่งประกอบด้วยสุข และเอกัคคตา
5. จตุตถฌานสุข สุขเนื่องด้วยจตุตถฌาน ซึ่งประกอบด้วยอุเบกขา และเอกัคคตา
6. อากาสาณัญญาตนสมาบัติสุข สุขเนื่องด้วยอากาสาณัญญาตนสมาบัติ ซึ่งล่วงพ้นรูปสัญญาได้โดยสิ้นเชิง ปฏิขสัญญาแล้วกลับไปหมด ไม่นมสิการนานัตตสัญญา นึกถึงแต่อวกาศอันอันันต์ เป็นอารมณ์
7. วิทยุณณัญญาตนสมาบัติสุข สุขเนื่องด้วยวิทยุณณัญญาตนสมาบัติ ซึ่งคำนึงวิทยุณณอันอันันต์เป็นอารมณ์
8. อากิญจัญญาตนสมาบัติสุข สุขเนื่องด้วยอากิญจัญญาตนสมาบัติ ซึ่งคำนึงภาวะที่ไม่มีอะไรเลยเป็นอารมณ์
9. เนวสัญญานาสัญญาตนสมาบัติสุข สุขเนื่องด้วยเนวสัญญานาสัญญาตนสมาบัติ อันถึงภาวะที่มีสัญญาก็ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาก็ไม่ใช่
10. สัญญาเวทิตนโรธสมาบัติสุข สุขเนื่องด้วยสัญญาเวทิตนโรธสมาบัติ อันถึงภาวะที่ดับสัญญาและเวทนาทั้งหมด

ความสุขทั้ง 10 ขั้นข้างต้นมีความประณีตขึ้นไปตามระดับขั้นจากความสุขขั้นต่ำไปสู่ความสุขขั้นสูง ความสุขที่สูงขึ้นจะบรรลุได้ยากขึ้นและต้องอาศัยการบำเพ็ญภาวนาทางจิตเป็นสำคัญ ทั้งนี้ความสุขทั้ง 10 ขั้นดังกล่าวสามารถย่อลงเหลือความสุข 2 ระดับ ได้แก่ โลกียสุขและโลกุตตรสุข

1. โลกียสุข หมายถึง ความสุขอันเป็นวิสัยของโลก หรือเป็นความสุขที่เกี่ยวข้องกับภพและภูมิ โดยภพในที่นี้หมายถึงแดนอันเป็นที่เกิดของสัตว์ทั้งหลาย จำแนกได้เป็น กามภพ รูปภพ และอรุภพ โลกียสุขนี้ถือเป็นความสุขระดับต้น เป็นความสุขที่เกิดจากกามหรืออาศัยกาม ซึ่งมี 2 อย่าง คือ วัตถุกามและกิลีสกาม นอกจากนี้ยังรวมถึงสุขในรูปฌาน 4 และสุขในอรุฌาน 4

2. โลกุตตรสุข เป็นความสุขที่เนื่องด้วยมรรค ผล นิพพาน เกิดจากการดับกองทุกข์และกิเลส ทั้งปวง โลกุตตรสุขนี้ถือเป็นสุขที่สูงกว่าโลกียสุข ประกอบด้วยสุขในรูปฌาน 4 สุขในอรูปรฌาน 4 และ สุขในสัญญาเวทิตนโรธสมาบัติ

อนึ่ง สุขในรูปฌาน 4 สุขในอรูปรฌาน 4 เป็นได้ทั้งโลกียสุขและโลกุตตรสุข ทั้งนี้เพราะฌาน เป็นเจตสิก คือ สิ่งที่มีลักษณะประกอบด้วยจิต เมื่อจิตของบุคคลเป็นโลกียะ ฌานก็เป็นโลกียฌาน ความสุขที่ได้จึงเป็นโลกียสุข แต่ถ้าจิตของบุคคลเป็นโลกุตตระ ฌานก็เป็นโลกุตตรฌาน ความสุขที่ได้ก็เป็นโลกุตตรสุข (พระครูวิมลธรรมรังสี และคณะ, 2560: 33)

ความสุขนั้นถือเป็นเป้าหมายประการหนึ่งของชีวิตมนุษย์ ทั้งนี้ วัชระ งามจิตรเจริญ (2561, 425-426) กล่าวว่า เป้าหมายของชีวิตมนุษย์โดยทั่วไปก็คือ ความสุข (happiness) เพราะทุกสิ่งที่มี มนุษย์ต้องการล้วนมุ่งไปที่ความสุขที่เกิดจากการได้สิ่งที่ต้องการ เช่น ความสำเร็จในอาชีพการงาน การได้เป็นศิลปินที่มีชื่อเสียง และความมั่งคั่งร่ำรวย สำหรับพระพุทธศาสนาเถรวาทก็ถือว่าความสุข เป็นเป้าหมายของชีวิต แต่เป้าหมายตามแนวคิดในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีหลายระดับ ทั้งนี้ เป้าหมายระดับสูงสุดอันเป็นอุดมคติของชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทไม่ใช่ความสุขที่เกิดจากการได้สิ่งที่ต้องการ แต่เป็นความสุขที่ไร้ความทุกข์โดยสิ้นเชิง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นความสุขที่ไม่มีการเสพเสวยใด ๆ ความสุขที่วานี้ก็คือนิพพานสุข นิพพานจึงถือเป็นเป้าหมายหรือเป็นอุดมคติของ ชีวิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ตามหลักพระพุทธศาสนา เมื่อบุคคลทำความดีหรือทำบุญแล้ว ผลที่บุคคลนั้นพึงจะได้รับใน เบื้องต้นก็คือความสุข ความสบายใจ ทั้งนี้ จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นอุดมการณ์ความสุขที่นำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยกล่าวถึงบุญในแง่ผล ของการกระทำ ซึ่งได้แก่ผลหรืออานิสงส์ของบุญ โดยบุญเป็นผลที่ปรารถนาจากการทำความดี ซึ่งใน ที่นี้ คือ ความสุข

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนำเสนออุดมการณ์ความสุขซึ่งหมายถึงชุดความคิดที่ แสดงถึงสิ่งที่คาดหวังและปรารถนาให้เกิดขึ้นในชีวิต ได้แก่ การมีจิตใจเบิกบาน ผ่องใส มีชีวิตเป็นอยู่ที่ ดี และการได้รับสิ่งที่ที่พึงปรารถนา อันนำไปสู่ความสุขทางโลกหรือเป็นโลกียสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายของ การใช้ชีวิตของคนในสังคมยุคปัจจุบัน ทั้งนี้อุดมการณ์ความสุขนั้นนำเสนอผ่านความคิดบุญทำให้เกิด ความสุข ซึ่งความคิดดังกล่าวปรากฏร่วมกันในสื่อสาธารณะทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์

การปรากฏความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในสื่อสาธารณะทั้ง 4 ประเภทนั้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตวาทกรรมทุกกลุ่มทั้งรัฐบาล พระสงฆ์ บุคคลที่ศึกษาธรรมะมาเป็นอย่างดี หน่วยงานหรือองค์กร ทางศาสนา รวมถึงผู้ผลิตสื่อหนังสือพิมพ์ซึ่งถือเป็นผู้มีอำนาจและมีอิทธิพลต่อความคิดของคนใน บริบทสังคมไทยนั้นพยายามทำให้ผู้บริโภควาทกรรมทุกกลุ่มในสังคมไทยเห็นว่าการทำบุญนั้นจะได้รับ

ผลตอบแทนคือความสุข นับเป็นการผลิตซ้ำและต่อยอดอารมณ์ความสุขอันเป็นผลจากการทำบุญที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญ แสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นส่งผลให้เกิดความสุข อันได้แก่ การมีจิตใจเบิกบาน ผ่องใส มีชีวิตเป็นอยู่ที่ดี มีความเจริญรุ่งเรือง ตลอดจนใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่นไม่มีอุปสรรคใด ๆ นอกจากนี้ยังทำให้ได้รับสิ่งที่พึงปรารถนาอันทำให้ชีวิตเกิดความสุขด้านต่าง ๆ ได้แก่ การมีสุขภาพแข็งแรง การมีทรัพย์สินเงินทอง การมีความรู้และสติปัญญา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และการมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี รวมถึงการมีความเป็นสิริมงคลที่ถือเป็นสิ่งที่ผู้ทำบุญปรารถนาจะให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตน เนื่องจากจะทำให้เกิดความดีงามในชีวิต ทำให้ชีวิตมีความสุข

นอกจากนี้ผลจากการทำบุญนั้นไม่เพียงส่งผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่ติดตามไปส่งผลต่อชีวิตหลังความตายได้ด้วย โดยคนในสังคมมีความเชื่อร่วมกันเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายและการเวียนว่ายตายเกิด ทั้งนี้ผลหรืออานิสงส์ของบุญนั้นไม่เพียงส่งผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบัน แต่ยังติดตามไปส่งผลยังชาติภพหน้า ทำให้ผู้ที่ทำบุญมีชีวิตหลังความตายที่เป็นสุข ได้เป็นเทวดานางฟ้าอยู่ในสวรรค์ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบายตามคติความเชื่อของคนไทย หรือหากเกิดเป็นมนุษย์ในภพชาติถัดไป บุญก็จะส่งผลให้พบกับสิ่งที่ทำให้มีความสุข บุญจึงถือเป็นสมบัติที่บุคคลปรารถนาจะมีติดตัวไว้หลังจากตายไป โดยหวังว่าบุญนั้นจะสามารถส่งผลต่อชีวิตหลังความตายได้

การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับผลของบุญดังกล่าวถูกถ่ายทอดสู่ผู้บริโภควาทกรรมเกี่ยวกับบุญกลุ่มต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ ผู้สูงวัย แบบไม่จำกัดเพศและอาชีพผ่านสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อผู้บริโภควาทกรรมในการโน้มน้าวและชักชวนให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดความปรารถนาที่จะทำบุญ โดยใช้ผลของการทำบุญเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความปรารถนาในการทำบุญ โดยใช้ผลตอบแทนจากการทำบุญซึ่งก็คือความสุขในลักษณะต่าง ๆ เป็น “เหยื่อล่อ” เปรียบเสมือนวัตถุที่ตอบสนองความต้องการทางประสาทสัมผัสต่าง ๆ ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมให้เกิดความต้องการทำบุญมากขึ้น

อนึ่ง การกล่าวถึงบุญในแง่ผลของการกระทำซึ่งในที่นี้คือ “ความสุข” ผ่านการนำเสนอความคิดและอุดมการณ์ความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นนับว่ามีความสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับบุญในทางพระพุทธศาสนาบางส่วน กล่าวคือ ในทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงบุญทั้งในส่วนของการกระทำและผลของการกระทำ

บุญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลของการกระทำนั้นกล่าวถึงบุญในฐานะผลจากการกระทำของบุคคลซึ่งก็คือความสุข ทั้งนี้ความสุขที่เป็นผลจากการทำบุญตามหลักพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั้น เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าเป็นความสุขที่เกิดจากความอึดอ้อมใจ หรือความยินดีในการทำบุญ กล่าวคือ เป็นความสุขที่เกิดจากใจที่บริสุทธิ์ สะอาด ได้รับการขัดเกลาให้ปราศจากกิเลสและห่างไกลเหตุแห่งความชั่วร้ายหรือบาปทั้งปวง อันเกิดจากการทำบุญตามบุญกิริยาวัตถุ ซึ่ง

ประกอบด้วยทาน คือ การให้ การแบ่งปัน การสละเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ศีล คือ ความประพฤติ สุจริต งดเว้นจากการเบียดเบียนกันและกัน และภาวนา คือ การอบรมจิตใจให้ตั้งมั่น พัฒนาจิตใจ (จิต ภาวนา) ให้เจริญงอกงามด้วยคุณสมบัติที่ดีงาม เป็นสุข สดใส เบิกบานและสงบ ตั้งมั่นเป็นสมาธิจนถึง ฌานต่าง ๆ รวมถึงพัฒนาปัญญา (ปัญญาภาวนา) ให้เห็นแจ้งความจริง หยั่งถึงไตรลักษณ์ จนมี ใจเป็นอิสระไม่หวั่นไหวหรือถูกรบกวนงำด้วยโลกธรรมและรู้จักมนสิการ ทำให้ได้สมาธิประณีตถึง ฌานสมาบัติและโลกียอภิญา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559: 326-335)

อย่างไรก็ตาม ความสุขอันเป็นผลจากบุญตามที่ปรากฏผ่านอุดมการณ์ความสุขในวาทกรรม เกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้น โดยมากเป็นความสุขทางโลกหรือโลกียสุขที่เกิดจากกามซึ่งมี 2 อย่าง คือ วัตถุกามและกิลีสกาม เป็นความสุขที่คลุกเคล้าแสวงหา กล่าวคือ เป็นความสุขที่จับต้องได้ เป็นความสุขเกิดจากการมีทรัพย์ มีเครื่องอำนวยความสะดวกช่วยให้เกิดความสบายแก่ชีวิต มีความ เป็นอยู่ที่ดี มีสติปัญญาหน้าที่การงาน และมีรูปร่างผิวพรรณที่ดี ซึ่งแม้ว่าจะจะเป็นความสุขที่ไม่ยั่งยืน แต่ ก็เป็นสิ่งที่ผู้บริโภควาทกรรมปรารถนาให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตน เนื่องจากเป็นสิ่งที่จะทำให้ชีวิตดำเนิน ไปได้อย่างราบรื่น มีความสุขในสังคยยุคปัจจุบัน ดังนั้นการนำเสนออุดมการณ์ความสุขในวาทกรรม เกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะจึงมีส่วนสำคัญในการโน้มน้าวให้ผู้บริโภควาทกรรมหันมาทำบุญเพิ่มมากขึ้น แต่การทำบุญที่เกิดขึ้นอาจเป็นไปในลักษณะการทำบุญเพื่อสะสมบุญ และหวังให้บุญที่สะสมไว้นั้นให้ ผลตอบแทนเป็นความสุขทางโลกในลักษณะต่าง ๆ อันได้แก่ ความสุขจากการมีชีวิตที่ เจริญรุ่งเรือง ใช้ชีวิตอย่างราบรื่นไม่มีอุปสรรคใด ๆ รวมถึงความสุขจากการมีสุขภาพแข็งแรง ความสุข จากการมีทรัพย์สินเงินทอง ความสุขจากการมีความรู้และสติปัญญา ความสุขจากความก้าวหน้าใน หน้าที่การงาน และความสุขจากการมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี เป็นต้น

การทำบุญเพื่อความสุขลักษณะดังกล่าวนี้จึงมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดกิเลสและความต้องการ รวมถึงลดความเห็นแก่ตัวลงให้จิตใจสงบสุข ในทางกลับกันการทำบุญลักษณะดังกล่าวเป็นการทำบุญ ด้วยจิตที่มีกิเลส ปรารถนา อยากมี และอยากได้ผลของบุญเพื่อหวังความสุขสบาย เป็นการทำบุญที่ ยึดติดกับความสุขทางโลก ก่อให้เกิดพฤติกรรมกระเร่งชวนชวนในการทำบุญ สะสมบุญ เพื่อให้ได้บุญ มาก และหวังให้ผลบุญนั้นบันดาลให้เกิดผลซึ่งไม่ใช่จุดมุ่งหมายของการทำบุญที่แท้จริง

5.1.4 อุดมการณ์โชคชะตา

อุดมการณ์โชคชะตาเป็นระบบความคิดที่เชื่อว่าดวงชะตาหรือชีวิตของมนุษย์มี ความสัมพันธ์กับสิ่งที่มีอำนาจในการควบคุมหรือกำหนดการกระทำของมนุษย์ โดยเฉพาะอิทธิพล ของดวงดาว เหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตที่เกิดขึ้นล้วนถูกกำหนดไว้แล้ว มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยง ได้ แต่สามารถแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อตกอยู่ในสภาวะที่มีเคราะห์ซึ่งทำให้ชีวิตเป็นทุกข์

ระบบความคิดนี้เป็นไปตามกรอบความคิดทางโหราศาสตร์และศาสตร์การพยากรณ์ซึ่งแฝงมากับวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

การนำเสนอดังกล่าวแสดงให้เห็นความเชื่อและการยอมรับอำนาจของโชคชะตาที่สามารถกำหนดความเป็นไปของชีวิตของคนในสังคมตามแนวคิดเรื่องชะตานิยม ซึ่งชนกพร พัวพัฒนกุล (2556: 102) กล่าวถึงแนวคิดเรื่องชะตานิยมไว้ว่าเป็นความเชื่อที่ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นถูกกำหนดโดยชะตากรรม และเป็นสิ่งที่คนเราไม่สามารถควบคุมได้ มนุษย์ไม่มีอำนาจที่จะกำหนดสิ่งต่าง ๆ ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนเป็นพรหมลิขิตที่ชะตากรรมได้กำหนดไว้ก่อนแล้วทั้งสิ้น ไม่ว่าจะด้วยอิทธิพลของดวงดาว พระเจ้า เทพเจ้า เทวลีขิต หรือพรหมลิขิต ตามแต่ความเชื่อของคนในแต่ละสังคม

แนวคิดเรื่องชะตานิยมดังกล่าวส่งผลให้คนในสังคมพยายามหาวิธีการเพื่อแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงดวงชะตาให้ดีขึ้น โดยเฉพาะเมื่อตกอยู่ในสภาวะที่มีเคราะห์ที่ทำให้ชีวิตเป็นทุกข์ ทั้งนี้การแก้ไขดวงชะตานั้นสามารถทำได้โดยการประพฤติตนให้สอดคล้องกับดวงชะตาหรือการกระทำที่ถูกโฉลกกับดวงชะตาโดยอาศัยหลักโหราศาสตร์ผสมผสานกับหลักไสยศาสตร์ (ปราณเวท: 2562)

อุดมการณ์โชคชะตาที่ถ่ายทอดผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะถือเป็นการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องโชคชะตาของคนในสังคม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคนในสังคมจะเชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นถูกกำหนดโดยชะตากรรม และเป็นสิ่งที่คนเราไม่สามารถควบคุมได้ นอกจากนี้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะได้ประกอบสร้างความคิดแก่ผู้บริโภควาทกรรมโดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นมีความสัมพันธ์กับดวงชะตา กล่าวคือ บุญมีผลต่อดวงชะตา ผลจากการทำบุญทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ ซึ่งมีส่วนช่วยเพิ่มน้ำหนักให้แก่ผลจากการทำบุญให้ดำรงอยู่ในสังคมต่อไป

อุดมการณ์โชคชะตาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นนำเสนอผ่านความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตา โดยปรากฏร่วมกันในสื่อสาธารณะ 2 ประเภท ได้แก่ หนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์นั้นนำความคิดความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตาหรือดวงชะตาซึ่งเป็นประเด็นที่คนในสังคมให้ความสนใจมาผสมผสานกับแนวคิดเกี่ยวกับบุญมาสร้างเป็นเนื้อหาหรือข่าวเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภควาทกรรมอันนำไปสู่ยอดจำหน่ายที่มีมากขึ้น

ด้านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนนั้นมุ่งถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับบุญตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนที่ถูกต้องในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน ส่วนวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์นั้นมุ่งเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับบุญ ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการทำบุญ รวมถึงเชิญชวนบุคคลให้เกิดความสนใจในการทำบุญและได้ร่วมกิจกรรมการ

ทำบุญ ด้วยเหตุนี้ว่าทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนและวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์จึงไม่ปรากฏการนำเสนอความคิดและอุดมการณ์โชคชะตาดังกล่าว

อุดมการณ์โชคชะตาที่นำเสนอผ่านความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชคชะตายอมรับอำนาจของดวงชะตาว่าเป็นสิ่งที่มีอำนาจ มีอิทธิพล และมีผลในการกำหนดชีวิตและความเป็นไปของมนุษย์ เชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นถูกกำหนดด้วยดวงชะตาไว้แล้ว มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ แต่สามารถแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นได้ ซึ่งความเชื่อเช่นนี้มีพื้นฐานมาจากความเชื่อตามคติโหราศาสตร์ ที่เชื่อว่าดวงชะตาสามารถกำหนดชีวิตคนให้แตกต่างกันไป ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความแตกต่างเรื่องเวลาเกิดของแต่ละคนซึ่งสัมพันธ์กับการโคจรของดวงดาวต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อมนุษย์ โลก และสิ่งต่าง ๆ บนโลก (เนื่องน้อย บุญเนตร, 2537ข: 52-53) ความคิดดังที่ได้อ้างมาแสดงให้เห็นการยอมรับสิ่งที่มีอำนาจเหนือการกระทำของมนุษย์ โดยเฉพาะอิทธิพลของดวงดาวในการควบคุมสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไป

นอกจากการยอมรับการมีอยู่ของ “โชคชะตา” แล้ว อุดมการณ์โชคชะตายังสร้างชุดความคิดที่แสดงให้เห็นว่าบุญกับโชคชะตามีความสัมพันธ์กัน ด้วยการนำเสนอให้เห็นว่าการทำบุญนั้นสามารถส่งผลให้โชคชะตาหรือดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ กล่าวคือ การทำบุญนั้นจะส่งผลให้มีดวงชะตาที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เคราะห์ที่มีอยู่นั้นหมดสิ้นไปหรือเบาบางลง การนำเสนอดังกล่าวแสดงให้เห็นการผสมผสานความคิดจากความเชื่อในทางโหราศาสตร์และคติทางพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวปรากฏอยู่ในสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังที่เนื่องน้อย บุญเนตร (2537ข: 57) กล่าวว่า

ความคิดเรื่องดวงชะตาซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างมโนทัศน์แบบโหราศาสตร์และมโนทัศน์บางส่วนของพุทธศาสนานี้มีอิทธิพลต่อการมองชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ปกครอง กลุ่ม “เจ้านาย” หรือกลุ่มชนชาวบ้านธรรมดา ในกลุ่มเจ้านายนั้นจะเห็นได้ว่ามีพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์หนึ่งที่ได้ทรงบวชเรียนในพุทธศาสนา และในขณะเดียวกันก็ได้ทรงศึกษาดาราศาสตร์มาอย่างชำนาญ จนกระทั่งทรงพระราชนิพนธ์กวีนิพนธ์ทางโหราศาสตร์ไว้ คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์กาพย์ตำราจอมตรีภพอันเป็นตำราทำนายดวงชะตา โดยนับวัน เดือน ปี ที่เกิดจากตำราทางโหราศาสตร์โบราณที่ได้ทรงศึกษามา และในขณะเดียวกันก็ได้ทรงใช้แนวคิดเกี่ยวกับบุญกรรมในพุทธศาสนาอธิบายดวงชะตาด้วย ดังตอนหนึ่งได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า

ตัวเราพระจอมเกล้า	บำรุงเหล่าราษฎรสำราญ
เลี้ยงเสนาข้าราชการ	ใช้แบบนี่ดีหนักหนา ฯ
ตำรานี้ชื่อตรีภพ	จงปรารภเร่งศึกษา
หญิงชายที่เกิดมา	ตามชะตาชั่วและดี ฯ
...	
จงสำเร็จเสร็จสิ้นสิบทัศน์	ครั้งแจ้งชัดควรทำนายนาย
จะดีชั่วคนทั้งหลาย	เป็นบุญกรรมหนุนนำมา

กล่าวได้ว่าการนำเสนออุดมการณ์โชคชะตาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนอกจากจะเป็นการผลิตซ้ำและต่อยอดความคิดเกี่ยวกับโชคชะตาซึ่งมีอยู่ในสังคมไทยแล้วซึ่งแสดงให้เห็นการยอมรับสิ่งที่มีอิทธิพลและมีอำนาจในการกำหนดความเป็นไปของชีวิตแล้ว ยังสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการผสมผสานความคิดจากความเชื่อในทางโหราศาสตร์และคติทางพุทธศาสนาเข้าด้วยกันซึ่งเป็นความคิดที่ยังคงสืบทอดมาในปัจจุบัน

นอกจากนี้อุดมการณ์โชคชะตายังมีส่วนช่วยโน้มน้าวให้ผู้บริโภควาทกรรมเปิดรับอุดมการณ์หรือความคิดอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้บริโภควาทกรรมเชื่อเรื่องอำนาจของดวงชะตามากเท่าใด ก็จะไม่ตั้งคำถาม ปฏิเสธ หรือโต้แย้งความคิดที่นำเสนอผ่านตัวบทวาทกรรม ในทางกลับกันจะทำให้ผู้บริโภควาทกรรมยอมรับความคิด ความเชื่อ ค่านิยมที่ถ่ายทอดผ่านตัวบทวาทกรรมได้มากขึ้น (ชนกพร พัวพัฒนกุล, 2556: 103) ซึ่งในที่นี้อุดมการณ์โชคชะตาที่ถ่ายทอดผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะอาจทำให้ผู้บริโภควาทกรรมที่ยอมรับและมีความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตาเกิดความปรารถนาที่จะทำบุญเพื่อแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงดวงชะตาของตนให้ดีขึ้น หรือทำให้เคราะห์ที่มีอยู่ลดน้อยหรือเบาบางลงไป

อย่างไรก็ตาม ในทางพระพุทธศาสนานั้นไม่ได้สอนให้เชื่อเรื่องโชคชะตาหรือดวงชะตาซึ่งอยู่เหนือการกระทำและการควบคุมของมนุษย์ พระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมซึ่งเป็นกฎย่อยกฎหนึ่งในกฎ 5 อย่าง (นิยาม 5) ของกฎปฏิจจสมุปบาท โดยเป็นกฎแห่งความเป็นเหตุและผลของกรรมที่เป็นการกระทำของมนุษย์และสัตว์กับเหตุการณ์หรือสภาวะที่เกิดกับชีวิตของมนุษย์และสัตว์เหล่านั้น (วัชระ งามจิตรเจริญ, 2561: 265)

ชีวิตของมนุษย์และสัตว์ต้องเป็นไปตามกฎแห่งกรรมอันเป็นกฎแห่งความเป็นไปตามเหตุ ปัจจัยกล่าวคือ เมื่อกระทำแล้วจะต้องเกิดผลตามกฎแห่งกรรม โดยหากทำกรรมดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน แต่หากทำกรรมชั่วย่อมได้รับสิ่งไม่ดีเป็นผลตอบแทน ดังปรากฏข้อความในพระไตรปิฎก ความว่า

บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น
คนทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว

(ส.ส 15/256/374)

กล่าวได้ว่า ความคิดเรื่องโชคชะตาหรือดวงชะตาที่นำเสนอผ่านอุดมการณ์โชคชะตาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นไม่เป็นไปตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อเรื่องกรรมลิขิต ชีวิตของมนุษย์และสัตว์เป็นไปตามกฎแห่งกรรม มิได้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีอำนาจ มีอิทธิพล และมีผลในการกำหนดชีวิตและความเป็นไปของมนุษย์ สำหรับการทำบุญในพระพุทธศาสนานั้นเป็นการกระทำเพื่อละบาป ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ อันเป็นเหตุของความสุข มิได้เป็นไปเพื่อทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามอุดมการณ์โชคชะตาที่ผู้ผลิตวาทกรรมนำเสนอนั้นก็ส่งผลให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดความปรารถนาที่จะทำบุญมากขึ้น เพื่อหวังให้ผลบุญนั้นช่วยแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงดวงชะตาของให้ดีขึ้น

5.2 วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural practice) หมายถึง สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารหรือการผลิตและบริโภคตัวบทนั้น ๆ สำหรับการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นเป็นการศึกษาสถานการณ์หรือปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยผู้วิจัยจะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในสื่อสาธารณะกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมตามกรอบการวิเคราะห์วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ 3 มิติของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995)

ผู้วิจัยจำแนกผลการศึกษาวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. อิทธิพลของสังคมที่มีผลต่อตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ
2. ผลของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่อาจมีต่อสังคม

ผลการศึกษาวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะดังกล่าวมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.1 อิทธิพลของสังคมที่มีผลต่อตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

การศึกษาความคิดเกี่ยวกับบุญที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะตามที่ได้นำเสนอไปแล้วในบทที่ 4 เผยให้เห็นอุดมการณ์ที่สื่อผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญทั้งสิ้น

4 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ชาวพุทธ อุดมการณ์ธุรกิจ อุดมการณ์ความสุข และอุดมการณ์ โชคชะตา ทั้งนี้ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่มีผลต่อการผลิตตัวบทที่แฝงอุดมการณ์ดังกล่าวนั้น อาจเกิดจากแนวคิดและความเชื่อต่าง ๆ 6 ประการ ที่มีอยู่ในสังคมไทย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่องบุญในพระไตรปิฎกและอรรถกถา
2. แนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกาย
3. แนวคิดพระพุทธศาสนาแบบประชานิยม
4. แนวคิดเรื่องบริโภคนิยม
5. ความเชื่อเรื่องดวงชะตาในสังคมไทย
6. ความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย

แนวคิดและความเชื่อดังกล่าวมีผลต่อตัวการผลิตบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.1.1 แนวคิดเรื่องบุญในพระไตรปิฎกและอรรถกถา

พระไตรปิฎกและอรรถกถาซึ่งเป็นคัมภีร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแหล่งรวบรวมพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ากล่าวถึง “บุญ” โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. บุญส่วนที่เป็นเหตุ หมายถึง บุญในฐานะที่เป็นการกระทำ เรียกว่า “การทำบุญ”
2. บุญส่วนที่เป็นผล หมายถึง บุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ เรียกว่า “ผลหรืออานิสงส์ของบุญ”

5.2.1.1.1 บุญส่วนที่เป็นเหตุในฐานะที่เป็นการกระทำ

“บุญ” ในฐานะที่เป็นการกระทำ หมายถึง การกระทำที่ดีที่เป็นกุศล อัน ได้แก่ การกระทำตามบุญกิริยาวัตถุ ประกอบด้วย ทาน ศีล และภาวนา เจตนา มุ่งเน้นการขัดเกลา และชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ช่วยชำระล้างอกุศลมูล ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งความชั่วร้าย

“บุญ” ในฐานะที่เป็นการกระทำตามแนวคิดในพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาดังกล่าวนับว่ามีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ซึ่งปรากฏอย่างสม่าเสมอในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อทั้ง 4 ประเภท แสดงให้เห็นว่าชาวพุทธนั้นต้องทำบุญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ “บุญ” ในฐานะที่เป็นการกระทำยังมีอิทธิพลต่อการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู โดยความกตัญญูนั้นถือเป็นการกระทำที่ดีและเป็นคุณสมบัติของการเป็นคนดีตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ทั้ง

ความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำและความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู จัดอยู่ในส่วนของบุญในฐานะที่เป็นการกระทำความดี อันเป็นส่วนสำคัญในการประกอบสร้างอุดมการณ์ชาวพุทธ

อุดมการณ์ชาวพุทธดังกล่าวนับเป็นการผลิตซ้ำและต่อยอดความคิดเกี่ยวกับการทำบุญในฐานะของการทำความดี ซึ่งมีผลในการกำหนดพฤติกรรม และคุณลักษณะของสมาชิกในกลุ่มสังคมชาวพุทธให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นสมาชิกที่ดีในกลุ่มสังคมชาวพุทธ และเป็นคนดีในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม

5.2.1.1.2 บุญส่วนที่เป็นผลในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ

“บุญ” ในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ หมายถึง ผลจากการกระทำความดีของบุคคลซึ่งก็คือความสุข โดยความสุขที่เป็นผลจากบุญตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา นั้นเป็นความสุขใจ ความสบายใจ ความอิมเอมใจ หรือความยินดีในการทำบุญ เป็นความสุขที่เกิดจากการชำระ ชัดเกลาลจิตใจ ให้ปราศจากกิเลส

“บุญ” ในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำตามแนวคิดในพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการผลิตซ้ำวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ในการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุข นำไปสู่การประกอบสร้างอุดมการณ์ความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอผลของการทำบุญที่ทำให้เกิดความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งนำเสนอให้เห็นว่าความสุขจากการทำบุญนั้น ได้แก่ ความสงบ ความเบิกบานสบายใจ รวมถึงการมีจิตใจที่สะอาดปราศจากกิเลส ซึ่งเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการทำบุญตามหลักพุทธศาสนา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนามุ่งให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับบุญตามหลักพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม ความสุขอันเป็นผลจากบุญและการทำบุญตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาอาจถูกตีความใหม่ กล่าวคือ วาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในหนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์มุ่งเน้นความสุขทางกายซึ่งถือเป็นความสุขทางโลกหรือโลกียสุข อัน ได้แก่ การมีชีวิตอย่างราบรื่นไร้อุปสรรค การได้รับสิ่งที่พึงปรารถนาอันทำให้ชีวิตเกิดความสุขด้านต่าง ๆ ได้แก่ การมีสุขภาพแข็งแรง การมีทรัพย์สินเงินทอง การมีความรู้และสติปัญญา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และการมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี รวมถึงการมีความเป็นสิริมงคลที่ถือเป็นสิ่งที่ผู้ทำบุญปรารถนาจะเกิดขึ้นกับชีวิตของตน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาเนื่องจากจะทำให้เกิดสิ่งดีงามในชีวิต ทำให้ชีวิตมีความสุข ผู้ผลิตวาทกรรมจึงนำความสุขลักษณะดังกล่าวมาถ่ายทอดในฐานะที่เป็นผลที่มนุษย์ปรารถนาจะเกิดขึ้นจากการทำบุญ ซึ่งมีผลโน้มน้าว

และชักชวนให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดความปรารถนาที่จะทำบุญ โดยใช้ผลของการทำบุญเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดความปรารถนาในการทำบุญ

5.2.1.2 แนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกาย

แนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกายนี้ ผู้วิจัยจะอ้างอิงจากผลการศึกษาของสุนทรีย์ โชติติติก (2560) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “บุญ: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย” โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็นแนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกาย ผ่านการศึกษาทวิวิธีทางภาษาที่เผยให้เห็นอุดมการณ์เกี่ยวกับบุญที่แฝงมากับวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย ดังนี้

วัดพระธรรมกายเป็นวัดในสังกัดพุทธศาสนา มหานิกาย ผู้บุกเบิกสร้างวัดพระธรรมกาย คือ อุบาสิกาจันทร ขนนกยุง พระเทพญาณมหามุนี (หลวงปู่ธัมมชโย) และพระภิกษุญาณวชิรญาณ (หลวงปู่ทวดตี่โง) โดยเริ่มต้นจากสถานปฏิบัติธรรมบ้านธรรมประสิทธิ์ วัดปากน้ำภาษีเจริญ แล้วพัฒนามาเป็นศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม ซึ่งภายหลังพัฒนาเป็นวัดพระธรรมกายในที่สุด

วัดพระธรรมกายมีอัตลักษณ์ที่สามารถเห็นได้ชัดเจน จำแนกได้เป็น 3 ประการ ได้แก่

1. อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย

การแต่งกายของผู้ศรัทธาวัดพระธรรมกายมักนิยมใส่ชุดสีขาวแบบเดียวกัน โดยผู้ชายนุ่งกางเกงขายาวสีขาว เสื้อแขนสั้นสีขาวผ้าติดกระดุมด้านหน้า ส่วนผู้หญิงมักสวมผ้าถุงหรือกระโปรงยาวสีขาว เสื้อแขนสั้นสีขาวผ้าติดกระดุมด้านหน้า ตีเกร็ดทั้งด้านซ้ายและขวา

2. อัตลักษณ์เรื่องวัตถุและสัญลักษณ์

วัดพระธรรมกายใช้สัญลักษณ์ “ดวงแก้ว” เพื่อสื่ออัตลักษณ์ความบริสุทธิ์ ใส และสว่าง นอกจากนี้ยังใช้พระมหาธรรมกายเจดีย์เป็นสัญลักษณ์ศูนย์รวมใจของชาวธรรมกาย

3. อัตลักษณ์ด้านกิจกรรมการทำบุญ

วัดพระธรรมกายมีแนวทางการจัดงานบุญตามแบบของตนเอง โดยมักจัดงานบุญในวันอาทิตย์ต้นเดือน เนื่องจากความสะดวกของผู้ที่จะเดินทางมาวัด การทำบุญมักมีการก่อสร้างเกี่ยวกับการสร้างพุทธสถานตามแนวทางของวัดพระธรรมกาย เช่น การสร้างมหาวิหาร ลานสภาธรรมกาย หรือเจดีย์ในพื้นที่วัดสาขาต่าง ๆ นอกจากนี้รูปแบบการทำบุญของวัดพระธรรมกายมักมีริ้วขบวนแห่ มีการคัดเลือกหญิงสาวเพื่อมาสวมชุดมหาลดาปสาธน์ซึ่งเป็นเครื่องประดับของนางวิสาขา

อนึ่ง วัดพระธรรมกายได้รับกระแสวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับวิถีปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และถูกสังคมมองว่ามีแนวคิดที่บิดเบือนไปจากพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดเรื่องบุญที่

บิดเบือนไปจากพุทธศาสนาแบบเถรวาท ทั้งนี้แนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการทำบุญด้วยทาน

จากการศึกษาวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย สุนทรื โขติติก (2560: 285-286) พบว่ามีการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อสื่อความคิดเกี่ยวกับการให้ทานไปพร้อมกับความคิดว่า อานิสงส์ของบุญคือปาฏิหาริย์ โดยมุ่งนำเสนอให้เห็นว่าการทำทานด้วยวัตถุเป็นทานที่ทำไต่ยาก ต้องเสียสละ แต่เมื่อทำแล้วจะทำให้เกิดความปีติเอิบอิ่มใจ และที่สำคัญบุญจะส่งผลให้เกิดผลที่พึงประสงค์

นอกจากนี้วาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายมีการผลิตตัวบทผสมผสานข้อธรรมที่เกี่ยวกับหลักธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา ได้แก่ บุญกริยาวัตถุตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก แต่มีนัยทางความคิดเกี่ยวกับการให้ทานที่มีความสัมพันธ์ในระดับวัตถุทาน ซึ่งเป็นการให้ทานในระดับอามิสทาน แต่ทานที่ได้รับยกย่องอย่างสูงสุดคือธรรมทาน วาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายนำเสนอความคิดนี้ไว้อย่างแยบคาย หากกลุ่มผู้ศรัทธาวัดพระธรรมกายมองว่าวาทกรรมที่เผยแพร่โดยวัดพระธรรมกายคือธรรมทานแล้ว วาทกรรมเหล่านี้จะถูกตีตราความถูกต้องและถูกให้คุณค่าในสถานะหลักธรรมคำสอนในระดับเดียวกับพระวาระขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

2. แนวคิดการสร้างต้นแบบการทำบุญจากรรณกรรมอานิสงส์

สุนทรื โขติติก (2560: 287-289) กล่าวถึงแนวคิดการทำบุญตามแนวทางของธรรมกายว่ามีการสร้างต้นแบบการทำบุญจากรรณกรรมอานิสงส์ โดยวรรณกรรมอานิสงส์นั้นเน้นเรื่องทานซึ่งมีเป็นจำนวนมากในวัฒนธรรมพุทธศาสนาไทยสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและประเพณีไทย และสะท้อนให้เห็นความสำคัญของค่านิยมในการทำทานในสังคมไทยอย่างเด่นชัด

จากการวิเคราะห์ตัวบทวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย พบว่ามีการนำวรรณกรรมอานิสงส์มาเป็นส่วนหนึ่งของสื่อที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อที่ผลิตเพื่อกลุ่มประชาชนทั่วไป และสื่อที่ผลิตเพื่อกลุ่มเด็กและเยาวชน ทั้งนี้วาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายนำวรรณกรรมอานิสงส์ดังกล่าวมาผลิตซ้ำในช่วงเวลาที่จะจัดกิจกรรมหล่อพระทองคำ ซึ่งในส่วนท้ายเรื่องผู้ผลิตวาทกรรมแสดงเจตนาชัดเจนว่าต้องการให้ผู้บริโภควาทกรรมร่วมทำบุญกับวัดพระธรรมกาย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าผู้ผลิตวาทกรรมเลือกนำตัวบทที่มีอยู่เดิมในบริบทพุทธศาสนา มาผลิตซ้ำ โดยแฝงเจตนาที่จะเรียกร้องการทำบุญจากผู้ศรัทธาด้วยการนำวรรณกรรมอานิสงส์มาเป็นต้นแบบให้ผู้บริโภคตั้งใจทำบุญอย่างทุ่มเท ด้วยการนำอานิสงส์ของบุญมาเป็นแรงจูงใจ

3. แนวคิดการอธิบายของบุญอย่างเป็นรูปธรรมจากวิมานวัตถุ

สุนทรื โขติติก (2560: 289-295) กล่าวว่าวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายมักมีการอธิบายผลของบุญอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย เช่น ตายแล้วไปเกิดเป็นอะไร อยู่ที่ไหน มีวิมานหรือสมบัติอะไรบ้าง หากพิจารณาการอธิบายผล

ของบุญในบริบทสังคมไทย จะเห็นว่าในคัมภีร์หรือเรื่องเล่าในพุทธศาสนาก็กล่าวถึงผลของบุญว่าตายไปแล้วจะได้อะไร แต่มีการดัดแปลงตัวละครและเนื้อหาให้เป็นที่รู้จักของคนในสังคม ทั้งนี้ด้วยทวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายนั้นมีทั้งความคิดที่เหมือนและต่างกับความคิดในพุทธศาสนา กล่าวคือ การอธิบายผลของบุญมีลักษณะเหมือนกับความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายในสังคมไทยทั่วไปว่าทำบุญแล้วจะขึ้นสวรรค์ แต่ถ้าทำบาปก็ต้องตกนรก แต่สิ่งที่ทำให้ทวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายแตกต่างจนเกิดข้อถกเถียงในสังคม คือ การต่อยอดการอธิบายเรื่องสวรรค์/นรก ต่างออกไปอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าสื่ออื่น ดังนี้

- 1) การกล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่ทำบุญในปัจจุบันจะส่งผลในชาติหน้าอย่างไรบ้าง
- 2) การกล่าวถึงสมบัติหลังความตายอย่างละเอียด ทั้งสิ่งของ ปริมาณ ความทันสมัย และเทคโนโลยี

- 3) การสร้างภาพจำลองกราฟิกของชีวิตความตายของแต่ละบุคคลอย่างละเอียด

ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เกิดการตั้งคำถามจากสังคมว่าเป็นการแสดงตนเป็น “ผู้หยั่งรู้” หรือไม่ ทั้งที่เรื่องชีวิตหลังความตายของคัมภีร์พุทธเจ้ากล่าวว่าเป็นเรื่อง “อจินไตย” (เรื่องไม่ควรคิดคำนึง) ซึ่งการสอนเรื่องทำบุญเพื่อชาติหน้าแท้จริงแล้วเป็นความเชื่อที่มีรากอยู่แล้วในสังคมไทย เมื่อวัดพระธรรมกายต่อยอดความเชื่อให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน มีความสมเหตุสมผล และละเอียด เฉพาะรายบุคคลมากขึ้น จึงทำให้ผู้บริโภคทวาทกรรมยอมรับได้โดยง่าย

จากการวิเคราะห์ต่อบททวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย แม้ว่าตัวบทจะได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางพุทธศาสนา กล่าวถึงความสัมพันธ์ของการทำบุญการทำความดี เพื่อผลิตซ้ำความคิดเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายก็ตาม แต่ทว่ายังมีไขแค้นแท้ที่มุ่งไปสู่การละกิเลส เนื่องจาก “บุญ” ตามแนวทางของวัดพระธรรมกายใช้คำว่า “บุญ” เป็นแรงจูงใจให้คนเข้าวัดมากกว่าการทำบุญตามกำลังศรัทธาแบบวัดทั่วไป อีกทั้งคำว่า “บุญ” ตามแนวทางของวัดพระธรรมกายยังมีบทบาทเป็นพลังอำนาจในการขจัดปัญหาในชาตินี้ และสามารถแลกชีวิตที่ดีในโลกหลังความตายได้อีกด้วย

การทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายที่มุ่งเน้นสมบัติทั้งในชาตินี้และชาติหน้านั้น สะท้อนให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมในด้านชนชั้น แม้ว่าในสังคมไทยจะไม่มีแบ่งชนชั้นที่ชัดเจน แต่ก็มีแบ่งชนชั้นทางสังคมตามสถานะทางสังคม หรือด้วยความร่ำรวยเป็นหลัก ตัวบททวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายมีการผลิตซ้ำความคิดเกี่ยวกับความร่ำรวยกว่า คนรวยเป็นชนชั้นสูงในสังคม และหากต้องการร่ำรวยก็ต้องทำบุญให้มาก นอกจากนี้การนำเสนอแนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกายยังสื่อนัยทางความคิดว่าการทำบุญที่ “ถูกต้อง” คือ การทำบุญกับวัดพระธรรมกาย ทั้งที่การทำบุญที่แท้จริงมีได้มีลักษณะเจาะจงว่าต้องทำบุญที่วัดใดวัดหนึ่งเท่านั้น

4. แนวคิดการสร้างบารมีในพุทธศาสนากับแนวคิดการสร้างบุญและบารมีของวัดพระธรรมกาย

สุนทรีย์ โชติติติก (2560: 295-296) กล่าวถึงแนวคิดเรื่องบารมีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักพุทธศาสนา โดยแนวคิดเรื่องบารมีมีอิทธิพลต่อตัวบทที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย แต่มีลักษณะที่ต่างไปจากความหมายของคำว่า “บารมี” ในบริบทพุทธศาสนาที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงการบำเพ็ญคุณธรรมอย่างอุกฤษฏ์ของผู้ที่ปรารถนาความเป็นพระพุทธรูปเจ้า ส่วนคำว่า “บารมี” ตามแนวทางของวัดพระธรรมกาย หมายถึง การทำบุญอย่างยั้งยวด ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตทางความหมายจากเดิมคือ บารมีของพระโพธิสัตว์ ไปสู่บารมีของปุถุชน ดังนั้นจึงเป็นการสื่อนัยทางความคิดได้ว่าเมื่อทำบุญกับวัดพระธรรมกายถือว่าการสะสมบารมี และการปฏิบัติตามหลักวิชาธรรมกายเป็นแนวทางที่นำไปสู่การหลุดพ้น ซึ่งอาจเป็นการช่วยยืนยัน “ความถูกต้อง” ของวิชาธรรมกายในฐานะ “ความจริง” ของการหลุดพ้นตามหลักศาสนา

5. แนวคิด “สังโยชน์” กับวิธีการทำบุญของวัดพระธรรมกาย

ผลการศึกษาวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายของสุนทรีย์ โชติติติก (2560: 296-297) พบว่าความคิดเรื่องบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายนั้นมีได้เป็นไปเพื่อการสละหรือตัดกิเลสและตัดความตระหนี่ในจิตใจตนเอง แต่กลับเป็นการเพิ่มความตระหนี่ในใจให้เกิดขึ้นกับผู้บริโภควาทกรรม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการขับเคลื่อน “สังโยชน์” ซึ่งหมายถึง “ธรรมที่มัดใจสัตว์ไว้กับทุกข์” คือเป็นการร้อยรัดกิเลสไว้ในใจมนุษย์ แบ่งได้เป็น 3 ประการ ดังนี้

1) การทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายแสดงให้เห็นการมี “สักกายทิฎฐิ” หมายถึง “ความเห็นว่าเป็นตัวของตน” กล่าวคือ แนวทางการทำบุญของวัดพระธรรมกายมีการสอนให้เข้าใจว่าการทำบุญเป็นเรื่องสำคัญ หากอยากได้บุญมากต้องเลือกทำบุญกับวัดพระธรรมกายเพราะมีสายปฐุณีอาจารย์ ได้แก่ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง หรือแม่กระทั่งตัวตนของพระธรรมกาย เป็นผู้สอดส่องคุ้มครองบุญให้ ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภควาทกรรมเข้าใจว่าการร่วมบุญกับวัดพระธรรมกายมีความพิเศษและเป็นการยืนยันการมีอยู่ของตัวตนของชีวิตหลังความตาย ในฐานะวิญญานศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย

2) การทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายแสดงให้เห็นการมี “วิจิกิจฉา” หมายถึง “ความสงสัย, ความเคลือบแคลงในกุศลธรรมทั้งหลาย” กล่าวคือ การทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายมุ่งเน้นการอธิษฐานขออานิสงส์จากบุญเพื่อขอให้ตนเองได้รับสิ่งที่ปรารถนา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภควาทกรรมมิได้เชื่อมั่นในกำลังความสามารถและกำลังสติปัญญาของตนแต่กลับยึดถือว่า “บุญ” เป็นเครื่องกำหนดความเป็นไปในชีวิต ดังนั้น “บุญ” จึงเป็นเสมือนอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่ดลบันดาลให้ผู้ที่ตนปรารถนา ซึ่งแท้จริงแล้วการทำบุญมิได้มีจุดมุ่งหมายเช่นนี้ และที่สำคัญที่สุดผู้ศรัทธาวัดพระธรรมกายจะถูกปลุกฝังให้มีความลังเล สงสัยในการทำบุญตามแบบพุทธศาสนาทั่วไป เพราะกลัวว่าถ้าทำบุญกับวัดอื่นหรือทำบุญแบบอื่นอาจจะไม่ได้บุญคุ้มค่าเท่ากับที่ทำกับวัดพระธรรมกาย จนกระทั่งวัดพระธรรมกายมีสถานะกลายเป็นวัดที่ผูกขาดบุญในที่สุด

3) การทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายแสดงให้เห็นการมี “ศีลพรตปรามาส” หมายถึง “การถือศีลพรตโดยสักว่าทำตาม ๆ กันไปอย่างงมงาย” กล่าวคือ การทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายมุ่งเน้นให้ผู้บริโภควากรรมแต่งกายเหมือนกันด้วยชุดขาว เข้าปฏิบัติธรรมตามกันอย่างเป็นระเบียบเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมหรืองานบุญที่วัดพระธรรมกายจัดขึ้น ซึ่งมีผู้เข้าร่วมพิธีจำนวนมาก โดยเชื่อว่าบุญที่ได้รับจะส่งอานิสงส์เป็นผลดีกับชีวิตตนเอง ปัจจัยด้านจำนวนมวลชนดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สามารถเผยแพร่แนวคิดเรื่อง “บุญ” ตามแนวทางของวัดพระธรรมกายได้อย่างกว้างขวาง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายไม่ได้สอนให้ผู้บริโภควากรรมสละกิเลสตามหลักปรัชญาพุทธศาสนา แต่กลับสร้างความยึดติดกับ “บุญ” และใช้ “บุญ” เป็นเครื่องกำหนดชีวิตมากกว่าการใช้สติปัญญาไตร่ตรอง

6. แนวคิด “อริยสัจ 4” กับวิธีการทำบุญของวัดพระธรรมกาย

สุนทรีย โขติติลล (2560: 297-299) พบว่าการใช้ “บุญ” เป็นทางออกของปัญหาตามแนวทางของวัดพระธรรมกายนั้นมิได้เป็นไปเพื่อการแก้ไขปัญหาหรือดับทุกข์ แต่กลับเป็นการเพิ่มความทุกข์ หรืออาจกล่าวได้ว่าขัดกับหลัก “อริยสัจ 4” ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ใช้พิจารณาหาหนทางดับทุกข์ ผู้ศึกษาธรรมในทางพุทธศาสนามักใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อพิจารณาทุกข์ในสังสารวัฏ คือ การเกิด แก่ เจ็บ และตาย เพื่อหาหนทางบรรลุนิพพาน และอาจใช้ในการพิจารณาหาหนทางดับทุกข์จากปัญหาอื่นได้อีกด้วย สุนทรีย โขติติลลได้นำหลักธรรมนี้มาประยุกต์เพื่อใช้วิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาของวัดพระธรรมกาย โดยจะใช้ “บุญ” เป็นทางออกของปัญหาหรืออาจกล่าวได้ว่าใช้ “บุญ” เป็นเครื่องดับทุกข์

หากพิจารณาตามหลักอริยสัจ 4 จะพบว่าคำสอนเกี่ยวกับ “บุญ” ตามแนวทางของวัดพระธรรมกายทำให้ผู้บริโภควากรรมยึดติดกับอำนาจของบุญโดยมิได้ใช้ปัญญาไตร่ตรองหาหนทางแก้ไขความทุกข์อย่างแท้จริง สามารถจำแนกการวิเคราะห์ได้ 4 ประการ

1) ทุกข์ หมายถึง “สภาพที่ทนได้ยาก” หากพิจารณาข้อมูลวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อที่ผลิตเพื่อกลุ่มประชาชนทั่วไป มักนำเสนอให้เห็นว่าความจนเป็นความทุกข์ การไม่มีเงินทองเป็นทุกข์

2) สมุทัย หมายถึง “เหตุให้เกิดทุกข์” ได้แก่ ตัณหา คือความทะยานอยาก” หากพิจารณาข้อมูลวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายจะนำเสนอให้ผู้บริโภควากรรม “โลภบุญ” เพราะเข้าใจว่ายังมีบุญมากยังมีทุกข์น้อย นั่นก็คือการเพิ่ม “ภวตัณหา” คือ ความทะยานอยาก ออยาก เป็นนั่นเป็นนี่ ซึ่งก็คืออยากได้บุญเพื่อเปลี่ยนความทุกข์ที่มีอยู่ให้กลายเป็นความสุข

3) นิโรธ หมายถึง “ความดับทุกข์” คือดับตัณหาได้สิ้นเชิง” วาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายไม่ได้มุ่งสอนให้ตัดตัณหา (ความอยาก) แต่กลับเพิ่มตัณหามากยิ่งขึ้นด้วยการครอบงำ

ทางความคิดว่ายังมีบุญมากชีวิตในชาตินี้ก็สุขสบาย อีกทั้งยังเพิ่มต้นทุนแบบข้ามภพข้ามชาติเพราะต้องการสะสมบุญให้มากเพื่อจะมีชีวิตสุขสบายในชาติหน้า

4) มรรค หมายถึง “ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์” หากพิจารณาว่าทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย จะพบว่าไม่นำเสนอข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ตามหลักมรรคมองค์ 8 ได้แก่ 1) สัมมาทิฐิ (ความเห็นที่ถูกต้อง) 2) สัมมาสังกัปปะ (ความคิดที่ถูกต้อง) 3) สัมมาวาจา (วาจาที่ถูกต้อง) 4) สัมมากัมมันตะ (การปฏิบัติที่ถูกต้อง) 5) สัมมาอาชีวะ (การหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง) 6) สัมมาวายามะ (ความเพียรที่ถูกต้อง) 7) สัมมาสติ (การมีสติที่ถูกต้อง) 8) สัมมาสมาธิ (การมีสมาธิที่ถูกต้อง) แต่กลับนำเสนอข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์จากการหวังผลของ “บุญ” คลบ้นคาลให้ได้ในสิ่งที่พึงปรารถนา

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายมิได้สอนให้ผู้บริโภคทกรรมเข้าใจวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง ซึ่งตามหลักอริยสัจ 4 แล้วควรไตร่ตรองหาสาเหตุแห่งทุกข์แล้วแก้ไขที่สาเหตุของความทุกข์นั้น แต่ทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายกลับสอนให้อ้อนวอนอานิสงส์ของบุญเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตแทนการพึ่งพาสติปัญญาของตนเอง

7. แนวคิดการทำบุญด้วยการบริจาคเงินกับการถือครองทรัพย์สินของพระสงฆ์

ผลการศึกษาของสุนทรียะ โสติดิลก (2560: 299-300) พบว่าแนวคิดการทำบุญของวัดพระธรรมกายมักเน้นการบริจาคเงิน ซึ่งมีการตั้งข้อสงสัยจากสังคมภายนอกว่าพระสงฆ์ถือครองทรัพย์สินได้หรือไม่ ทั้งนี้ใน “ภิกษุปาฏิโมกข์” ข้อที่ 18 หมวดนิสสัยคิปปาจิตต์ กล่าวถึงวินัยสงฆ์ว่าการถือครองทรัพย์สินนับเป็น “อาบัติ” อย่างหนึ่ง กล่าวคือ พระสงฆ์ห้ามถือเงินถือทอง หากถือไว้จะต้องสละเสียจึงจะรักษาความบริสุทธิ์ของศีลไว้ได้ จากลักษณะดังกล่าวทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ความบริสุทธิ์ของพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการถือครองทรัพย์สินจำนวนมากของวัดพระธรรมกาย

หากพิจารณาบริบทสถาบันสงฆ์ในสังคมไทยจะเห็นได้ว่าการอนุโลมให้พระสงฆ์รับเงินบริจาคเพื่อยังชีพได้ ซึ่งข้ออนุโลมนี้ปรากฏตั้งแต่การสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 2 ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ดังกล่าวไว้ในทศยสังคีตติกา ภิกษุวัชชีบุตรแสดงวัตถุ 10 ประการว่า “10 ทองและเงินควร” (พระเทพวิสุทธิเมธี, 2557: 61) ซึ่งมีมาก่อนที่พุทธศาสนาจะเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นในปัจจุบันจึงอนุโลมให้พระสงฆ์ถือครองทรัพย์สินได้

ในปัจจุบันวัดต่าง ๆ ในสังคมไทยก็มีการขอรับบริจาคเพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ ภายในวัด จึงอาจกล่าวได้ว่าวิถีการรับบริจาคเงินของวัดพระธรรมกายก็เป็นกิจปกติในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทยที่พระสงฆ์จำเป็นต้องขอรับบริจาคเพื่อดำรงพุทธศาสนา ซึ่งพุทธศาสนิกชนก็เห็นว่าเป็นการทำ “บุญ” เพื่อทำนุบำรุงพุทธศาสนาอันเป็นหนึ่งในหน้าที่ของพุทธบริษัท แต่ข้อที่ทำให้วัด

พระธรรมกายถูกตั้งข้อสงสัยด้านการรับบริจาคสังฆคัม คือ การระดมทุนเพื่อสร้างพุทธสถานขนาดใหญ่ และการหล่อพระทองคำจำนวนมาก

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายนั้นนำเสนอแนวคิดหรืออุดมการณ์เกี่ยวกับ “บุญ” ทั้งที่สอดคล้องกับแนวทางการทำบุญในพุทธศาสนา อาทิ การให้ทาน การบริจาค แต่ก็มีส่วนที่แตกต่างจากหลักพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการสั่งสมบุญที่จะต้องทำบุญให้มากและต้องทำบุญกับวัดพระธรรมกายเท่านั้น การทำบุญที่สอนให้ยึดติดกับ “บุญ” และใช้ “บุญ” เป็นเครื่องกำหนดชีวิตมากกว่าการใช้สติปัญญาไตร่ตรอง รวมถึงการสอนให้อ่อนน้อมอนานิสงส์ของบุญเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตแทนการพึ่งพาสติปัญญาของตนเอง สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคัมมองว่าแนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกายนั้นบิดเบือนไปจากแนวคิดเรื่องบุญในพระพุทศาสนา เพราะมุ่งเน้นให้ผู้บริโภควาทกรรมเลือกทำบุญแบบขวนขวายเพื่อสะสมบุญ ซึ่งไม่ใช่หนทางการดับทุกข์ที่แท้จริง

อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกายนั้นเป็นที่รู้จักและได้รับการเผยแพร่สู่สังคัมในวงกว้างผ่านลูกศิษย์หรือผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาวัดพระธรรมกายซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก รวมถึงสื่อต่าง ๆ ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น วารสาร นิตยสาร หนังสือ แผ่นพับ ใบปลิว หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ โทรทัศน์ผ่านดาวเทียมช่อง DMC เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ แนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกายจึงอาจส่งผลและมีอิทธิพลต่อการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ในการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุข ที่แสดงให้เห็นผลหรืออนิสงส์จากการทำบุญ ทำให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดความคิดในการรอหรืออ่อนน้อมอนานิสงส์ของบุญ ยึดติดกับผลบุญเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต นำไปสู่การประกอบสร้างอุดมการณ์ความสุข โดยเฉพาะความสุขทางโลกที่จะทำให้ชีวิตในปัจจุบันดำเนินไปอย่างราบรื่นและเป็นสุข

5.2.1.3 แนวคิดพระพุทศาสนาแบบประชานิยม

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นมีส่วนที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับแนวคิดพระพุทศาสนาแบบประชานิยม (Popular Buddhism) โดยภัทรพร สิริกาญจน (2557: 193-216) กล่าวถึงพระพุทศาสนาแบบประชานิยมว่าเป็นพระพุทศาสนาแบบที่คนส่วนใหญ่หรือคนทั่วไปนับถือ จึงอาจเรียกได้ว่าเป็นพระพุทศาสนาของชาวบ้านหรือพระพุทศาสนาแบบพื้นบ้าน (Folk Buddhism)

พระพุทศาสนาแบบประชานิยมนี้มีแนวคิดและแนวปฏิบัติที่ผสมผสานกันระหว่างพระพุทศาสนา ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และลัทธิวิญญูณนิยม เห็นได้จากประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย กล่าวคือ ชาวพุทมีความเชื่อและยอมรับในพระรัตนตรัย แต่ก็นับถือผีสงเทวดาไปพร้อมกันได้ โดยสามารถเชื่อมโยงการยอมรับพระพุทศาสนาให้กลมกลืนไปกับการนับถือผีสงเทวดาได้ มีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ และพลังอำนาจเหนือ

ธรรมชาติ คาถาอาคม เครื่องรางของขลัง และการทรงเจ้าเข้าผี รวมถึงยอมรับในพรหมลิขิต เทวลิขิต และโชคชะตาที่ถูกกำหนดไว้แล้วล่วงหน้ามากกว่าการยอมรับกรรมลิขิต โดยถือว่าชีวิตของมนุษย์ เป็นไปตามโชคชะตาที่พระพรหมได้กำหนดไว้ตั้งแต่เกิดและเทพประจำดาวนพเคราะห์ที่ได้ควบคุมให้ เป็นไปเช่นนั้น แนวคิดและประเพณีพิธีกรรมที่สืบทอดต่อมาจากความเชื่อดังกล่าว จึงได้แก่ ประเพณี การต่ออายุ การสะเดาะเคราะห์ การตรวจโชคชะตา (ดูหมอ) และการแก้กรรม เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรมทางไสยศาสตร์สามารถเปลี่ยนแปลงกรรมของบุคคลจากร้ายกลายเป็นดีได้

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะได้รับอิทธิพลจากแนวคิดและแนวปฏิบัติของ พระพุทธศาสนาแบบประชานิยมในการนำเสนอความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตา ซึ่งนำไปสู่การประกอบ สร้างอุดมการณ์ดวงชะตาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อและการยอมรับอำนาจของโชคชะตาที่สามารถกำหนดความเป็นไปของชีวิตของคนในสังคมตามแนวคิด เรื่องชะตานิยม เชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นถูกกำหนดโดยชะตากรรม และเป็นสิ่งที่คนเราไม่สามารถ ควบคุมได้ มนุษย์ไม่มีอำนาจที่จะกำหนดสิ่งต่าง ๆ ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนกำหนดไว้ก่อนแล้วทั้งสิ้น ไม่ว่าจะด้วยอิทธิพลของดวงดาว พระเจ้า เทพเจ้า เทวลิขิต หรือพรหมลิขิต ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำและสืบทอด อุดมการณ์ดวงชะตาในสังคมไทย

นอกจากนี้พระพุทธศาสนาแบบประชานิยมยังไม่เน้นคำสอนทางพระพุทธศาสนา จากพระไตรปิฎกและอรรถกถา แต่ให้ความสำคัญกับตำนานท้องถิ่นและวรรณกรรมชาวบ้านเพราะ เป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปคุ้นเคยมากกว่า ตลอดจนไม่สนใจในการพยายามเพื่อบรรลุ “นิพพาน” เนื่องจากคิดว่าอยู่ไกลเกินความสามารถของบุคคลทั่วไป โดยคิดว่านิพพานเป็นเรื่องการแสวงหาของ นักบวชโดยเฉพาะ ส่วนคนทั่วไปพอใจในการแสวงหาอุดมคติ คือ การเกิดในภพภูมิที่มีความสุขหรือใน สภาพที่สุขสมบูรณ์ในโลกมนุษย์

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับอุดมการณ์ความสุขที่ปรากฏในตัวบทวาทกรรม เกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่ไม่ได้มุ่งเน้นไปสู่นิพพานอันเป็นความสุขที่เป็นเป้าหมายหรือเป็นอุดมคติ ของชีวิตในทางพระพุทธศาสนา หากแต่อุดมการณ์ความสุขที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อ สาธารณะนั้นเป็นความสุขที่เกิดจากการมีทรัพย์สิน มีเครื่องอำนวยความสะดวกช่วยให้เกิดความสบายแก่ ชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสติปัญญาหน้าที่การงาน และมีรูปร่างผิวพรรณที่ดี อีกทั้งความสุขที่เกิดขึ้น ยังเป็นความสุขในชีวิตหลังความตายหรือความสุขในชาติภพหน้า กล่าวคือ การมีชีวิตหลังความตายที่ เป็นสุข ได้เป็นเทวดานางฟ้าอยู่ในสวรรค์ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความเป็นอยู่ที่สุขสบายตามคติความเชื่อ ของคนไทย หรือการมีความสุขหลังจากเกิดเป็นมนุษย์ในภพชาติถัดไป อุดมการณ์ความสุขลักษณะ ดังกล่าวอาจได้รับอิทธิพลจากแนวพระพุทธศาสนาแบบประชานิยมที่ไม่สนใจในการพยายามเพื่อ

บรรลุนิพพาน แต่แสวงหาความสุข อันได้แก่ การเกิดในภพภูมิที่มีความสุขหรือในสภาพที่สุขสมบูรณ์ในโลกมนุษย์นั่นเอง

5.2.1.4 แนวคิดเรื่องบริโภคนิยม

ในปัจจุบันที่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้คนได้รับอิทธิพลจากความเจริญทางวัตถุ หลงใหลบูชาเงินและให้ความสำคัญกับวัตถุ แสวงหาวัตถุเพื่อความสะดวกสบาย เกิดการกระตุ้นให้ใช้จ่ายและบริโภค โดยเชื่อว่าความสุขจะเกิดขึ้นได้ด้วยการบริโภคเท่านั้น แสดงให้เห็นถึงแนวคิดบริโภคนิยมที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของคนในสังคม

บริโภคนิยม (Consumerism) หมายถึง การกระตุ้นพฤติกรรมผู้บริโภคให้สนใจซื้อสินค้าและบริการ และมุ่งหวังให้ได้รับการยอมรับในกลุ่มผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด (ลัทธิตี “บริโภคนิยม”, 2550 อ้างถึงใน ชนกพร พัวพัฒนกุล, 2556: 217)

ชนกพร พัวพัฒนกุล (2556: 217) อธิบายถึงแนวคิดบริโภคนิยม (Consumerism) ว่าในสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ การบริโภคเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ภาคเศรษฐกิจดำเนินไปได้ โดยการบริโภคต้องได้รับการผลักดันและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้กระบวนการผลิตดำเนินไปตามปกติ การบริโภคเป็นที่มาของการจำแนกความแตกต่างด้านสถานภาพแก่กลุ่มต่าง ๆ ในสังคม และการบริโภคเป็นแหล่งสำคัญของความบันเทิงและความใฝ่ฝันของสมาชิกในสังคม (Featherstone, 1992 อ้างถึงใน กัลยา กนกกุลศลพงษ์, 2547: 14-20)

แนวคิดบริโภคนิยมนี้มักจะมาควบคู่กับ “วัฒนธรรมบริโภคนิยม” (Consumer culture) โดยณัฐธิดา ศิริชัยยงบุญ (2559: 24-27) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมบริโภคนิยม ว่าเกิดขึ้นจากพื้นฐานของการขยายตัวในระบบการผลิตสินค้าแบบทุนนิยม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือแปรรูปวัฒนธรรมทางวัตถุให้กลายเป็นสินค้าของผู้บริโภคที่สามารถซื้อขายหรือบริโภคได้ (Featherstone, 1992 อ้างถึงใน ธนภูมิ อดิเวทิน, 2543: 24) ทั้งนี้วัฒนธรรมบริโภคนิยมทำให้เกิดความต้องการที่จะบริโภคอย่างไม่มีที่สิ้นสุด บริโภคเกินความจำเป็นพื้นฐาน ทำให้เกิดการดิ้นรนเพื่อให้ได้รับความสุขจากการครอบครองสิ่งของเครื่องใช้ซึ่งเป็นความสุขชั่วคราว คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ จึงถูกกลดทอนให้เสื่อมลงกลายเป็นเพียงสินค้าที่สามารถซื้อขายกันได้ในตลาด เช่น การซื้อสิทธิ์ขายเสียง หรือ บุญ เป็นต้น (นันทวัฒน์ ฉัตรอุทัย, 2559: 126)

ในสังคมไทย สถาบันสำคัญอย่างสถาบันศาสนาก็ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดบริโภคนิยม ทำให้พระพุทธศาสนาเกิดการปรับและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยม 256 โดยพระไพศาล วิสาโล (2559: 143) กล่าวถึงแนวคิดบริโภคนิยมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของพระพุทธศาสนาว่า “การที่ผู้คนเข้าหาพุทธศาสนาเยี่ยงผู้บริโภคที่ดี การที่วัดและพระเป็นฝ่ายเข้าหา

เศรษฐกิจแบบเงินตราโดยการนำศาสนาสมบัติไปสร้างผลประโยชน์ก็ดี ล้วนมีผลทำให้วัดหรือพระเป็นอันมากหากันปรับเปลี่ยนตนเองเป็นผู้ขายบริการ จนกระทั่งพุทธศาสนาในเมืองไทยมีแนวโน้มที่จะกลมกลืนไปกับลัทธิบริโภคนิยมไป”

พระพุทธศาสนาที่มีการปรับและเปลี่ยนแปลงไปตามแนวคิดบริโภคนิยม (พระไพศาล วิสาโล, 2559: 143-144) มีลักษณะดังนี้

1. เน้นคุณค่าแบบวัตถุนิยม มุ่งสนองความต้องการทางวัตถุ เช่น ทำมาค้าขึ้น ถูกหวย ร่ำรวย การอวยพรปลูกเสกให้ “บ้านนี้อยู่แล้วรวย” กลายเป็นเรื่องที่สำคัญกว่าการอวยพรให้อยู่เย็นเป็นสุข การสอนให้ผู้คนลดละกิเลสหรือความเห็นแก่ตัวจะถูกมองข้าม

2. ใช้เงินเป็นอุปกรณ์สำคัญ บุญกุศล วัตถุมงคล ถูกทำให้กลายเป็นสินค้าซึ่งสามารถหามาได้ด้วยการใช้เงินซื้อ โดยไม่ต้องทำความดีหรือเพียรพยายาม แม้กระทั่งสมาธิ สติ ฌาน ก็กลายเป็นสิ่งที่ไม่ต้องลงแรงเท่าไรเพราะโฆษณาว่าเงินและเทคโนโลยีสามารถช่วยให้เข้าถึงได้ หลักกรรมหรือการพึ่งความเพียรของตนถูกลบเลือนหายไป

3. รวดเร็วทันใจ เนื่องจากบุญกุศล อิทธิฤทธิ์ และความสามารถพิเศษทางจิตเป็นเรื่องที่ไม่ต้องใช้ความวิริยะอุตสาหะ เพียงแต่ใช้เงินเป็นใบเบิกทางเท่านั้น กระบวนการจึงใช้เวลาไม่นาน ทำให้เกิดผลทางใจอย่างรวดเร็ว เช่น เกิดความสบายใจ แต่ให้ผลได้ไม่นาน นอกจากนั้นพิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะถูกทอนให้สั้นลง อาทิ พิธีศพ ขณะเดียวกันก็มีบริการและอุปกรณ์สำเร็จรูปซึ่งเอื้อให้ทำพิธีกรรมได้สะดวกรวดเร็วขึ้น เช่น ถังสังฆทาน อาหารบิณฑบาต บุคคลไม่ต้องเสียเวลาจัดเตรียมสิ่งของ เพียงแต่มีเงินติดตัวมาก็สามารถทำพิธีกรรมได้เลย

4. กระตุ้นความต้องการที่จะ “บริโภคร” เช่น ทำให้เกิดความอยากที่จะมีประสบการณ์การบวชอย่างน้อยก็ครั้งหนึ่งในชีวิต นอกจากนั้นยังพยายามสร้างความต้องการให้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยการชวยความสำเร็จออกเป็นหลายชั้น เช่น ชักชวนให้เกิดความต้องการอยากเห็นสวรรค์ชั้นสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ หรือเห็นนิมิตลำดับสูงขึ้น หากไม่ก็จำแนกแตกบุญออกเป็นหลายชนิดดังผลิตภัณฑ์ที่ต้องทำให้หลากหลายไม่จำเจ โดยพรรณานาอันสงส์ของบุญไว้ต่างกัน เพื่อดึงดูดให้คนทำบุญหลาย ๆ แบบ ขณะเดียวกันก็มีการใช้เทคนิคการตลาด เช่น มี “เซลส์แมนหรือผู้นำบุญ” เพื่อกระตุ้นให้อยากทำบุญมาก ๆ ดังมีวัดพระธรรมกายเป็นตัวอย่างชัดเจนน

5. ลักษณะปัจเจกนิยม คือสนองความต้องการของปัจเจกบุคคล โดยมุ่งเฉพาะตัวเองไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสังคมส่วนรวม เช่น การอวยพรหรือให้วัตถุมงคลเพื่อให้บุคคลประสบความสำเร็จ โดยไม่คำนึงว่าความสำเร็จนั้นหากบังเกิดขึ้นจริงจะมีผลเสียต่อผู้อื่นหรือส่วนรวมเพียงใดบ้าง หรือการทำวัตถุมงคล “ดูดทรัพย์” เพื่อให้ตนร่ำรวย โดยไม่สนใจว่าทรัพย์ที่ถูกดูดนั้นจะมาจากกระเป๋าของใคร

แนวคิดบริโภคนิยมที่ส่งผลต่อการปรับและการเปลี่ยนแปลงของพระพุทธศาสนา ดังกล่าวข้างต้นนับได้ว่ามีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยส่งผลต่อการนำเสนออุดมการณ์ธุรกิจผ่านความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและเว็บไซต์ ซึ่งแสดงให้เห็นความคิดว่าบุญนั้นเป็นสินค้า สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนและเป็นสิ่งที่สามารถลงทุนแล้วจะได้รับกำไรหรือผลตอบแทน ทั้งนี้หากผู้ทำบุญรู้จักบริหารจัดการการทำบุญจะทำให้ได้รับผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า สำหรับกำไรหรือผลตอบแทนที่ผู้ทำบุญจะได้รับนั้นก็คือน้ำทรัพย์สินเงินตรา ความมั่งคั่งร่ำรวย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนชีวิตให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข

นอกจากแนวคิดบริโภคนิยมจะมีอิทธิพลต่อการนำเสนออุดมการณ์ธุรกิจในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะแล้ว แนวคิดดังกล่าวยังอาจส่งผลต่อการนำเสนออุดมการณ์ความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะอีกด้วย กล่าวคือ แนวคิดบริโภคนิยมเน้นคุณค่าแบบวัตถุนิยมที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับวัตถุเพื่อตอบสนองความสุขทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรืออายตนะทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือมุ่งตอบสนองกามตัณหา ซึ่งเป็นความสุข ความสะดวกสบายจากรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ยิ่งไปกว่านั้นแนวคิดบริโภคนิยมยังตอบสนองความต้องการที่ลึกซึ้งยิ่งกว่านั้น นั่นคือความต้องการมี “ภาวะชีวิตใหม่” ที่น่าปรารถนา ในทางพุทธศาสนาเรียกว่า “ภวตัณหา” อันเป็นการตอบสนองทางจิตใจซึ่งเป็นอายตนะที่หก (พระไพศาล วิสาโล, 2553: 72-75)

แนวคิดดังกล่าวข้างต้นส่งผลต่อการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุขที่ปรากฏร่วมกันในสื่อสาธารณะทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ ที่มุ่งนำเสนอให้เห็นผลที่ได้รับจากการทำบุญว่ามีผลทำให้ชีวิตมีความสุข ได้แก่ การมีสุขภาพแข็งแรง การมีทรัพย์สินเงินทอง การมีความรู้และสติปัญญา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี และการมีความเป็นสิริมงคลที่ถือเป็นสิ่งที่ผู้ทำบุญปรารถนาจะให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตน รวมถึงความปรารถนาให้มีชีวิตที่เป็นสุขภายหลังชีวิตหลังความ

ตาย ซึ่งความสุขเหล่านี้เป็นความสุข ความสะดวกสบายที่ตอบสนองความต้องการและภวตัณหาดตามแนวคิดบริโภคนิยมนั่นเอง

อิทธิพลของแนวคิดบริโภคนิยมที่ส่งผลต่อการนำเสนออุดมการณ์ธุรกิจและอุดมการณ์ความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นนับว่ามีบทความสำคัญในการกำหนดความคิดและควบคุมการกระทำเกี่ยวกับบุญของผู้บริโภควาทกรรม ทำให้เกิดค่านิยมใฝ่บุญคือมุ่งชวนชวนทำบุญเพื่อสะสมบุญ วางแผนการทำบุญ และใช้เงินซื้อบุญเพื่อความสะดวกสบายโดยหวังผลตอบแทนที่คุ้มค่าจากการทำบุญ รวมถึงรอผลจากการทำบุญให้บันดาลความสุขซึ่งเป็นความสุขสบายที่ให้ความสำคัญกับวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ไม่ได้เป็นไปเพื่อการลดตัณหาหรือสละกิเลสซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการทำบุญที่แท้จริง

5.2.1.5 ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ในสังคมไทย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 อธิบายความของคำว่า “โหราศาสตร์” ไว้ว่า “วิชาว่าด้วยการพยากรณ์โดยอาศัยการโคจรของดวงดาวเป็นหลัก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1357) ทั้งนี้ ธีระนันท์ วิชัยดิษฐ์ (2561: 209) อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “โหราศาสตร์” สรุปได้ว่า โหราศาสตร์นั้นเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการสังเกตการณ์โคจรของดวงดาวในจักรวาล ซึ่งในสมัยโบราณนั้นผู้คนได้สังเกตการณ์โคจรของดวงดาวต่าง ๆ ในจักรวาล แล้วนำมาบันทึกเป็นสถิติว่าการโคจรของดวงดาวส่งผลต่อธรรมชาติและวิถีชีวิตมนุษย์อย่างไร เมื่อได้ข้อมูลเชิงสถิติที่แน่นอนแล้วจึงตั้งเป็นหลักเกณฑ์เพื่อใช้พยากรณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในโลก

ชนชาติแรกที่ศึกษาโหราศาสตร์นั้นมีการสันนิษฐานว่าเป็นชนชาติในอารยธรรมเมโสโปเตเมีย เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะแก่การสังเกตการณ์โคจรของดวงดาว นอกจากนี้ใน อารยธรรมอียิปต์ก็มีความสนใจในสนใจวิชาโหราศาสตร์เพื่อคำนวณหาเวลาน้ำขึ้นน้ำลงของแม่น้ำไนล์ในการเตรียมการเพื่อเพาะปลูก รวมถึงการสร้างปฏิทิน ที่ต่อมาชาวกรีก โรมัน รวมถึงประเทศในอารยธรรมยุโรปได้นำแนวคิดดังกล่าวไปพัฒนาจนกลายเป็นปฏิทินสากลที่ใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน

ประเทศในแถบเอเชียที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับโหราศาสตร์นั้นประกอบด้วยประเทศจีน และประเทศอินเดีย โดยชาวจีนได้ศึกษาการโคจรของดวงดาวเพื่อสร้างปฏิทิน และใช้ในการเดินเรือ นอกจากนี้ยังได้พัฒนาความรู้ทางโหราศาสตร์โดยใช้หลักธาตุทั้ง 5 เพื่อพยากรณ์ลักษณะบุคคล อีกทั้งยังใช้หลักทางโหราศาสตร์เพื่อใช้ในการรักษาโรคอีกด้วย

ด้านประเทศอินเดียนั้นสันนิษฐานว่าการศึกษาทางโหราศาสตร์เกิดขึ้นในยุคพระเวทราว 3,000 – 4,000 ปีมาแล้ว โดยโหราศาสตร์อินเดียได้เชื่อมโยงกับความเชื่อทางศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่ต่อมาได้พัฒนาไปสู่การประกอบพิธีกรรมที่ต้องอาศัยหลักทางโหราศาสตร์

ด้วย ทั้งนี้โหราศาสตร์ของอินเดียมีลักษณะเด่นคือการพยากรณ์เรื่องราวของบุคคล ซึ่งแนวคิดโหราศาสตร์ของอินเดียได้ส่งอิทธิพลไปยังลังกา รวมถึงดินแดนต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในสังคมไทยนั้นสันนิษฐานว่าได้รับวิชาโหราศาสตร์มาจากชมพูทวีป (อินเดียและลังกา) ตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยปรากฏหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์ในสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พญาลิไท) ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากลังกาผ่านกลุ่มพระสงฆ์ กล่าวคือ พญาลิไททรงมีความรู้ทางโหราศาสตร์จนทรงคำนวณและเรียบเรียงพระตำราพระราช มาส สุริยุปราคา จันทรุปราคา ทินวาร และนักษัตร อีกทั้งยังได้ทรงตัดศักราชจากเดิมเริ่มปีใหม่ในเดือนอ้าย ขึ้น 1 ค่ำ เป็นเดือน 5 ขึ้น 1 ค่ำ กระทั่งในสมัยอยุธยาได้เกิดตำแหน่งพระโหราธิบดีขึ้นซึ่งมีหน้าที่อย่างหนึ่งคือการพยากรณ์ทางโหราศาสตร์

ในสมัยรัตนโกสินทร์วิชาโหราศาสตร์ยังคงเป็นศาสตร์ที่ได้รับความนิยม โดยเฉพาะในราชสำนัก ชนกพร พัวพัฒนกุล (2556: 199) กล่าวว่าโหราศาสตร์นั้นเป็นศาสตร์ที่ได้รับการยกย่องโดยในราชสำนักสมัยรัตนโกสินทร์ปรากฏหลักฐานว่ามีกรตั้ง “กรมโหร” สังกัดกระทรวงวัง มีตำแหน่งข้าราชการ เช่น หลวงญาณเวท หลวงไทรเพทวิไลย ขุนโลกพรหมา และขุนโลกพยากรณ์ ทำหน้าที่คำนวณปฏิทินถวายพระมหากษัตริย์ พยากรณ์ดวงพระชะตาของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ รวมทั้งติดตามกองทัพเพื่อให้คำปรึกษาด้านฤกษ์ยามและการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ สำหรับประชาชนทั่วไปในสังคมไทยก็มีความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์และการพยากรณ์ดวงชะตา เช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากการใช้ถ้อยคำสำนวนต่าง ๆ เช่น พรหมลิขิต เคราะห์หามยามร้าย ฟาดเคราะห์ ชั่วเจ็ดทีดีเจ็ดหน บุญมาวาสนาส่ง แข่งเรือแข่งพายแข่งได้ แข่งบุญวาสนาแข่งไม่ได้ ราชรถมาเกย ฤกษ์พานาที ถูกชะตา ศรศิลป์ไม่กินกัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงการพยากรณ์ดวงชะตาและบทบาทของ “โหร” “หมอดู” “พระหมอดู” ในวรรณคดี นิทาน และตำนานต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยมีความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์และการพยากรณ์ดวงชะตาอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อเรื่องเคราะห์ที่เป็นความเชื่อที่ผูกพันกับวิถีชีวิต โดยมีความเกี่ยวข้องกับพระราชพิธีที่มีความสัมพันธ์กับดวงชะตาและศาสตร์การพยากรณ์ในด้านไมตรี เป็นสัญลักษณ์ของलगร้ายและความทุกข์ต่าง ๆ (ประเสริฐ รุณรา, 2562: 183)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโหราศาสตร์มาอย่างยาวนาน โดยความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ผูกพันกับความเชื่อและวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ของคนในสังคม ทั้งนี้ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ดังกล่าวเป็นความเชื่อที่มีอยู่แล้วในสังคมไทยจึงอาจมีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์อันนำไปสู่การประกอบสร้างอุดมการณ์โชคชะตา โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเชื่อ

เกี่ยวกับดวงชะตาที่เชื่อว่าดวงชะตาของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่มีอำนาจในการควบคุมหรือกำหนดการกระทำและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเทพเจ้า เทวลีขิต พรหมลิขิต หรืออิทธิพลของดวงดาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของดาวราหูหรือพระราหูที่ในทางโหราศาสตร์เชื่อว่าเป็นดวงดาวในฝ่ายบาปเคราะห์ เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายของคำทำนายในแง่ร้ายและความไม่เป็นมงคล ก่อให้เกิดเคราะห์และความทุกข์ต่าง ๆ

เมื่อเกิดเคราะห์และความทุกข์ขึ้น มนุษย์จะแสวงหาสิ่งที่ทำให้เคราะห์และความทุกข์นั้นน้อยลงหรือหมดไป ทั้งนี้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะยังได้นำเสนอให้เห็นว่าสิ่งที่จะช่วยให้เคราะห์และความทุกข์ต่าง ๆ น้อยลงหรือหมดไปนั้นคือ “บุญ” กล่าวคือ “บุญ” และ “การทำบุญ” นั้นจะส่งผลให้มีดวงชะตาหรือชะตากรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เคราะห์ที่มีอยู่นั้นหมดสิ้นไปหรือเบาบางลงได้

การนำเสนออุดมการณ์โชคชะตาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะดังกล่าวเป็นการผลิตซ้ำและตอกย้ำความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ที่มีอยู่ในสังคมไทย ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความคิดเกี่ยวกับการผสมผสานความคิดระหว่างความเชื่อในทางโหราศาสตร์และคติทางพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน ช่วยเน้นย้ำให้เห็นผลจากการทำบุญว่าสามารถเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขดวงชะตาได้ ซึ่งมีส่วนช่วยโน้มน้าวให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดความปรารถนาที่จะทำบุญโดยมีเป้าหมายคือการทำให้ชีวิตมีความสุขด้วยการมีดวงชะตาที่ดีขึ้นหรือการมีเคราะห์น้อยหรือเบาบางลงไป

5.2.1.6 ความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย

ความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายนั้นผูกพันอยู่กับความเชื่อเรื่องกรรมและความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ โดยความเชื่อเรื่องกรรมเป็นความเชื่อที่สำคัญประการหนึ่งที่มีอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนานตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่ใช้อธิบายเกี่ยวกับโลกและชีวิตในทัศนะของคนไทย โดยมีความหมายสัมพันธ์กับคำว่า กุศล อกุศล บุญ บาป วาสนา บารมี

พระเมธีธรรมาภรณ์ (2537: 112-113) กล่าวว่าในทางพระพุทธศาสนา “กรรม” นั้นเป็นคำกลางๆ แปลว่า การกระทำ ยังไม่ได้มีความหมายว่าดีหรือชั่ว สำหรับการกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” หรือ “กุศลกรรม” มีชื่อเรียกโดยทั่วไปว่า “บุญ” หมายถึง การกระทำที่ดีด้วยกุศลเจตนา เช่น ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีผลเป็นความสุขกายและสุขใจทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ส่วนการกระทำที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว” หรือ “อกุศลกรรม” มีชื่อเรียกโดยทั่วไปว่า “บาป” หมายถึง การกระทำที่ชั่วด้วยอกุศลเจตนา เช่น ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ มีผลเป็นความทุกข์กายและทุกข์ใจทั้งในชาตินี้และชาติหน้า

คนในสังคมไทยเชื่อว่ากรรมของบุคคลนั้นไม่ได้ให้ผลแต่เพียงปัจจุบัน หากแต่สามารถให้ผลต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบันและจากปัจจุบันสู่ออนาคต อีกทั้งยังให้ผลได้ในภพภูมิต่าง ๆ

จึงมีสำนวนไทย เช่น “ข้ามภพข้ามชาติ” ที่หมายถึง การเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่าง ๆ อาทิ ตายจากภพของมนุษย์ไปเกิดใหม่ในภพสวรรค์ หรือสำนวน “ชาติหน้าชาติหลัง” ซึ่งเป็นการยอมรับว่าบุคคลมิได้มีชีวิตอยู่แต่เพียงในชาติปัจจุบันเท่านั้น แต่เคยเกิดมาในชาติอดีตและทำกรรมบางอย่างอันส่งผลให้เกิดมาในชาติปัจจุบันตามสภาพที่เป็นอยู่ และการกระทำหรือกรรมในชาติปัจจุบันจะส่งผลให้บุคคลไปเกิดใหม่ในชาติหน้าตามกรรมที่สร้างขึ้น (ภัทรพร สิริกาญจน, 2558: 13)

ความเชื่อเรื่องกรรมดังที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงการกระทำที่มีผลต่อเนื่องกับชีวิตทั้งชีวิตในอดีต ชีวิตในปัจจุบัน และชีวิตหลังความตาย นอกจากนี้ความเชื่อเรื่องกรรมยังสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ซึ่งเป็นภพภูมิที่เกี่ยวข้องกับการกระทำซึ่งนำไปสู่ชีวิตหลังความตาย โดยสวรรค์นั้นเป็นดินแดนแห่งความสุขสมบูรณ์ เพียบพร้อม และงดงาม เป็นรางวัลสำหรับผู้ประกอบกรรมดี ส่วนนรกถือเป็นสถานที่ที่น่าหวาดกลัว น่าสยดสยอง มีไว้สำหรับลงโทษผู้กระทำความชั่ว (สุวรรณ สภาอานันท์, 2537: 122)

ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ในสังคมไทยปรากฏหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือไตรภูมิพระร่วง โดยหนังสือไตรภูมิพระร่วงถือเป็นหนังสือเล่มแรกของไทยที่มีการพรรณนาถึงนรก สวรรค์ เชื่อมโยงเข้ากับภูมิมนุษย์ และสัตว์ประเภทต่าง ๆ เข้าอยู่ในระบบจักรวาลวิทยาเดียวกัน ทั้งนี้ พระยาอนุมานราชชน (เสฐียรโกเศศ, 2511 อ้างถึงใน สุวรรณ สภาอานันท์, 2537: 122-123) อธิบายไว้ในหนังสือเล่าเรื่องในไตรภูมิ ดังนี้

เรื่องไตรภูมิ ซึ่งกล่าวถึงเรื่องนรก เรื่องสวรรค์ อันมนุษย์จะต้องไปเกิด เพราะด้วยบาปบุญคุณโทษที่ตนทำไว้ มนุษย์จะได้ไม่ทำบาปเพราะกลัวตกนรก และพยายามทำบุญกุศลเพราะอยากจะได้ขึ้นสวรรค์ อันมีความสุขสนุกสบายหาที่เปรียบไม่ได้

นอกจากหนังสือไตรภูมิพระร่วงแล้ว ยังมีวรรณกรรมไทยที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายอีกเรื่องหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ซึ่งสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย ได้แก่ หนังสือเรื่องพระมาลัย ซึ่งมีอยู่หลายสำนวนด้วยกัน หนังสือเรื่องพระมาลัยนี้กล่าวถึงพระมาลัยผู้เดินทางไปโปรดสัตว์นรกให้พ้นทุกข์ชั่วคราว หลังจากนั้นจึงเดินทางไปสวรรค์เพื่อพบพระศรีอารียะเนือหาเป็นการแสดงธรรมให้ผู้คนรู้จักบาป บุญ คุณ โทษ เกิดความเกรงกลัวการกระทำชั่วอันส่งผลให้เกิดความทุกข์ทรมานในนรก และให้รู้จักบำเพ็ญบุญกุศลเพื่อจะได้ไปใช้ชีวิตที่สุขสบายในสวรรค์

ในพระไตรปิฎกก็มีการกล่าวถึงความเชื่อเรื่องกรรมหรือการกระทำที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย และความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ด้วยเช่นเดียวกัน โดยในจุฬามณีวงศ์สูตรมีการกล่าวถึงผลจากการทำความชั่วว่าส่งผลให้ไปเกิดในนรกหรือหากเกิดเป็นมนุษย์ในชาติภพ

หน้าก็จะที่ไม่มีความสุข เช่นกล่าวถึงการเบียดเบียนหรือทำร้ายผู้อื่นทำให้ไปเกิดในอบายมีนรกเป็นต้น หรือทำให้เกิดมาเป็นมนุษย์มีอายุสั้นหรือมีโรครามาก (ม.อ. 14/289/349-351) หรือในปฐมปุณฺณยวาทกรรมที่มีการกล่าวถึงการทำความดีหรือทำบุญว่าส่งผลให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ เช่น “ภิกษุทั้งหลาย ห้วงบุญ 4 ประการนี้แลนำสุขมาให้ เป็นไปเพื่อให้ได้อารมณ์ดี มีสุขเป็นผล ให้เกิดในสวรรค์ เป็นไปเพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขที่น่ายปรารถนา นำใคร นำพอใจ” (อง.จตุกก 21/51/84)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความเชื่อเรื่องกรรม และความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ นั้นผูกพันกับคติความเชื่อเรื่องชาติภพ การเวียนว่ายตายเกิดซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายที่มีอยู่ในสังคมไทย ความเชื่อดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะมีการนำเสนอความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายผ่านอุดมการณ์ความสุข ด้วยการนำเสนอให้เห็นผลของการทำบุญว่าไม่เพียงส่งผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่สามารถติดตามไปส่งผลต่อชีวิตหลังความตายได้ด้วย กล่าวคือผลหรืออานิสงส์ของบุญสามารถติดตามไปส่งผลยังชาติภพหน้า ได้ไปเกิดเป็นเทวดานางฟ้าอยู่ในสวรรค์ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความเป็นอยู่ที่สุขสบายตามคติความเชื่อของคนไทย หรือหากเกิดเป็นมนุษย์ในภพชาติถัดไป บุญก็จะส่งผลให้พบกับสิ่งที่ทำให้มีความสุข กล่าวได้ว่าการทำบุญนั้นจะส่งผลให้ชีวิตหลังความตายนั้นเป็นไปอย่างมีความสุข

การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายผ่านอุดมการณ์ความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นนับเป็นการถ่ายทอดและต่อยอดความคิดความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย นอกจากนี้ยังถือเป็นการผลิตซ้ำวิธีการสั่งสอนศีลธรรมวิธีหนึ่ง นั่นคือการสัญญาว่าจะมี “รางวัล” ตอบแทนการทำกรรมดี และการขู่ว่ามี “บทลงโทษ” สำหรับการทำความชั่ว ซึ่งทำให้คนในสังคมรู้จักบาป บุญ คุณ และโทษของการกระทำในชาตินี้ อันจะส่งผลต่อความสุขและความทุกข์ในชาติหน้า โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนี้นำเสนอให้เห็น “รางวัล” ที่จะได้รับตอบแทนจากการทำบุญ ซึ่งได้แก่ การได้รับสมบัติหลังความตาย ทั้งการได้ไปเกิดและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในสวรรค์ และการได้มีชีวิตอย่างมีความสุขหากไปเกิดเป็นมนุษย์ในภพชาติถัดไป

5.2.2 ผลของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่อาจมีต่อสังคม

การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ นอกจากจะพิจารณาปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญแล้วยังต้องพิจารณาถึงผลที่วาทกรรมเกี่ยวกับบุญนั้นมีต่อพฤติกรรมและการกระทำของคนในสังคมด้วย โดยพิจารณาว่าอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นมีผลกระทบต่อความคิด และพฤติกรรมต่าง ๆ รวมถึงมีส่วนในการประกอบสร้างความหมายหรือ

กำหนดแนวปฏิบัติให้แก่ผู้บริโภควาทกรรมอย่างไร ทั้งนี้ ฟาน ไดก์ (van Dijk, 1998) อธิบายว่า อุดมการณ์นั้นมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องค่านิยมทางสังคมวัฒนธรรมอย่างแนบแน่น จึงเป็นบรรทัดฐานให้สมาชิกในกลุ่มสังคมใช้ประเมินสิ่งต่าง ๆ ว่าดีหรือไม่ดี และเป็นแนวปฏิบัติในเชิงพฤติกรรมและการแสดงออกให้แก่สมาชิกในกลุ่ม ตลอดจนให้แนวทางในการรับรู้และปฏิสัมพันธ์กันทั้งในและนอกกลุ่มสังคม (ชนกพร พัวพัฒนกุล, 2556: 218-219)

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นอุดมการณ์ทั้งสิ้น 4 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ชาวพุทธ อุดมการณ์ธุรกิจ อุดมการณ์ความสุข และอุดมการณ์โชคชะตา อุดมการณ์ดังกล่าวมีส่วนทำให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ “บุญ” ไปในทิศทางเดียวกันซึ่งอาจส่งผลต่อสังคม โดยมีอิทธิพลต่อความคิดจนกลายเป็นแบบแผนปฏิบัติของผู้บริโภควาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสังคมไทย ทั้งนี้ผลของอุดมการณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่อาจมีต่อสังคมสามารถสรุปได้เป็น 7 ประการ ดังนี้

1. การสืบทอดและดำรงอยู่ของแนวคิดเรื่องบุญในสังคมไทย
2. การทำบุญแบบพุทธพาณิชย์
3. ปรากฏการณ์การทำบุญไหว้พระ 9 วัด
4. กระแสการทำบุญออนไลน์
5. การกำหนดคุณสมบัติสมาชิกที่พึงประสงค์ในฐานะชาวพุทธ
6. การสืบทอดความเชื่อเรื่องการทำบุญที่สัมพันธ์กับดวงชะตาในสังคมไทย
7. การใช้ชีวิตตามกระแสบริโภคนิยม

ผลของอุดมการณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่อาจมีต่อสังคมดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.2.1 การสืบทอดและดำรงอยู่ของแนวคิดเรื่องบุญในสังคมไทย

อุดมการณ์ชาวพุทธ อุดมการณ์ธุรกิจ อุดมการณ์ความสุข และอุดมการณ์โชคชะตา ที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนี้มีแนวโน้มว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำบุญของคนในสังคม ทำให้คนในสังคมยังคงให้ความสำคัญและยังทำบุญกันอย่างต่อเนื่อง นับเป็นการสืบทอดแนวคิดเรื่องบุญให้ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย

หากพิจารณาพฤติกรรมการทำบุญของคนในสังคมไทยย้อนกลับนับตั้งแต่ปี 2555 โดยจากการสำรวจพฤติกรรมทำบุญที่เกิดขึ้นในช่วงดังกล่าวพบว่าในปี 2555 การทำบุญของคนไทยส่งผลให้

ตลาดเครื่องสังฆภัณฑ์มีแนวโน้มเติบโตได้ดี โดยคาดว่าจะโตเพิ่มจากปีก่อนหน้า ประมาณ 10% จากเหตุผลหลัก 2 ประการ คือ การบวชในโอกาสเฉลิมฉลองครบรอบพุทธชยันตี 2,600 ปี และบวชเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ทรงหายจากพระอาการประชวร

(มติชน, 3 สิงหาคม 2555)

ในปี 2556 จากการสำรวจพฤติกรรมค่าใช้จ่ายในช่วงเทศกาลปีใหม่ ปี 2556 ของคนกรุงเทพฯ โดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย (20 ธันวาคม 2555) พบว่า กิจกรรมที่คนกรุงเทพฯวางแผนทำในช่วงเทศกาลปีใหม่ 3 อันดับแรกคือ การซื้อของขวัญให้กับบุคคลต่าง ๆ การทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคล และการจัดกิจกรรมเลี้ยงสังสรรค์กับญาติหรือเพื่อนฝูง โดยคาดว่าจะเงินที่ใช้สำหรับการทำบุญมีมูลค่าถึง 2,800 ล้านบาท

นอกจากนี้ในปี 2556 กระแสความนิยมเดินทางท่องเที่ยวทำบุญที่มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่องมีการจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลเข้าพรรษากันอย่างยิ่งใหญ่ในหลายพื้นที่ เพื่อรองรับกระแสการทำบุญที่ขยายตัวอย่างกว้างขวางไปในหมู่คนไทยชาวพุทธ ทุกเพศ ทุกวัย (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 18 กรกฎาคม 2556) นอกจากนี้ในช่วงเทศกาลทอดกฐิน คนไทยยังนิยมไปทำบุญ โดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย (โพสต์ทูเดย์, 27 ตุลาคม 2556) ระบุว่าเทศกาลทอดกฐินระหว่างวันที่ 20 ตุลาคม - 17 พฤศจิกายน 2556 พุทธศาสนิกชนไทยส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับการทอดกฐินและปฏิบัติสืบต่อกันมานับแต่พุทธกาล ด้วยความเชื่อที่ว่าการทำบุญทอดกฐินจะได้รับอานิสงส์อันยิ่งใหญ่ ในแต่ละปีจึงมีคนไทยร่วมทำบุญในงานประเพณีทอดกฐินตามวัดวาอารามใกล้บ้านหรือวัดที่ได้รับความเลื่อมใสศรัทธาในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย ขณะที่การเดินทางไปร่วมงานประเพณีทอดกฐินในต่างพื้นที่พำนักอาศัยส่วนใหญ่จะเดินทางไปกับสมาชิกในครอบครัว และกลุ่มเพื่อน รวมถึงกลุ่มองค์กรหลายแห่งเลือกเดินทางไปทอดกฐินตามวัดในชนบทที่ห่างไกลความเจริญ

จากการสำรวจพฤติกรรมค่าใช้จ่ายในช่วงเทศกาลปีใหม่ ปี 2557 และปี 2558 (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 18 ธันวาคม 2556, 16 ธันวาคม 2557) พบว่า ในปี 2557 คนกรุงเทพฯ จะใช้จ่ายด้านการทำบุญเป็นเงินมูลค่า 2,700 ล้านบาท และในปี 2558 คนกรุงเทพฯ จะใช้จ่ายด้านการทำบุญเป็นเงินมูลค่า 2,400 ล้านบาท

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าในสังคมไทยนั้นให้ความสำคัญกับการทำบุญเป็นอย่างมาก เห็นได้จากตัวเลขค่าใช้จ่ายที่ในแต่ละปีคนไทยนั้นใช้ไปกับการทำบุญ ทว่า ในปี 2559 ที่ถือได้ว่าเป็นช่วงที่เศรษฐกิจไทยอยู่ในสภาวะตกต่ำและซบเซา อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจชะลอตัว มีปัญหาราคาเกษตรตกต่ำ การส่งออกยังไม่ฟื้นตัว ทำให้เอกชนไม่มั่นใจในการลงทุน (ไทยรัฐ, 2 มกราคม 2560) ประชาชนต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด และต้องใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบแข่งขัน พยายามสร้างรายได้

สำหรับการใช้จ่าย ทั้งนี้ แม้ว่าสังคมไทยจะได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าว แต่คนในสังคมก็ยังคงให้ความสำคัญกับการทำบุญ เห็นได้จากในปี 2559 ที่พบว่าในช่วงวันมาฆบูชามีการใช้จ่ายเงินกับกิจกรรมทำบุญและการท่องเที่ยว มูลค่ารวม 2,663 ล้านบาท โดยนายธนวรรธน์ พลวิชัย ผู้อำนวยการศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เปิดเผยผลสำรวจทัศนคติพฤติกรรม และการใช้จ่ายของประชาชนในวันมาฆบูชาว่ากลุ่มสำรวจร้อยละ 91.1 วางแผนออกไปทำบุญ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2558 (มติชน, 18 กุมภาพันธ์ 2559)

ข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลาที่ประเทศไทยตกอยู่ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ คนไทยก็ยังคงให้ความสำคัญกับการทำบุญ นอกจากนี้ยังเห็นได้จากพฤติกรรมการทำบุญที่แสดงออกในช่วงเทศกาลสำคัญทางศาสนาที่มีผู้ออกไปทำบุญและมีการใช้จ่ายในการทำบุญเป็นจำนวนมาก เหตุผลสำคัญประการหนึ่งคือการทำบุญนั้นเป็นที่พึงและที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยมีความคิดว่าการทำบุญเป็นการลงทุนที่ก่อให้เกิดผลกำไร กล่าวคือ บุญนั้นอาจก่อให้เกิดความมั่งคั่งร่ำรวย ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในสังคมปรารถนาจะเกิดขึ้นกับตนเอง ดังปรากฏเหตุการณ์การเข้าวัดทำบุญเพื่อขอโชคลาภและขอให้ถูกลอตเตอรี่ตามที่ปรากฏในนิตยสารและหนังสือพิมพ์อย่างต่อเนื่อง เช่น

ชาวบ้านแห่ทำบุญตักบาตรเนื่องในวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษาแน่น
วัดปทุมชาติ ก่อนดึงไปขอเลขเด็ด
(ไทยรัฐ, 22 กรกฎาคม 2556)

ชาวบ้านแห่ทำบุญ-ขอโชคลาภ “3 เจ้าแม่ตะเคียน” ที่วัดหลวงพ่อนาค อ.
บ้านฝื่อ อุดรธานี
(ทีวีพูล, 15 เมษายน 2560)

ก่อนที่จะตัดสินใจซื้อหวยเพื่อเสี่ยงดวงสักงวด ส่วนใหญ่ก็ขอให้ได้ทำบุญสร้างบุญก่อน โดยเชื่อกันว่าผลบุญจะดลบันดาลให้มีความสุข ความเจริญรุ่งเรือง และมีโชคลาภตามมา ด้วยความเชื่อนี้จึงเกิดมิติใหม่ของการทำบุญ โดยรวมทั้งสองสิ่งไว้ด้วยกัน คือ ได้ทั้งบุญพร้อมเสี่ยงโชคลุ้นหวย

(ไทยรัฐ, 30 สิงหาคม 2560)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่เผยแพร่ในช่วงเวลาดังกล่าว โดยเผยให้เห็นอุดมการณ์ต่าง ๆ ทั้งอุดมการณ์ชาวพุทธ อุดมการณ์ธุรกิจ อุดมการณ์ความสุข และอุดมการณ์โชคชะตา ซึ่งทำให้คนในสังคมรับรู้และเกิดความเข้าใจว่าชาวพุทธ

ที่ดีนั้นต้องทำบุญ โดยเฉพาะการทำบุญในช่วงเทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความคิดว่าการทำบุญในปัจจุบันต้องมีการวางแผนและอาจมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปให้เหมาะสมกับช่วงเวลา que ทุกคนต่างต้องใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบ โดยหวังให้ผลบุญนั้นส่งผลตอบแทนเป็นความสุข หรือทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ด้วยเชื่อว่าบุญนั้นเป็นที่พึ่งและที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ช่วยให้ฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ รวมถึงเกื้อหนุนให้ชีวิตเจริญก้าวหน้า คนในสังคมจึงยังคงทำบุญและให้ความสำคัญกับการทำบุญ อันเป็นการสืบทอดแนวคิดเรื่องบุญให้ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย แต่การทำบุญในลักษณะดังกล่าวนี้มีจุดมุ่งหมายของการทำบุญที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเป็นการทำบุญที่เน้นผลหรือประโยชน์ของการทำบุญ หวังให้บุญนั้นส่งผลทำให้ชีวิตได้รับการตอบสนองให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับสิ่งที่ปรารถนา มิได้เป็นไปเพื่อขจัดกิเลสทำให้จิตใจบริสุทธิ์

กล่าวได้ว่าการนำเสนอดุทธการณในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะผ่านผู้มีอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการในฐานะผู้กำหนดและรับผิดชอบการผลิตหนังสือเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนาและผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมอย่างพระสงฆ์และองค์กรทางศาสนาต่าง ๆ นับว่ามีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อวิถีคิด วิถีชีวิต และการกระทำของคนในสังคมในวงกว้าง เนื่องจากวาทกรรมที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ สามารถเข้าถึงผู้บริโภคทุกเพศทุกวัย รวมถึงบุคคลที่มีการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีความเชื่อและสนใจเกี่ยวกับเรื่องบุญ จึงสามารถปลูกฝังความคิด ค่านิยม และพฤติกรรมแก่ผู้บริโภควาทกรรมได้ง่าย โดยสามารถโน้มน้าวใจและกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความปรารถนาที่จะทำบุญ อันเป็นการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้เป็นไปตามกรอบความประพฤติของการเป็นคนดีตามหลักคิดของพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นการสืบทอดแนวคิดเรื่องบุญให้ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย

5.2.2.2 การทำบุญแบบพุทธพาณิชย์

อุตสาหกรรมธุรกิจและอุตสาหกรรมโชคชะตาที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการทำบุญของคนในสังคม โดยอาจทำให้เกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญ ปรากฏการณ์ที่สำคัญประการหนึ่งนั่นก็คือการทำบุญแบบพุทธพาณิชย์

พุทธพาณิชย์ หมายถึง กิจกรรมหรือพิธีกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการทางธุรกิจ โดยใช้วัตถุหรือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาหรือพระรัตนตรัยมาเป็นเครื่องมือสร้างรายได้หรือแสวงหาผลประโยชน์ในทางพาณิชย์ทุกรูปแบบ เช่น การเช่าบูชาพระเครื่อง การสักการะพระพุทธรูปด้วยดอกไม้ ฐูป เทียนที่วัดจัดบริการไว้ให้ การปิดทอง สะเดาะเคราะห์ และรวมถึงการทำบุญ (ภณกุล ภาควรรณคดี, 2555: 9)

ในปัจจุบันการทำบุญในสังคมไทยมีลักษณะเป็นการทำบุญแบบพุทธพาณิชย์ โดยจะเห็นได้จากวัดแต่ละวัดมีการจัดกิจกรรมการทำบุญไว้หลายรูปแบบเพื่อให้ผู้ทำบุญเลือกทำได้ตามความ

ต้องการ กิจกรรมการทำบุญต่าง ๆ เหล่านี้มีการจัดเตรียมอุปกรณ์หรือเครื่องสักการบูชาซึ่งส่วนใหญ่มีการกำหนดราคา ไม่ได้เป็นการทำบุญตามความศรัทธาของผู้ทำบุญ ถือเป็น การนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาเปลี่ยนเป็นต้นทุนทางธุรกิจ เพื่อแสวงหาช่องทางในการทำรายได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้การทำบุญยังมุ่งความสำคัญไปที่การบริจาคเงิน บริจาควัตถุ หากมีกำลังทรัพย์มากก็จะได้บุญมาก

จากการสำรวจของแก้วกานดา ต้นเจริญ (2559) ในบทความเรื่อง “ข้าแหละพุทธพาณิชย์ (1) สำรวจกิจกรรมบุญ 5 วัดอารามหลวง-สังฆทานเวียน 200 บาท/ถัง” พบว่า

ปัจจุบันทุกวัดมีกิจกรรมทำบุญเพื่อให้บริการแก่พุทธศาสนิกชน หลากหลายรูปแบบ อาทิ การทำบุญถวายสังฆทาน การทำบุญกับพระประจำวันเกิด การทำบุญสะเดาะเคราะห์ต่อดวงชะตา การทำบุญโลงศพ การให้เช่าพระวัตถุมงคล เป็นต้น ขณะที่ราคากิจกรรมทำบุญที่แต่ละวัดตั้งไว้ก็แตกต่างกันไปตามรูปแบบและกิจกรรมของบุญที่จะทำ เฉลี่ยอยู่ที่หลัก 100 บาทขึ้นไป

การทำบุญในลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นเป็นปรากฏการณ์ทางศาสนาที่แสดงให้เห็นถึงการซื้อขายบุญ จนเกิดเป็นปรากฏการณ์พุทธพาณิชย์ที่เป็น การนำหลักธรรมคำสอนเรื่องบุญทางพระพุทธศาสนา มาเป็นเครื่องมือในการสร้างวงจรทางธุรกิจ โดยใช้เงินเป็นปัจจัยแลกเปลี่ยน โดยมีความคิดว่าผู้ใดมีกำลังทรัพย์มาก ก็จะได้บุญมาก เป็นการทำบุญที่เน้นการบริจาคเงินหรือบริจาควัตถุจากผู้ทำบุญ ทั้งนี้ภณกุล ภาควรรณคดี (2555: 10) เรียกกระบวนการซื้อขายบุญลักษณะนี้ว่า “บุญพาณิชย์”

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการทำบุญแบบพุทธพาณิชย์ทำให้วัดกลายเป็น “ตลาด” ในอีกรูปลักษณะหนึ่ง “สินค้า” หรือสิ่งที่นำมาซื้อขายกันนั้นไม่ได้มีแค่เครื่องรางของขลังเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุญกุศลและพิธีกรรมที่ต้องใช้เงินซื้อ พระอยู่ในฐานะของ “ผู้ขาย” ส่วนคนที่ทำบุญเป็น “ผู้ซื้อ” ทั้งนี้คนที่ปรารถนาจะทำบุญไม่จำเป็นต้องทำความดีอีกต่อไป เพียงแค่ใช้เงินซื้อเท่านั้น โดยหากใช้เงินมากก็เชื่อว่าจะได้บุญมาก ส่วนพิธีกรรมต่าง ๆ ก็กลายเป็น “บริการ” ที่มีราคา กำหนดไว้ ทั้งบุญกุศลและพิธีกรรมแม้จะไม่มีผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน แต่ผู้คนที่ปรารถนาจะซื้อเพราะปรารถนาความมั่งคั่งร่ำรวย

5.2.2.3 ปรากฏการณ์การทำบุญไหว้พระ 9 วัด

การทำบุญไหว้พระ 9 วัด เป็นคติการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยที่เกิดขึ้นในช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจราวปลายทศวรรษที่ 2530 โดยการ

ทำบุญไหว้พระ 9 วัดถือเป็นที่พึงทางจิตใจของคนในสังคมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตดังกล่าว (เอกรินทร์ พึ่งประชา, 2550: 56) การทำบุญไหว้พระ 9 วัดดังกล่าวก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในสังคมไทย นั่นคือ การจัดการท่องเที่ยวทำบุญไหว้พระตามวัดและสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือที่เรียกว่า “ทัวร์ทำบุญไหว้พระ” ซึ่งเป็นธุรกิจที่ทำกำไรได้จำนวนมากในแต่ละปี

อนึ่ง ในช่วงปี 2559 เป็นช่วงที่สังคมไทยยังต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจและปัญหาทางการเมืองอื่น ๆ คนในสังคมจึงพยายามแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจเพื่อให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ

อุดมการณ์ธุรกิจ อุดมการณ์ความสุข และอุดมการณ์โชคชะตาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่เผยแพร่สู่สังคมในวงกว้างในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นแสดงให้เห็นความคิดเชิงธุรกิจในการทำบุญ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าบุญสามารถส่งผลให้เกิดความสุขในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้ประสบความสำเร็จและการมีหน้าที่การงานที่ดี รวมถึงบุญนั้นสามารถสะเดาะเคราะห์หรือเสริมดวงชะตาให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับผลบุญดังกล่าวจึงสามารถโน้มน้าวให้คนในสังคมเชื่อในผลที่เกิดจากบุญได้ง่าย โดยอาจส่งผลให้ผู้บริโภควาทกรรมกลับมาให้ความสำคัญกับการทำบุญ ทำให้ปรากฏการณ์การทำบุญไหว้พระ 9 วัดกลับมาได้รับความสนใจและได้รับความนิยมในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย

ปรากฏการณ์การทำบุญไหว้พระ 9 วัดเป็นธุรกิจการทำบุญที่เกิดขึ้นโดยผูกโยงความหมายกับเลข “9” ซึ่งเป็นตัวเลขมงคลที่สื่อถึงความก้าวหน้าและความเจริญในชีวิต อันได้แก่ การมีลาภ ยศ สรรเสริญ ความสำเร็จ และชัยชนะ (ภคдіกมล, 2547: 9) นอกจากนี้ยังมีการพยายามอธิบายความศักดิ์สิทธิ์ของวัดหรือศาสนสถานที่ใช้ทำบุญโดยเชื่อมโยงกับความหมายที่เป็นมงคลอันเป็นผลที่ปรารถนาจากการทำบุญ เช่น วัดพระแก้ว มีคำว่า “แก้ว” เพื่อสื่อถึงแก้วแหวนเงินทอง วัดอรุณราชวราราม สื่อถึงอรุณแรกหรือการเริ่มต้นที่ดี เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามที่กลุ่มงานประชาสัมพันธ์สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรมเสนอแนวทางปฏิบัติเรื่อง “ก้าวไปในบุญ” เสริมการทำบุญให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามคติความเชื่อของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แต่ละแห่ง (เอกรินทร์ พึ่งประชา, 2550: 63-64)

ในปัจจุบันการทำบุญไหว้พระ 9 วัดยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากการเติบโตของธุรกิจการจัดการท่องเที่ยวทำบุญไหว้พระที่เจริญเติบโตและได้รับการตอบรับอย่างแพร่หลาย มีการพัฒนาเส้นทางทำบุญที่หลากหลายทั้งการไหว้พระตามวัดที่มีชื่อเสียง การสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของแต่ละท้องถิ่น รวมถึงการทำบุญในต่างประเทศเพื่อดึงดูดความสนใจจากคนในสังคม นอกจากนี้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก) ยังได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวการทำบุญไหว้พระ โดยจัดกิจกรรมทำบุญไหว้พระ 9 วัดในวันเสาร์และอาทิตย์ การจัดกิจกรรมเวียนเทียนไหว้พระ 9 วัดในช่วงเทศกาลหรือวันสำคัญทางศาสนา อาทิ

ไหว้พระ 9 วัด กับ ขสมก.
โปรแกรมสักการะรอยพระพุทธรูปบาทเขาศิขณฤฎ



ในช่วงเทศกาลสักการะรอยพระพุทธรูปบาท ตั้งแต่บัดนี้ ถึงวันที่ 28 มีนาคม 2560
อัตราค่าบริการรถท่านละ 479 - 499 บาท
ไม่รวมค่าบริการรถเข็นเขาศิขณฤฎ 200 บาท/คน
ออกเดินทางในวันอังคาร วันพฤหัสบดี วันเสาร์ และวันอาทิตย์

สนใจสำรองที่นั่งได้ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการที่	
เขตการเดินรถที่ 1 (ผู้โดยสาร)	02-551-0491, 02-552-0885-6, 02-521-1461
เขตการเดินรถที่ 2 (ผู้ขับขี่)	02-517-2182, 098-986-0241
เขตการเดินรถที่ 3 (ผู้โดยสาร)	02-316-1680, 02-316-1681, 093-226-9235
เขตการเดินรถที่ 4 (ผู้โดยสาร)	02-294-4246, 087-795-6418, 081-564-1364, 087-779-1590
เขตการเดินรถที่ 5 (ผู้โดยสาร)	02-896-2342, 080-562-9083, 080-562-9176
เขตการเดินรถที่ 6 (ผู้โดยสาร)	034-388-998, 02-413-1164, 089-414-1819, 089-007-3400
เขตการเดินรถที่ 7 (ผู้โดยสาร)	089-512-3760, 089-205-6979, 086-444-9405, 093-854-6562
เขตการเดินรถที่ 8 (ผู้โดยสาร)	02-540-4947, 086-007-7425, 087-927-1438, 089-127-3565

กรุงเทพมหานครสำนักงาน

ภาพที่ 12 รายการทำบุญไหว้พระ 9 วัดในช่วงเทศกาลสักการะรอยพระพุทธรูปบาท จัดโดย ขสมก
 ที่มา <http://www.bmta.co.th/th/content/>

ความนิยมของการจัดการท่องเที่ยวทำบุญไหว้พระยังสามารถเห็นได้จากรายการท่องเที่ยวทำบุญไหว้พระ 9 วัดที่โฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น

อิมบิอุสุขใจ ไหว้พระภาคกลาง
ทำบุญไหว้พระ 9 วัด-อยุธยา 1 วัน
 วัดใหญ่ชัยมงคล-วัดพนัญเชิง-วิหารพระมงคลบพิตร-วัดมณีบังป้อม-วัดธรรมิกราช
 วัดหน้าพระเมรุ-วัดเชิงท่า-วัดท่ากระดาน-วัดกษัตริย์ราช-ตลาดน้ำอโยธยา



วันขึ้นปีใหม่-ทุกวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ และวันหยุดชดเชย
 05,06,12,13, 14(วันหยุดชดเชยคล้ายวันสวรรคต ร.9),19,20,26,27 ตุลาคม 2562
 02,03,09,10,16,17,23,24,30 พฤศจิกายน 2562

1,599.-
1,599.-

ภาพที่ 13 รายการท่องเที่ยวทำบุญไหว้พระ 9 วัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 ที่มา <https://www.sdty-tour.com/package-tour>



ภาพที่ 14 ทัวร์สมุทรสงคราม ไหว้พระ 9 วัด ตลาดน้ำอัมพวา

ที่มา <https://travelthailand.me/th/>

จากตัวอย่างภาพที่ 12-14 แสดงให้เห็นการโฆษณารายการท่องเที่ยวทำบุญไหว้พระ 9 วัด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจการจัดการท่องเที่ยวทำบุญไหว้พระได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายคือการทำบุญตามเส้นทางทำบุญหรือวัดที่มีชื่อเสียง มีการไหว้พระและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของแต่ละท้องถิ่น โดยหวังผลจากการทำบุญด้วยการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ชีวิตมีความสุข เกิดความเป็นสิริมงคล ประสบความสำเร็จ รวมถึงเป็นการเสริมดวง และสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น

ปรากฏการณ์ไหว้พระ 9 วัดดังที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นการทำบุญของคนในยุคที่สังคมตกอยู่ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำแล้วบรรณาณผลที่เกิดจากการทำบุญนั้น ได้แก่ การมีฐานะทางการเงินมั่นคง ความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การมีโชคหรือดวงชะตาที่ดีขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนตอบสนองความต้องการทางวัตถุซึ่งเป็นสิ่งที่คนในสังคมยุคปัจจุบันปรารถนาจะให้เกิดขึ้นหรือมีขึ้นกับตนเอง

5.2.2.4 กระแสการทำบุญออนไลน์

จากการศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่เผยแพร่ให้เห็นอุดมการณ์ธุรกิจ แสดงให้เห็นว่าบุญเป็นสินค้าในการลงทุน รวมถึงแสดงให้เห็นถึงการทำบุญตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ต้องบริหารจัดการเวลา และปัจจัย (เงิน) ที่มีอยู่อย่างจำกัด มาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งหมายถึงการได้บุญมากที่สุด อุดมการณ์ธุรกิจดังกล่าวจึงอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการทำบุญของคนในสังคมยุคปัจจุบันที่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับเวลามาเป็นปัจจัยสำคัญ กล่าวคือ คนในสังคมต้อง

ทำงานแข่งขันกับเวลาในช่วงที่สังคมประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ หากแต่ยังมีบุญเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและมีความปรารถนาที่จะทำบุญ

อนึ่ง สังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการโทรคมนาคมและการสื่อสารมวลชน เป็นยุคแห่งการสื่อสารไร้พรหมแดน มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ การทำบุญในสังคมยุคนี้จึงนำเทคโนโลยีมาช่วยบริหารจัดการและจัดการการทำบุญผ่านการทำบุญแบบออนไลน์ เพื่อความสะดวกสบาย รวดเร็ว และคุ้มค่ากว่าเมื่อเทียบกับค่าเดินทางไปยังสถานที่ที่ต้องการทำบุญ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนทำงานที่ไม่มีเวลาหรือมีเวลาว่างไม่สอดคล้องกับเวลาทำการของวัดหรือองค์กรรับบริจาค (อรรถภูมิ อองกุลนะ, 2559)

อรรถภูมิ อองกุลนะ (2559) กล่าวถึงผลสำรวจความคิดเห็นต่อการทำบุญออนไลน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 1,173 คน โดยสำนักวิจัยสยามเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตโพลล์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม (ระดับอุดมศึกษา) ว่า

ในวาระโอกาสสำคัญ เช่น วันเกิด วันขึ้นปีใหม่ คนไทยได้เปลี่ยนพฤติกรรมทำบุญให้กับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น

ดร.ศรีศักดิ์ จามรมาน ประธานกรรมการอาวุโส สำนักวิจัยฯ กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 64.71 เคยทำบุญบริจาคเงิน โดยใช้วิธีโอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร มีเพียงร้อยละ 35.29 ที่ยังไม่เคย ขณะที่เมื่อจำแนกวิธีการทำบุญจะพบว่ามีร้อยละ 47.57 ทำธุรกรรมการเงินโดยใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ตส่งไปยังที่หมาย โดยคนกลุ่มนี้มักหาข้อมูลและโอนเงินไปยังรายละเอียดที่ระบุจากเว็บไซต์องค์กรหรือหน่วยงานที่รับบริจาคมั่น ๆ โดยตรง

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการทำบุญออนไลน์นั้นกำลังได้รับความนิยมจากคนในสังคมยุคปัจจุบัน โดยเหตุผลสำคัญมาจากความสะดวกรวดเร็ว กล่าวคือ ผู้ทำบุญสามารถทำบุญได้ทุกที่ ทุกเวลา เมื่อมีโอกาส เพียงโอนเงินผ่านระบบออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต โดยไม่ต้องเดินทางไปยังสถานที่จริง อีกทั้งยังสามารถทำบุญได้อย่างหลากหลาย เนื่องจากการทำบุญออนไลน์มีการจัดหมวดหมู่การทำบุญไว้อย่างเป็นระบบ เช่น ทำบุญคนชรา ผู้ยากไร้ สัตว์ เด็ กอนาถา การศึกษา พระสงฆ์ที่อาพาธ เป็นต้น (วันพรรษา อภิรัฐนานนท์, 2559)

กระแสการทำบุญออนไลน์ในปัจจุบันทำให้องค์กรหรือมูลนิธิต่าง ๆ จัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นช่องทางหรือทางเลือกหนึ่งให้คนในสังคมปัจจุบันได้มีโอกาสทำบุญ นอกจากนี้บางหน่วยงานยังมีการจัดรวบรวมมูลนิธิหรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อเป็นศูนย์รวมการทำบุญ เช่น ธนาคารทหารไทยที่ได้มี

การจัดทำเว็บไซต์ปันบุญ (www.punboon.org) เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลและองค์กรสาธารณกุศลทั่วประเทศ นับเป็น “การเชื่อมต่อโลกแห่งการแบ่งปันไว้เพียงปลายนิ้วคลิก” ซึ่งมีองค์กรสาธารณกุศลมากกว่า 40 องค์กรเข้าร่วมโครงการเว็บไซต์ปันบุญ และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 200 องค์กรในไม่ช้านี้ ทั้งนี้การจัดทำเว็บไซต์ดังกล่าวถือเป็น “การเปลี่ยนเรื่องบริจาคเงินให้เป็นเรื่องง่ายเหมือนการช้อปปิ้งออนไลน์ แต่เป็นช้อปปิ้งบุญ ง่าย สะดวก บริจาคได้ทุกที่ ทุกเวลา มั่นใจได้ว่าเงินบริจาคส่งถึงมูลนิธิอย่างแน่นอน (คมชัดลึก, 5 พฤศจิกายน 2561)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการทำบุญออนไลน์นั้นเป็นรูปแบบการทำบุญที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายในยุคปัจจุบัน โดยอาศัย “เงิน” เป็นปัจจัยสำคัญในการทำบุญด้วยการโอนผ่านระบบออนไลน์ไปยังจุดหมายที่ต้องการทำบุญ โดยไม่ต้องเดินทางไปยังสถานที่จริง สามารถทำบุญได้ทุกที่ ทุกเวลา เน้นความสะดวกสบายและรวดเร็ว เหมาะสมกับวิถีชีวิตที่ต้องบริหารจัดการเวลาในยุคที่ใช้ชีวิตเป็นไปอย่างเร่งรีบ การทำบุญลักษณะดังกล่าวนี้เป็นรูปแบบการทำบุญที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตซึ่งอาจเป็นผลมาจากอุดมการณ์ธุรกิจที่ใช้เงินเป็นปัจจัยสำคัญในการทำบุญและเน้นความสะดวกรวดเร็วทันใจ เป็นการทำบุญที่ไม่ใช้เวลามากนัก เพียงแคมีเงินก็สามารถทำบุญได้

5.2.2.5 การกำหนดคุณสมบัติสมาชิกที่พึงประสงค์ในฐานะชาวพุทธ

สำราญ ผลดี (2561: 293-294) กล่าวถึงบทบาทของพระพุทธศาสนาที่ต่อสังคมไทย โดยบทบาทที่สำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ ด้านการควบคุมสังคม กล่าวคือ สังคมไทยอยู่ร่วมกันได้ก็ด้วยบรรทัดฐานทางสังคมที่ถูกกำหนดขึ้น ทั้งวิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน จารีต รวมถึงกฎหมาย ซึ่งบรรทัดฐานทางสังคมเหล่านี้ล้วนมีพื้นฐานมาจากศีลธรรมจรรยาทางศาสนา เช่น ศีล 5 โดยมีส่วนช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปราศจากความวุ่นวาย

จากการศึกษาพบว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะซึ่งเป็นวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องบุญในพระพุทธศาสนาก็ทำหน้าที่และมีบทบาทด้านการควบคุมสังคม โดยผู้ผลิตวาทกรรมดังกล่าว ทั้งรัฐบาลในฐานะผู้รับผิดชอบโดยตรงในการผลิตหนังสือเรียน พระสงฆ์ องค์กรและหน่วยงานทางศาสนา และผู้ผลิตสื่อหนังสือพิมพ์นำแนวคิดเรื่องบุญมาใช้เป็นเครื่องมือในการสั่งสอนศีลธรรมให้แก่คนในสังคม รวมถึงกำหนดวิธีปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามแนวทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะกลุ่มสังคมชาวพุทธ เริ่มตั้งแต่กลุ่มเยาวชนที่เป็นนักเรียนในสถาบันการศึกษา เรื่อยไปจนถึงคนในสังคมกลุ่มอื่น ๆ ที่บริโภควาทกรรมเกี่ยวกับบุญ ครอบคลุมบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา และทุกสาขาอาชีพ ผ่านการนำเสนออุดมการณ์ชาวพุทธที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

อุดมการณ์ชาวพุทธที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะดังกล่าวทำหน้าที่กำหนดคุณสมบัติของการเป็น “ชาวพุทธที่ดี” ว่าจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไร ซึ่งในที่นี้อุดมการณ์

ชาวพุทธสื่อให้เห็นบทบาทของชาวพุทธซึ่งได้รับการประเมินค่าแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีและถูกต้อง ได้แก่ สิ่ง
ที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติ ตลอดจนนำเสนอสิ่งที่เป็นค่านิยมที่คนในกลุ่มชาวพุทธเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดี

สิ่งที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติตามแนวทางของการเป็นชาวพุทธที่ดีคือการทำบุญอันเป็น
แนวปฏิบัติขั้นพื้นฐานของชาวพุทธ โดยเฉพาะการทำบุญในช่วงเทศกาลและวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนาที่นอกจากการเป็นการทำความดีแล้ว ยังถือเป็นการสืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี
และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาวิธีหนึ่งอีกด้วย ทั้งนี้การทำบุญนั้น
สามารถทำได้ 3 วิธี ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ได้แก่ ทาน ศีล และภาวนา

“ทาน” คือ การให้หรือแบ่งปัน เป็นเครื่องสนับสนุน “ศีล” คือ ความประพฤติสุจริต
มีกาย วาจาที่เกื้อกูล ไม่เบียดเบียนกัน ช่วยให้อ้าวต่อไปใน “ภาวนา” อันเป็นการฝึกอบรมพัฒนา
จิตใจ เจริญปัญญา ทั้งนี้ แม้ว่าทานจะมีหลายระดับตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา แต่ว่าทกรรม
เกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะมุ่งปลูกฝังการทำบุญด้วยการให้ทานที่เป็นการให้หรือสละทรัพย์สิน
สิ่งของ และวัตถุเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นทานในระดับต้นถือการทำบุญที่ทำได้ง่ายและเป็นจุดเริ่มต้น
ของการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ คือชำระล้างหรือกำจัดกิเลส โดยเฉพาะความโลภ ความเห็นแก่ตัว
ความมีใจคับแคบ ความตระหนี่ รวมถึงช่วยลดความยึดติดถือมั่นในตัวตนให้ลดน้อยลง เป็นการเตรียม
จิตใจให้พร้อมที่จะเพิ่มพูนคุณความดีและการทำบุญอื่น ๆ ที่สูงขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559:
286-291)

นอกจากนี้อุดมการณ์ชาวพุทธที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะยัง
ปลูกฝังคุณธรรมที่คนในกลุ่มชาวพุทธเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดี นั่นคือ ชาวพุทธที่ดีต้องมีความกตัญญู โดย
ความกตัญญูนั้นเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เป็นคุณธรรมเบื้องต้นของมนุษยธรรมทั้งหลาย
และหนึ่งในมงคลอันสูงสุด ผู้ที่มีความกตัญญูย่อมจะทำตนเองให้มีความสุขและทำให้ผู้อื่นมีความสุข
ด้วย ดังนั้นการนำเสนอความคิดว่าชาวพุทธต้องมีความกตัญญูผ่านอุดมการณ์ชาวพุทธจึงเป็นสร้าง
และต่อยอดบรรทัดฐานของการเป็นคนดีผ่านการแสดงความกตัญญูซึ่งเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่การเป็น
สังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความรักใคร่ปรองดองกัน มีความเมตตา และปรารถนาดีต่อกัน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ารัฐ พระสงฆ์ และองค์กรศาสนาใช้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญ
ในสื่อสาธารณะเป็นเครื่องมือในการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกที่พึงประสงค์ในฐานะชาวพุทธ
รวมถึงหล่อหลอมและปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของคนในสังคม ผลที่เกิดขึ้นไม่เพียงทำให้บุคคล
มีคุณสมบัติของการเป็น “ชาวพุทธที่ดี” ตามบรรทัดฐานของสังคมไทย แต่ยังทำให้บุคคลนั้นมี
คุณสมบัติของการเป็น “สมาชิกที่ดี” ในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคมอีกด้วย

5.2.2.6 การสืบทอดความเชื่อเรื่องการทำบุญกับดวงชะตาในสังคมไทย

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะพบว่ามี การนำเสนออุดมการณ์ โชคชะตาและอุดมการณ์ความสุขซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อของคนในสังคมไทยเกี่ยวกับเรื่องดวงชะตาที่มีอำนาจในการควบคุมหรือกำหนดการกระทำและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์ เชื่อว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นถูกกำหนดไว้แล้ว และเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุม แต่มีสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงดวงชะตาหรือชะตากรรมให้ดีขึ้นได้นั้นคือ “บุญ” โดยบุญนั้นส่งผลให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นนำไปสู่การมีความสุขในชีวิต

การนำเสนออุดมการณ์โชคชะตาผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะถือเป็นการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องโชคชะตาของคนในสังคม ในขณะที่เดียวกันก็สร้างชุดความคิดใหม่ที่ผสมผสานความเชื่อเรื่องดวงชะตาเข้ากับแนวคิดการทำบุญในพุทธศาสนา เกิดเป็นความเชื่อเรื่องการทำบุญที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องดวงชะตาซึ่งมีส่วนช่วยเพิ่มน้ำหนักให้แก่ผลจากการทำบุญให้ดำรงอยู่ในสังคมต่อไป ดังจะเห็นได้จากโฆษณาหรือการแนะนำวิธีการสะเดาะเคราะห์ แก้ไขดวง หรือการเสริมดวง เสริมโชคซึ่งเป็นส่วนหนึ่งความเชื่อเกี่ยวกับดวงชะตาด้วยการทำบุญแบบต่าง ๆ เช่น



ภาพที่ 15 อาหารใส่บาตร ตามวันเกิด เสริมดวง เสริมโชค

ที่มา <https://www.horolive.com/713.html>

ภาพที่ 15 สื่อถึงอาหารที่ใช้ใส่บาตรตามวันเกิด โดยต้องเลือกของใส่บาตรตามวันเกิด ซึ่งจะช่วยเสริมดวงและเสริมโชคแก่เจ้าของวันเกิด



ภาพที่ 16 เคล็ดลับทำบุญเสริมดวงชะตา รัปปี 2560
ที่มา <http://horo.teenee.com/betterhoro/325.html>



ภาพที่ 17 ทำบุญเสริมดวงตามราศี
ที่มา <https://pantip.com/topic/31606534>



ภาพที่ 18 วิธีทำบุญเสริมดวงความรัก

ที่มา http://janehorheal.blogspot.com/2015/02/blog-post_6.html

ทำบุญเสริมดวงปีใหม่ 2561				
โนนดัสสะ	มิน กิน นอน เทียว	กันย์ ทำบุญไหว้พระ	กุมภ์ พาดธรมครำไป กินข้าว (คนแก่ และเด็ก)	สิงห์ พาดธรมครำไป กินข้าว (คนแก่ และเด็ก)
ทำบุญ	กรกฎ ไหว้ศาลหลักเมือง พระแก้วมรกต	มังกร ไหว้ศาลหลักเมือง พระแก้วมรกต	พิจิก ปล่อยปลา	ตุลย์ ไหว้พระพรหม ทำบุญกับเด็กและ หมาแมวพิการ
ทำทาน	เมษ ทำบุญโลงศพ	พฤษภ ใส่บาตรพระ ถวายสังฆทาน เช่นไหว้เจ้าที่		
เสริมวาสนา	มิถุน เช่นไหว้เจ้าที่ สักการะพระแม่ (วัดแขก)	ธนู ใส่ชีวิตโค-กระหนือ สักการะพระแม่ (วัดแขก)		

โหรรัตนโกสินทร์

ภาพที่ 19 ทำบุญเสริมดวงปีใหม่ 2561

ที่มา <https://www.facebook.com/rattanakosin3678/posts/711725669031386/>

ภาพที่ 16 – 19 แสดงให้เห็นปรากฏการณ์การทำบุญที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องดวงชะตา โดยเป็นปรากฏการณ์ที่ได้รับความนิยมจากคนในสังคมปัจจุบัน แสดงให้เห็นวิธีการทำบุญลักษณะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับดวงชะตา เพื่อเสริมดวงชะตาตามราศี ทั้งนี้เมื่อทำบุญตามดวงชะตาแล้วเชื่อว่าจะทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ชีวิตเกิดความเป็นสิริมงคล รวมถึงมีชีวิตที่ดี มีความสุข ซึ่งการทำบุญที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องดวงชะตานี้ปรากฏผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย ทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และเว็บไซต์

กล่าวได้ว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมานั้นอาจเป็นผลมาจากการนำเสนออุดมการณ์โชคชะตาและอุดมการณ์สุขผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ทั้งนี้แม้ว่าความเชื่อ

เรื่องโชคชะตานั้นจะไม่ใช่เป็นไปตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา แต่ความคิดดังกล่าวมีส่วนทำให้ผู้บริโภคชาวธรรมเชื่อและยอมรับในผลของบุญได้ง่ายขึ้น กล่าวคือ เชื่อว่าบุญนั้นสามารถส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงดวงชะตาให้เป็นไปในทางที่ดี ทำให้ชีวิตมีความสุข ความคิดความเชื่อดังกล่าวจึงส่งผลให้ความเชื่อเรื่องการทำบุญเพื่อเปลี่ยนแปลงดวงชะตาปรากฏอยู่ในสังคมไทยในปัจจุบัน

5.2.2.7 การใช้ชีวิตตามกระแสบริโภคนิยม

อุดมการณ์ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็น อุดมการณ์ธุรกิจและอุดมการณ์ความสุขนั้น นอกจากจะมีอิทธิพลต่อความคิด วิธีชีวิต และการกระทำที่เกี่ยวข้องกับบุญและการทำบุญของคนในสังคมไทยในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อุดมการณ์ดังกล่าวยังอาจส่งผลต่อวิถีคิดและการใช้ชีวิตโดยทั่ว ๆ ไปของคนในสังคมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกิดการใช้ชีวิตตามกระแสบริโภคนิยม

การใช้ชีวิตตามกระแสบริโภคนิยมเป็นการใช้ชีวิตที่ยึดติดกับความต้องการในการบริโภคอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เน้นคุณค่าแบบวัตถุนิยม มุ่งตอบสนองความต้องการทางวัตถุ โดยมีเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดผลอย่างรวดเร็ว นำไปสู่การได้รับความสุขจากการครอบครองสิ่งของเครื่องใช้ ทำให้สิ่งต่าง ๆ ถูกลดทอนคุณค่ากลายเป็นเพียงสินค้าที่สามารถซื้อขายกันได้

ผลของการนำเสนออุดมการณ์ธุรกิจและอุดมการณ์ความสุขนั้นตอบสนองการใช้ชีวิตตามกระแสบริโภคนิยมดังกล่าว โดยอุดมการณ์ธุรกิจมีส่วนทำให้คนในสังคมคิดและมองสิ่งต่าง ๆ เป็นวัตถุสิ่งของที่สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้รับผลกำไรเป็นสิ่งตอบแทนในรูปของเงินตราซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้ชีวิต ยิ่งในสถานะเศรษฐกิจในสังคมยุคปัจจุบันทำให้คนในสังคมต้องรู้จักบริหารจัดการการใช้ชีวิตให้คุ้มค่าและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด เพื่อนำไปสู่การมีชีวิตที่มีความสุข ซึ่งความสุขที่เป็นเป้าหมายในการชีวิตในสังคมปัจจุบันนั้นไม่ใช่เพียงการมีความสุข ความเบิกบานใจเท่านั้น หากแต่เป็นความสุขที่เกิดจากการได้รับสิ่งที่พึงปรารถนาอันทำให้ชีวิตเกิดความสุขด้านต่าง ๆ ได้แก่ การมีสุขภาพแข็งแรง การมีทรัพย์สินเงินทอง การมีความรู้และสติปัญญา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และการมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี ความสุขเหล่านี้เป็นความสุขที่จับต้องได้ ที่แม้ว่าจะเป็นความสุขที่ไม่ยั่งยืน แต่ก็เป็นที่คนในสังคมปรารถนา เนื่องจากเป็นสิ่งที่จะทำให้ชีวิตดำเนินไปได้อย่างราบรื่น มีความสุข ซึ่งความสุขลักษณะดังกล่าวถูกปลูกฝังและนำเสนอผ่านอุดมการณ์ความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

กล่าวได้ว่าอุดมการณ์ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นอาจมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตโดยทั่วไปของคนในสังคม โดยมีส่วนปลูกฝังพฤติกรรมการใช้ชีวิตตามกระแสบริโภคนิยมที่ผู้คนหลงใหลบูชาเงินและให้ความสำคัญกับวัตถุ มุ่งแสวงหาและบริโภควัตถุ สินค้า และบริการต่าง ๆ เพื่อความสะดวกสบายและเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข

จากการศึกษาอุดมการณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้น ทำให้เห็น อุดมการณ์ที่สื่อผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญทั้งสิ้น 4 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ชาวพุทธ อุดมการณ์ ธุรกิจ อุดมการณ์ความสุข และอุดมการณ์โชคชะตา อุดมการณ์ดังกล่าวมีทั้งส่วนที่สอดคล้องและส่วน ที่แตกต่างจากแนวคิดเกี่ยวกับบุญตามแนวทางของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ดังนี้

อุดมการณ์ชาวพุทธนำเสนอให้เห็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของชาวพุทธนั่นคือ “ชาวพุทธต้อง ทำบุญ” ซึ่งเป็นไปตามหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎกเกี่ยวกับ “สมบัติ” ใน “วิถีชีวิต” ของชาวพุทธ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่า “ชาวพุทธต้องมีความกตัญญู” ซึ่งความกตัญญูทเวทีนั้นถือเป็น คุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นคนดีตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

อุดมการณ์ธุรกิจและในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะแสดงให้เห็นความคิดเกี่ยวกับบุญว่า บุญนั้นเป็นสินค้าที่มีมูลค่า สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยน และเป็นสิ่งที่สามารถลงทุนแล้วจะได้รับกำไร หรือผลตอบแทน หากมีการบริหารจัดการบุญจะทำให้ได้รับผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า ความคิดเกี่ยวกับบุญ ดังกล่าวแสดงให้เห็นการทำบุญด้วยจิตที่มีกิเลส หวังโชคลาภ เพื่อให้เกิดความมั่งคั่งร่ำรวย เป็นการ ทำบุญเพื่อหวังผลตอบแทน มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อขัดเกลาจิตใจให้ปราศจากกิเลสหรือลดกิเลสและ ความเห็นแก่ตัวลง หากแต่เป็นการลงทุนเพื่อให้ได้กำไรจากการลงทุนซึ่งก็คือความร่ำรวย ซึ่งไม่เป็น ตามแนวทางการทำบุญตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา ส่งผลให้ผู้บริโภคความทรมการทำบุญแบบสะสม เกิดความโลภและหวังผลจากการทำบุญนั้น

อุดมการณ์ความสุขกล่าวถึงบุญในแง่ผลของการกระทำ แสดงให้เห็นว่าผลจากการทำบุญนั้น ส่งผลให้เกิดความสุข ทั้งความสุขทางกายและความสุขทางใจ ได้แก่ การมีจิตใจเบิกบาน ผ่องใส การมี ชีวิตเป็นอยู่ที่ดี มีความเจริญรุ่งเรือง ตลอดจนใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่นไม่มีอุปสรรคใด ๆ นอกจากนี้ยัง ทำให้ได้รับสิ่งที่พึงปรารถนาอันทำให้ชีวิตเกิดความสุขด้านต่าง ๆ ได้แก่ การมีสุขภาพแข็งแรง การมี ทรัพย์สินเงินทอง การมีความรู้และสติปัญญา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และการมีรูปร่างหน้าตา ผิวพรรณที่ดี รวมถึงการมีความเป็นสิริมงคล การนำเสนออุดมการณ์ความสุขดังกล่าวเป็นไปตามหลัก พระพุทธศาสนาที่ว่าเมื่อบุคคลทำความดีหรือทำบุญแล้ว ผลที่บุคคลนั้นพึงจะได้รับในเบื้องต้นก็คือ ความสุข ความสบายใจ อย่างไรก็ตาม ความสุขอันเป็นผลจากบุญตามที่ปรากฏผ่านอุดมการณ์ ความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้น โดยมากจะมุ่งเน้นที่ความสุขทางกายซึ่งถือเป็น ความสุขทางโลกหรือโลกียสุข เป็นความสุขที่คฤหัสถ์แสวงหา การทำบุญเพื่อความสุขลักษณะดังกล่าว นี้จึงมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดกิเลสและความต้องการ รวมถึงลดความเห็นแก่ตัวลงให้จิตใจสงบสุข ในทางกลับกันการทำบุญลักษณะดังกล่าวเป็นการทำบุญด้วยจิตที่มีกิเลส ปรารถนา อยากมี และ อยากได้ผลของบุญเพื่อหวังความสุขสบาย เป็นการทำบุญที่ยึดติดกับความสุขทางโลก ก่อให้เกิด พฤติกรรมการเร่งชวนขายในการทำบุญ สะสมบุญ เพื่อให้ได้บุญมาก และหวังให้ผลบุญนั้นบันดาลให้ เกิดผลซึ่งไม่ใช่จุดมุ่งหมายของการทำบุญที่แท้จริง

อุดมการณ์โชคชะตาแสดงให้เห็นความเชื่อและการยอมรับอำนาจของโชคชะตาที่สามารถกำหนดความเป็นไปของชีวิตของคนในสังคม เชื่อที่ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นถูกกำหนดไว้แล้ว มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ แต่สามารถแก้ไขและเปลี่ยนแปลงได้ตามวิถีทางของหลักโหราศาสตร์ อย่างไรก็ตามตามวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะได้ประกอบสร้างชุดความคิดแก่ผู้บริโภควาทกรรมโดยแสดงให้เห็นว่าการทำบุญนั้นมีความสัมพันธ์กับดวงชะตา กล่าวคือ บุญมีผลต่อดวงชะตา ผลจากการทำบุญทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไป ความคิดดังกล่าวเป็นการผสมผสานความคิดจากความเชื่อในทางโหราศาสตร์และคติทางพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ในทางพระพุทธศาสนานั้นไม่ได้สอนให้เชื่อเรื่องโชคชะตาหรือดวงชะตาซึ่งอยู่เหนือการกระทำและการควบคุมของมนุษย์ หากแต่พระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม กล่าวคือ มนุษย์และสัตว์ต้องเป็นไปตามกฎแห่งกรรม อันเป็นกฎแห่งความเป็นไปตามเหตุปัจจัย เมื่อกระทำแล้วจะต้องเกิดผลตามกฎแห่งกรรม โดยหากทำกรรมดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน แต่หากทำกรรมชั่วย่อมได้รับสิ่งไม่ดีเป็นผลตอบแทน

ด้านวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมจะพิจารณาปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตตัววาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ และผลที่วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่อาจมีต่อพฤติกรรมและการกระทำของคนในสังคม โดยจากการศึกษาพบว่าปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่มีผลต่อการผลิตตัวบทที่แฝงอุดมการณ์ดังกล่าวนั้น อาจเกิดจากแนวคิดและความเชื่อต่าง ๆ 6 ประการที่มีอยู่ในสังคมไทย ได้แก่ แนวคิดเรื่องบุญในพระไตรปิฎกและอรรถกถา แนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกาย แนวคิดพระพุทธศาสนาแบบประชานิยม ความคิดเรื่องบริโภคนิยม ความเชื่อเรื่องดวงชะตาในสังคมไทย และความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย

ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวส่งผลต่อการผลิตตัววาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยมีทั้งที่เป็นการผลิตซ้ำและต่อยอดความคิดเกี่ยวกับการทำบุญตามแนวทางของพระพุทธศาสนา แต่ในขณะเดียวกันก็มีลักษณะที่บิดเบือน ทำให้เห็นการผสมผสานและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน นำไปสู่ผลที่อาจมีต่อพฤติกรรมและการกระทำของคนในสังคมซึ่งสรุปได้เป็น 6 ประการ ได้แก่ การสืบทอดและดำรงอยู่ของแนวคิดเรื่องบุญในสังคมไทย การทำบุญแบบพุทธพาณิชย์ ปราบปรามการกระทำบุญไหว้พระ 9 วัด กระแสการทำบุญออนไลน์ การกำหนดคุณสมบัติสมาชิกที่พึงประสงค์ในฐานะชาวพุทธ และการสืบทอดความเชื่อเรื่องการทำบุญที่สัมพันธ์กับดวงชะตาในสังคมไทย

กล่าวได้ว่า วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนี้มีแนวโน้มว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำบุญของคนในสังคม ทำให้คนในสังคมยังคงให้ความสำคัญและยังทำบุญกันอย่างต่อเนื่อง นับเป็นการสืบทอดแนวคิดเรื่องบุญให้ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย ในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นรูปแบบแนวคิด และวิธีการทำบุญที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการทำบุญในปัจจุบันเป็นการทำบุญโดยหวังให้บุญเป็นที่พึ่งหรือที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ หวังให้บุญนั้นช่วยให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ผ่านพ้นอุปสรรคปัญหา

ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีความคิดเกี่ยวกับบุญว่าเป็นสินค้า สามารถเลือกซื้อได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว โดยอาศัยเงินเป็นใบเบิกทาง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนาแบบบริโภคนิยม ซึ่งแสดงออกผ่านปรากฏการณ์การทำบุญ ได้แก่ การทำบุญแบบพุทธพาณิชย์ ปรากฏการณ์การทำบุญไหว้พระ 9 วัด และกระแสการทำบุญออนไลน์

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะยังถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยมีส่วนสำคัญในการครอบงำความคิดและกำหนดคุณสมบัติสมาชิกที่พึงประสงค์ในฐานะชาวพุทธ อันเป็นการหล่อหลอมและปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของคนในสังคม ผลที่เกิดขึ้นไม่เพียงขัดเกลาทำให้บุคคลมีคุณสมบัติของการเป็น “ชาวพุทธที่ดี” ตามที่ผู้ผลิตวาทกรรมต้องการ แต่ยังทำให้บุคคลนั้นมีคุณสมบัติของการเป็น “สมาชิกที่ดี” ในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคมอีกด้วย อีกทั้งวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะยังส่งผลต่อการการสืบทอดความเชื่อเรื่องการทำบุญที่สัมพันธ์กับดวงชะตาในสังคมไทย ทำให้เกิดปรากฏการณ์การทำบุญเพื่อเปลี่ยนดวงชะตาซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจในปัจจุบัน

นอกจากอุดมการณ์ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะจะมีอิทธิพลต่อความคิด วิถีชีวิต และการกระทำที่เกี่ยวข้องกับบุญและการทำบุญของคนในสังคมไทยแล้ว อุดมการณ์ที่นำเสนออย่างอาจส่งผลต่อวิถีคิดและการใช้ชีวิตโดยทั่ว ๆ ไปของคนในสังคมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกิดการใช้ชีวิตตามกระแสบริโภคนิยมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุ มุ่งแสวงหาและบริโภควัตถุเพื่อความสะดวกสบายและเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข



บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้ นำเสนออุดมการณ์เกี่ยวกับบุญในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ตลอดจนวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ตามกรอบการวิเคราะห์ 3 มิติ (three dimensional framework) ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีสมมติฐานว่ากลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะมีกลวิธีเด่น ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์และการใช้อุปลักษณ์ และอุดมการณ์ที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่โดดเด่น ได้แก่ อุดมการณ์ความสุข และอุดมการณ์ธุรกิจ

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลวาทกรรมเกี่ยวกับบุญด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) กล่าวคือ ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมสื่อสาธารณะที่นำเสนอข้อมูลไปสู่คนจำนวนมากในสังคม โดยที่วาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในสื่อสาธารณะเหล่านี้เผยแพร่ข้อมูลระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2559 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2559

หลังจากได้สื่อสาธารณะที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวาทกรรมเกี่ยวกับบุญแล้ว ผู้วิจัยจึงสุ่มตัวอย่างวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ต่อไป โดยหนังสือเรียน ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยการเลือกหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 4 เล่ม 6 ชั้นปี ส่วนหนังสือธรรมะ ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยการเลือกหนังสือธรรมะที่ชื่อหนังสือมีคำว่า “บุญ” ปรากฏอยู่ โดยหนังสือดังกล่าวเผยแพร่ในปี 2559 ในร้านหนังสือที่มีสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศมากที่สุด 3 ลำดับแรก หลังจากนั้นนำมาสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยการจับฉลากให้ได้หนังสือธรรมะจำนวน 30 เล่ม เพื่อใช้ในการศึกษา

ด้านหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยการเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายวันที่มียอดจำหน่ายสูงสุด 5 อันดับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก ข่าวสด และมติชน ซึ่งวางจำหน่ายระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2559 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2559 ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยเลือกเก็บข่าวที่ปรากฏคำว่า “บุญ” โดยอาจปรากฏในพาดหัวข่าว เนื้อข่าว หรือคำ

บรรยายได้ภาพ ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับเท่านั้น ทั้งนี้หากข่าวที่ตรงกับเงื่อนไขดังกล่าวแล้วมีเนื้อหาข่าวให้อ่านต่อในฉบับผู้วิจัยจึงจะตามไปเก็บข้อมูลข่าวดังกล่าวต่อไป จากการเก็บข้อมูลข่าวที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก ข่าวสด และมติชน ผู้วิจัยพบข่าวที่นำมาใช้ศึกษารวมทั้งสิ้น 113 ข่าว สำหรับเว็บไซต์ ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยการเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์ที่ปรากฏคำว่า “บุญ” ในชื่อและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับบุญในปี 2559 ซึ่งปรากฏเว็บไซต์ทั้งสิ้น 4 เว็บไซต์ ทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากทุกหน้าของเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุญ

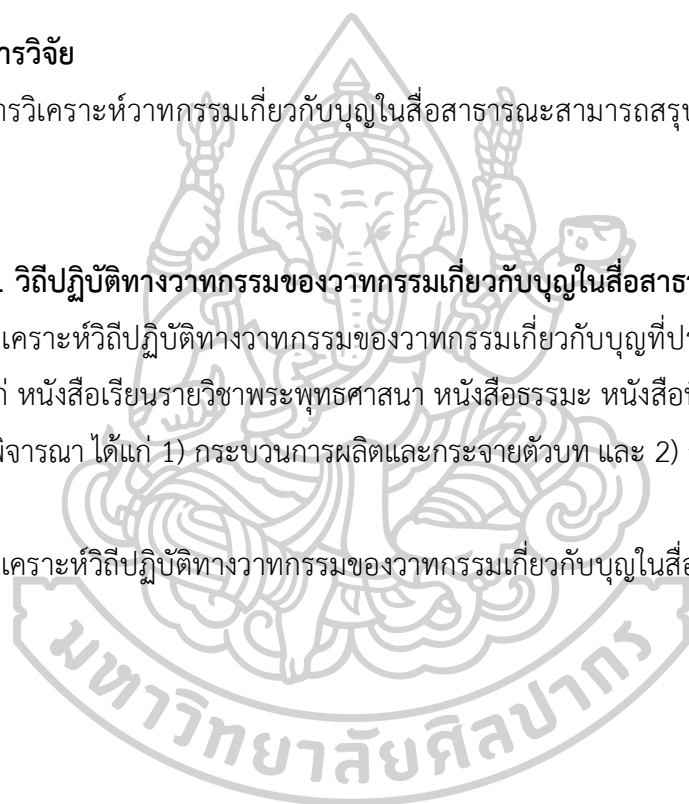
6.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะสามารถสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

6.1.1 วิธีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

การวิเคราะห์วิธีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ โดยมีประเด็นที่มุ่งพิจารณา ได้แก่ 1) กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท และ 2) กระบวนการบริโภคนและตีความตัวบท

การวิเคราะห์วิธีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะสามารถสรุปได้ดังตาราง



ตารางที่ 23 แสดงวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

รายละเอียด	ตัวบท			
	หนังสือเรียน	หนังสือธรรมะ	หนังสือพิมพ์	เว็บไซต์
วัตถุประสงค์	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุญ - ปลุกฝังพฤติกรรมบางประการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุญ - ให้ข้อคิดและชี้แนะแนวทางการทำบุญที่ทำให้ได้รับ อานิสงส์ หรือผลจากการทำบุญในลักษณะต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความคิดเรื่องบุญ แสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับบุญ และพฤติกรรม การทำบุญของคนในสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุญ - แนะนำแนวทางเกี่ยวกับหลักและวิธีการทำบุญ - เชิญชวนให้ร่วมกิจกรรมการทำบุญ
ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต	<ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงศึกษาธิการ - ที่ปรึกษา - ผู้เขียน - บรรณาธิการ 	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักพิมพ์ - บรรณาธิการ - ผู้เขียนหนังสือ 	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักพิมพ์ - บรรณาธิการบริหาร - บรรณาธิการข่าว/ หัวหน้าข่าว - นักข่าว/ผู้สื่อข่าว - ผู้เรียบเรียงข่าว - ผู้ตรวจต้นฉบับ - ผู้พิสูจน์อักษร 	<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าของเว็บไซต์ - ผู้เขียน - ผู้ดูแลระบบ

ตารางที่ 23 แสดงวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ (ต่อ)

รายละเอียด	ตัวบท			
	หนังสือเรียน	หนังสือธรรมะ	หนังสือพิมพ์	เว็บไซต์
การกระจายตัว บท	- ใช้ในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา ทั่วประเทศ	- มีกระบวนการ ผลิตและตีพิมพ์ ผ่านโรงพิมพ์ สามารถผลิตได้ ครั้งละเป็น จำนวนมาก - หาซื้อได้จาก ร้านหนังสือที่มี สาขากระจายอยู่ ทั่วประเทศ	- จัดจำหน่ายทั่ว ทุกภูมิภาคของ ประเทศไทย ผ่าน สายส่งโรงพิมพ์ สายส่งอิสระ และ ตัวแทนจำหน่าย ต่าง ๆ - หาซื้อได้จาก ร้านหนังสือ ร้านค้า ร้าน สะดวกซื้อ และ ตัวแทนจำหน่ายที่ มีกระจายอยู่ทั่ว ประเทศ	- สามารถรับ ข้อมูลได้ตาม ความสนใจใน ช่วงเวลาต่าง ๆ ผ่านคอมพิวเตอร์ หรือ โทรศัพท์มือถือที่ มีการเชื่อมต่อ เครือข่าย อินเทอร์เน็ต
ผู้บริโภควัตถุ	- นักเรียน	- ผู้อ่านทั่วไป	- ผู้อ่านทั่วไป	- ผู้อ่านทั่วไป
การตีความตัว บท	- นักเรียนเชื่อว่าสิ่ง ที่ถ่ายทอดออกมา นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม โดยมีครู ซึ่งสังคมไทยให้ ความเคารพนับถือ เป็นผู้ถ่ายทอด	- ผู้อ่านเคารพ ศรัทธาและเชื่อถือ ในหลักปฏิบัติ ที่ นำเสนอเนื่องจากมี พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้มี สถานภาพสูงใน สังคมไทย รวมถึง บุคคลที่ศึกษา ธรรมะมาเป็นอย่างดี เป็นผู้ถ่ายทอด	- ผู้อ่านเชื่อว่าข่าว ในหนังสือพิมพ์เป็น ข้อเท็จจริงและมี หลักฐานอ้างอิงได้ ผู้อ่านจึงยอมรับ และเชื่อถือตามข้อมูล ที่นำเสนอ	- ผู้อ่านส่วนมากมี ความเชื่อเกี่ยวกับ บุญเป็นรากฐาน เดิม และสนใจ กิจกรรมเกี่ยวกับ บุญและการทำบุญ เมื่อรับหรือบริโภค ข้อมูลจากเว็บไซต์ จึงคล้อยตามและ นำไปปฏิบัติตาม

6.1.1.1 กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท

กระบวนการผลิตและกระจายตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญนั้นทำให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อแต่ละประเภท ได้แก่ วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนานั้นผลิตขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสำหรับครูและนักเรียนในสถาบันการศึกษา อีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังคุณลักษณะบางประการที่เห็นว่าดีงามและปรารถนาให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนด้วย ส่วนวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและเว็บไซต์นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับบุญ การทำบุญ ตลอดจนแนะนำแนวทางการทำบุญ รวมถึงเชิญชวนบุคคลให้เข้าร่วมกิจกรรมการทำบุญ ส่วนวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอเหตุการณ์ คือ รายงานเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความคิดเรื่องบุญให้ผู้อ่านรับรู้

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประกอบด้วยบุคคลหลากหลายกลุ่ม โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนามีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการแต่งตั้งคณะจัดทำหนังสือซึ่งมีทั้งนักวิชาการผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา และนักวิชาการศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดทำหนังสือ วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีบรรณาธิการทำหน้าที่คัดเลือกผู้เขียนและตรวจสอบเนื้อหาของหนังสือที่จะจัดพิมพ์ รวมถึงจัดทำต้นฉบับและจัดทำรูปเล่มให้นำเสนอเพื่อจะได้ออกสนองความต้องการของกลุ่มผู้อ่านได้หลากหลาย ทั้งนี้ผู้เขียนหนังสือธรรมะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เขียนที่เป็นพระสงฆ์ และกลุ่มผู้เขียนที่เป็นบุคคลทั่วไปที่ศึกษาและมีความรู้เรื่องธรรมะเป็นอย่างดี สำหรับวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์นั้นมีบรรณาธิการข่าวเป็นผู้รับผิดชอบงานการข่าว โดยข่าวแต่ละข่าวจะผ่านการกลั่นกรองหลายชั้นตอนจากผู้ทำงานในองค์กรหนังสือพิมพ์ในฐานะนายด่านข่าวสารหรือนายประตูข่าวสาร (gatekeeper) ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์ ได้แก่ เจ้าของเว็บไซต์ซึ่งมีทั้งบุคคล กลุ่มบุคคลที่มีความสนใจเกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา สำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือธรรมะโดยเฉพาะ และชมรมพุทธศาสตร์สากลสั่งกัณฑ์วัดพระธรรมกายซึ่งมีผู้เลื่อมใสศรัทธาเป็นจำนวนมาก

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเหล่านี้แพร่กระจายไปยังบุคคลหลากหลายกลุ่มในสังคมไทย โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาจัดเป็นวาทกรรมที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ นักเรียนรวมถึงครูที่อยู่ในระบบการศึกษาต้องใช้หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนาเป็นสื่อการเรียนรู้ในการเรียนการสอน วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีกลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้อ่านวัยทำงานที่เป็นวัยที่เริ่มสนใจธรรมะและกลุ่มผู้อ่านวัยผู้ใหญ่ที่เริ่มเข้าวัดศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรม แต่พยายามขยายกลุ่มผู้อ่านให้เป็นบุคคลทุกเพศทุกวัย ด้วยการปรับการนำเสนอที่น่าสนใจ ผู้อ่านสามารถหาซื้อหนังสือได้จาก

ร้านขายหนังสือขนาดใหญ่ที่มีสาขากระจายอยู่ทั่วประเทศ ในขณะที่วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์มีจัดจำหน่ายทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ผู้อ่านซึ่งไม่จำกัดบุคคลว่าเป็นเพศใดหรือวัยใดสามารถหาซื้อหนังสือพิมพ์ได้จากร้านหนังสือ ร้านค้า ร้านสะดวกซื้อ และตัวแทนจำหน่ายที่มีกระจายอยู่ทั่วประเทศ ส่วนวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์นั้น ผู้อ่านซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับบุญเป็นรากฐานเดิมและสนใจกิจกรรมเกี่ยวกับการทำบุญและมีความรู้ด้านเทคโนโลยี สามารถใช้คอมพิวเตอร์และสามารถสืบค้นข้อมูลทางเว็บไซต์สามารถเลือกรับข้อมูลได้ตามความสนใจในช่วงเวลาต่าง ๆ ผ่านคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือที่มีการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

6.1.1.2 กระบวนการบริโภคและตีความตัวบท

ด้านกระบวนการบริโภคและตีความตัวบท พบว่า วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเป็นวาทกรรมที่ได้รับการยอมรับ มีผลต่อความคิด ความเชื่อ และการกระทำของคนในสังคมในวงกว้าง กล่าวคือ วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนามีหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลจัดการศึกษาของชาติเข้ามามีส่วนร่วมในจัดทำหนังสือ มีผู้เขียนที่เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ทั้งผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย จากมหาเถรสมาคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อีกทั้งยังมีคณะบรรณาธิการและบรรณาธิการจัดพิมพ์ตรวจสอบและกลั่นกรองก่อนการประกาศอนุญาตให้นำไปใช้ในสถานศึกษาได้ สำหรับวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะมีกระบวนการผลิตโดยเริ่มจากการสำรวจแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคและคัดเลือกผู้เขียนหนังสือที่จะจัดพิมพ์เพื่อให้ตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้บริโภค โดยผู้เขียนมีทั้งพระสงฆ์และบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เขียนเป็นอย่างดี รวมถึงอาจเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักในวงการหนังสือธรรมะ ซึ่งมีผลทำให้เนื้อหาที่มีความน่าสนใจและน่าเชื่อถือ

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือพิมพ์มีขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน มีการกลั่นกรองหลายขั้นตอน นับตั้งแต่การพิจารณาคัดเลือกข่าวเพื่อลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ การเรียบเรียงข่าวในรูปแบบที่ถูกต้องเหมาะสม การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและข้อเท็จจริง และการตรวจสอบการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ทำงานในองค์กรหนังสือพิมพ์ในฐานะนายด่านข่าวสารหรือนายประตูข่าวสาร (gatekeeper) นอกจากนี้การนำเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ยังถูกกำกับด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์และจริยธรรมของวิชาชีพที่สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยกำหนดขึ้น ทำให้การนำเสนอข่าวนั้นเกิดความน่าเชื่อถือ ส่วนวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในเว็บไซต์มีบุคคลและกลุ่มบุคคลที่สนใจศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นเจ้าของเว็บไซต์ นอกจากนี้ยังมีเจ้าของเว็บไซต์ที่เป็นสำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือธรรมะโดยเฉพาะ

ซึ่งข้อมูลที่น่าเสนอจึงมีการตรวจสอบกลับกรองจากบรรณาธิการตามกระบวนการจัดทำหนังสือ และเจ้าของเว็บไซต์ที่เป็นชมรมพุทธศาสตร์สากลซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ โดยเป็นชมรมที่สังกัดวัดพระธรรมกายที่มีผู้เลื่อมใสศรัทธาและติดตามเป็นจำนวนมาก อีกทั้งการเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์นั้นถูกกำกับและติดตามโดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงวัฒนธรรม และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มีผลทำให้การผลิตและนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญผ่านเว็บไซต์เป็นไปอย่างระมัดระวัง มีการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่บิดเบือน และไม่ขัดต่อวัฒนธรรมไทย เพื่อไม่ให้ผิดกฎหมาย

กล่าวโดยสรุป วาทกรรมของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ได้แก่ หนังสือเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ มีจุดมุ่งหมายของการผลิตด้วยบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญแตกต่างกันไปตามสื่อแต่ละประเภท โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตด้วยบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญนั้นมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำต่อผู้บริโภคซึ่งมีอยู่หลากหลายกลุ่มในสังคมไทยครอบคลุมบุคคลทุกเพศทุกวัย ทั้งนี้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเหล่านี้ถือเป็นวาทกรรมที่ได้รับการยอมรับสามารถถ่ายทอดความคิด ค่านิยม และอุดมการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ผู้บริโภคได้ง่าย เนื่องจากถูกถ่ายทอดโดยบุคคลที่ได้รับความศรัทธาและมีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังอาจมีการพิจารณาและกลั่นกรองตามกระบวนการต่าง ๆ จนทำให้สังคมไทยยอมรับว่าสิ่งที่ถ่ายทอดออกมานั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม และสามารถสื่ออุดมการณ์ไปสู่สังคมในวงกว้างได้อย่างน่าเชื่อถือ จนผู้บริโภคไม่ตระหนักถึงอุดมการณ์ที่แฝงมาพร้อมกับเนื้อหาที่กำลังบริโภคอยู่ ซึ่งอุดมการณ์ที่แฝงมานี้มีผลต่อความคิด ความเชื่อ และการกระทำของผู้บริโภคซึ่งได้แก่บุคคลทุกระดับทั่วประเทศนั่นเอง

6.1.2 ความคิดเกี่ยวกับบุญที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อ

สาธารณะ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ พบว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนำเสนอความคิดสำคัญที่สัมพันธ์กับเรื่องบุญซึ่งถ่ายทอดสู่ผู้บริโภควาทกรรมเกี่ยวกับบุญกลุ่มต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ ผู้สูงวัย แบบไม่จำกัดเพศและอาชีพ รวมทั้งสิ้น 5 ประการ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

6.1.2.1 กลุ่มที่ 1 บัญชีส่วนที่เป็นเหตุ

บัญชีส่วนที่เป็นเหตุ หมายถึง บัญชีในฐานะที่เป็นการกระทำของบุคคล เรียกว่า “การทำบุญ” ประกอบด้วยความคิดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ 2) การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู และ 3) การทำบุญเป็นการทำธุรกิจ

ความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ สื่อให้เห็นว่าการทำบุญสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ โดยเน้นย้ำและนำเสนอให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเกี่ยวข้องกับคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ เป็นกิจกรรมสำคัญที่ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน มีการถ่ายทอดและปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมการทำบุญจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะเมื่อถึงวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับศาสนาซึ่งถือเป็นโอกาสสำคัญตามความเชื่อของศาสนาพุทธนั้นสิ่งที่ชาวพุทธทั้งหลายควรทำคือการทำบุญ ทั้งนี้การทำบุญนั้นถือเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป

ความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำนำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ โดยใช้กลวิธีทางภาษาสามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 24 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ
ในสื่อต่าง ๆ

ความคิดเกี่ยวกับบุญ		กลวิธีทางภาษา												
		การเลือกใช้คำศัพท์	การนิยมความกตัญญู	การใช้คำแสดงทัศนภาวะ	การใช้มูลบท	การอ้างส่วนใหญ่	การใช้สหพท	การใช้ประโยคแสดงเหตุผล	การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข	การใช้ปฏิบัติประจเฉท	การใช้วจนกรรม	การใช้อุปสรรคณ์	การใช้คำขวัญ	การใช้คำประพันธ์
การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ	หนังสือเรียน	✓									✓			
	หนังสือธรรมะ	✓		✓	✓	✓		✓		✓			✓	
	หนังสือพิมพ์	✓			✓	✓								
	เว็บไซต์	✓		✓	✓		✓	✓					✓	

ความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู แสดงให้เห็นว่าการทำบุญกับความกตัญญูมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ การทำบุญเป็นวิธีการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ การนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูนั้นเป็นการตอกย้ำให้เห็นความสำคัญของความ

กตัญญูในสังคมไทยผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ อันมีส่วนในการส่งเสริมให้ผู้บริโภค วาทกรรมเกิดการทำบุญเพื่อแสดงความกตัญญู อีกทั้งยังสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมการแสดง ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งส่งผลดีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ที่มีพฤติกรรมดังกล่าว

ความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูนำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญ 3 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ และหนังสือพิมพ์ โดยใช้กลวิธี ทางภาษาสามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 25 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู ในสื่อต่าง ๆ

ความคิดเกี่ยวกับบุญ		กลวิธีทางภาษา												
		การเลือกใช้คำศัพท์	การนิยามความกตัญญู	การใช้คำแสดงทัศนคติภาวะ	การใช้มูลบท	การอ้างส่วนไทย	การใช้สหพ	การใช้ประโยคแสดงเหตุผล	การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข	การใช้ปฏิบัติปริเฉท	การใช้ฉันทกรรม	การใช้อุปสรรค	การใช้คำขวัญ	การใช้คำประพันธ์
การทำบุญเป็น การแสดงความ กตัญญู	หนังสือเรียน		✓									✓		
	หนังสือธรรมะ		✓	✓				✓	✓					
	หนังสือพิมพ์		✓											

ความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจ เป็นการกล่าวถึงบุญและการทำบุญว่าเป็น วัตถุ/สินค้า และเป็นการลงทุนที่ต้องบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์หรือได้รับผลประโยชน์สูงสุด คือได้กำไรจากการลงทุนนั้น ซึ่งเป็นไปตามระบบการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือการซื้อขาย สินค้าและบริการ เป็นระบบเศรษฐกิจหรืออาชีพเพื่อหวังผลกำไร มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อหวังผลตอบแทน ให้ความสำคัญกับการลงทุน ซึ่งการที่จะได้ผลต่าง ๆ เหล่านี้มานั้นในบางครั้งผู้ทำบุญ ต้องบริหารจัดการ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการกระทำหรือลงทุนด้วยเวลาหรือปัจจัยที่มีอยู่ อย่างจำกัด อย่างไรก็ตาม ความคิดและการกระทำเกี่ยวกับบุญที่นำเสนอดังกล่าวเป็นการทำบุญด้วย จิตที่มีกิเลส เป็นการทำบุญเพื่อหวังผลตอบแทน มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อขัดเกลาจิตใจให้ปราศจากกิเลส หรือลดกิเลสและความเห็นแก่ตัวลงให้จิตใจสงบสุข หากแต่เป็นการลงทุนเพื่อให้ได้กำไรจากการลงทุน โดยหวังให้บุญที่สะสมไว้นั้นให้ผลตอบแทนเป็นความมั่งคั่งร่ำรวย

ความคิดการทำบุญเป็นการธุรกิจนำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญ 2 ประเภท ได้แก่ หนังสือธรรมะและเว็บไซต์ โดยใช้กลวิธีทางภาษาสามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 26 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจ
ในสื่อต่าง ๆ

ความคิดเกี่ยวกับบุญ		กลวิธีทางภาษา													
		การเลือกใช้คำศัพท์	การนิยมความกตัญญู	การใช้คำแสดงทัศนภาวะ	การใช้บุลบท	การอ้างสวนใหญ่	การใช้สัพท	การใช้ประโยคแสดงเหตุผล	การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข	การใช้ปฏิบัติประจเฉท	การใช้วจนกรรม	การใช้อุปถัมภ์	การใช้คำขวัญ	การใช้คำประพันธ์	
การทำบุญ เป็นการทำ ธุรกิจ	หนังสือธรรมะ	✓										✓	✓		
	เว็บไซต์	✓											✓		

6.1.2.2 กลุ่มที่ 2 บุญส่วนที่เป็นผล

บุญส่วนที่เป็นผล หมายถึง บุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำของบุคคล เรียกว่า “ผลหรืออานิสงส์ของบุญ” ประกอบด้วยความคิดสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) บุญทำให้เกิดความสุข และ 2) บุญมีผลต่อดวงชะตา

ความคิดบุญทำให้เกิดความสุข เป็นการผลิตซ้ำและตอกย้ำให้เห็นว่าผลจากการทำบุญนั้นส่งผลให้เกิดความสุข อันได้แก่ การมีจิตใจเบิกบาน ผ่องใส มีชีวิตเป็นอยู่ที่ดี มีความเจริญรุ่งเรือง ตลอดจนใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่นไม่มีอุปสรรคใด ๆ อีกทั้งทำให้ได้รับสิ่งที่ดีที่ปรารถนาอันทำให้ชีวิตเกิดความสุขด้านต่าง ๆ ได้แก่ การมีสุขภาพแข็งแรง การมีทรัพย์สินเงินทอง การมีความรู้และสติปัญญา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และการมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี ความสุขดังกล่าวนี้ส่วนมากจะเป็นความสุขทางโลกที่จับต้องได้ เป็นความสุขที่เกิดจากการมีทรัพย์สิน มีเครื่องอำนวยความสะดวกความสะดวกช่วยให้เกิดความสบายแก่ชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสติปัญญาหน้าที่การงาน และมีรูปร่างผิวพรรณที่ดี ซึ่งแม้ว่าจะจะเป็นความสุขที่ไม่ยั่งยืน แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่ผู้บริโภควาทกรรมปรารถนาให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตน เนื่องจากเป็นสิ่งที่จะทำให้ชีวิตดำเนินไปได้อย่างราบรื่น มีความสุข

นอกจากนี้ผลหรืออานิสงส์ของบุญนั้นไม่เพียงส่งผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบัน แต่ยังติดตามไปส่งผลยังชาติภพหน้า ทำให้ผู้ที่ทำบุญมีชีวิตหลังความตายที่เป็นสุข ได้เป็นเทวดานางฟ้าอยู่ในสวรรค์ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความเป็นอยู่ที่สุขสบายตามคติความเชื่อของคนไทย หรือหากเกิดเป็น

มนุษย์ในภพชาติถัดไป บุญก็จะส่งผลให้พบกับสิ่งที่ทำให้มีความสุข บุญจึงถือเป็นสมบัติที่บุคคลปรารถนาจะมีติดตัวไว้หลังจากตายไป โดยหวังว่าบุญนั้นจะสามารถส่งผลต่อชีวิตหลังความตายได้ การนำเสนอดังกล่าวเป็นการโน้มน้าวให้ผู้บริโภคความทรงกลมเกิดความปรารถนาในบุญ ด้วยการทำบุญสะสมไว้เพื่อความความสุขในชาติภพหน้า

การนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะดังกล่าวมีส่วนโน้มน้าวให้ผู้บริโภคความทรงกลมหมั่นทำบุญเพิ่มมากขึ้น แต่การทำบุญที่เกิดขึ้นอาจเป็นไปในลักษณะการทำบุญเพื่อสะสมบุญ และหวังให้บุญที่สะสมไว้นั้นให้ผลตอบแทนเป็นความความสุขทางกายในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งการทำบุญลักษณะนี้มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดกิเลสและความเห็นแก่ตัวลงให้จิตใจสงบสุข แต่เป็นการทำบุญที่ยึดติดกับความสุขทางโลก ซึ่งไม่ใช่จุดมุ่งหมายของการทำบุญที่แท้จริง

ความคิดบุญทำให้เกิดความสุขนำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ โดยใช้กลวิธีทางภาษาสามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 27 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในสื่อต่าง ๆ

ความคิดเกี่ยวกับบุญ		กลวิธีทางภาษา												
		การเลือกใช้คำศัพท์	การนิยามความกตัญญู	การใช้คำแสดงทัศนภาวะ	การใช้มูลบท	การอ้างส่วนใหญ่	การใช้สหพท	การใช้ประโยคแสดงเหตุผล	การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข	การใช้ปฏิบัติปริเฉท	การใช้วัจนกรรม	การใช้อุปลักษณ์	การใช้คำขวัญ	การใช้คำประพันธ์
บุญที่ทำให้เกิดความสุข	หนังสือเรียน	✓						✓			✓			
	หนังสือธรรมะ	✓			✓		✓	✓			✓	✓		✓
	หนังสือพิมพ์	✓			✓		✓	✓						
	เว็บไซต์	✓			✓		✓	✓						✓

ความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตา นำเสนอให้เห็นว่าการทำบุญมีความสัมพันธ์กับดวงชะตา กล่าวคือ ผลจากการทำบุญทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ถือเป็นการผลิตซ้ำและช่วยเพิ่มน้ำหนักให้แก่ผลจากการทำบุญให้ดำรงอยู่ในสังคมต่อไป

ความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตานั้นแสดงให้เห็นว่าในสังคมไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง โชคชะตา ยอมรับอำนาจของดวงชะตาว่าเป็นสิ่งที่มีอำนาจ มีอิทธิพล และมีผลในการกำหนดชีวิตและ ความเป็นไปของมนุษย์ แต่ทั้งนี้ดวงชะตานั้นสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ กล่าวคือ ผลจากการทำบุญ นั้นสามารถส่งผลให้โชคชะตาหรือดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ การนำเสนอดังกล่าวชี้ นำให้ผู้บริโภควาทกรรมซึ่งเชื่อว่ามนุษย์ไม่สามารถควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และมีอำนาจที่จะ กำหนดสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไป เชื่อมั่นในผลของบุญ และกำหนดพฤติกรรมการทำบุญให้ต้องทำบุญเพื่อ เปลี่ยนแปลงดวงชะตาให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามในทางพระพุทธศาสนานั้นไม่ได้สอนให้เชื่อเรื่องโชคชะตา หรือดวงชะตา พระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อเรื่องกรรมซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ หากทำ กรรมดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน แต่หากทำกรรมชั่วย่อมได้รับสิ่งไม่ดีเป็นผลตอบแทน สำหรับการ ทำบุญนั้นก็เพื่อละบาป ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ อันเป็นเหตุของความสุข มิได้เป็นไปเพื่อทำให้ดวงชะตา เปลี่ยนแปลง

ความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตานั้นนำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ 2 ประเภท ได้แก่ หนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์ โดยใช้กลวิธีทางภาษาสามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 28 แสดงกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาในสื่อต่าง ๆ

ความคิดเกี่ยวกับบุญ		กลวิธีทางภาษา												
		การเลือกใช้คำศัพท์	การนิยามความดีบุญ	การใช้คำแสดงทัศนภาวะ	การใช้มูลบท	การอ้างส่วนใหญ่	การใช้สหพท	การใช้ประโยคแสดงเหตุผล	การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข	การใช้ปฏิบัติปริเฉท	การใช้วัจนกรรม	การใช้อุปสรรคณ์	การใช้คำขวัญ	การใช้คำประพันธ์
บุญมีผล ต่อ ดวงชะตา	หนังสือธรรมะ			✓	✓		✓	✓						
	หนังสือพิมพ์				✓		✓	✓						

ความคิดต่าง ๆ ที่นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษานั้นแฝงความเชื่อบางประการ สามารถ ประกอบสร้างอุดมการณ์ที่เป็นระบบความคิดความเชื่อที่สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมซึ่งมีส่วนในการ ครอบงำพฤติกรรม ตลอดจนมีส่วนในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรมการทำบุญของคนในสังคม นับเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญ

6.1.3 อุดมการณ์และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อ

สาธารณะ

อุดมการณ์ที่สื่อผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านสื่อสาธารณะนั้นผู้วิจัยจะพิจารณาจากความคิดที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ส่วนวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ผู้วิจัยจะพิจารณาปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ รวมถึงผลที่วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่อาจมีต่อพฤติกรรมและการกระทำของคนในสังคม

6.1.3.1 อุดมการณ์ที่สื่อผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านสื่อสาธารณะ

ความคิดเกี่ยวกับบุญที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นความเชื่อและอุดมการณ์บางประการซึ่งมีส่วนในการกำหนดรวมถึงกรอบจำกัดกิจกรรมและการกระทำของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้จากการศึกษาพบอุดมการณ์ที่สื่อผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านสื่อสาธารณะทั้งสิ้น 4 อุดมการณ์ ดังนี้

6.1.3.1.1 อุดมการณ์ชาวพุทธ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นอุดมการณ์ชาวพุทธซึ่งกล่าวถึงสิ่งที่ชาวพุทธต้องปฏิบัติหากต้องการเป็นชาวพุทธที่ดี เพื่อเป็นการตีกรอบและกำหนดพฤติกรรมของชาวพุทธให้เป็นที่ไปตามคุณสมบัติของชาวพุทธที่ดี ปฏิบัติตนถูกต้องในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนและในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม อุดมการณ์ชาวพุทธดังกล่าวนำเสนอผ่านความคิด 2 ประการ คือ 1) การทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ และ 2) การทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู

อุดมการณ์ชาวพุทธที่สื่อผ่านความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ กำหนดให้ผู้บริโภควาทกรรมเห็นว่าการกระทำสำคัญในการแสดงออกถึงการเป็นชาวพุทธที่ดีนั้นคือชาวพุทธต้องทำบุญ สำหรับอุดมการณ์ชาวพุทธที่สื่อผ่านความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญูนั้นกำหนดพฤติกรรมของการเป็นชาวพุทธที่ดีนั้นคือชาวพุทธต้องมีความกตัญญู ทั้งนี้ “การทำบุญ” และ “การมีความกตัญญู” ถือเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของการเป็นชาวพุทธที่ดี ดังนี้

6.1.3.1.1.1 ชาวพุทธต้องทำบุญ

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นสิ่งที่ชาวพุทธต้องปฏิบัติ นั่นคือ “การทำบุญ” โดยนำเสนอผ่านความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำ ทั้งนี้ความคิดดังกล่าวปรากฏร่วมกันในสื่อสาธารณะทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชา

พระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ แสดงให้เห็นความสำคัญของการทำบุญตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่ชาวพุทธต้องทำเพื่อจะได้มีคุณสมบัติของการเป็นชาวพุทธที่ดี วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะจึงพยายามนำเสนอให้เห็นว่าชาวพุทธนั้นต้องทำบุญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะมีส่วนในการชี้ให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดการทำบุญ ทั้งนี้อุดมการณ์ชาวพุทธที่กล่าวถึงชาวพุทธว่า “ชาวพุทธต้องทำบุญ” นั้นสอดคล้องกับ “สมบัติ” ใน “วิถีชีวิต” ของชาวพุทธที่กล่าวถึงคุณสมบัติประการหนึ่งของชาวพุทธ นั่นคือ “ทำบุญในพระพุทธศาสนา คือ ทำความดีต่าง ๆ ตามที่พระพุทธศาสนาสอน อันจะสะท้อนให้เห็นความเป็นวิถีชีวิตแบบพุทธ” ซึ่งมีส่วนทำให้ชาวพุทธที่ปฏิบัติตามมีลักษณะเป็นชาวพุทธที่แท้จริง

6.1.3.1.1.2 ชาวพุทธต้องมีความกตัญญู

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนำเสนอให้เห็นว่าชาวพุทธที่ดีนั้นต้องมีความกตัญญู ซึ่งความกตัญญูถือเป็นคุณสมบัติของการเป็นชาวพุทธที่ดี โดยนำเสนอผ่านความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู ความคิดดังกล่าวปรากฏร่วมกันในสื่อสาธารณะ 3 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ และหนังสือพิมพ์ เป็นการตอกย้ำและผลิตซ้ำค่านิยมหรือบรรทัดฐานของการเป็นคนดี โดยแสดงให้เห็นว่าบุญนั้นเป็นเครื่องมือที่ใช้แสดงความกตัญญูในสังคมไทยได้ด้วย ทั้งนี้อุดมการณ์ชาวพุทธที่กล่าวถึงชาวพุทธว่าต้องมีความกตัญญูนั้น สอดคล้องกับค่านิยมเรื่องความกตัญญูของชาวพุทธตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดยการนำเสนอดังกล่าวถือเป็นการผลิตซ้ำความคิดเกี่ยวกับความกตัญญูของคนในสังคมซึ่งช่วยตอกย้ำให้คนในสังคมให้คุณค่าและเห็นความสำคัญของการแสดงความกตัญญูในฐานะที่เป็นคุณสมบัติของการเป็นคนดี ดังนั้นชาวพุทธจึงต้องทำบุญเพื่อจะได้มีคุณสมบัติของการเป็นคนดีและเป็นชาวพุทธที่ดี

การนำเสนออุดมการณ์ชาวพุทธที่แสดงให้เห็นว่า “ชาวพุทธต้องทำบุญ” และ “ชาวพุทธต้องมีความกตัญญู” นั้นมีส่วนสำคัญในการกำหนดบทบาท พฤติกรรม และคุณลักษณะของสมาชิกในกลุ่มสังคมชาวพุทธ ตั้งแต่ระดับเด็กและเยาวชน ได้แก่ เด็กนักเรียน ไปจนถึงผู้ใหญ่ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพที่บริโภควาทกรรมเกี่ยวกับบุญผ่านสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ทั้งหนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ เป็นสมาชิกที่ดีในกลุ่มสังคมชาวพุทธ นั่นคือ การรู้จักทำบุญตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา รวมถึงการเป็นคนที่มีความกตัญญู ให้ความสำคัญกับความกตัญญู โดยนอกจากจะถือว่าเป็นคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกที่ดีในกลุ่มสังคมชาวพุทธแล้ว ยังถือเป็นคุณสมบัติของการเป็นคนดีในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคมอีกด้วย

6.1.3.1.2 อุดมการณ์ธุรกิจ

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นอุดมการณ์ธุรกิจที่แฝงมาเกี่ยวกับวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะผ่านความคิดการทำบุญเป็นการธุรกิจ ทั้งนี้ความคิดดังกล่าวปรากฏร่วมกันในสื่อสาธารณะ 2 ประเภท ได้แก่ หนังสือธรรมะ และเว็บไซต์

อุดมการณ์ธุรกิจที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะผ่านหนังสือธรรมะและเว็บไซต์นั้น แสดงให้เห็นความคิดเกี่ยวกับ “บุญ” ว่า บุญนั้นเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยน และเป็นสิ่งที่สามารถลงทุนแล้วจะได้รับกำไรหรือผลตอบแทน ดังนั้นการบริหารจัดบุญจะทำให้ได้รับผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า สะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับบุญและการทำบุญที่สัมพันธ์กับการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่มีการลงทุน ซื้อขายแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้กำไรหรือผลตอบแทนเป็นทรัพย์สินอันเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนชีวิตให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข เน้นผลประโยชน์และการทำกำไรเป็นหลัก โดยมีกำไรเป็นเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งในที่นี้กำไรที่เป็นเป้าหมายจากการทำบุญก็คือทรัพย์สินเงินตรา ความมั่งคั่งร่ำรวย ซึ่งการที่จะได้ผลต่าง ๆ เหล่านี้มานั้นในบางครั้งผู้ทำบุญต้องบริหารจัดการ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการกระทำหรือลงทุนด้วยเวลาหรือปัจจัยที่มีอยู่อย่างจำกัด

อย่างไรก็ตาม ความคิดและการกระทำเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านอุดมการณ์ธุรกิจนั้น แสดงให้เห็นการทำบุญด้วยจิตที่มีกิเลส หวังโชคลาภ เพื่อให้เกิดความมั่งคั่งร่ำรวย เป็นการทำบุญเพื่อหวังผลตอบแทน มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อขัดเกลาจิตใจให้ปราศจากกิเลสหรือลดกิเลสและความเห็นแก่ตัวลง หากแต่เป็นการลงทุนเพื่อให้ได้กำไรจากการลงทุนซึ่งก็คือความร่ำรวย ซึ่งไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการทำบุญตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา

6.1.3.1.3 อุดมการณ์ความสุข

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นอุดมการณ์ความสุขผ่านความคิดบุญทำให้เกิดความสุข ทั้งนี้ความคิดดังกล่าวปรากฏร่วมกันในสื่อสาธารณะทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์

การปรากฏความคิดบุญทำให้เกิดความสุขในสื่อสาธารณะทั้ง 4 ประเภทนั้น นับเป็นการผลิตซ้ำและตอกย้ำอุดมการณ์ความสุขอันเป็นผลจากการทำบุญที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญ แสดงให้เห็นว่าผลจากการทำบุญนั้นส่งผลให้เกิดความสุข อันได้แก่ การมีจิตใจเบิกบาน ผ่องใส มีชีวิตเป็นอยู่ที่ดี มีความเจริญรุ่งเรือง ตลอดจนใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่นไม่มีอุปสรรคใด ๆ นอกจากนี้ยังทำให้ได้รับสิ่งที่พึงปรารถนาอันทำให้ชีวิตเกิดความสุขด้านต่าง ๆ ได้แก่ การมีสุขภาพแข็งแรง การมีทรัพย์สินเงินทอง การมีความรู้และสติปัญญา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และการมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี รวมถึงการมีความเป็นสิริมงคลที่ถือเป็นสิ่งที่ผู้ทำบุญปรารถนาจะให้เกิด

ขึ้นกับชีวิตของตน เนื่องจากจะทำให้เกิดความดีงามในชีวิต ทำให้ชีวิตมีความสุข นอกจากนี้ผลหรืออานิสงส์ของบุญนั้นไม่เพียงส่งผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบัน แต่ยังคงติดตามไปส่งผลยังชาติภพหน้า ทำให้ผู้ที่ทำบุญมีชีวิตหลังความตายที่เป็นสุข

อุดมการณ์ความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นนับว่ามีความสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับบุญในทางพระพุทธศาสนาบางส่วน กล่าวคือ ในทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึงบุญในฐานะผลจากการกระทำของบุคคลซึ่งก็คือความสุขอันเป็นความสุขที่เกิดจากความสบายใจ ความอิ่มเอมใจ หรือความยินดีในการทำบุญ เป็นความสุขที่เกิดจากการชำระ ชัดเกล้าจิตใจให้ปราศจากกิเลส แต่ความสุขอันเป็นผลจากบุญตามที่ปรากฏผ่านอุดมการณ์ความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้น โดยมากเป็นความสุขทางโลกหรือโลกียสุข เป็นความสุขที่คลุกเคล้าแสวงหา มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดกิเลสและความต้องการ รวมถึงลดความเห็นแก่ตัวลงให้จิตใจสงบสุขในทางกลับกันการทำบุญลักษณะดังกล่าวเป็นการทำบุญด้วยจิตที่มีกิเลสปรารถนา อยากมี และอยากได้ผลของบุญเพื่อหวังความสุขสบาย เป็นการทำบุญที่ยึดติดกับความสุขทางโลก ก่อให้เกิดพฤติกรรมการเร่งชวนขวยในการทำบุญ สะสมบุญ เพื่อให้ได้บุญมาก และหวังให้ผลบุญนั้นบันดาลให้เกิดผลซึ่งไม่ใช่จุดมุ่งหมายของการทำบุญที่แท้จริง

6.1.3.1.4 อุดมการณ์โชคชะตา

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นอุดมการณ์โชคชะตาผ่านความคิดการบุญมีผลต่อดวงชะตา ความคิดดังกล่าวปรากฏร่วมกันในสื่อสาธารณะ 2 ประเภท ได้แก่ หนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์

อุดมการณ์โชคชะตาที่นำเสนอผ่านความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชคชะตา ยอมรับอำนาจของดวงชะตาว่าเป็นสิ่งที่มีอำนาจ มีอิทธิพล และมีผลในการกำหนดชีวิตและความเป็นไปของมนุษย์ เชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นถูกกำหนดด้วยดวงชะตาไว้แล้ว มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ แต่สามารถแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามหลักโหราศาสตร์ ซึ่งความเชื่อเช่นนี้มีพื้นฐานมาจากความเชื่อตามคติโหราศาสตร์ที่เชื่อว่าดวงชะตาสามารถกำหนดชีวิตคนให้แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม อุดมการณ์โชคชะตาที่นำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะแสดงให้เห็นว่าบุญกับโชคชะตามีความสัมพันธ์กัน ด้วยการนำเสนอให้เห็นว่าการทำบุญนั้นสามารถส่งผลให้โชคชะตาหรือดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ กล่าวคือ การทำบุญนั้นจะส่งผลให้มีดวงชะตาที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เคราะห์ที่มีอยู่นั้นหมดสิ้นไปหรือเบาบางลง การนำเสนอดังกล่าวแสดงให้เห็นการผสมผสานความคิดจากความเชื่อในทางโหราศาสตร์และคติทางพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน

อย่างไรก็ตาม ในทางพระพุทธศาสนานั้นไม่ได้สอนให้เชื่อเรื่องโชคชะตา หรือดวงชะตาซึ่งอยู่เหนือการกระทำและการควบคุมของมนุษย์ พระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม กล่าวคือ ชีวิตของมนุษย์และสัตว์เป็นไปตามกฎแห่งกรรม มิได้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีอำนาจ มีอิทธิพล และมีผลในการกำหนดชีวิตและความเป็นไปของมนุษย์ ทั้งนี้การทำบุญในพระพุทธศาสนานั้นเป็นการกระทำเพื่อละบาป ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ อันเป็นเหตุของความสุข มิได้เป็นไปเพื่อทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความคิดเรื่องโชคชะตาหรือดวงชะตาที่นำเสนอผ่านอุดมการณ์ดวงชะตาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นไม่เป็นไปตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

6.1.3.2 วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม หมายถึง สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารหรือการผลิตและบริโภคตัวบทนั้น ๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกผลการศึกษาวถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

6.1.3.2.1 อิทธิพลของสังคมที่มีผลต่อดัชนีวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่มีผลต่อการผลิตตัวบทที่แฝงอุดมการณ์ชาวพุทธ อุดมการณ์ธุรกิจ อุดมการณ์ความสุข และอุดมการณ์โชคชะตานั้น อาจเกิดจากแนวคิดและความเชื่อต่าง ๆ 6 ประการ ที่มีอยู่ในสังคมไทย ดังต่อไปนี้

6.1.3.2.1.1 แนวคิดเรื่องบุญในพระไตรปิฎกและอรรถกถา

พระไตรปิฎกและอรรถกถาซึ่งเป็นคัมภีร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแหล่งรวบรวมพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า กล่าวถึงบุญ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) บุญส่วนที่เป็นเหตุ หมายถึง บุญในฐานะที่เป็นการกระทำ เรียกว่า “การทำบุญ” ได้แก่ การกระทำที่ดีที่เป็นกุศลเจตนา และ 2) บุญส่วนที่เป็นผล หมายถึง บุญในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำ เรียกว่า “ผลหรืออานิสงส์ของบุญ” ได้แก่ ความสุข

บุญส่วนที่เป็นเหตุในฐานะที่เป็นการกระทำตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถานั้นมีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำและความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู ซึ่งเป็นบุญในฐานะที่เป็นการกระทำความดี อันเป็นส่วนสำคัญในการประกอบสร้างอุดมการณ์ชาวพุทธ สำหรับบุญส่วนที่เป็นผลในฐานะที่เป็นผลจากการกระทำตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถามีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ

ในการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุข นำไปสู่การประกอบสร้างอุดมการณ์ความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอผลของการทำบุญที่ทำให้เกิดความสุขอันได้แก่ ความสงบ ความเบิกบานสบายใจซึ่งเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการทำบุญตามหลักพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม ความสุขอันเป็นผลจากบุญและการทำบุญตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาอาจถูกตีความใหม่ โดยมุ่งเน้นความสุขทางกายซึ่งถือเป็นความสุขทางโลกหรือโลกียสุข ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา เนื่องจากจะทำให้เกิดสิ่งดีงามในชีวิต ทำให้ชีวิตมีความสุข ผู้ผลิตวาทกรรมจึงนำความสุขลักษณะดังกล่าวมาถ่ายทอดในฐานะที่เป็นผลที่มนุษย์ปรารถนาจะเกิดขึ้นจากการทำบุญ ซึ่งมีผลโน้มน้าวและชักชวนให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดความปรารถนาที่จะทำบุญ โดยใช้ผลของการทำบุญเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความปรารถนาในการทำบุญ

6.1.3.2.1.2 แนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกาย

แนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกายนั้นเป็นที่รู้จักและได้รับการเผยแพร่สู่สังคมในวงกว้างผ่านลูกศิษย์หรือผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมกายซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก รวมถึงสื่อต่าง ๆ ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น วารสาร นิตยสาร หนังสือ แผ่นพับ ใบปลิว หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ โทรศัพท์ผ่านดาวเทียมช่อง DMC ด้วยเหตุนี้แนวคิดเรื่องบุญตามแนวทางของธรรมกายจึงอาจส่งผลและมีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ในการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุข ที่แสดงให้เห็นผลหรืออานิสงส์จากการทำบุญ ทำให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดความคิดในการรอหรืออ้อนวอนอานิสงส์ของบุญ ยึดติดกับผลบุญเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต นำไปสู่การประกอบสร้างอุดมการณ์ความสุข โดยเฉพาะความสุขทางโลกที่จะทำให้ชีวิตในปัจจุบันดำเนินไปอย่างราบรื่นและเป็นสุข

6.1.3.2.1.3 แนวคิดพระพุทธรูปศาสนาแบบประชานิยม

พระพุทธรูปศาสนาแบบประชานิยมมีแนวคิดและแนวปฏิบัติที่ผสมผสานกันระหว่างพระพุทธรูป ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และลัทธิวิญญูณนิยม ตลอดจนไม่เน้นคำสอนทางพระพุทธรูปศาสนาจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา โดยพอใจในการแสวงหาอุดมคติ คือ การเกิดในภพภูมิที่มีความสุขหรือในสภาพที่สุขสมบูรณ์ในโลกมนุษย์

วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะได้รับอิทธิพลจากแนวคิดและแนวปฏิบัติของพระพุทธรูปศาสนาแบบประชานิยมในการนำเสนอความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตา ซึ่งนำไปสู่การประกอบสร้างอุดมการณ์ดวงชะตาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อและการยอมรับอำนาจของโชคชะตาที่สามารถกำหนดความเป็นไปของชีวิตของคนใน

สังคมตามแนวคิดเรื่องชะตานิยม ซึ่งถือเป็นการผลิตซ้ำและสืบทอดอุดมการณ์ดวงชะตาในสังคมไทย นอกจากนี้ แนวคิดพระพุทธศาสนาแบบประชานิยมยังอาจส่งผลกระทบต่ออุดมการณ์ความสุขที่ปรากฏในตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่ไม่ได้มุ่งเน้นไปสู่นิพพานอันเป็นความสุขที่เป็นเป้าหมายหรือเป็นอุดมคติของชีวิตในทางพระพุทธศาสนา หากแต่มุ่งเน้นความสุขที่เกิดจากการมีทรัพย์สิน มีเครื่องอำนวยความสะดวกช่วยให้เกิดความสบายแก่ชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสติปัญญาหน้าที่การงาน มีรูปร่างผิวพรรณที่ดี รวมถึงการมีชีวิตหลังความตายที่เป็นสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพุทธศาสนาแบบประชานิยมนั่นเอง

6.1.3.2.1.4 แนวคิดเรื่องบริโภคนิยม

ในสังคมไทย สถาบันสำคัญอย่างสถาบันศาสนาได้รับอิทธิพลจากแนวคิดบริโภคนิยม ทำให้พระพุทธศาสนาเกิดการปรับและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยม ทั้งนี้แนวคิดบริโภคนิยมมีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยส่งผลกระทบต่อการนำเสนออุดมการณ์ธุรกิจผ่านความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและเว็บไซต์ ซึ่งแสดงให้เห็นความคิดว่าบุญนั้นเป็นสินค้า สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยน และเป็นสิ่งที่สามารถลงทุนแล้วจะได้รับกำไรหรือผลตอบแทน ทั้งนี้หากผู้ทำบุญรู้จักบริหารจัดการการทำบุญจะทำให้ได้รับผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า สำหรับกำไรหรือผลตอบแทนที่ผู้ทำบุญจะได้รับนั่นก็คือทรัพย์สินเงินตรา ความมั่งคั่งร่ำรวย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนชีวิตให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ ยังอาจส่งผลกระทบต่อการนำเสนออุดมการณ์ความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะอีกด้วย กล่าวคือ แนวคิดบริโภคนิยมเน้นคุณค่าแบบวัตถุนิยมที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับวัตถุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการนำเสนอความคิดบุญทำให้เกิดความสุขที่ปรากฏร่วมกันในสื่อสาธารณะทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ ที่มุ่งนำเสนอให้เห็นผลที่ได้รับจากการทำบุญว่ามีผลทำให้ชีวิตมีความสุข ได้แก่ การมีสุขภาพแข็งแรง การมีทรัพย์สินเงินทอง การมีความรู้และสติปัญญา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่ดี และการมีความเป็นสิริมงคลที่ถือเป็นสิ่งที่ผู้ทำบุญปรารถนาจะเกิดขึ้นกับชีวิตของตน รวมถึงความปรารถนาให้มีชีวิตที่เป็นสุขภายหลังชีวิตหลังความตาย ซึ่งความสุขเหล่านี้เป็นความสุข ความสะดวกสบายที่ตอบสนองตามแนวคิดบริโภคนิยม

6.1.3.2.1.5 ความเชื่อเรื่องดวงชะตาในสังคมไทย

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโหราศาสตร์มาอย่างยาวนาน โดยความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ผูกพันกับความเชื่อและวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ของคนในสังคม

ทั้งนี้ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ดังกล่าวเป็นความเชื่อที่มีอยู่แล้วในสังคมไทยจึงอาจมีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบทวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์อันนำไปสู่การประกอบสร้างอุดมการณ์โชคชะตา โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับดวงชะตาที่เชื่อว่าดวงชะตาของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่มีอำนาจในการควบคุมหรือกำหนดการกระทำและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์ นอกจากนี้ วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะยังได้นำเสนอให้เห็นว่าสิ่งที่จะทำให้เคราะห์และความทุกข์ต่าง ๆ น้อยลงหรือหมดไปนั้นก็คือ “บุญ” กล่าวคือ “บุญ” และ “การทำบุญ” จะส่งผลให้มีดวงชะตาหรือชะตากรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เคราะห์ที่มีอยู่นั้นหมดสิ้นไปหรือเบาบางลงได้

6.1.3.2.1.6 ความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย

ความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายนับผูกพันอยู่กับความเชื่อเรื่องกรรมและความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ โดยความเชื่อเรื่องกรรมเป็นความเชื่อที่สำคัญประการหนึ่งที่มีอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนานตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา ความเชื่อดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ โดยวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะมีการนำเสนอความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายผ่านอุดมการณ์ความสุข ด้วยการนำเสนอให้เห็นผลของการทำบุญว่าไม่เพียงส่งผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่สามารถติดตามไปส่งผลต่อชีวิตหลังความตายได้ด้วย กล่าวคือผลหรืออานิสงส์ของบุญสามารถติดตามไปส่งผลยังชาติภพหน้า ได้ไปเกิดเป็นเทวดานางฟ้าอยู่ในสวรรค์ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความเป็นอยู่ที่สุขสบายตามคติความเชื่อของคนไทย หรือหากเกิดเป็นมนุษย์ในภพชาติถัดไป บุญก็จะส่งผลให้พบกับสิ่งที่ทำให้มีความสุข กล่าวได้ว่าการทำบุญนั้นจะส่งผลให้ชีวิตหลังความตายนั้นเป็นไปอย่างมีความสุข

6.1.3.2.2 ผลของวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่อาจมีต่อสังคม

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะเผยให้เห็นอุดมการณ์ทั้งสิ้น 4 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ชาวพุทธ อุดมการณ์ธุรกิจ อุดมการณ์ความสุข และอุดมการณ์โชคชะตา อุดมการณ์ดังกล่าวมีส่วนทำให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ “บุญ” ไปในทิศทางเดียวกันซึ่งอาจส่งผลต่อสังคม โดยมีอิทธิพลต่อความคิดจนกลายเป็นแบบแผนปฏิบัติของผู้บริโภควาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสังคมไทย ทั้งนี้ผลของอุดมการณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่อาจมีต่อสังคมสามารถสรุปได้เป็น 7 ประการ ดังนี้

6.1.3.2.2.1 การสืบทอดและดำรงอยู่ของแนวคิดเรื่องบุญในสังคมไทย

อุดมการณ์ชาวพุทธ อุดมการณ์ธุรกิจ อุดมการณ์ความสุข และ อุดมการณ์โชคชะตาที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ นี้มีแนวโน้มว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำบุญของคนในสังคม ทำให้คนในสังคมยังคงให้ความสำคัญและยังทำบุญกันอย่างต่อเนื่อง นับเป็นการสืบทอดแนวคิดเรื่องบุญให้ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย เห็นได้จากพฤติกรรมการทำบุญของคนไทยที่แสดงออกในช่วงเทศกาลสำคัญทางศาสนาที่มีผู้ออกไปทำบุญและมีการใช้จ่ายในการทำบุญเป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะในช่วงเวลาที่ประเทศไทยตกอยู่ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทั้งนี้ปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่เผยแพร่ในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งทำให้คนในสังคมรับรู้และเกิดความเข้าใจว่าชาวพุทธที่ดั้นนั้นควรทำบุญ โดยเฉพาะการทำบุญในช่วงเทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความคิดว่าการทำบุญในปัจจุบันต้องมีการวางแผนและอาจมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปให้เหมาะสมกับช่วงเวลา que ทุกคนต่างต้องใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบ โดยหวังให้ผลบุญนั้นส่งผลตอบแทนเป็นความสุข หรือทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ด้วยเชื่อว่าบุญนั้นเป็นที่พึ่งและที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ช่วยให้ฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ รวมถึงเกื้อหนุนให้ชีวิตเจริญก้าวหน้า คนในสังคมจึงยังคงทำบุญและให้ความสำคัญกับการทำบุญ อันเป็นการสืบทอดแนวคิดเรื่องบุญให้ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย แต่การทำบุญในลักษณะดังกล่าวนี้มีจุดมุ่งหมายของการทำบุญที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเป็นการทำบุญที่เน้นผลหรือประโยชน์ของการทำบุญ หวังให้บุญนั้นส่งผลทำให้ชีวิตได้รับการตอบสนองให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับสิ่งที่ปรารถนา มิได้เป็นไปเพื่อขจัดกิเลสทำให้จิตใจบริสุทธิ์

6.1.3.2.2.2 การทำบุญแบบพุทธพาณิชย์

อุดมการณ์ธุรกิจและอุดมการณ์โชคชะตาที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะอาจส่งผลต่อพฤติกรรมการทำบุญของคนในสังคม ทำให้เกิดปรากฏการณ์การทำบุญแบบพุทธพาณิชย์ที่แสดงให้เห็นถึงการซื้อขายบุญ มีการนำหลักธรรมคำสอนเรื่องบุญทางพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือในการสร้างวงจรทางธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญถวายสังฆทาน การทำบุญกับพระประจำวันเกิด การทำบุญสะเดาะเคราะห์ต่อดวงชะตา การทำบุญโลงศพ ซึ่งใช้เงินเป็นปัจจัยแลกเปลี่ยน โดยมีความคิดว่าผู้ใดมีกำลังทรัพย์มาก ก็จะได้บุญมาก เป็นการทำบุญที่เน้นการบริจาคเงินหรือบริจาควัตถุจากผู้ทำบุญ

การทำบุญแบบพุทธพาณิชย์นี้ทำให้วัดกลายเป็น “ตลาด” โดย “สินค้า” หรือสิ่งทีนำมาซื้อขายกันนั้น ได้แก่ บุญกุศลและพิธีกรรมที่ต้องใช้เงินซื้อ มีพระอยู่ใน

ฐานะของ “ผู้ขาย” ส่วนคนที่ทำบุญเป็น “ผู้ซื้อ” ทั้งนี้คนที่ปรารถนาจะทำบุญไม่จำเป็นต้องทำความดี เพียงแค่ใช้เงินซื้อเท่านั้น โดยหากใช้เงินมากก็เชื่อว่าจะได้บุญมากตามไปด้วย

6.1.3.2.2.3 ปราบปรามการกระทำบุญไหว้พระ 9 วัด

ในช่วงปี 2559 เป็นช่วงที่สังคมไทยยังต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจและปัญหาทางการเมืองอื่น ๆ คนในสังคมจึงพยายามแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจเพื่อให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ในช่วงเวลาดังกล่าวพบว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่เผยแพร่สู่สังคมในวงกว้างนั้นมีการนำเสนออุดมการณ์ธุรกิจ อุดมการณ์ความสุข และอุดมการณ์โชคชะตาที่แสดงให้เห็นความคิดเกี่ยวกับบุญว่าสามารถส่งผลให้เกิดความสุขในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้ประสบความสำเร็จและการมีหน้าที่การงานที่ดี รวมถึงบุญนั้นสามารถสะเดาะเคราะห์หรือเสริมดวงชะตาให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้นั้นสามารถโน้มน้าวให้คนในสังคมเชื่อในผลที่เกิดจากบุญได้ง่าย อุดมการณ์ดังกล่าวอาจส่งผลให้ผู้บริโภควาทกรรมกลับมาให้ความสำคัญกับการทำบุญ ทำให้ปรากฏการณ์การทำบุญไหว้พระ 9 วัดซึ่งเป็นธุรกิจการจัดการท่องเที่ยวทำบุญไหว้พระกลับมาได้รับความสนใจและได้รับความนิยม ทั้งนี้การทำบุญไหว้พระ 9 วัดถือเป็นที่พึงพอใจของคนในสังคม โดยผู้ทำบุญปรารถนาผลที่เกิดจากการทำบุญนั้น อันได้แก่ การมีฐานะทางการเงินมั่นคง ความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การมีโชคหรือดวงชะตาที่ดีขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนตอบสนองความต้องการทางวัตถุซึ่งเป็นสิ่งที่คนในสังคมยุคปัจจุบันปรารถนาจะเกิดขึ้นหรือมีขึ้นกับตนเอง

6.1.3.2.2.4 กระแสการทำบุญออนไลน์

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่เผยแพร่ให้เห็นอุดมการณ์ธุรกิจที่แสดงให้เห็นว่าบุญเป็นสินค้าในการลงทุน รวมถึงแสดงให้เห็นถึงการทำบุญตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ต้องบริหารจัดการเวลา และปัจจัย (เงิน) ที่มีอยู่อย่างจำกัด มาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งหมายถึงการได้บุญมากที่สุด อุดมการณ์ธุรกิจดังกล่าวจึงอาจส่งผลต่อพฤติกรรมการทำบุญของคนในสังคมยุคปัจจุบันที่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับเวลามาเป็นปัจจัยสำคัญ กล่าวคือ คนในสังคมต้องทำงานแข่งขันกับเวลาในช่วงที่สังคมประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ หากแต่ยังมีบุญเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและมีความปรารถนาที่จะทำบุญ ก่อให้เกิดการนำเทคโนโลยีมาช่วยบริหารจัดการการทำบุญผ่านการทำบุญแบบออนไลน์ เพื่อความสะดวกสบายและรวดเร็ว สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนทำงานที่ไม่มีเวลาหรือมีเวลาว่างไม่สอดคล้องกับเวลาทำการของวัดหรือองค์กรรับบริจาค

การทำบุญออนไลน์นั้นเป็นรูปแบบการทำบุญที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายในยุคปัจจุบัน โดยอาศัย “เงิน” เป็นปัจจัยสำคัญในการทำบุญด้วยการโอนผ่านระบบออนไลน์ไป

ยังจุดหมายที่ต้องการทำบุญ โดยไม่ต้องเดินทางไปยังสถานที่จริง สามารถทำบุญได้ทุกที่ ทุกเวลา เน้นความสะดวกสบายและรวดเร็ว เหมาะสมกับวิถีชีวิตที่ต้องบริหารจัดการเวลาในยุคที่ใช้ชีวิตเป็นไปอย่างเร่งรีบ การทำบุญลักษณะดังกล่าวนี้เป็นรูปแบบการทำบุญที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตซึ่งอาจเป็นผลมาจากอุดมการณ์ธุรกิจที่ใช้เงินเป็นปัจจัยสำคัญในการทำบุญและเน้นความสะดวกรวดเร็วทันใจเป็นการทำบุญที่ไม่ใช้เวลามากนัก เพียงแค่มีเงินก็สามารถทำบุญได้

6.1.3.2.2.5 การกำหนดคุณสมบัติสมาชิกที่พึงประสงค์ในฐานะ

ชาวพุทธ

อุดมการณ์ชาวพุทธที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะอาจส่งผลให้เกิดการกำหนดคุณสมบัติของการเป็น “ชาวพุทธที่ดี” ว่าจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไร ซึ่งในที่นี้อุดมการณ์ชาวพุทธสื่อให้เห็นบทบาทของชาวพุทธ ได้แก่ สิ่งที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติตลอดจนนำเสนอสิ่งที่เป็นค่านิยมที่คนในกลุ่มชาวพุทธเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดี

สิ่งที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติตามแนวทางของการเป็นชาวพุทธที่ดีคือการทำบุญอันเป็นแนวปฏิบัติขั้นพื้นฐานของชาวพุทธ โดยเฉพาะการทำบุญในช่วงเทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่นอกจากการเป็นการทำความดีแล้ว ยังถือเป็นการสืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาวิธีหนึ่งอีกด้วย นอกจากนี้อุดมการณ์ชาวพุทธที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะยังปลูกฝังค่านิยมที่คนในกลุ่มชาวพุทธเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดี นั่นคือ ค่านิยมเรื่องความกตัญญูซึ่งเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เป็นคุณธรรมเบื้องต้นของมนุษย์ธรรมทั้งหลาย และหนึ่งในมงคลอันสูงสุด ผู้ที่มีความกตัญญูย่อมจะทำตนเองให้มีความสุขและทำให้ผู้อื่นมีความสุขด้วย

จะเห็นได้ว่าวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะส่งผลให้เกิดการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกที่พึงประสงค์ในฐานะชาวพุทธ อันเป็นการหล่อหลอมและปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของคนในสังคม ผลที่เกิดขึ้นไม่เพียงทำให้บุคคลมีคุณสมบัติของการเป็น “ชาวพุทธที่ดี” ตามบรรทัดฐานของสังคมไทย แต่ยังทำให้บุคคลนั้นมีคุณสมบัติของการเป็น “สมาชิกที่ดี” ในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคมอีกด้วย

6.1.3.2.2.6 การสืบทอดความเชื่อเรื่องการทำบุญที่สัมพันธ์กับดวง

ชะตาในสังคมไทย

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะพบว่ามีการนำเสนออุดมการณ์โชคชะตาซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อของคนในสังคมไทยเกี่ยวกับเรื่องดวงชะตาที่มีอำนาจในการควบคุมหรือกำหนดการกระทำและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์ แต่มีสิ่งที่สามารถ

เปลี่ยนแปลงดวงชะตาหรือชะตากรรมให้ดีขึ้นได้นั้นคือ “บุญ” การนำเสนออุดมการณ์โชคชะตาผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะดังกล่าวถือเป็นการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องโชคชะตาของคนในสังคมซึ่งมีส่วนช่วยเพิ่มน้ำหนักให้แก่ผลจากการทำบุญให้ดำรงอยู่ในสังคมต่อไป นอกจากนี้ยังอาจส่งผลให้ความเชื่อเรื่องการทำบุญที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องดวงชะตาดังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยในปัจจุบัน

6.1.3.2.2.7 การใช้ชีวิตตามกระแสบริโภคนิยม

นอกจากอุดมการณ์ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะจะมีอิทธิพลต่อความคิด วิธีชีวิต และการกระทำที่เกี่ยวข้องกับบุญและการทำบุญของคนในสังคมไทยแล้ว อุดมการณ์อุดมการณ์ธุรกิจและอุดมการณ์ความสุขที่นำเสนออย่างอาจส่งผลต่อวิถีคิดและการใช้ชีวิตโดยทั่ว ๆ ไปของคนในสังคมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกิดการใช้ชีวิตตามกระแสบริโภคนิยมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุมุ่งแสวงหาและบริโภควัตถุเพื่อความสะดวกสบายและเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ผู้วิจัยพบข้อสังเกตและประเด็นที่น่าสนใจสามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

6.2.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเกี่ยวกับบุญที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะในบทที่ 4 พบว่ากลวิธีทางภาษาที่สัมพันธ์กับความคิดที่นำเสนอในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ มีทั้งสิ้น 13 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การนิยามความกตัญญู การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้มูลบท การอ้างส่วนใหญ่ การใช้สหพ การใช้ประโยคแสดงเหตุผล การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข การใช้ปฏิบัติประจักษ์ การใช้วัจนกรรม การใช้อุปลักษณ์ การใช้คำขวัญ และการใช้คำประพันธ์ ทั้งนี้กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏโดดเด่นนั้น ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้อุปลักษณ์ การใช้ประโยคแสดงเหตุผล และการใช้สหพ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับสมมุติฐานบางส่วนของสมมุติฐานข้อที่ 1 ในวิทยานิพนธ์นี้ที่กล่าวว่า “กลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะมีกลวิธีเด่น ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์และการใช้อุปลักษณ์”

การเลือกใช้คำศัพท์เป็นกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏใช้ในการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญไม่ว่าจะเป็นการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำที่สื่อผ่านการใช้คำที่สื่อถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ คำที่สื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และคำแสดงการประเมิน หรือความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจที่สื่อผ่านการใช้คำเกี่ยวกับการบริหารจัดการ รวมถึงความคิดบุญทำให้เกิดความสุขที่สื่อผ่านการใช้คำ

ที่สื่อถึงความสุข คำที่สื่อถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข คำที่สื่อถึงสิ่งที่เป็นสมบัติหลังความตาย คำแสดง การเน้นย้ำ และคำแสดงความรวดเร็ว ทั้งนี้การเลือกใช้คำศัพท์นั้นเป็นกลวิธีทางภาษาที่สามารถสื่อ ความคิดได้อย่างชัดเจนและสามารถสร้างความหมายให้กับสิ่งต่าง ๆ ได้ง่าย ทำให้ผู้บริโภคความทรรรม เข้าใจสิ่งที่นำเสนอได้ทันที ผู้ผลิตวาทกรรมจึงเลือกกลวิธีทางภาษาดังกล่าวในการถ่ายทอดความคิด ต่าง ๆ ในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญ

ด้านการใช้อุปุปลักษณ์นั้นถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยอธิบายความคิดเรื่อง “บุญ” ทั้งนี้เนื่องจากความคิดเรื่อง “บุญ” นั้นเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมและมีความซับซ้อน เป็นสิ่งที่ เข้าใจได้ยาก การใช้อุปุปลักษณ์ซึ่งแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบบุญกับแบบเปรียบลักษณะต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นระบบวิธีคิดของคนไทยที่ทำให้บุญซึ่งเป็นนามธรรมสามารถรับรู้และเข้าใจความหมาย ได้ด้วยการถ่ายโยงความหมายเข้ากับสิ่งที่เป็นรูปธรรม จึงทำให้ผู้บริโภคความทรรรมเข้าใจมุมมอง เกี่ยวกับการบุญได้ง่ายขึ้น โดยการใช้อุปุปลักษณ์นั้นเป็นกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏอย่างโดดเด่นในการ นำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือ ธรรมะซึ่งอยู่ในแวดวงธุรกิจ มีการแข่งขันทางการตลาด หวังผลตอบแทนจากการขายหนังสือธรรมะ ส่งผลให้มีการนำเสนอเนื้อหาที่แฝงแนวคิดเกี่ยวกับการทำธุรกิจ ในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่ผลิตขึ้น เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและดึงดูดผู้บริโภคความทรรรมด้วยการใช้แบบเปรียบที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและเป็นรูปธรรมมากกว่ามานำเสนอความคิดเกี่ยวกับ “บุญ” ผ่านการใช้ อุปุปลักษณ์

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบการใช้ประโยคแสดงเหตุผลและการใช้สหพทซึ่งมีบทบาทสำคัญในการ นำเสนอความคิดที่กล่าวถึงบุญส่วนที่เป็นผล ได้แก่ บุญทำให้เกิดความสุข และบุญมีผลต่อดวงชะตา โดยการใช้ประโยคแสดงเหตุผลทำให้ผู้บริโภคคล้อยตามความคิดด้วยการทำให้เห็นความสัมพันธ์ ระหว่างการทำความดีหรือการทำบุญที่สามารถส่งผลให้เกิดอานิสงส์ด้านต่าง ๆ ทั้งการทำให้เกิด ความสุข และการมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงดวงชะตา ส่วนการใช้สหพทนั้นทำให้เห็นความเชื่อมโยง ระหว่างผลของบุญกับความคิดอื่นหรือตัวบ่งชี้ที่มีอยู่ก่อนแล้วในเชิงตอบสนอง โดยถือเป็นหลักฐาน ที่ช่วยสนับสนุน เน้นย้ำ และเพิ่มน้ำหนักความน่าเชื่อถือให้กับผลของบุญตามที่ผู้ผลิตตัวบวาทกรรม นำเสนอ ก่อให้เกิดการยอมรับความคิดดังกล่าวได้ง่าย และอาจส่งผลให้ผู้บริโภคความทรรรมเกิดการ ทำบุญเพื่อหวังผลหรืออานิสงส์ของบุญเหล่านั้น

6.2.2 ผลการวิเคราะห์อุดมการณ์ที่สื่อผ่านความคิดเกี่ยวกับบุญที่ปรากฏผ่านสื่อสาธารณะที่ พบอุดมการณ์ทั้งสิ้น 4 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ชาวพุทธ อุดมการณ์ธุรกิจ อุดมการณ์ความสุข และอุดมการณ์โชคชะตานั้น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับสมมุติฐานบางส่วนของสมมุติฐานข้อที่

2 ในวิทยานิพนธ์นี้ที่กล่าวว่า “อุดมการณ์ที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะที่โดดเด่น ได้แก่ อุดมการณ์ความสุขและอุดมการณ์ธุรกิจ”

อุดมการณ์ความสุขนำเสนอผ่านความคิดบุญทำให้เกิดความสุข โดยปรากฏอย่างเด่นชัดร่วมกันในสื่อสาธารณะทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะตามหลักพระพุทธศาสนานั้น เมื่อบุคคลทำความดีหรือทำบุญแล้ว ผลที่บุคคลนั้นพึงจะได้รับในเบื้องต้นก็คือความสุข ความสบายใจ ดังปรากฏข้อความในพระไตรปิฎก ความว่า “คำว่าบุญนี้เป็นชื่อของความสุข เราย่อมรู้ชัดว่าบุญที่เราทำแล้วตลอดกาลนาน มีผลที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ อันเราเสวยมาแล้วตลอดกาลนาน” (อง.สตุตค. 23/62/120) ดังนั้นเมื่อมีการกล่าวถึงบุญหรือการทำบุญ ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะกล่าวถึงผลของการทำบุญซึ่งก็คือความสุขที่ผู้ทำบุญพึงจะได้รับ นับเป็นการผลิตซ้ำและต่อยอดอุดมการณ์ความสุขอันเป็นผลจากการทำบุญที่ปรากฏในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญ

อย่างไรก็ตาม ความสุขอันเป็นผลจากบุญตามหลักพระพุทธศาสนานั้นเป็นความสุขที่เกิดจากความอิมเมใจหรือความยินดีในการทำบุญ เป็นความสุขที่เกิดจากการชำระ ขัดเกลาจิตใจให้ปราศจากกิเลส อันได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ โดยอาศัยบุญกิริยาวัตถุ เริ่มตั้งแต่ ทาน ช่วยชำระกิเลสคือโลภะ ศีล เป็นความดีที่สูงกว่าทานช่วยชำระล้างโทสะ และภาวนา เป็นความดีที่สูงกว่าศีล เพราะเป็นเครื่องชำระล้างโมหะ ทำให้เกิดสมาธิและปัญญา แต่การนำเสนออุดมการณ์ความสุขในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้นไม่ได้มุ่งเน้นที่ความสุขที่เกิดจากการชำระ ขัดเกลาจิตใจให้ปราศจากกิเลส หากแต่มุ่งเน้นไปที่ความสุขทางโลกหรือโลกียสุขที่มนุษย์สัมผัสและจับต้องได้ อาทิ การมีทรัพย์ มีเครื่องอำนวยความสะดวกช่วยให้เกิดความสบายแก่ชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสติปัญญา หน้าที่การงานดี มีรูปร่างผิวพรรณที่ดี รวมถึงการมีความสุขในชาติภพหน้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริโภควาทกรรมปรารถนาให้เกิดขึ้นกับชีวิตของตนในสังคมยุคปัจจุบัน อันจะทำให้ชีวิตดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ไม่มีอุปสรรค และทำให้ชีวิตมีความสุข ผลการศึกษาดังกล่าวสัมพันธ์กับผลการศึกษาของจารุณี วงศ์ละคร (2559) ที่ศึกษา “วาทกรรมบุญในวรรณกรรมอีสาน” แล้วพบว่า บุญที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานจำกัดอยู่เฉพาะบุญที่เป็นโลกียะซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ การยังสิ่งเกี่ยวข้องกับผลที่เป็นอามิส เช่น ความสวยงาม ผิวพรรณผุดผ่อง ความมั่งคั่ง ความสมปรารถนาในเรื่องคู่ครอง นอกจากนี้ในนิทานท้องถิ่นอีสานมักเชื่อมโยงให้เห็นว่าความมียศศักดิ์สูง มีอำนาจ มีทรัพย์สินเงินทองมากมาย เป็น “ภพที่น่าชื่นชม” อันเป็นผลมาจากบุญ ลักษณะเช่นนี้ถูกผลิตซ้ำและถ่ายทอดผ่านนิทานหลายเรื่อง

ผู้ผลิตวาทกรรมเลือกนำเสนอความสุขในลักษณะดังกล่าวเพื่อดึงดูดและโน้มน้าวให้ผู้บริโภควาทกรรมเกิดความปรารถนาที่จะทำบุญ โดยใช้ผลของการทำบุญเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความปรารถนาในการทำบุญ ทว่าการทำบุญเพื่อความสุขลักษณะนี้ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดกิเลสและความ

ต้องการ รวมถึงลดความเห็นแก่ตัวลงให้จิตใจสงบสุข ในทางกลับกันการทำบุญลักษณะดังกล่าวเป็นการทำบุญด้วยจิตที่มีกิเลส คือ ความโลภ ความปรารถนา อยากมี และอยากได้ผลของบุญเพื่อหวังความสุขสบาย เป็นการทำบุญที่ยึดติดกับความสุขทางโลก ก่อให้เกิดพฤติกรรมการเร่งชวนชวนในการทำบุญ สะสมบุญ เพื่อให้ได้บุญมาก และหวังให้ผลบุญนั้นบันดาลให้เกิดผลซึ่งไม่ใช่จุดมุ่งหมายของการทำบุญที่แท้จริง

ด้านอุดมการณ์ธุรกิจนั้นนำเสนอผ่านความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและเว็บไซต์แสดงให้เห็นความคิดเกี่ยวกับ “บุญ” ว่า บุญนั้นเป็นสินค้าที่มีมูลค่า สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยน และเป็นสิ่งที่สามารถลงทุนแล้วจะได้รับกำไรหรือผลตอบแทน ดังนั้นการบริหารจัดบุญจะทำให้ได้รับผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมการทำบุญที่มีกิเลส หวังผลตอบแทน มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อขัดเกลาจิตใจให้ปราศจากกิเลสหรือลดกิเลสและความเห็นแก่ตัวลง แต่เป็นการทำบุญเพื่อสะสมบุญ และหวังให้บุญที่สะสมไว้นั้นให้ผลตอบแทน ซึ่งไม่เป็นที่ไปตามจุดมุ่งหมายของการทำบุญตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา

การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญผ่านอุดมการณ์ความสุขและอุดมการณ์ธุรกิจในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะข้างต้น ทำให้ 308 เห็นการทำบุญลักษณะเดียวกับการทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกาย ดังที่สุนทรี โชติติลล (2561) พบว่าการทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกาย จะมุ่งเน้นผลตอบแทนจากการทำบุญด้วยการอธิษฐานขออานิสงส์จากบุญ โดยเชื่อว่าบุญมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์สามารถบันดาลผลที่ปรารถนาได้ เพียงแต่การทำบุญตามแนวทางของวัดพระธรรมกายนั้นจะปลูกฝังให้ทำบุญกับวัดพระธรรมกายเท่านั้นจึงจะได้บุญคุ้มค่า ในขณะที่การทำบุญที่นำเสนอผ่านสื่อสาธารณะนั้นมุ่งให้อ่านทำบุญเพื่อสะสมบุญให้มากขึ้น โดยไม่ได้เจาะจงว่าต้องทำบุญแบบไหนหรือทำบุญกับใคร

การทำบุญที่ปลูกฝังผ่านอุดมการณ์ความสุขและอุดมการณ์ธุรกิจเป็นการตอกย้ำภาพพระพุทธศาสนาแบบบริโภคนิยม ดังที่พระไพศาล วิสาโล (2559) กล่าวไว้ว่าปัจจุบันพระพุทธศาสนามีการปรับและเปลี่ยนแปลงไปตามแนวคิดบริโภคนิยม การทำบุญนั้นเน้นคุณค่าแบบวัตถุนิยม มุ่งให้ความสำคัญกับวัตถุเพื่อตอบสนองความสุขทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรืออายตนะทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือมุ่งตอบสนองกามตัณหา ซึ่งเป็นความสุข ความสะดวกสบายจากรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ยิ่งไปกว่านั้นยังต้องการมี “ภาวะชีวิตใหม่” ที่นำปรารถนาอันเป็นการตอบสนองทางจิตใจซึ่งเป็นอายตนะที่หกอีกด้วย

อนึ่ง การนำเสนออุดมการณ์ความสุขและอุดมการณ์ธุรกิจนั้นทำให้เห็นว่า “บุญ” ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมในปัจจุบัน โดยแสดงให้เห็นว่าคนในสังคมมีจิตใจที่อ่อนแอขาดที่พึ่ง เมื่อชีวิตประสบปัญหาหรือมีอุปสรรค ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นได้จึงหันหน้าเข้าหาบุญและทำบุญเพื่อหวังให้ผลบุญช่วยแก้ปัญหา ซึ่งไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาที่สาเหตุ แต่เป็นการ

หวังให้บุญส่งผลตอบแทนคืนกลับมาเป็นวัตถุ สิ่งของ และเงินตรา หรือสิ่งที่จะช่วยให้ชีวิตปราศจากอุปสรรคทั้งปวง ทำให้ชีวิตมีความมั่นคงและดำรงอยู่ในสังคมนี้ได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้อุดมการณ์ความสุขและอุดมการณ์ธุรกิจนั้นมีส่วนในการโน้มน้าวให้ผู้บริโภคความทรมานเกิดความปรารถนาในการทำบุญ แต่เป็นการทำบุญด้วยจิตที่มีกิเลส หวังผลตอบแทน ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากการทำบุญตามแนวคิดในพระไตรปิฎกที่มุ่งทำบุญด้วยใจบริสุทธิ์ เป็นการชำระและขัดเกลาจิตใจให้ปราศจากกิเลส ทำให้จิตใจสงบสุข ด้วยเหตุนี้ผู้บริโภคความทรมานต้องรับข้อมูลวาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่นำเสนอ อุดมการณ์ความสุขและอุดมการณ์ธุรกิจผ่านสื่อสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์อย่างระมัดระวัง เนื่องจากอาจได้รับข้อมูลที่บิดเบือนไปจากแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

6.2.3 อุดมการณ์ชาวพุทธในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะแสดงให้เห็นบทบาทของวาทกรรมในการควบคุมคนในสังคม ด้วยการกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของสมาชิกในสังคม กล่าวคือ อุดมการณ์ชาวพุทธที่ปรากฏในการวิจัยนี้มีส่วนในการกำหนดคุณสมบัติของชาวพุทธที่ดีในฐานะสมาชิกหนึ่งของสังคม โดยแสดงให้เห็นว่าชาวพุทธที่ดีนั้นต้องทำบุญ ซึ่งการทำบุญถือเป็นแนวปฏิบัติขั้นพื้นฐานของชาวพุทธ ผลการศึกษาที่พบนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุนทรีย์ โชติดีติก (2560) ที่พบว่าวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายนั้นมีส่วนในการหล่อหลอมและกำหนดรูปแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับสมาชิกที่ศรัทธาวัดพระธรรมกาย โดยเฉพาะการปลูกฝังพฤติกรรมให้เป็นผู้รักในการทำบุญ มุ่งเน้นที่กิจกรรมบุญที่วัดพระธรรมกายจัดขึ้นเท่านั้นจึงจะได้บุญมาก ในขณะที่อุดมการณ์ชาวพุทธที่ปรากฏในสื่อสาธารณะในการวิจัยนี้นำเสนอให้เห็นว่าชาวพุทธนั้นต้องทำบุญ โดยมุ่งไปที่การทำบุญในโอกาสและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแบบไม่เจาะจงว่าต้องทำบุญในหน่วยงานหรือองค์กรทางศาสนาใดศาสนาหนึ่งแบบเฉพาะเจาะจง ชาวพุทธสามารถทำความดีต่าง ๆ ตามที่พระพุทธศาสนาสอน อันจะสะท้อนให้เห็นความเป็นวิถีชีวิตแบบพุทธ ซึ่งมีส่วนทำให้ชาวพุทธที่ปฏิบัติตามมีลักษณะเป็นชาวพุทธที่แท้จริง

นอกจากนี้ อุดมการณ์ชาวพุทธในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะยังนำเสนอให้เห็นว่าชาวพุทธต้องมีความกตัญญู โดยแสดงให้เห็นว่าบุญนั้นเป็นเครื่องมือที่ใช้แสดงความกตัญญูในสังคมไทย ในขณะที่เดียวกันการแสดงความกตัญญูก็เป็นสิ่งที่ทำให้ได้บุญได้ด้วย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของจารุณี วงศ์ละคร (2559) ที่พบว่าการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับและความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณก็เป็นวิธีทำบุญด้วย ลักษณะดังกล่าวเป็นการตอกย้ำค่านิยมเรื่องความกตัญญูของชาวพุทธตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ทำให้คนในสังคมให้คุณค่าและเห็นความสำคัญกับการแสดงความกตัญญูในฐานะที่เป็นคุณสมบัติของการเป็นคนดี ดังปรากฏในพุทธศาสนสุภาษิตบท

ที่ว่า “นิมิตต์ สาธูรูปานํ กตณฺญกตเวทิตา” ซึ่งหมายถึง “ความกตัญญูกตเวทิตาที่เป็นเครื่องหมายของคนดี”

การนำเสนออุดมการณ์ชาวพุทธผ่านสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ทั้งหนังสือเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ แสดงให้เห็นกลไกการใช้อำนาจของผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ ผู้มีอำนาจ และผู้มีอิทธิพลต่อความคิดของคนในสังคมในการกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ทำให้เป็นสมาชิกที่ดีในกลุ่มสังคมชาวพุทธ นั่นคือ การรู้จักทำบุญตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา รวมถึงการเป็นคนที่ต้องมีความกตัญญู หากผู้บริโภควาทกรรมปฏิบัติตามคุณลักษณะดังกล่าวก็อาจทำให้คนในสังคมอยู่ในศีลธรรมและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

6.2.4 อุดมการณ์โชคชะตาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะนั้น ไม่ปรากฏในผลการศึกษาของสุนทรีย์ โชติดีติก (2560) ทั้งนี้ การปรากฏอุดมการณ์โชคชะตาในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะแสดงให้เห็นการผสมผสานความคิดจากความเชื่อในทางโหราศาสตร์และคติทางพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีปรากฏอยู่ในสังคมไทย โดยคนในสังคมไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชคชะตา ยอมรับอำนาจของดวงชะตาว่าเป็นสิ่งที่มีอำนาจ มีอิทธิพล และมีผลในการกำหนดชีวิตและความเป็นไปของมนุษย์ เชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นถูกกำหนดด้วยดวงชะตาไว้แล้ว มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ แต่สามารถแก้ไขและเปลี่ยนแปลงได้โดยอาศัยคติทางโหราศาสตร์และไสยศาสตร์ ทั้งนี้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะสร้างความคิดที่แสดงให้เห็นว่าบุญกับโชคชะตามีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ บุญนั้นมีอำนาจเหนือโชคชะตา การทำบุญนั้นสามารถส่งผลให้โชคชะตาหรือดวงชะตาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้

ความเชื่อเรื่องโชคชะตาที่มีอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนานมีส่วนทำให้ผู้บริโภควาทกรรมเปิดรับความคิดเกี่ยวกับบุญได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นไปตามผลการศึกษาของชนกพร พัวพัฒนกุล (2556) ที่พบว่าหากผู้บริโภควาทกรรมเชื่อเรื่องอำนาจของโชคชะตามากเท่าใด ก็จะไม่ตั้งคำถาม ปฏิเสธ หรือโต้แย้งความคิดที่นำเสนอผ่านตัวบทวาทกรรม ในทางกลับกันจะทำให้ผู้บริโภควาทกรรมยอมรับความคิด ความเชื่อ ค่านิยมที่ถ่ายทอดผ่านตัวบทวาทกรรมได้มากขึ้น ในที่นี้อุดมการณ์โชคชะตาที่ถ่ายทอดผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะอาจทำให้ผู้บริโภควาทกรรมที่ยอมรับและมีความเชื่อในอำนาจหรือผลของบุญและปรารถนาที่จะทำบุญเพื่อแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงดวงชะตาของตนให้ดีขึ้นนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ตามหลักศาสนาพุทธนั้นไม่ได้สอนให้เชื่อเรื่องโชคชะตา แต่สอนให้เชื่อเรื่องกรรมซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ ทั้งนี้การทำบุญตามหลักศาสนาพุทธนั้นก็เพื่อละบาปชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ มิได้เป็นไปเพื่อทำให้ดวงชะตาเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการนำเสนออุดมการณ์โชคชะตาผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์จึงถือได้ว่ามีลักษณะที่บิดเบือน

ไปจากแนวคิดเรื่องการทำบุญตามหลักศาสนาพุทธ ด้วยเหตุนี้ผู้บริโภควาทกรรมจึงต้องระมัดระวังเมื่อต้องบริโภคข้อมูลจากสื่อทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว

6.2.5 วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะแต่ละประเภทมีการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญซึ่งนำไปสู่การประกอบสร้างอุดมการณ์ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ทั้งนี้วาทกรรมเกี่ยวกับบุญที่นำเสนอผ่านสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่มีเป้าหมาย คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับบุญ การทำบุญ ตลอดจนแนะนำแนวทางการทำบุญ รวมถึงมีการให้ข้อมูลเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความคิดเรื่องบุญ แสดงให้เห็นว่าการบุญเป็นแนวปฏิบัติขั้นพื้นฐานของการเป็นชาวพุทธและเป็นสิ่งที่ชาวพุทธต้องกระทำหากต้องการเป็นชาวพุทธที่ดี และเมื่อทำบุญแล้วผลที่บุคคลนั้นพึงจะได้รับในเบื้องต้นก็คือความสุข วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะทั้ง 4 ประเภทจึงมีการนำเสนอให้เห็นว่าการทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำและเมื่อทำบุญแล้วผลที่จะได้รับกลับมาก็คือความสุข การนำเสนอดังกล่าวเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าความคิดการทำบุญเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงกระทำและความคิดบุญทำให้เกิดความสุขเป็นความคิดสำคัญที่อยู่ในกระบวนการปลูกฝังความคิดเกี่ยวกับบุญ ตั้งแต่กลุ่มเด็กนักเรียนระดับมัธยมที่อยู่ในระบบการศึกษา ไปจนถึงกลุ่มวัยทำงานแบบไม่จำกัดเพศ วัย และอาชีพ นอกจากนี้ยังมีการพยายามปลูกฝังความคิดเรื่องความกตัญญูแก่ผู้บริโภควาทกรรมผ่านการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการแสดงความกตัญญู โดยความคิดดังกล่าวปรากฏซ้ำ ๆ ผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ 3 ประเภท คือ หนังสือเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา หนังสือธรรมะ และหนังสือพิมพ์

ความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจปรากฏอย่างโดดเด่นในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะผลิตขึ้นในบริบทสังคมที่ผู้คนใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบและแข่งขันในสภาวะที่เศรษฐกิจฝืดเคือง คนในสังคมคนในสังคมให้ความสำคัญกับวัตถุและเงินตรา และต้องบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายในชีวิต ด้วยบริบททางสังคมดังกล่าวทำให้ผู้ผลิตวาทกรรมเกี่ยวกับบุญหนังสือธรรมะนำวิถีคิดและการใช้ชีวิตในสังคมยุคปัจจุบันมานำเสนอความคิดเรื่องบุญไปด้วย โดยกล่าวถึงการทำบุญที่ให้ผลอย่างรวดเร็วและต้องบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์หรือได้รับผลประโยชน์สูงสุดซึ่งเป็นไปตามวิถีคิดและการใช้ชีวิตของคนในสังคม สะท้อนให้เห็นความคิดและมุมมองเชิงธุรกิจในการทำบุญ

ความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตานั้นปรากฏอย่างเด่นชัดในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตานั้นเป็นประเด็นที่คนในสังคมในความสนใจ ดังนั้นวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์จึงนำประเด็นความเชื่อดังกล่าวมานำเสนอเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน อันนำไปสู่การกระตุ้นยอดขายหนังสือธรรมะและหนังสือพิมพ์ให้สูงขึ้น

อนึ่ง วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนนั้นมุ่งถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับบุญตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนที่ถูกต้องในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนจึงไม่ปรากฏการนำเสนอความคิดการทำบุญเป็นการทำธุรกิจและความคิดบุญมีผลต่อดวงชะตาซึ่งถือเป็นความคิดที่ไม่เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับบุญตามหลักศาสนาพุทธ

6.2.6 การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของแฟร์คล็อฟ (Fairclough, 1995) แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการประกอบสร้างความคิดและสื่ออุดมการณ์ ผู้ผลิตวาทกรรมเลือกนำเสนอความคิดที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มผู้บริโภควาทกรรมซึ่งมีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันไปในแต่ละสื่อ อีกทั้งความคิดและอุดมการณ์ที่นำเสนอมีทั้งส่วนที่สอดคล้องกับความคิดเรื่องบุญตามหลักศาสนาพุทธ ในขณะที่เดียวกันก็มีส่วนที่แตกต่างและบิดเบือนไปจากความคิดเรื่องบุญตามหลักศาสนาพุทธด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนออุดมการณ์ธุรกิจและอุดมการณ์โชคชะตาผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือธรรมะ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ ทั้งนี้อุดมการณ์ดังกล่าวนำเสนอความคิดเกี่ยวกับบุญที่บิดเบือนไปจากแนวคิดในพระพุทธศาสนา แต่กลับส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการทำบุญของคนในสังคมในวงกว้าง ผู้บริโภควาทกรรมจึงต้องตระหนักและรับข้อมูลผ่านสื่อดังกล่าวอย่างระมัดระวัง ในขณะที่วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในหนังสือเรียนนั้นมุ่งถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับบุญตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน จึงนำเสนอข้อมูลอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับบุญในพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน

อนึ่ง การนำเสนอความคิดและอุดมการณ์ที่แตกต่างและบิดเบือนไปจากความคิดเรื่องบุญตามหลักศาสนาพุทธแสดงให้เห็นความคิดเรื่องบุญในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุและปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมตัวบทวาทกรรมในปัจจุบัน ทั้งนี้ความคิดและอุดมการณ์ที่นำเสนอนั้นมีอิทธิพลในการกำหนดความคิดเกี่ยวกับ “บุญ” และพฤติกรรม “การทำบุญ” รวมถึงมีส่วนในการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกชาวพุทธที่พึงประสงค์ในสังคมไทยด้วย กล่าวคือ ความคิดและอุดมการณ์ต่าง ๆ มุ่งส่งเสริมและโน้มน้าวให้ผู้บริโภควาทกรรมนั้นเกิดความปรารถนาในบุญและต้องการที่จะทำบุญ ถือเป็น การสืบทอดแนวคิดสำคัญของศาสนาพุทธให้ดำรงและคงอยู่ในสังคม ในขณะเดียวกันก็ได้ปลุกฝังพฤติกรรมของการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมให้เกิดขึ้น ทำให้ได้สมาชิกที่เป็นที่ต้องการของสังคม ผลการศึกษาดังกล่าวทำให้เห็นอำนาจและบทบาทของวาทกรรมศาสนาที่ถูกนำมาใช้กำหนดและควบคุมพฤติกรรมของคนให้เป็นไปตามกรอบความคิดที่ผู้ผลิตวาทกรรมต้องการ ดังนั้นผู้บริโภควาทกรรมจึงควรตระหนักและรับข้อมูลจากวาทกรรมที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่าง

ระมัดระวัง และตั้งคำถามเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ว่ามีความคิดอื่น ๆ แอบแฝงอยู่หรือไม่ เพื่อจะได้ไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้ผลิตวาทกรรมในการครอบงำความคิดและการกระทำผ่านตัวบทวาทกรรมที่มีอยู่ในสังคม

6.3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาศึกษาได้ในโอกาสต่อไป ดังนี้

6.3.1 จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ผู้วิจัยพบว่าความคิดเรื่อง “บุญ” ในศาสนาพุทธนั้นมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่อง “กรรม” กล่าวคือ “กรรมดี” หรือ “กุศลกรรม” ซึ่งมีชื่อเรียกโดยทั่วไปว่า “บุญ” ส่วน “กรรมชั่ว” หรือ “อกุศลกรรม” มีชื่อเรียกโดยทั่วไปว่า “บาป” ทั้งนี้หากมีการศึกษาความคิดเรื่อง “บาป” ที่ปรากฏในสื่อสาธารณะประเภทต่าง ๆ ตามแนวทวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ จะช่วยทำให้เข้าใจความคิดเรื่อง “บุญ” และ “บาป” ในศาสนาพุทธได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตลอดจนทำให้เห็นบทบาทของภาษาที่ปรากฏใช้วาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในการประกอบสร้างความหมายซึ่งมีผลในการปลูกฝังความคิดและอุดมการณ์อันส่งผลต่อพฤติกรรมและการกระทำของคนในสังคมไทย

6.3.2 จากการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ ผู้วิจัยพบกลวิธีทางภาษาที่โดดเด่นที่หนังสือธรรมะเลือกใช้ในการถ่ายทอดความคิดเรื่อง “บุญ” ซึ่งก็คือการใช้อุปมาอุปไมย ทั้งนี้หากมีการศึกษาอุปมาอุปไมยและหน้าที่ของอุปมาอุปไมยที่ปรากฏในหนังสือธรรมะอย่างละเอียดลึกซึ้งจะช่วยทำให้เข้าใจความคิดเกี่ยวกับ “บุญ” ในมิติที่หลากหลายยิ่งขึ้น

6.3.3 ควรศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาที่ปรากฏในศาสนาอื่น ๆ โดยอาศัยแนวทวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาหรือ “เศาะตะเกาะฮ์” ในศาสนาอิสลาม รวมถึงความเชื่อเกี่ยวกับ “บาป” และความเชื่อเกี่ยวกับ “พระพร” ในศาสนาคริสต์ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นอำนาจและบทบาทของวาทกรรมศาสนาที่ใช้ในการปลูกฝังความคิดและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2555ก). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของ สกสค.
- _____. (2555ข). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของ สกสค.
- _____. (2555ค). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของ สกสค.
- _____. (2555ง). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6**. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของ สกสค.
- กาญจนา นาคสกุล. (2555). **ภาษาไทย ภาษาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สมาคมครูภาษาไทยแห่งประเทศไทย.
- กรีสฎา เตียรทอง. (2524). “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาป ในพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา และผลของความเชื่อที่มีต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลสำเภาล่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กฤดีกมล. (2547). “ไหว้พระ 9 วัด ‘ศรัทธา’ นำ ‘ปัญญา’ ปราบกฏกรรมในความอ่อนแอของมนุษย์.” **วารสารศิลปวัฒนธรรม** 25, 3 (มกราคม): 29-31.
- กฤษดาภรณ์ หงส์ดารมภ์. (2539). “ปริจเฉทในมุมมองใหม่.” **วารสารภาษาและภาษาศาสตร์**. 14, 2 (มกราคม-มิถุนายน): 1-14.
- _____. (2543). **ปริจเฉทเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์**. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤษดาภรณ์ หงส์ดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์, บรรณาธิการ. (2549). **มองสังคมผ่านวาทกรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤษดาภรณ์ หงส์ดารมภ์ และโสรัจจ์ หงส์ดารมภ์. (2549). “วาทกรรมภาคใต้และความรุนแรงในสังคมไทย.” ใน **มองสังคมผ่านวาทกรรม**, 103-134.

- กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา กนกกุลสงศ์. (2547). “บริโภคนิยมของเด็ก: ศึกษากรณีความต้องการและการได้มาซึ่งสิ่งของ
จากพ่อแม่ ในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคม
วิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา เจริญเกียรติบวร. (2543). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับมุมมองในข่าววัดพระธรรมกายที่
นำเสนอในหนังสือพิมพ์ไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2548). “การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกศินี จุฑาวิจิตร, บรรณาธิการ. (2560). **สื่อเป็นโรงเรียนของสังคม: ชุด จักรวาลสื่อใหม่.**
กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสร้างเสริมศิลปวัฒนธรรมภาคประชาชน.
- ขวัญ เพียงททัย. (2559). **ข้อปั้งบุญ.** กรุงเทพมหานคร: เรือนธรรม.
- คณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ. (2541). “ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพ
หนังสือพิมพ์.” 30 มีนาคม.
- คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์วิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและธุรกิจ. (2558).
“การศึกษาพฤติกรรมการอ่านและซื้อหนังสือของคนไทย.” รายงานผลการวิจัยภายใต้ทุน
สนับสนุนจากสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย.
- จริยา วีระพันธ์เทพา. (2552). “ความกตัญญูต่อเวทีในวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในปัจจุบัน.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2554). “สหบท: มุมมองใหม่ในการวิเคราะห์ภาษาและวาทกรรม.” **วารสาร
ภาษาและภาษาศาสตร์** 29, 2 (มกราคม-มิถุนายน): 1-26.
- _____. (2557). **การวิเคราะห์ข้อความ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จันทิมา เอี่ยมานนท์. (2549). “วาทกรรมเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอดส์ในสังคมไทยตามแนวปฏิพันธวิเคราะห์.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- จารุณี วงศ์ละคร. (2559). “วาทกรรมบุญในวรรณกรรมอีสาน.” **วารสารมนุษยศาสตร์สาร** 17, 1
(มกราคม-มิถุนายน): 44-76.
- ชนกพร พัวพัฒนกุล. (2548). “อุดมทรรศน์เกี่ยวกับ ‘เขมร’ ในปริเฉทหนังสือพิมพ์ไทย: กรณีเหตุ
จลาจลเผาสถานทูตไทยในกัมพูชา พ.ศ. 2546.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- _____. (2556). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมการพยากรณ์ดวงชะตา: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนกพร อังศุวิริยะ. (2551). “‘ความเป็นหญิง’ ในนิตยสารสตรีสาร (พ.ศ.2491-2539): การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาย โปธิสิตา. (2549). “ชีวิตและความตายในทัศนะของพุทธศาสนา.” เอกสารในการประชุมวิชาการ ประจำปีครั้งที่ 2 “ประชากรและสังคม 2549” เรื่องภาวะการตาย ภาพสะท้อนความมั่นคงทางประชากร เสนอที่โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร, 30 มิถุนายน.
- “ชาวไทยทั่วประเทศแห่ทำบุญตักบาตรเช้าวันแรกของปีใหม่เอาฤกษ์เอาชัย.” (2559). **ไทยรัฐ**. (1 มกราคม): 1.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). **วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะและความเป็นอื่น**. กรุงเทพมหานคร: วิชาษา.
- ณัฐธิดา ศิริชัยยงบุญ. (2559). “เมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐนันท์ คำภา. (2558). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์ของคนพิการในสังคมไทย พ.ศ. 2534-2554 จากมุมมองของคนทั่วไปและคนพิการตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐพชรธรรม ธนันท์เมธากร. (2555). **บุญใหญ่พลิกชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2555). “การวิเคราะห์ภาษาไทยตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง).” เอกสารคำสอนรายวิชา 2201783 การวิเคราะห์ภาษาไทยตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2556). **วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพี จรัสจรวงเกียรติ. (2543). “หน่วยเชื่อมโยงปริจเฉทภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธนภูมิ อติเวทิน. (2543). “วัฒนธรรมบริโภคนิยมกับอาหารเพื่อสุขภาพในบริบทสังคมเมือง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ บุชบกแก้ว. (2553). “กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองโดยกลุ่ม ‘เกย์ออนไลน์’.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระนันท์ วิชัยดิษฐ์. (2561). “โหราศาสตร์กับวิถีชีวิตไทย.” ใน **วิถีไทย**, 199-253. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีระยุทธ สุริยะ. (2554). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนของโทษประหารและการประหารชีวิตในหนังสือพิมพ์รายวันไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2560). “ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาในสื่อออนไลน์ภาษาไทย: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรินทร์ นำเจริญ. (2549). **การสื่อข่าวและการเขียนข่าวหนังสือพิมพ์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทวัฒน์ ฉัตรอุทัย. (2559). “วัฒนธรรมบริโภคนิยม.” ใน **โลกสมัยใหม่ในชีวิตประจำวัน**, 126-140. วสันต์ ปัญญาแก้ว, บรรณาธิการ. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิติพงศ์ พิเชฐพันธ์. (2553). “วาทกรรมเหตุการณ์พิพาทเขาพระวิหาร พ.ศ. 2551 จากหนังสือพิมพ์รายวันไทย: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนืองน้อย บุญเนตร. (2537ก). “โชค.” ใน **คำ: ร่องรอยความคิด ความเชื่อไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2, 41-49. สุวรรณ สถาอานันท์, บรรณาธิการ. โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2537ข). “ดวง.” ใน **คำ: ร่องรอยความคิด ความเชื่อไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2, 50-64. สุวรรณ สถาอานันท์, บรรณาธิการ. โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชุมจาริก ภาคที่ 8 จาริกสุโขทัย**. (2548). กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- ประเสริฐ รุณรา. (2562). **สัญลักษณ์พระราชู: การสืบทอดและการสร้างสรรค์ความเชื่อในสังคมไทย**.

- กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปิ่น มุฑุกันต์. (2502). **บันทึกธรรม**. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.
- ปุณณรัตน์ พิงคานนท์. (2548). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการรายงานข่าว**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แปลก สนธิรักษ์ และวิทย์ วิศทเวทย์. (2522). **ศีลธรรม**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- พรทิว ยอดมงคล. (2542). “การบริหารธุรกิจหนังสือพิมพ์ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรสวัสดิ์ เพชรแดง. (2528). “ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระครูวิมลธรรมรังสี และคณะ. (2560). **การศึกษาความสุขตามทัศนะของพระเถระในสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสันติวิธีและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วัดพระมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา.
- พระธรรมปิฎก. (2538). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- _____. (2543ก). **ไตรภูมิพระร่วงอิทธิพลต่อสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- _____. (2543ข). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2556). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- _____. (2559). **กรณีธรรมกาย บทเรียนเพื่อการศึกษาพระพุทธศาสนาและสร้างสรรค์สังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 29. กรุงเทพมหานคร: พลมานัส.
- พระไพศาล วิสาโล. (2553). **เปลี่ยนใจ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. สมุทรปราการ: ชมรมกัลยาณธรรม.
- _____. (2559). **พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระมหาบุญทอง คุณาธโร. (2548). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความกตัญญู (กตณฺณตฺตา) ในพระพุทธศาสนาเถรวาท.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร วงษ์จันทร์. (2536). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาท และปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเมธีธรรมาภรณ์. (2537). “กรรม.” ใน **คำ: ร่องรอยความคิด ความเชื่อไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2, 112-121. สุวรรณฯ สถาอานันท์, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2539). **กรรมและการเกิดใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระราชวิสุทธิโมลี. (2537). **ภาษาคน-ภาษาธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์.

พระสุพจน์ กลยาณธมโม ภาพสิงห์. (2555). “ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญและบาปในเทศนาพระมาลัยสูตร ที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสูตร และอรรถกถาแปล อังคตตรนิกาย เอกนิบาต เล่มที่ 1 ภาคที่ 2. พิมพ์ครั้งที่ 3. (2536). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสูตร และอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ เล่มที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. (2537). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิรงรอง รามสูต. (2556). **การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสื่อ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต. (2553). “อุดมการณ์ทางเพศสภาพในพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหนังสือพิมพ์ไทย: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา ภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2554). “โครงสร้างพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหนังสือพิมพ์ไทย: ภาพสะท้อนอุดมการณ์ทางเพศสภาพในสังคมไทย.” **วารสารภาษาและวัฒนธรรม** 30, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 67-82.

เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์. (2530). “ปริเฉท: แนวใหม่ในการศึกษาวาทกรรมสัมพันธ์ไทย.” **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย** 4, 2: 29-43.

_____. (2531). “การวิเคราะห์โครงสร้างความในภาษาไทย: ข้อเขียนประเภทแสดงความคิดเห็นในสาขามนุษยศาสตร์.” รายงานการวิจัยทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภณกุล ภาควัฒนวรรกิตต์. (2555). “พุทธพาณิชย์และไสยพาณิชย์ในพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติของไทย: กรณีศึกษาวัดในจังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาพัฒน มนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทรพร สิริกาญจน. (2557). **พระพุทธศาสนาในประเทศไทย: เอกภาพในความหลากหลาย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2558). “เกิดกับตาย”. ใน **แนวคิดไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 14, 1-44.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ภัทรา บุญสุยา. (2545). “ศึกษาระดับและเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ – บาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ภัทราวดี ธีเลอร์. (2556). “กรณีศึกษาเรื่องบาปบุญที่สะท้อนผ่านละครไทย.” **วารสารนักบริหาร** 33, 3 (กรกฎาคม-กันยายน): 59-65.

ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2549). **พุทธธรรมในพระไตรปิฎก**. โครงการเอกสารคำสอน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

มาลี บุญศิริพันธ์. (2556). **วารสารศาสตร์เบื้องต้น: ปรัชญาและแนวคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัชนิษฐ์ พงศ์อุดม. (2548). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับค่านิยมเกี่ยวกับความงาม: การศึกษา วาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางในภาษาไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัชนิษฐ์ กลิ่นน้ำหอม และณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2551). “การเมืองคือการรักษาโรค: มโนอุปลักษณ์ที่สะท้อนจากถ้อยคำอุปลักษณ์ของนักการเมืองไทย.” **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย**. 25 (ธันวาคม): 132-157.

ราชกิจจานุเบกษา . (2550). “พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550.” 18 มิถุนายน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

ฤทธิณันท์ เชื้อทอง และรุจิระ โรจนประภายนต์. (2559). “ค่านิยม อุดมการณ์ และรูปแบบการสื่อสาร ที่แสดงถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทย.” **วารสารนิຕ้าภาษาและการสื่อสาร** 21, 29 (กันยายน-ธันวาคม): 110-143.

วรพงศ์ ไชยฤกษ์. (2556). “วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์: มุมมองใหม่ในการวิจัยทางภาษาไทย.” **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 8, 1 (เมษายน-กันยายน): 135-162.

วรวรรณา เพ็ชรกิจ. (2551). “การศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทยตามแนวปริชาน

- ศาสตร์และวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิษระ งามจิตร์เจริญ. (2561). **พุทธศาสนาเถรวาท**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิตรนัฏ ภาณุพงศ์ และคณะ. (2552). **บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม ๓ : ชนิดของคำ วลี ประโยค และสัมพันธสาร**. กรุงเทพฯ : สถาบันภาษาไทย สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2547). “ภาษา อำนาจ และการเมือง.” ใน **รู้ทันภาษา รู้ทันการเมือง**, 1-45.เจมส์ คัดดี้ ปิ่นทอง และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: ขอคิดด้วยคน.
- วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. (2521). **ภาษาและภาษาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2554). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2503-2544: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรยุทธ เกิดในมงคล. (2560). “รูปแบบและวิธีการทางธุรกิจกับพุทธพาณิชย์ในสถาบันพระพุทธศาสนา.” **วารสารพุทธศาสนศึกษา** 24, 1 (มกราคม-เมษายน): 57-79.
- วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ. (2554). “อุดมการณ์ความเป็นชายในวาทกรรมโฆษณาสินค้าและบริการสำหรับผู้ชายในนิตยสารผู้ชาย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์เดช ธิรบุตร. (2539). **เลข 7 ตัวพยากรณ์ชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: กังหัน.
- ศิริพร ภักดีผาสุข. (2553). **วาทกรรม “ความเป็นผู้หญิง” ในนิตยสารสุขภาพและความงาม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- _____. (2561). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมาศึกษาภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร สิริวิพันธ์. (2527). “การศึกษาความเชื่อในพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จังหวัดอุบลราชธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว. (2556). “วาทกรรมเกี่ยวกับประชาธิปไตย: กรณีศึกษาสุนทรพจน์ของ

นายกรัฐมนตรีไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมเกียรติ วันทะนะ. (2551). **อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย**. กรุงเทพมหานคร: อักษรข้าวสวย.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2555). **ทศบารมี ทศพิธราชธรรม**.

พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

_____. (ม.ป.ป.). **วิธีสร้างบุญบารมี**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมพร เทพสิทธิ์า. (2542). **ศาสนาและจริยธรรมกับความมั่นคงของชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สภาสังคม

สงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สมทรง บุรุษพัฒน์. (2537). **วจนะวิเคราะห์: การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ**. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2541). “ข้อบังคับของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์

แห่งประเทศไทย (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2541).” 2 พฤศจิกายน.

สามชาย ศรีสันต์. (2561). **ว่าด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์: บทศึกษาวิเคราะห์วาท**

กรรมการพัฒนา/หลังการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สมมติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). “ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน เรื่อง อนุญาตให้ใช้สื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา.” 20 ธันวาคม.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). **พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา**. พิมพ์ครั้งที่

ที่ 3. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.

_____. (2559). **พจนานุกรมศัพท์บริการธุรกิจ ฉบับราชบัณฑิตยสภา**. กรุงเทพมหานคร: อรุณ

การพิมพ์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). **การสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต (ความสุข)**

คนไทย พ.ศ.2557. สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

_____. (2559). **สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2558**.

กรุงเทพมหานคร: สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำราญ ผลดี. (2561). **ไทยศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริวุฒิ บุรณพิร. (2557). “สภาพแวดล้อมของการประกอบธุรกิจ.” ใน **การเป็นผู้ประกอบการและธุรกิจ**

เบื้องต้น, 1-13. อติศักดิ์ ธีรานุพัฒนา และศรีัญญา กันตบุตร, บรรณาธิการ. เชียงใหม่:

ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุคนธ์รัตน์ สร้อยทองดี. (2552). “การนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ในวาทกรรมโฆษณาในนิตยสาร

สำหรับครอบครัว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษร

ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุชีพ ปุณฺณานุกาภ. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุนทรีย์ โชติดีติก. (2560). “บุญ: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- _____. (2561). “‘เด็กดีต้องทำบุญ’ ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมสื่อสำหรับเด็กที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย.” *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร* 40, 1 (มกราคม-มิถุนายน): 85-123.
- สุภัทร แก้วพัตร. (2559). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนคนอีสานในหนังสือพิมพ์ระดับชาติและหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- สุมาลัย กาลวิบูลย์. (2553). “ชีวิตหลังความตายในพุทธศาสนา และการตรวจสอบในเชิงวิทยาศาสตร์.” *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* 2, 1 (ธันวาคม 2552-พฤษภาคม 2553): 131-152.
- สุวรรณา สถาอานันท์. (2537). “นรก-สวรรค์”. ใน **คำ: ร่องรอยความคิด ความเชื่อไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2, 122-132. สุวรรณา สถาอานันท์, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2544). **เพื่อความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับหลักกรรม**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ บุ๊คเซ็นเตอร์.
- อนิวัช แก้วจำนงค์. (2553). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อภิชัย พันธเสน. (2558). “พระพุทธศาสนาจะดำรงความสำคัญได้อย่างไรในสังคมทุนนิยมปัจจุบัน.” *วารสารพุทธศาสนศึกษา* 22, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 9-16.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). **ภาษาศาสตร์สังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, บรรณาธิการ. (2550). **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**. พิมพ์ปรับปรุงครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุมาวัลย์ ซีซัง. (2555). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523-2553.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.

เอกรินทร์ พึ่งประชา. (2550). “ท้าวไร่ไหว้พระ 9 วัดและการก่อตัวของสูตรมหามงคลในสังคมบริโภคนิยม.” *วารสารตำรงวิชาการ* 6, 1 (มกราคม-มิถุนายน): 56-73.

ภาษาอังกฤษ

- Althusser, L. (1971). *Lenin and Philosophy and other Essays*. New York: Monthly Review Press.
- Baker, P., and Ellece, S. (2011). *Key Terms in Discourse Analysis*. London: Continuum.
- Bellak, L. (1942). “The nature of slogans.” *The Journal of Abnormal and Social Psychology* 37, 4: 496.
- Benwell, B., and Stokoe, E. (2006). *Language and Identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Blommaert, J. (2005). *Discourse: A Critical Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brummett, B. (2011). *Rhetoric in Popular Culture*. 3rd ed. California: Sage.
- Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. London: Longman.
- _____. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Policy Press.
- _____. (1995a). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Longman.
- _____. (1995b). *Media Discourse*. London: Arnold.
- _____. (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.
- Fairclough, N., and Wodak, R. (1997). “Critical Discourse Analysis.” In *Discourse as Social Interaction*, 58-85. T. A. van Dijk (ed.). London: Sage.
- Featherstone, M. (1992). *Consumer Culture and Postmodernism*. London: Sage
- Foucault, M. (1980). *Knowledge/power: Selected Interviews and Other Writing 1972-1977*. New York: Pantheon Book.
- Gee, J. P. (2005). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method*. 2nd ed. New York: Routledge.
- Hall, S., Evans, J., and Nixon, S. (2013). *Representation*. 2nd ed. London: Sage.
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as Social Semiotic*. London: Edward Arnold.

- Halliday, M. A. K. (1985). **Introduction to Functional Grammar**. London: Edward Arnold.
- Heywood, A. (2012). **Political Ideologies**. 5th ed. Hampshire: Macmillan.
- Lakoff, G., and Johnson, M. (1980). **Metaphors We Live By**. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Longacre, R.E. (1983). **The Grammar of Discourse**. New York: Plenum Press.
- Mey, J. (1993). **Pragmatics: An Introduction**. Oxford: Blackwell.
- Paltridge, B. (2006). **Discourse Analysis an Introduction**. London: Continuum.
- Rhys Davids, T. W. and William Stede. (1972). **The Pali Text Society's Pali-English Dictionary**. London: The Pali Text Society.
- Saeed, J. I. (2003). **Semantics**. 2nd ed. Cornwall: Blackwell Publishing.
- Searl, J. R. (1969). **Speech Acts**. New York: Cambridge University Press.
- _____. (1976). "The Classification of Illocutionary Acts." **Language in Society** 5: 1-24.
- Stubbs, M. (1983). **Discourse Analysis: The Sociolinguistic Analysis of Natural Language**. Chicago: University of Chicago Press.
- van Dijk, T. A. (1997). **Discourse as Social Interaction**. London: Sage.
- _____. (1998). **Ideology: A Multidisciplinary Approach**. London: Sage.
- _____. (2003). Critical Discourse Analysis. In **The Handbook of Discourse Analysis**, 352-371. D. S. D. Tannen and H. Hamilton (ed.). Oxford: Blackwell.
- _____. (2006a). "Discourse and Manipulation." **Discourse and Society** 17, 3: 358-383.
- _____. (2006b). "Ideology and discourse analysis." **Journal of Political Ideologies** 11, 2: 115-140.
- _____. (2008). **Discourse and Power**. New York. Palgrave Macmillan.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กระแสดัสน์. (18 กรกฎาคม 2556). **ท่องเที่ยวทำบุญเข้าพรรษา ... ดึงดูดนักท่องเที่ยวไทยไตรมาส 3 ปี'56 มีรายได้ 1.2 แสนล้านบาท**. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/econanalysis/pages/ViewSummary.aspx?docid=31545>

- แก้วกานดา ตันเจริญ. (25 กันยายน 2559). **ข้าฯและพุทธพาณิชย์ (1) สำนวจกจิกรรรมบุญ 5 วัด อารามหลวง-สังฆทานเวียน 200 บาท/ถั้ง**. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก http://www.isranews.org/isranews-scoop/50299-report03_50299.html
- คมชัดลึก. (5 พฤศจิกายน 2561). **แบ่งปันง่ายแค่ปลายนิ้วคลิก**: เข้าถึงเมื่อ 7 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก <http://www.komchadluek.net/news/lifestyle/351017>
- “เคล็ดลับทำบุญเสริมดวงชะตา รั้บปี 2560.”** เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <http://horo.teenee.com/betterhoro/325.html>
- ทวีพงศ์ นามกุล และคณะ. (4 พฤษภาคม 2561). **พุทธพาณิชย์: การเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์**. เข้าถึงเมื่อ 7 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก <http://prachatai.com/print/76764>
- “ทัวร์สมุทรสงคราม ไหว้พระ 9 วัด ตลาดน้ำอัมพวา.”** (2562). เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <https://travelthailand.me/th/>
- “ทำบุญเสริมดวงตามราศี.”** เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <https://pantip.com/topic/31606534>
- “ทำบุญเสริมดวงปีใหม่ 2561.”** เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/rattanakosin3678/posts/711725669031386/>
- ทีวีพูล. (15 เมษายน 2560). **ชาวบ้านแห่ทำบุญ-ขอโชคลาภ “3 เจ้าแม่ตะเคียน” ที่วัดหลวงพ่อนาค อ.บ้านฝือ อุดรธานี !!!**. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <https://www.tvpoolonline.com/content/418224>
- ไทยรัฐ. (2 มกราคม 2560). **5 สิ่งที่ทำให้ “เศรษฐกิจไทย 2559”: ยังไปไม่ถึงฝัน**. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/content/825870>
- _____. (5 มีนาคม 2558). **เงินแลกสวรรค์! แพ้กเงกบุญพุทธพาณิชย์ มหาศรัทธา หรือ ธุรกิจกุศล**. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก <http://www.thairath.co.th/content/484899>
- _____. (5 เมษายน 2553). **ธุรกิจหนังสือไทย เติบโตแต่น่าหวัง**. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/content/74796>
- _____. (22 กรกฎาคม 2556). **แห่ขอเลขเด็ด ‘เจ้าแม่ตะเคียน’ แน่นวัดปทุมชาติวันพระใหญ่**. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/content/358708>
- _____. (30 สิงหาคม 2560). **ขอให้งวดนี้ถูกเสียที! มิติใหม่ของคอหวย อัมบุญแกมได้ลุ้นเสี่ยงโชค**. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2561. เข้าถึงได้จาก

<https://www.thairath.co.th/content/1053907>

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (มีนาคม 2561). **พุทธธรรมกับทุนนิยม**. เข้าถึงเมื่อ 7 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก

https://www.matichonweekly.com/column/article_89588

เนชั่นทีวี. (20 กรกฎาคม 2559). **ทำบุญออนไลน์ได้บุญจริงหรือ?**. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก

[https://www.nationtv.tv/main/content/378509909/?=MOSTVIEW_FULLPATH.%27day/%27.\\$news_model_list%5B0%5D%5B%27CategoryNameEng%27%5D.%27/%27%3E](https://www.nationtv.tv/main/content/378509909/?=MOSTVIEW_FULLPATH.%27day/%27.$news_model_list%5B0%5D%5B%27CategoryNameEng%27%5D.%27/%27%3E)

ประชาชาติธุรกิจ. (1 มิถุนายน 2558). **ภาวะเศรษฐกิจซบเซากับโครงสร้างเศรษฐกิจ**. เข้าถึงเมื่อ 7 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก

https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1433131359

_____ . (2 กรกฎาคม 2558) . **SCB EIC วิเคราะห์มุมมองเศรษฐกิจไทยไตรมาส 3 ปี 2558**.

เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก

https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1435821093

ปราณเวท. (2562). **การแก้ดวงชะตาตามหลักโหราศาสตร์**. เข้าถึงเมื่อ 20 กันยายน . เข้าถึงได้จาก

<http://www.horapayakorn.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=539367298&Ntype=1>

ผู้จัดการ. (31 พฤษภาคม 2550). **ทัวร์ทำบุญไหว้พระ: ตลาดท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มมูลค่ากว่า 2**

พันล้านบาท. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก

<http://mgronline.com/business/detail/9500000062659>

โพสต์ทูเดย์. (27 ตุลาคม 2556). **คนไทยใจพุทธทอดกฐินเงินสะพัด 8,700 ล้านบาท**. เข้าถึงเมื่อ 20

มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก

<https://www.posttoday.com/economy/research/255440>

มติชน. (3 สิงหาคม 2555). **ยอดขายสังฆภัณฑ์พุ่งรับคนไทยใฝ่บุญ สังฆทาน-เครื่องบวชแชมป์สินค้ายอดนิยม**. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก

<http://m.matichon.co.th/readnews.php?newsid=1343966012&grpId=03&catid=>

_____ . (18 กุมภาพันธ์ 2559). **วันมาฆบูชาปีนี้ คนไทยหันเข้าวัดทำบุญเงินสะพัดกว่า 2.6**

พันล้านบาท. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก

<https://www.matichon.co.th/news/43272>

มาลี บุญศิริพันธ์. (2554). **สื่อสาธารณะ: สื่อมวลชนต้นแบบ**. เข้าถึงเมื่อ 2 มกราคม 2560. เข้าถึงได้

- จาก <http://www2.thaipbs.or.th/bogmain/document.asp?newsid=W0000061>
 “รายการท่องเที่ยวทำบุญไหว้พระ 9 วัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” (2562). เข้าถึงเมื่อ 2
 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <https://www.sdy-tour.com/package-tour>
- “รายการทำบุญไหว้พระ 9 วัดในช่วงเทศกาลสักการะรอยพระพุทธรบาท จัดโดย ชมรม.” (2562).
 เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <http://www.bmta.co.th/th/content/>
 วันพรรษา อภิรัฐนานนท์. (22 กุมภาพันธ์ 2559). พุทธวิถีแห่งบุญโลกไซเบอร์. เข้าถึงเมื่อ 7 เมษายน
 2562. เข้าถึงได้จาก <http://www.posttoday.com/life/healthy/417606>
- “วิธีทำบุญเสริมดวงความรัก.” เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก
http://janehorheal.blogspot.com/2015/02/blog-post_6.html
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (16 ธันวาคม 2557). **เทศกาลปีใหม่’58: ลุ้นกำลังซื้อปลายปีที่มาพร้อมวันหยุด
 ยาว ... คาดต้นเม็ดเงินจับจ่ายของคนกรุงเทพฯ สะพัดไม่ต่ำกว่า 25,000 ล้านบาท.**
 เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก [https://www.kasikornresearch.com/th/k-
 econanalysis/pages/ViewSummary.aspx?docid=33476](https://www.kasikornresearch.com/th/k-econanalysis/pages/ViewSummary.aspx?docid=33476)
- _____. (18 ธันวาคม 2556). **เทศกาลปีใหม่’57: คาดเม็ดเงินคนกรุงสะพัด 23,100 ล้านบาท ...
 แม้เผชิญแรงกดดันจากค่าครองชีพและปัญหาการเมือง.** เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560.
 เข้าถึงได้จาก [https://www.kasikornresearch.com/th/K-
 EconAnalysis/Pages/ViewSummary.aspx?docid=32140](https://www.kasikornresearch.com/th/K-EconAnalysis/Pages/ViewSummary.aspx?docid=32140)
- _____. (20 ธันวาคม 2555). **เทศกาลปีใหม่ 2556: คนกรุงสบายใจ...ไร้ปัญหาการเมือง-ภัย
 ธรรมชาติ จับจ่ายฉลองปีใหม่ 21,300 ล้านบาท.** เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้
 จาก [https://www.kasikornresearch.com/th/k-
 econanalysis/pages/ViewSummary.aspx?docid=29967](https://www.kasikornresearch.com/th/k-econanalysis/pages/ViewSummary.aspx?docid=29967)
- อรรถภูมิ อองกุลนะ. (16 พฤศจิกายน 2559). **ทำบุญออนไลน์ เรื่องง่ายที่ปลายนิ้ว.** เข้าถึงเมื่อ 7
 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก
<http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/727721>
- “อาหารใส่บาตร ตามวันเกิด เสริมดวง เสริมโชค.” (2562). เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก
<https://www.horolive.com/713.html>

การสัมภาษณ์

- ภัทรภร นิลเศรษฐี. (2561). บรรณาธิการสำนักพิมพ์อมรินทร์ธรรมะ. สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม.
- สุภรณ์ สภาพงศ์. (2561). ผู้เขียนหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา และอดีตผู้อำนวยการ
 ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. สัมภาษณ์, 22 พฤษภาคม.

เหยี่ยวขาว [นามแฝง]. (2561). นักข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. สัมภาษณ์, 18 พฤษภาคม.





ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
อักษรย่อชื่อคัมภีร์ที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์

อักษรย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์นี้ มีดังนี้

ที.ม.	พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค
ม.ม.	พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์
ม.อุ.	พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์
ส.ส	พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
อง.ทุก.	พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต
อง.จตุกก.	พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต
อง.สตุตก.	พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต
อง.นวก.	พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต
ช.ช.	พระสุตตันตปิฎก ชุททกนิกาย ชุททกปาฐะ
ช.ธ.	พระสุตตันตปิฎก ชุททกนิกาย ธัมมบท
ช.อิติ.	พระสุตตันตปิฎก ชุททกนิกาย อิติวุตตกะ
ช.อป.	พระสุตตันตปิฎก ชุททกนิกาย อปทาน



ภาคผนวก ข
รายการข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1. หนังสือเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่**

1. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของ สกสศ.

_____ . (2555). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.**

กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของ สกสศ.

_____ . (2555). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.**

กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของ สกสศ.

_____ . (2555). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6.**

กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของ สกสศ.

2. หนังสือธรรมะ

กุลธิดา บุญญวนิช, สุรบุดร ศุภกิจจงเจริญ และอัคนี ทองธารา, บรรณาธิการ. **ทำงายได้บุญ.**

กรุงเทพมหานคร: ทิงค์เน็ต.

แก้ว สุพรรณโณ. (2548). **อานิสงส์จากการทำบุญ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไพลิน.

แก้วธารา [นามแฝง]. (2555). **บุญทำกรรมแต่ง.** กรุงเทพมหานคร: พีอาร์.

ขวัญ เพียงหทัย. (2559). **ข้อปั้งบุญ.** กรุงเทพมหานคร: เรือนธรรม.

จิตตินันท์ นันทโพบูลย์. (2559). **บริการด้วยใจ บุญก็ได้ งานก็สำเร็จ.** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์
ธรรมะ.

เจตสิก [นามแฝง]. (2550). **บริหารบุญ บริหารบาป.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทรายพริ้น
ติ้ง.

ไชยา บุญพิทักษ์. (2548). **แก้กรรม ทำบุญเสริมดวง สะเดาะเคราะห์.** พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: ไพลิน.

ณัฐพชรธรรม ธนันทเมธากร. (2555). **บุญใหญ่พลิกชีวิต.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์
ธรรมะ.

ทองย้อย แสงสินชัย. (2550). **ทำบุญกฎวิธี กุศลแรง.** กรุงเทพมหานคร: เพื่อนคิด.

ทิพากร รินโรสงค์. (2557). **เปิดบุญรวย หยุคกรรมจน.** กรุงเทพมหานคร: พีอาร์.

ธ.ธรรมรักษ์ [นามแฝง]. (2559). **สร้างบุญแบบฉลาด ให้ได้บุญมาก.** กรุงเทพมหานคร: เสี่ยงบุญ.

- ธ.ธรรมรักษ์ และจิตตวชิระ [นามแฝง]. (2559). **ตักบาตร สังฆทาน อุทิศบุญอย่างไรให้ปาฏิหาริย์เกิด**. กรุงเทพมหานคร: แอปเปิ้ลบุ๊ก.
- บัญญัติ บงกช. (2554). **เส้นทางบุญ รู้แล้วไม่ตาย**. กรุงเทพมหานคร: อนิเมทกรุ๊ป.
- ปรานี ทินราช. (2551). **เหลือเชื่อ บุญ กุศล ส่งผลได้จริง**. กรุงเทพมหานคร: สิริมงคลคำ.
- พระชาญชัย อธิปญโญ. (2552). **บัญญัติบุญ ดอกเบ็บบาบ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ.
- พระชาย วรธมโม และพระไพศาล วิสาโล. (2553). **ฉลาดทำบุญ**. พิมพ์ครั้งที่ 83. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- พระธมมวโรภิกขุ. (2554). **บุญสร้างปาฏิหาริย์: มหาบุญ 108 ประการ ยิ่งทำยิ่งได้ ยิ่งให้ยิ่งเจริญ**. กรุงเทพมหานคร: มั่นตรา.
- พระภาสกร ภูริวฑฒโน ภาวิไล. (2552). **บุญฟรีไม่มีในโลก บาปฟรีก็ไม่มีเช่นกัน**. กรุงเทพมหานคร: บิสซี่เดีย.
- พระราชปฐภานมณี (บุญมา อาคมปญโญ). (2559). **รู้ทันกรรมและไขขานการบุญ**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระวิจิตรธรรมาภรณ์. (2557). **หลักการทำบุญและปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมอินเทรนด์.
- พิศมัย ชำนาญคิด. (2547). **บุญที่ทำให้คนงาม**. กรุงเทพมหานคร: ไพลิน.
- แพรทองน้อย. (2554). **ทำบุญอย่างไรให้ถึงผู้ล่วงลับ**. กรุงเทพมหานคร: ย้อนรอย.
- มณฑล สายทัศน์. (2557). **บุญติดจรวด**. กรุงเทพมหานคร: ไอ.ซี.ซี.อินเตอร์เนชั่นแนล.
- รุ่งอรุณ. (2552). **คู่มือสร้างบุญ อุ้มใจตลอดชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: บิสซี่เดีย.
- ฤทธิญาโณ และจิตตวชิระ. (2555). **ทำบุญไม่เป็นเห็นนรกได้**. กรุงเทพมหานคร: แอปเปิ้ลบุ๊ก.
- ศ.ศิลาแลง [นามแฝง]. (2556). **ทำบุญ-ทำกรรม มหัศจรรย์แห่งชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: อนิเมทกรุ๊ป.
- ศรัณยู นกแก้ว. (2555). **คู่มือทำบุญ**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ.
- ศศิรียะ [นามแฝง]. (2552). **ปาฏิหาริย์ แรงบุญ แรงกรรม ใครว่าไม่มีจริง**. พิมพ์ครั้งที่ 4. สมุทรปราการ: อชิรญาณกรุ๊ป.
- ส.ศิวโรจน์ [นามแฝง]. (2551). **แก้กรรม-ทำบุญอย่างไรให้ชีวิตพ้นทุกข์**. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้าวิชาการ.
- อรรคเดช นนทะโชติ. (2555). **กฎแห่งบุญ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ.

3. หนังสือพิมพ์

3.1 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

ไทยรัฐ. (1 มกราคม 2559). ชาวไทยทั่วประเทศแห่ทำบุญตักบาตรเช้าวันแรกของปีใหม่เอาฤกษ์เอาชัย

_____ . (11 มกราคม 2559). ‘ปู’ เยือนอีสานไหว้พระทำบุญ

_____ . (17 มกราคม 2559). ‘ราหู’ ย้ายราศี แห่ไหว้ล้นวัด ส่งผลดีต่อประเทศให้ทำบุญเสริมดวง

_____ . (26 มกราคม 2559). สัปเหร่ออึ้ง อัฐิ ‘ปอ ทฤษฎี’ เป็นสีขาว ต่างจากคนป่วยนานที่เผาแล้วอัฐิมักมีสีคล้ำ เชื่อเป็นผลบุญความดี

_____ . (2 กุมภาพันธ์ 2559). ม่ายถูกหวยรับ 24 ล้าน บ.

_____ . (16 กุมภาพันธ์ 2559). ‘ปู’ ลุยเดินสายไหว้พระทำบุญ

_____ . (20 กุมภาพันธ์ 2559). ‘จ๋วย วรיתהา’ เผยควง ‘พุดม’ ทำบุญ (ร่วมชาติ) หลังเจอตราฆ่าหนัก

_____ . (22 กุมภาพันธ์ 2559). คนทำบุญเข้าวัดตัวชี้วัดเศรษฐกิจ

_____ . (23 กุมภาพันธ์ 2559). สานศรัทธา ‘พระพุทธศาสนา’ ยั่งยืน

_____ . (8 มีนาคม 2559). ผวาสุริยคราสผลร้าย โหรงตังทำนายแนะนำยกนังสมาธิ ทำบุญ ปท.

_____ . (10 มีนาคม 2559). ทำบุญโลงศพ

_____ . (12 มีนาคม 2559). เลี้ยงช้าง

_____ . (15 มีนาคม 2559). ไหว้พระ 3 วัด

_____ . (19 มีนาคม 2559). เดินสายบุญ

_____ . (4 เมษายน 2559). บ้านเมืองสงบ

_____ . (25 เมษายน 2559). มะลิถามหาพ่อบองงานทำบุญ 100 วัน

_____ . (21 พฤษภาคม 2559). อิมบุญ ‘วันวิสาขบูชา’ ทั่วประเทศจัดยิ่งใหญ่

_____ . (14 มิถุนายน 2559). อาลัยพุ่มพวง จัดรำลึก 24 ปี ทำบุญขึ้นมีนไกรสรกับลูก

_____ . (19 กรกฎาคม 2559). อุบลฯ แห่เทียนทองคำ 200 จินบวชที่เชียงใหม่ พุทธศาสนิกชนแห่ร่วมงานบุญวันพระใหญ่กันอย่างคึกคัก

_____ . (20 กรกฎาคม 2559). เวียนเทียนล้น ‘อาสาฬหบูชา’ แห่เทียนวันนี้

_____ . (21 กรกฎาคม 2559). ถวายเทียนพรรษา

_____ . (14 สิงหาคม 2559). อดีต ส.ส. ค้าน ห้ามใส่ซองทำบุญ

_____ . (29 กันยายน 2559). ร่วมบุญ

_____ . (1 ตุลาคม 2559). นักท่องเที่ยวแห่ร่วมงานทำบุญถือศีลกินผัก

- _____ . (3 ตุลาคม 2559). ‘คนจน’ กินเจฟรี คนมั่งมีกินฟรีทำบุญ
- _____ . (17 ตุลาคม 2559). ทั่วประเทศร่วมทำบุญวันออกพรรษาถวายเป็นพระราชกุศล
- _____ . (19 ตุลาคม 2559). คนไทยรวมพลังทำ ‘เสื่อดำ-ริบบิ้น’ พสกนิกรทั่วประเทศร่วม
ทำบุญถวายเป็นพระราชกุศล
- _____ . (25 ตุลาคม 2559). ถวายในหลวง
- _____ . (20 พฤศจิกายน 2559). ใส่บาตร
- _____ . (11 ธันวาคม 2559). ตู่น บอดี้ส์แลมเจ๋ง ได้กว่า 60 ล. เกินเป้า วิ่งระดมทุนช่วย รพ.
บางสะพาน

3.2 หนังสือพิมพ์เดลินิวส์

- เดลินิวส์. (9 มกราคม 2559). ทวีร์บุญ
- _____ . (23 กุมภาพันธ์ 2559). เวียนเทียนอิมบุญมาบูชา ร้อยใจตักบาตรทั่วไทยจัดใหญ่
- _____ . (10 มีนาคม 2559). ทำบุญ
- _____ . (12 มีนาคม 2559). โตะเงินข้าง
- _____ . (15 มีนาคม 2559). แล้งจัดแม่น้ำปิงแห้ง พลิกวิฤทธิให้เป็นโอกาสลุยทำสนามแข่งโม
โตครอส จัดทริปการกุศลหาเงินทำบุญ
- _____ . (18 มีนาคม 2559). อนุโมทนา
- _____ . (28 มีนาคม 2559). ‘มีธรรม-มีบุญ’
- _____ . (25 เมษายน 2559). แฟนคลับ ‘ปอ ทฤษฎี’ แห่ทำบุญครบ 100 วัน
- _____ . (13 พฤษภาคม 2559). เลาะเลียบริมโขง ‘อิมบุญ’ ไหว้พระธาตุ
- _____ . (22 พฤษภาคม 2559). แห่ทำบุญวิสาขบูชาเนืองแน่นทั่วถิ่นไทย
- _____ . (28 พฤษภาคม 2559). สวดให้กำลังใจ
- _____ . (10 มิถุนายน 2559). เหลืองอร่ามทั้งแผ่นดินพสกนิกรชาวไทยร้อยดวงใจสวมใส่เสื้อ
เหลืองร่วมพิธีทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ 770 รูป เฉลิมพระเกียรติ ‘ในหลวง’
- _____ . (24 มิถุนายน 2559). ไล่ตามฝัน ‘ปิ่นปิ่นบุญ’
- _____ . (8 กรกฎาคม 2559). ครูอิวเข้าฝันเพื่อนกลับบ้านไม่ได้ เขียววิญญูณรอบที่ 2 ญาติ
ทำบุญอุทิศกุศล
- _____ . (13 กรกฎาคม 2559). อารมณ์ดี
- _____ . (20 กรกฎาคม 2559). อาสาหุบชახาวพุทธอิมบุญ
- _____ . (21 กรกฎาคม 2559). เข้าพรรษาอบอวลอิมบุญ

- _____ . (13 สิงหาคม 2559). พสกนิกรทั่วประเทศพร้อมใจใส่เสื้อฟ้า ทำบุญตักบาตร-จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ
- _____ . (8 กันยายน 2559). เอ-ชนม์สวัสดิ์พันธุก์ ได้รับภัยโทษถึงบ้านเก็บตัว จ่อทำบุญใหญ่
- _____ . (18 กันยายน 2559). ชมไหลเรือไฟอิมบุญใหญ่เมืองนครพนม
- _____ . (3 ตุลาคม 2559). กินเจ๊กคัก ทัวไทยอิมบุญ
- _____ . (23 ธันวาคม 2559). ไหว้พระ-ทำบุญเสริมสิริมงคลรับปีใหม่ 2560
- _____ . (26 ธันวาคม 2559). ‘เบลล่า’ ทำบุญเงินโดนเชียรให้ ‘เวียร์’ เป็นแพน

3.3 หนังสือพิมพ์คมชัดลึก

- คมชัดลึก. (31 มกราคม 2559). ชิงป้ายหน้ากุฏิ-โยมผิตหวัง วัดบัวขวัญเล็กเจิมลูกเทพ
- _____ . (2 กุมภาพันธ์ 2559). ยายนั่งวินไปทำบุญรถเมล์ที่ดับสยอง
- _____ . (23 กุมภาพันธ์ 2559). ทัวไทยหลังไหลทำบุญ ‘มาฆะ’ นายกฯ แนะเข้าถึงแก่นธรรม
- _____ . (24 กุมภาพันธ์ 2559). ไทย-ลาว ตักบาตร 2 แผ่นดิน มาชมบูชาอิมบุญทั่วหล้า
- _____ . (21 เมษายน 2559). อุปสมบท
- _____ . (25 เมษายน 2559). บุญ 100 วัน ‘ปอ’ ทฤษฎี
- _____ . (27 เมษายน 2559). บุญใหญ่ 23 พ.ศ. อุทิศบรรหาร
- _____ . (7 พฤษภาคม 2559). นับแสนทำบุญธรรมกาย ร่วมจับตาสบายแฝงตัว
- _____ . (15 พฤษภาคม 2559). เปิดใจวันเกิด
- _____ . (22 พฤษภาคม 2559). สลดรถชน จยย. ตายายตะกายจับมือกันสิ้นลม
- _____ . (11 มิถุนายน 2559). พสกนิกรพร้อมใจทำดีถวายในหลวง
- _____ . (22 มิถุนายน 2559). ทำบุญ ผ่ากลุ่มทุนเสาหลักหนุนธรรมกาย
- _____ . (6 กรกฎาคม 2559). ‘หญิงไก่’ เตรียมทำบุญให้คู่กรณีที่เชียงใหม่ ยันไม่หลบหนี
- _____ . (7 กรกฎาคม 2559). แฉหญิงไก่ส่งเด็กบ่อนฮองกง เขมร-พม่า เจ้าตัวทำบุญสองแคว
- _____ . (19 กรกฎาคม 2559). คนไทยอิมบุญรับวันพระใหญ่
- _____ . (20 กรกฎาคม 2559). อิมบุญใหญ่ทัวไทยฉลองอาสาพหุชา
- _____ . (21 กรกฎาคม 2559). รับบุญใหญ่เข้าพรรษา
- _____ . (22 สิงหาคม 2559). สืบชะตา
- _____ . (5 กันยายน 2559). เนชั่นปั้นอิมบุญอุบลราชธานีเส้นทางวัฒนธรรม
- _____ . (2 ตุลาคม 2559). สีสันสารทเดือนสิบ

3.4 หนังสือพิมพ์ข่าวสด

ข่าวสด. (1 มกราคม 2559). สวดข้ามปี

- _____. (21 มกราคม 2559). โบว์ค้อย ๆ บอก มะลิตุรูป ‘ปอ’ ร้องเรียก ‘พ่อชา’ ญาติทำบุญให้วันเกิด-เสาร์นี้
- _____. (23 มกราคม 2559). แพน ๆ ทำบุญวันเกิดปอ 36 ปี คาคันบับแสนร่วมเผา
- _____. (26 มกราคม 2559). อัฐิ ‘ปอ’
- _____. (16 กุมภาพันธ์ 2559). ปิดทอง
- _____. (23 กุมภาพันธ์ 2559). ‘สมเด็จพระช่วง’ ทำพิธีนำ ‘เวียนเทียน’ ลั่นพุทธมณฑล ตักบาตรทั่ว ปท. อิมบุญวันมาฆะ
- _____. (19 มีนาคม 2559). ไหว้พระ
- _____. (8 เมษายน 2559). เบิร์ชเคย์
- _____. (22 มิถุนายน 2559). ‘ปู’ ขึ้นมื่นทำบุญฉลองวันเกิดครบ 49 ปี พระสวดให้พร
- _____. (14 พฤษภาคม 2559). เปิดไหว้สรีระหลวงพ่อกุณ
- _____. (16 พฤษภาคม 2559). ชาวพุทธหลังไหลร่วมทำบุญครบ 1 ปี หลวงพ่อกุณมรณภาพ
- _____. (30 พฤษภาคม 2559). ทำบุญครบ 7 วัน ขอทานเงินล้านสิ้นลม
- _____. (4 กรกฎาคม 2559). เสียบุญชัยนำพิธีทำบุญธรรมกาย
- _____. (20 กรกฎาคม 2559). ชาวพุทธแห่เวียนเทียน ‘อาสาฬหบูชา’
- _____. (21 กรกฎาคม 2559). แห่เทียนเทียนพรรษา
- _____. (13 สิงหาคม 2559). ชาวไทยทำบุญตักบาตร-จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ
- _____. (3 ตุลาคม 2559). อิมบุญ

3.5 หนังสือพิมพ์มติชน

มติชน. (5 มกราคม 2559). ทวีร์บุญ ‘ขอนแก่น’ วุ่น กทม. ได้ปม ‘อุโมงค์’ ไฟ

- _____. (10 มกราคม 2559). ‘บรรหาร-สมชาย-ยิ่งลักษณ์’ อดีตนายกฯ ร่วมอวยพร ‘มติชน’ ทำบุญวันเกิดก้าวสู่ปีที่ 39
- _____. (20 กุมภาพันธ์ 2559). ครบรอบ 1 ปี ‘หลวงพ่อกุณ’ ละสังขาร คณะแพทย์ ม.ขอนแก่นจัดพิธีทำบุญ
- _____. (23 กุมภาพันธ์ 2559). พุทธศาสนิกชนทำบุญตักบาตรทั่ว ปท.
- _____. (12 มีนาคม 2559). โต๊ะจีนข้าง
- _____. (23 เมษายน 2559). เสริมชะตา

- _____ . (25 เมษายน 2559). นักการเมือง-ขรก.-นักธุรกิจร่วมพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม
วันที่ 2 ครอบครั้ว ‘ศิลาอาษา’ นำเงินทำบุญตั้งมูลนิธิต
- _____ . (26 เมษายน 2559). ‘กัญจนา’ ลั่นสานงานต่อ ‘บรรหาร’ เปิดใจสูญเสียพ่อกะทันหัน
23 พ.ค. ทำบุญครบ 1 เดือน
- _____ . (14 พฤษภาคม 2559). มข. ทำบุญใหญ่-เปิดไหว้ครบ 1 ปี พ่อคุณละสังขาร
- _____ . (15 พฤษภาคม 2559). บ้านไร่เททองหล่อรูปเหมือน ทำบุญ 1 ปี ‘พ่อคุณ’ ลูกศิษย์
แน่น
- _____ . (21 พฤษภาคม 2559). ‘วิสาขบูชา’ คึกคัก ชาวไทยเข้าวัดทำบุญ-เวียนเทียน
- _____ . (22 พฤษภาคม 2559). มรภ. พระนครทำบุญใหญ่ ปลุกขวัญ-อุทิศกุศล 3 ดร.
- _____ . (5 มิถุนายน 2559). ‘ธรรมกาย-ดีเอสไอ’ งัดโต้ข่าว คัดร่วมแสนทำบุญใหญ่วันนี้
- _____ . (10 มิถุนายน 2559). นายกฯ นำทำบุญ-สวดมนต์ ทั่วโลกพร้อมใจใส่เหลือง
- _____ . (20 มิถุนายน 2559). บุญยุค 4 จี
- _____ . (22 มิถุนายน 2559). เบิร์ชเคย์ ‘ปู’
- _____ . (30 มิถุนายน 2559). ‘บรรยนิ’ ได้ประกัน-ไวย ตร. ได้ฆ่าชวงษ์
- _____ . (8 กรกฎาคม 2559). ‘สุเทพ’ ทำบุญวันเกิดครบ 67 ปี
- _____ . (21 กรกฎาคม 2559). ตักบาตรดอกไม้
- _____ . (4 สิงหาคม 2559). ‘มาร์ค’ ทำบุญวันเกิด 52 ปี
- _____ . (28 สิงหาคม 2559). รวบพี่สาวคู่อริ ‘หญิงไก่’ แอบอ้างเบี่ยงสูงลงคนมาร่วมทำบุญ
กว่า 2.9 ล้านบาท
- _____ . (2 ตุลาคม 2559). กินเจ ‘เยาวราช’
- _____ . (13 ธันวาคม 2559). ศาลอนุมัติ 13-16 ธ.ค. ให้ตำรวจค้นธรรมกาย ศิษย์ ‘ฉัมชโย’
ทยอยเข้าวัด

4. เว็บไซต์

<http://www.bokboontoday.com/>

<http://www.ponboon.com/>

<http://www.sabiangbunpublishing.com/>

<http://www.webgebboon.com/>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายอำนาจ ปีกษาสุข
วัน เดือน ปี เกิด	6 ตุลาคม พ.ศ.2525
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2547 สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (เกียรตินิยมอันดับ 2) คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2550 สำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	57/4 หมู่ 4 ตำบลบางพระ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

